

บทบาททางการเมืองของพรรคก้าวหน้าหมิ่นตั้งก่อนการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. 1912-1949

สารนิพนธ์

ของ

ทิพย์สุดา ปิยะพันธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชีย

พฤษภาคม 2551

บทบาททางการเมืองของพรรคก้าวหน้าหมิ่นตั้งก่อนการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. 1912-1949

สารนิพนธ์

ของ

ทิพย์สุดา ปิยะพันธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชีย

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบาททางการเมืองของพรรคก้าวหน้า⁺หมิ่นตั้งก่อนการก่อตั้ง
สาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. 1912-1949

บทคัดย่อ
ของ
ทิพย์สุดา ปิยะพันธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชีย
พฤษภาคม 2551

ทิพย์สุดา ปิยะพันธ์. (2551). *บทบาททางการเมืองของพรรคกั๋วหมินตั๋งก่อนการก่อตั้งสาธารณรัฐ*

ประชาชนจีน. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์เอเชีย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มาลินี ประเสริฐธรรม

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการก่อตั้งสมาคมกงเหมิงฮ่วยซึ่งเป็นสมาคมเพื่อการปฏิวัติ และนำมาซึ่งการก่อตั้งพรรคกั๋วหมินตั๋งนั้น เกิดจากความไร้ประสิทธิภาพทางการเมืองปกครองในช่วงปลายสมัยราชวงศ์ชิงและการรุกรานจากมหาอำนาจตะวันตกจนทำให้จีนมีสภาพเป็นประเทศกึ่งอาณานิคม ประกอบกับการที่ปัญญาชนจีนได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของตะวันตก จึงทำให้ปัญญาชนจีนบางกลุ่ม ซึ่งนำโดย ชุนยัตเซน ได้ร่วมกับสมาคมลับเพื่อการปฏิวัติอื่นๆ ก่อตั้งสมาคมกงเหมิงฮ่วย ทำการปฏิวัติเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศเป็นระบอบสาธารณรัฐจนเป็นผลสำเร็จใน ค.ศ. 1911 และสถาปนาสาธารณรัฐจีนขึ้นใน ค.ศ. 1912 หลังจากนั้นสมาคมกงเหมิงฮ่วยจึงได้รวมตัวกับพรรคการเมืองอื่นๆ ก่อตั้งพรรคกั๋วหมินตั๋งขึ้นเพื่อรองรับระบอบการปกครองใหม่ภายใต้การบริหารงานของประธานาธิบดีหยวนซื่อไช่

ประเทศสาธารณรัฐจีนในสมัยหยวนซื่อไช่และหลังจากหยวนซื่อไช่เสียชีวิตแล้ว พรรคกั๋วหมินตั๋งภายใต้การนำของ ชุนยัตเซน ต้องประสบปัญหาอย่างมากโดยเฉพาะการแย่งชิงอำนาจของกลุ่มขุนศึกต่างๆ จนทำให้ประเทศจีนแตกแยกอีกครั้งหนึ่ง เป็นเหตุให้ชุนยัตเซน ต้องทำการปฏิรูปพรรคกั๋วหมินตั๋งใหม่ เพื่อให้การรวมชาติประสบความสำเร็จ ด้วยการร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน และได้รับความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียต แต่เนื่องจากหลักการและแนวความคิดของพรรคกั๋วหมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีความแตกต่างกันอย่างมาก จึงทำให้ความร่วมมือของทั้งสองพรรคต้องสิ้นสุดลงในเวลาต่อมาเมื่อ ชุนยัตเซนถึงแก่อสัญกรรม

เมื่อเจียงไคเช็ค ผู้มีอำนาจทางการเมืองทหารของพรรคกั๋วหมินตั๋งสามารถปราบปรามขุนศึกต่างๆ และเข้ายึดเมืองเป่ย์จิงเมืองหลวงในขณะนั้นได้เป็นผลสำเร็จ เขาได้ประกาศจัดตั้งสาธารณรัฐจีนขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และสถาปนาเมืองหนานจิงขึ้นเป็นเมืองหลวง โดยมีเจียงไคเช็คเป็นผู้นำในการบริหารของรัฐบาลกั๋วหมินตั๋ง แต่รัฐบาลกั๋วหมินตั๋งในสมัยนี้ก็ประสบปัญหามากเช่นเดียวกัน เช่น ปัญหาการบริหารงานของรัฐบาลและความแตกแยกภายในพรรค ปัญหาการเงิน การปราบปรามคอมมิวนิสต์จีน การรุกรานของญี่ปุ่น และสงครามกลางเมืองระหว่างรัฐบาลกั๋วหมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นต้น จนทำให้พรรคกั๋วหมินตั๋งต้องยุติบทบาททางการเมืองของตนบนผืนแผ่นดินใหญ่ของจีนใน ค.ศ. 1949 และย้ายไปจัดตั้งรัฐบาลกั๋วหมินตั๋งของคนที่เกาะไต้หวันในที่สุด

THE ROLES OF GUOMINDANG BEFORE THE ESTABLISHMENT OF THE PEOPLE'S REPUBLIC
OF CHINA, 1912-1949

AN ABSTRACT
BY
THIPSUDA PIYAPUN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Master of Art degree in Asian History
May 2008

Thipsuda Piyapun. (2008). *The roles of Guomindang before the establishment of The People's Republic of China, 1912-1949*. Master's Project, M.A. (Asian History).

Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Asst. Prof. Malinee Praserttham

The factors that led to the establishment of the revolutionary society Tongmenghui and later the establishment of Guomindang party was the inefficiency in administration during the later Qing Dynasty and the invasion from Western powers, which turned China into a semi-colonial country. Moreover, Chinese scholars were influenced by western democracy. Some of them, led by Sun Yatsen, together with other revolutionary secret societies formed Tongmenghui society. Their revolution for a republic nation was succeeded in 1911 and Republic of China was founded in 1912. After that, Tongmenghui allied with other political parties and formed Kuomintang party to support the new administration form under President Yuan Shikai.

During the period of The republic of china under Yuan Shikai or even after his death, The Guomindang led by Sun Yatsen had to face many problems especially seizures from warlords, which led to another division within China. Sun Yatsen had to reform Guomindang so that he would be successful in uniting the nation. He co-operated with the Chinese Communist Party and sought help from the Soviet Union. However, as there were much differences in doctrines and principles of the two parties, their co-operations were ended with the death of Sun Yat-sen.

When Chiang Kaishek, Guomindang's military leader defeated the warlords and seized the capital, Beijing, he re-established Republic of China. Nanjing was its capital and Chiang Kaishek became Guomindang government's administrative leader. But, likewise, this government also faced many obstacles. For example, governmental administration, internal conflicts, financial problems, Chinese communist suppression, Japanese invasion and civil war between Guomindang government and Chinese Communist Party. Finally Guomindang had to halt their governmental movement in mainland China in 1949 and established their Guomindang government in Taiwan.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบได้
พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง บทบาททางการเมืองของพรรคก้าวหน้าขึ้นตั้งก่อนการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ.
1912-1949 ของ ทิพย์สุดา ปิยะพันธ์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชีย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มาลินี ประเสริฐธรรม)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มาลินี ประเสริฐธรรม)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วงเดือน นาราวัจจ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(อาจารย์ วรศักดิ์ มัทธโนบล)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชีย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะสังคมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติมา สังข์เกษม)

วันที่..... เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องด้วยพระคุณยิ่งใหญ่สองประการ คือ พระคุณของบิดา มารดา และพระคุณของครูบาอาจารย์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อณาดล และคุณแม่บุหงา ปิยะพันธ์ ผู้เป็นที่พึ่งที่อาศัยและเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มาลินี ประเสริฐธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ผู้เสียสละเวลาคอยให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขงานสารนิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความอุตสาหะและความเมตตาโดยตลอด จนสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีอาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้วิจัยเสมอมา

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบลและผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.วงเดือน นารา สัจจ์ ที่ความกรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบสารนิพนธ์ในครั้งนี้ พร้อมทั้งได้ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านของภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ประสิทธิประสาทความรู้และให้ความเมตตาต่อผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา และขอขอบพระคุณ นายแพทย์มานัส และคุณจารุวรรณ ประเสริฐธรรม ที่เมตตามอบทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณ คุณศรุตม์ เพชรสกุลวงศ์ คุณพงศ์ฤกษ์ มานะกิจกุล ที่คอยกระตุ้นและให้กำลังใจ รวมทั้งให้คำแนะนำและช่วยเหลือข้าพเจ้าเป็นอย่างดี จนสามารถทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ ขอขอบคุณ คุณภูเบศ ศุภพิพัฒน์ คุณพงศ์พันธุ์ นารีน้อย คุณนัทธีร์ โพธิ์ทอง รุ่งพี รุ่งน้อง และเพื่อนๆ ทุกคน สำหรับมิตรภาพและความทรงจำที่ดีๆตลอดการศึกษา

คุณประโยชน์หรือความดีใดๆที่เกิดขึ้นจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแก่ผู้มีคุณูปการต่อผู้วิจัยทุกท่าน ส่วนข้อผิดพลาดอันใดที่เกิดขึ้นกับสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ทิพย์สุดา ปิยะพันธ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทนำ.....	ก
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	ง
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	จ
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	จ
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	จ
วิธีการศึกษาค้นคว้า	จ
นิยามศัพท์เฉพาะ	ฉ
แหล่งข้อมูลประกอบการศึกษาค้นคว้า	ฉ
 1 สภาพโดยทั่วไปของประเทศจีนในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19	 1
ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศมหาอำนาจตะวันตก.....	1
ปัญหาความไม่เข้าใจกันในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี	2
ปัญหาความขัดแย้งด้านการค้า	2
สงครามฝิ่น (THE OPIUM WAR, ค.ศ. 1839-1842)	2
สงครามแอร์โรว์ (ARROW WAR) หรือสงครามฝิ่นครั้งที่สอง (THE SECOND OPIUM)	6
การฟื้นฟูประเทศในสมัยจักรพรรดิถังจื้อและการเคลื่อนไหวทำตนเองให้เข้มแข็ง ค.ศ. 1861-1895 (TONGZHI RESTORATION AND THE SELF-STRENGTHENING MOVEMENT)	 11
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงระหว่างการทำตนเองให้เข้มแข็ง	16
รัสเซียยึดครองอีลี ค.ศ. 1871-1881	16
สงครามจีน – ฝรั่งเศส (SINO-FRENCH WAR, ค.ศ. 1884-1885).	16
สงครามจีน - ญี่ปุ่น (SINO-JAPANESE WAR, ค.ศ. 1894-1895)	17
การถูกขอสัมปทานจากต่างชาติ	19
การปฏิรูป (REFORMATION).....	21
การปฏิรูป 100 วัน.....	21
การปฏิรูปของราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1901-1908)	28

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
2 การจัดตั้งสมาคมหงเหมิงฮุ่ยและการดำเนินการปฏิวัติ ค.ศ.1905-1911	34
บทบาทของ ดร.ซุน ยัตเซนในการก่อตั้งสมาคมซิงจงฮุ่ย (XINGZHONGHUI)	34
บทบัญญัติของสมาคมซิงจงฮุ่ยที่สำคัญ.....	36
การดำเนินงานของสมาคมซิงจงฮุ่ย.....	36
การก่อตั้งและการดำเนินงานของสมาคมลับอื่นๆ.....	38
การก่อตั้งและการดำเนินงานของสมาคมหงเหมิงฮุ่ย (Tong Meng Hui)	
ใน ค.ศ. 1905-1911.....	39
อุดมการณ์และแผนการดำเนินการของสมาคมหงเหมิงฮุ่ย.....	40
การดำเนินการเพื่อการปฏิวัติระหว่าง ค.ศ. 1905-1910.....	44
การปฏิวัติอูซาง ค.ศ.1911 (WUCHANG REVOLUTION).....	51
การดำเนินการปฏิวัติที่เมืองอูซาง ค.ศ. 1911.....	52
การก่อตั้งสาธารณรัฐจีนและการสละราชสมบัติของจักรพรรดิผู่อี๋ (PUYI).....	55
3 บทบาทของพรรคกั๋วหมินต้งในสาธารณรัฐจีน ค.ศ.1912-1927.....	59
สภาพทางการเมืองในสมัยของประธานาธิบดี หยวนซื่อไข่ (ค.ศ.1912-1916)	59
การเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีของหยวนซื่อไข่.....	59
การจัดตั้งพรรคกั๋วหมินต้ง.....	61
การปฏิวัติครั้งที่ 2 (THE SECOND REVOLUTION, ค.ศ.1913)	66
การปฏิรูปพรรคกั๋วหมินต้ง ครั้งที่1 ค.ศ.1914	68
สภาพทางการเมืองจีน ในยุคขุนศึก ค.ศ. 1916-1927	72
บทบาทของพรรคกั๋วหมินต้งในยุคขุนศึก	75
การปฏิรูปพรรคกั๋วหมินต้ง (THE NATIONALIST PARTY REORGANIZATION).	78
การเจรจาเพื่อกำหนดอนาคตของชาติ	82
การทำสงครามรวมชาติ และปัญหาภายในพรรคกั๋วหมินต้ง (ค.ศ.1925-1927).....	83
การปราบปรามขุนศึกทางใต้	85
ปัญหาภายในพรรคกั๋วหมินต้ง.	86

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ) การยกทัพขึ้นเหนือเพื่อทำสงครามรวมชาติโรคระบาด.....	82
4 บทบาททางการเมืองของพรรคกั๋วหมินตั๋ง ค.ศ.1928-1949.....	98
นโยบายของพรรคกั๋วหมินตั๋งและรัฐบาลคณะชาติ.....	98
ลัทธิไตรราษฎร์.....	98
รัฐธรรมนูญ 5 อำนาจ (THE FIVE-POWER CONSTITUTION)	99
โครงการสร้างชาติ (THE OUTLINE OF NATIONAL RECONSTRUCTION)	99
แถลงการณ์ในการประชุมครั้งแรกของพรรคกั๋วหมินตั๋ง	102
โครงสร้างการบริหารของรัฐบาลคณะชาติ.....	104
สำนักงานบริหาร (EXECUTIVE YUAN)	105
สำนักงานนิติบัญญัติ (LEGISLATIVE YUAN).....	106
สำนักงานตุลาการ (THE JUDICIARY YUAN)	106
สำนักงานสอบคัดเลือก (EXAMINATION YUAN).....	107
สำนักงานตรวจตราควบคุม (CONTROL YUAN)	108
โครงสร้างพรรคกั๋วหมินตั๋งและโครงสร้างการบริหารงาน.....	108
หลักการของพรรคกั๋วหมินตั๋ง	108
โครงสร้างของพรรคกั๋วหมินตั๋ง.....	109
โครงสร้างการบริหารงานของพรรคกั๋วหมินตั๋งในส่วนกลาง	109
บทบาทของรัฐบาลคณะชาติทางด้านการเมือง.....	111
การแก้ไขความแตกแยกภายในของพรรคกั๋วหมินตั๋ง	111
การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ	112
การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์.....	114
บทบาทของรัฐบาลคณะชาติทางด้านเศรษฐกิจ.....	116
บทบาทของรัฐบาลคณะชาติทางด้านต่างประเทศ	119
การแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม.....	119
รัฐบาลคณะชาติกับการต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่นระหว่าง ค.ศ. 1931-1945.....	120

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ) พรรคกั้วหมินตั้งกับสงครามกลางเมือง ระหว่าง ค.ศ. 1945-1949.....	129
สภาพภายในของจีนหลังการพ่ายแพ้ของญี่ปุ่น.....	130
การเจรจาระหว่างพรรคกั้วหมินตั้งกับพรรคคอมมิวนิสต์.....	131
การสู้รบระหว่างพรรคกั้วหมินตั้งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน.....	135
สาเหตุที่ทำให้รัฐบาลคณะชาติล้มเหลวในการปกครองประเทศ.....	141
ความไร้ประสิทธิภาพของสมาชิกพรรคกั้วหมินตั้ง.....	141
การความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงานทางการเมือง.....	142
การสูญเสียการสนับสนุนจากประชาชน.....	143
5 บทสรุป.....	144
บรรณานุกรม	146
ประวัติย่อผู้วิจัย	152

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 เจ้าชายกง.....	15
2 จักรพรรดิทงซวี.....	24
3 คังโฮยวเหว่ย.....	25
4 เหลียงฉีเซา.....	26
5 พระนางจือซีและนางกำนัล.....	30
6 หวงซิง หนึ่งในผู้นำการปฏิวัติ.....	41
7 จักรพรรดิผู่อี๋	42
8 ชุนยัตเซนและภรรยา.....	43
9 มณฑลที่ทำการปฏิวัติล้มล้างราชวงศ์ชิง.....	54
10 หยวนซื่อไข่.....	58
11 หยวนซื่อไข่ รับตำแหน่งประธานาธิบดีคนแรกในระบบสาธารณรัฐ ค.ศ.1912.....	61
12 ช่งเจียวเหริน ผู้นำที่มีบทบาทของพรรคกั๋วหมินตั๋ง	65
13 แผนที่การยกทัพขึ้นเหนือ.....	94
14 เจียงไคเช็คพบกับจางเสวียเหลียงที่ซีอานใน ค.ศ. 1936.....	123
15 การพบปะกันระหว่าง 3 ผู้นำในการประชุมที่ไคโรใน ค.ศ. 1943.....	127
16 การประชุมที่ฉงชิ่งใน ค.ศ. 1945 ระหว่างเหมาเจ๋อตงกับเจียงไคเช็ค.....	132

บทนำ

พรรคกั๋วหมินตั๋ง (Guomindang) หรือ พรรคชาตินิยมจีน (Chinese Nationalist Party) เริ่มจากการรวมตัวกันของกลุ่มปฏิวัติ ในปลายศตวรรษที่ 19 อันได้แก่ สมาคมชิงจงฮุ่ย (Xingzhonghui) หรือสมาคมฟื้นฟูจีน (Society for the Revival of China) ตั้งขึ้นใน ค.ศ.1894 โดย ซุนยัตเซน (Sun Yatsen)* ซึ่งเขาได้ใช้เวลาศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิวัติทางการเมืองและสังคม จนได้หลักการของการปฏิวัติ ที่เรียกว่าลัทธิไตรราษฎร์ (The Three People's Principles) หรือ ซานหมินจู๋อี (Sanminzhuyi) สมาคมฮว่าชิงฮุ่ย (Huaxinghui) หรือ สมาคมฟื้นฟูจีน (The Revolutionary Party) และ สมาคมกวงฟู่ฮุ่ย (Guangfuhui) หรือ สมาคมบูรณะ (Restoration Society) ต่อมาใน ค.ศ. 1905 สมาคมเพื่อการปฏิวัติทั้ง 3 สมาคม ได้รวมตัวกันเป็น สมาคมจงกั๋วเก๋อหมินตงเหมิงฮุ่ย (Zhongguo Geming Tongmenghui) หรือ สมาคมพันธมิตรปฏิวัติจีน (The Chinese Revolutionary Common Cause League)¹ เรียกสั้นๆ ว่าสมาคมตงเหมิงฮุ่ย (Tongmenghui) โดยซุนยัตเซนได้รับเลือกเป็น ประธานสมาคม มีลัทธิไตรราษฎร์เป็นแนวนโยบายการปฏิวัติของสมาคม

ซุนยัตเซน และ สมาชิกสมาคมตงเหมิงฮุ่ยพยายามทำการปฏิวัติจนประสบความสำเร็จใน การปฏิวัติซินไฮ่ (Xinhai Revolution, 10 ตุลาคม ค.ศ. 1911) ส่งผลให้ดินแดนทางใต้ของจีนเริ่มพากัน ประกาศตัวเป็นอิสระจากราชวงศ์ชิงถึง 15 มณฑลหรือ 2 ใน 3 ของประเทศจีน² และรวมกันก่อตั้งเป็น ประเทศสาธารณรัฐจีน เนื่องจากการปฏิวัติทำให้ประเทศจีนถูกแบ่งแยกออกเป็น 2 ส่วน ทางเหนือ ยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลชิง แต่ทางใต้อยู่ภายใต้การปกครองของสาธารณรัฐที่นำโดย กลุ่มปฏิวัติ ฝ่ายปฏิวัติจึงได้ทำการเจรจา กับ ฝ่ายรัฐบาลชิง ซึ่งขณะนั้นมี หยวนซื่อไช่ (Yuan Shikai) ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีและได้รับการแต่งตั้งจากราชวงศ์ชิงให้ทำหน้าที่ปราบปรามฝ่ายปฏิวัติ ด้วยเหตุนี้ฝ่ายปฏิวัติจึงได้เสนอตำแหน่งประธานาธิบดีสาธารณรัฐจีนให้แก่ หยวนซื่อไช่ ถ้าเขาสามารถ ทำให้จักรพรรดิซุนตง (Xuantong) สละราชสมบัติได้ หยวนซื่อไช่ได้รับข้อเสนอครั้งนี้ จึงทำให้การ ปกครองของราชวงศ์ชิงและระบอบจักรพรรดิที่ปกครองจีนมากกว่า 2,000 ปี ต้องสิ้นสุดลง

หยวนซื่อไช่ ได้เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีชั่วคราว ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ฉบับชั่วคราว ได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งขึ้นภายใน 6 เดือนนับตั้งแต่มีการจัดตั้งรัฐบาล ดังนั้น³ สมาคมตง

* ซุนยัตเซน ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งสาธารณรัฐจีน เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้มีการปฏิวัติ จัดตั้งสมาคมลับเพื่อการปฏิวัติ และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อพรรคกั๋วหมินตั๋ง

¹Shieh, Milton J.T. (1970). *The Kuomintang Selected Historical Document, 1894-1969*. p. vi

²เขียน ชีระวิทย์. (2547). *วิวัฒนาการการปกครองจีน*. หน้า 93.

³ทวีป วรดิลก. (2547). *ประวัติศาสตร์จีน*. หน้า 782.

เหมิงฮู่ยู่ได้รวมตัวกับพรรคการเมืองย่อยๆ อีก 4 พรรคเข้าด้วยกัน ได้แก่ 1. พรรคกงอีกังเหอตัง (Tongyigonghedang) หรือพรรคสหสาธารณรัฐ (The United Republican Party) 2. พรรคกั๋วหมินกงตัง (Guomingongdang) พรรคมวลประชาชน (National Public Party) 3. สมาคมกั๋วหมินกั๋วจิ้นฮู่ยู่ (Guomingongjinhui) หรือ สมาคมเพื่อความก้าวหน้าของสาธารณรัฐ (Association for National Progress) 4. สมาคมกั๋วเหอซือจิ้นฮู่ยู่ (Gongheshijinhui) หรือ สมาคมเพื่อการเป็นสาธารณรัฐ (Association for Republican Practice)¹ และได้เปลี่ยนชื่อเป็น พรรค กั๋วหมินตังหรือ พรรคชาตินิยมจีนในวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ.1912 ซุนยัตเซน ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่ง ประธานพรรคโดยมี ช่งเจียวเหริน (Song Jiaoren) เป็นผู้นำของพรรคกั๋วหมินตังในการแข่งขันทางการเมือง ในการเลือกตั้งครั้งนี้ปรากฏว่า พรรคกั๋วหมินตัง มีชัยชนะ ด้วยคะแนนเสียงค่อนข้างมาก ทั้งในสภาผู้แทนราษฎร และ ในวุฒิสภา พรรคกั๋วหมินตัง จึงกุมคะแนนเสียงข้างมากในรัฐสภาทำให้ช่งเจียวเหรินมีโอกาสดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและจัดตั้งรัฐบาลที่ประกอบด้วยสมาชิกของพรรคกั๋วหมินตัง หยวนซื่อไช้จึงวางแผนสังหาร ช่งเจียวเหรินขึ้น ดังนั้น ช่งเจียวเหริน จึงถูกฆาตกรรม ในวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ.1913 จากการตายของ ช่งเจียวเหริน ประกอบกับการที่หยวนซื่อไช้ทำการกักขังเงินจากต่างประเทศโดยไม่ผ่านรัฐสภา จึงก่อให้เกิดการคัดค้านหยวนซื่อไช้ อย่างหนัก เป็นต้นเหตุให้เกิด การปฏิวัติครั้งที่ 2 (The Second Revolution)² ขึ้นในวันที่ 12 กรกฎาคม ค.ศ.1913 แต่หยวนซื่อไช้ได้ทำการปราบปรามจนประสบผลสำเร็จ ผลของการปฏิวัติที่ล้มเหลวนี้ทำให้ ซุนยัตเซน ต้องลี้ภัยไปยังประเทศญี่ปุ่นอีกครั้ง

ภายหลังจากการปราบปรามการปฏิวัติครั้งที่สองแล้วหยวนซื่อไช้มีคำสั่งยุบพรรคกั๋วหมินตังในข้อหาว่า “เป็นองค์กรส่งเสริมให้ประชาชนกระด้างกระเดื่องต่อรัฐบาล”³ รวมทั้งสมาชิกรัฐสภาทั้งหมดที่มีความสัมพันธ์กับ พรรคกั๋วหมินตัง ได้ถูกปลดออกจากตำแหน่ง ในวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ.1913 ขณะเดียวกัน ซุนยัตเซน ซึ่งลี้ภัยการเมือง อยู่ที่ญี่ปุ่นได้รวบรวมสมาชิกพรรคกั๋วหมินตังที่โตเกียว เพื่อต่อต้านหยวนซื่อไช้ สำหรับพรรคกั๋วหมินตังในจีนถึงแม้จะถูกยุบเลิกไปแต่ยังมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อต่อต้านอำนาจของหยวนซื่อไช้เช่นเดียวกัน เช่นการจัดตั้ง กองกำลังพิทักษ์สาธารณรัฐ (The National Protection Party) ที่นำโดยบรรดานักปฏิวัติงเหมิงฮู่ยู่ เป็นต้น

ในเดือน มิถุนายน ค.ศ.1916 เมื่อหยวนซื่อไช้เสียชีวิต ประเทศจีนเข้าสู่ยุคขุนศึก (Warlord Era, 1916-1928) บรรดาขุนศึกต่างสะสมกำลังของตนขึ้นตามมณฑลต่างๆ เพื่อตั้งตนเป็นใหญ่ ประธานาธิบดี หลี่หยวนหง (Li Yuanhong) ถูกขุนศึกบังคับให้ยุบรัฐสภา ทำให้บรรดาสมาชิกของ รัฐสภาได้ไปรวมตัวกัน ภายใต้การนำของ ซุนยัตเซน ซึ่งเดินทางกลับมาจากประเทศญี่ปุ่นในเดือน

¹Shieh, Milton J.T. (1970). *op. cit.* P. vii.

²Hsu, Immanuel C.Y. (1995). *The Rise of Modern China*. 5th ed. P. 478.

³เขียน ธีระวิทย์. (2547). *เล่มเดิม*. หน้า 102

มิถุนายน ค.ศ.1917 ที่เมืองเซี่ยงไฮ้ (Shanghai) ในช่วงเวลานี้ ชุนยัตเซิน ถูกหักหลังจากบรรดาขุนศึกหลายครั้ง และตระหนักว่า ชุนศึกไม่มีความต้องการที่จะรวมประเทศจีน ชุนยัตเซิน จึงคิดที่จะทำการปฏิรูปพรรคกั๋วหมินต้ง เพื่อใช้เป็นฐานในการปฏิวัติเพื่อรวมชาติต่อไป ดังนั้นเมื่อ องค์การคอมมิวนิสต์สากล(Comintern)* ได้เสนอให้ความช่วยเหลือแก่ พรรคกั๋วหมินต้ง จึงได้มีการตกลงกันในเรื่องความร่วมมือระหว่าง พรรคกั๋วหมินต้ง พรรคคอมมิวนิสต์จีน (The Chinese Communist Party)และสหภาพโซเวียต ในวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1922 ชุนยัตเซิน ได้กำหนดให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนเข้าร่วมกับพรรคกั๋วหมินต้งแบบเป็นรายบุคคล ทำให้ภายในพรรค กั๋วหมินต้ง ประกอบไปด้วยสมาชิกของพรรคกั๋วหมินต้งเอง และสมาชิกที่มาจากพรรคคอมมิวนิสต์ จึงเกิดการแบ่งกลุ่มขึ้นภายในพรรคกั๋วหมินต้งคือ กลุ่มฝ่ายขวา นำโดยหูฮั่นหมิน (Hu Hanmin)และกลุ่ม ฝ่ายซ้ายนำโดย วังจิงเว่ย (Wang Jingwei)

สถานการณ์ของพรรคเปลี่ยนแปลงไปอีกครั้งเมื่อ ชุนยัตเซินถึงแก่กรรมในวันที่ 12 มีนาคม ค.ศ.1925 อำนาจทางการเมืองตกอยู่กับ วังจิงเว่ยและหูฮั่นหมิน โดยมีเลี้ยวจงไช้ (Liao Zhongkai) ดำรงตำแหน่งตัวแทนหัวหน้าพรรคกั๋วหมินต้ง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ส่วนอำนาจทางทหารขึ้นอยู่ เจียงไคเช็ค (Chiang Kaishek) ความแตกแยกของพรรคเริ่มปรากฏขึ้น และถึงจุดแตกหักเมื่อเกิดวิกฤตการณ์เซี่ยงไฮ้ (Shanghai Incident) ในวันที่ 12 เมษายน ค.ศ.1927 เมื่อเจียงไคเช็ค กวาดล้างกลุ่มคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงซึ่งการกระทำของเจียงไคเช็ค ได้รับการประณามจากรัฐบาลที่อู่ฮั่น (Wuhan) และชาวจีนเป็นอย่างมาก รัฐบาลอู่ฮั่นสั่งปลดเจียงไคเช็คจากตำแหน่งผู้บัญชาการของกองทัพปฏิวัติแห่งชาติ(The National Revolutionary Forces) เจียงไคเช็ค ตอบโต้ด้วยการประกาศจัดตั้งรัฐบาลต่อต้านคอมมิวนิสต์จีนที่หนานจิง (Nanjing) ในวันที่ 17 เมษายน ค.ศ. 1927 ส่วนทางด้านรัฐบาลอู่ฮั่น ประกาศว่าสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ทำผิดต่อนโยบายและอุดมการณ์ของพรรค กั๋วหมินต้ง และได้ประกาศขับไล่สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ออกจากรัฐบาลอู่ฮั่น พรรคกั๋วหมินต้ง และกองทัพปฏิวัติแห่งชาติ ในวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ.1927 ทำให้ความร่วมมือกันของพรรคกั๋วหมินต้ง และ พรรคคอมมิวนิสต์สิ้นสุดลง ต่อมาในเดือนกันยายน ค.ศ.1927 รัฐบาลอู่ฮั่นประกาศเข้าร่วมกับรัฐบาลหนานจิง หลังจากนั้นเจียงไคเช็คได้ยกทัพขึ้นเหนือเพื่อยึดเมืองเป่ย์จิง และทำการรวมประเทศได้สำเร็จในเดือนธันวาคม ค.ศ.1928 ดังนั้นในเดือนมกราคม ค.ศ. 1929 เจียงไคเช็คได้ประกาศตั้ง

* องค์การคอมมิวนิสต์สากล หรือ (Comintern) เป็นองค์กรกลางคอมมิวนิสต์สากล ก่อตั้งขึ้นในค.ศ. 1919 ทำหน้าที่ประสานงานคอมมิวนิสต์ทั่วโลก และกำหนดแนวนโยบายการเคลื่อนไหวตามอุดมการณ์ปฏิวัติมาร์กซิสมนโยบายหลักคือการเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมือง และแบบอย่างของการปฏิวัติรัสเซีย ให้แพร่หลายไปในกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์นานาชาติ

สาธารณรัฐชาตินิยมของพรรคกั๋วหมินต๋ง โดยมีเจียงไคเช็ค ดำรงตำแหน่ง ประธานาธิบดี มีเมืองหลวงคือเมืองหนานจิง

หลังจากทำการรวมประเทศได้สำเร็จ รัฐบาลกั๋วหมินต๋งซึ่งนำโดย เจียงไคเช็ค ต้องเผชิญกับปัญหาสำคัญ 3 ประการ คือ 1. การแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม 2. การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ 3. การทำสงครามต่อต้านญี่ปุ่น นโยบายของเจียงไคเช็คในระยะแรกเน้นไปที่การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ ถึงแม้ว่าญี่ปุ่นจะเข้ารุกรานจีนแล้วก็ตาม จนกระทั่งเสียงเรียกร้องของประชาชน ต้องการให้ชาวจีนหยุดทำสงครามกันเอง และหันไปต่อสู้กับญี่ปุ่นแทน จึงก่อให้เกิดพันธมิตรร่วม ระหว่างพรรคกั๋วหมินต๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีนขึ้นเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น

การร่วมมือของทั้งสองฝ่ายแม้จะมีความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน แต่ก็ดำเนินตลอดมาจนถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง หลังจากนั้นความแตกฉานระหว่างพรรคกั๋วหมินต๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีน ได้เกิดขึ้นจนกลายเป็นสงครามกลางเมือง (The Civil War, 1945-1949) และสิ้นสุดลงด้วยการพ่ายแพ้ของพรรคกั๋วหมินต๋ง ทำให้เหมาเจ๋อตง (Mao Zedong) สามารถประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน (The People's Republic of China) ในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949

บทบาททางการเมืองของพรรคกั๋วหมินต๋ง ในช่วงเปลี่ยนแปลงประเทศจากการปกครองในระบบจักรพรรดิมาสู่ระบบสาธารณรัฐแล้วเปลี่ยนเป็นระบบสังคมนิยม ก่อให้เกิดเหตุการณ์สำคัญหลายเหตุการณ์ เช่นการปฏิวัติซินไฮ่ การรวมชาติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์จีน การเป็นพันธมิตรกันระหว่างพรรคกั๋วหมินต๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีนเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น และสงครามกลางเมืองระหว่างพรรคกั๋วหมินต๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีน เป็นสิ่งควรแก่การศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง พรรคกั๋วหมินต๋งก่อนการก่อตั้งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. 1911-1949 ปรากฏว่ายังไม่มีเอกสารและงานวิจัยภาษาไทยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานวิจัยเรื่องนี้ แต่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานที่ผู้วิจัยทำการศึกษาได้แก่

ณัฐพล อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2549). *พรรคคอมมิวนิสต์จีนก่อนการก่อตั้งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. 1921-1949*. สารนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์เอเชีย) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร. งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาถึงการดำเนินงานของพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การชี้นำของเหมา เจ๋อตง จนทำให้พรรคได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนชาวจีนและขยายอิทธิพลของพรรคออกไป จนทำให้พรรคได้มีบทบาทที่สำคัญในการสถาปนาประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในค.ศ.1949

ประจักษ์ เป๊ะสกุล. (2548). *สภาพการเมืองจีนที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของปัญญาชนจีนในยุคขุนศึก ค.ศ. 1916-1928*. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์เอเชีย) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร. งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาถึงสภาพทางการเมืองจีนซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเคลื่อนไหวของปัญญาชนจีน รวมไปถึงแนวคิดและบทบาทของปัญญาชนจีน และผลของการเคลื่อนไหวของปัญญาชนจีน ที่มีผลต่อสภาพทางการเมืองจีนในช่วง ค.ศ. 1916 -1928

ธมาภรณ์ พุมพิง. (2547). *การตอบสนองของจีนต่อการคุกคามของชาติมหาอำนาจระหว่าง ค.ศ. 1895-1912*. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์เอเชีย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร. งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาถึงการตอบสนองของจีนที่มีต่อชาติมหาอำนาจ ทั้งในรูปแบบ การกบฏ การฟื้นฟู การปฏิรูป และการปฏิวัติ ซึ่ง เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของพรรคกั๋วหมินต๋ง ที่อยู่ในรูปของสมาคมลับ จนถึงการรวมเป็นพรรคกั๋วหมินต๋ง

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการก่อตั้งพรรคกั๋วหมินต๋ง
2. เพื่อศึกษาบทบาทของพรรคกั๋วหมินต๋ง ช่วง ค.ศ. 1912- 1949
3. เพื่อศึกษาผลของการดำเนินงานของพรรคกั๋วหมินต๋ง ที่มีต่อประเทศจีน ช่วง ค.ศ. 1912-1949

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้เข้าใจความเป็นมาของพรรคกั๋วหมินต๋ง
2. ทำให้เข้าใจถึงบทบาทของพรรคกั๋วหมินต๋งช่วง ค.ศ. 1912-1949
3. ทำให้ทราบผล การดำเนินงานของพรรคกั๋วหมินต๋งที่มีต่อประเทศจีนช่วง ค.ศ. 1912-1949

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า โดยศึกษาเฉพาะ การดำเนินงานของพรรคกั๋วหมินต๋ง ในช่วง ค.ศ. 1912-1949

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

สารนิพนธ์นี้ใช้การศึกษาวิจัยทางประวัติศาสตร์แบบพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งเป็นการวิจัยข้อมูลเอกสารชั้นรองเป็นหลัก เช่น หนังสือภาษาไทยและหนังสือภาษาอังกฤษ

นิยามศัพท์เฉพาะ

พรรคกั๋วหมินตั๋งในที่นี้หมายความว่าครอบคลุมถึง รัฐบาลคณะชาติใน ค.ศ. 1928-1949 ด้วย

แหล่งข้อมูลประกอบการศึกษาค้นคว้า

สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำนักวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์เอกสารประเทศไทย สำนักวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หอสมุดปรีดี พนมยงค์ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หอสมุดป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทที่ 1

สภาพโดยทั่วไปของประเทศจีนในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19

ประเทศจีนช่วงก่อนสงครามฝิ่น ยังคงอยู่ภายใต้การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และอยู่ภายใต้ความคิดว่าจีนเป็นศูนย์กลางอารยธรรมและความเจริญของโลก ทำให้ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอกได้ ดังนั้นเมื่อชาติตะวันตกเดินทางมาถึงจีน ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันในเรื่องวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และตลอดจนความสัมพันธ์ทางการค้าจนทำให้เกิดความขัดแย้งซึ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ จนท้ายที่สุดเกิดเป็นสงครามระหว่างประเทศอังกฤษกับประเทศจีนที่เรียกว่าสงครามฝิ่น (The Opium War, 1839-1842) และตามมาด้วยสงครามฝิ่นครั้งที่ 2 หรือ สงครามแอรโรว์ (The Arrow War, 1856-1860) ซึ่งผลของสงครามทั้งสองครั้งมหาอำนาจ บังคับจีนให้ทำสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับตน คือ สนธิสัญญาหนานจิง (Treaty of Nanjing, 1842) สนธิสัญญาเทียนจิน (Treaty of Tianjin, 1858) และอนุสัญญาเป่ย์จิง (Convention of Beijing, 1860) การที่จีนต้องเผชิญหน้ากับการคุกคามของชาติมหาอำนาจ มีผลกระทบต่อสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของจีนเป็นอย่างมาก เป็นเหตุให้จีนต้องพยายามปรับตัวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับประเทศด้วยความพยายามฟื้นฟูประเทศ ปฏิรูป และ ปฏิวัติ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศมหาอำนาจตะวันตก

ในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ประเทศจีนอยู่ภายใต้การปกครองของราชวงศ์ชิง (Qing Dynasty, 1644-1912) ซึ่งเป็นชนเผ่าแมนจู (Manchu) ราชวงศ์ชิงได้รับเอกราชการปกครองในระบอบจักรพรรดิที่จีนใช้สืบทอดมาตั้งแต่อดีตมาใช้ในการปกครองประเทศ โดยจักรพรรดิจะทรงเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดแต่เพียงผู้เดียว และจีนอยู่ภายใต้กรอบความคิดว่าประเทศจีนเป็นอาณาจักรกลางหรือ จงกั๋ว (Zhongguo) อันเป็นศูนย์กลางอารยธรรมและความเจริญของโลกทำให้มีความรู้สึกที่ประเทศรอบข้างตลอดจนประเทศที่เข้ามาติดต่อกับจีนนั้นมีความอารยธรรมด้อยกว่าจีน ภายใต้ความคิดเช่นนี้ทำให้จีนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเปลี่ยนแปลงของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้ จึงเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้จีนเกิดความขัดแย้งกับประเทศมหาอำนาจ

นับตั้งแต่ชาติตะวันตกเข้ามาติดต่อกับจีนตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 ชาติตะวันตกพยายามดำเนินการค้ากับจีนในรูปแบบการค้าที่เท่าเทียมกัน แต่เนื่องจากจีนใช้ระบบ “การติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศในระบบบรรณาการ” ซึ่งชาติตะวันตกมองว่าไม่มีความเป็นสากล จึงพยายามเรียกร้องให้จีนทำการปรับปรุงระบบความสัมพันธ์ แต่ทางการจีนกลับเพิกเฉย

1.1 ปัญหาความไม่เข้าใจกันในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี

ในด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศเนื่องจากจีนมีความเชื่อว่าประเทศของตนเป็นอาณาจักรกลางเป็นศูนย์กลางทางการเมือง เศรษฐกิจและอารยธรรม ด้วยเหตุนี้จึงได้นำเอาระบบความสัมพันธ์ที่ลดหลั่นไม่เท่าเทียมกันมาใช้เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ในการติดต่อกับต่างประเทศ คือระบบบรรณาการ (Tribute System) พร้อมกันนั้นต่างชาติยังต้องยอมปฏิบัติตามรูปแบบพิธีการที่สำคัญของจีนคือ การทำ “โค่วโกว” (koutou)* ซึ่งแสดงถึงการยอมอ่อนน้อมและยอมสวามิภักดิ์ การที่จีนยังคงเรียกร้องให้ชาติตะวันตกติดต่อกับประเทศจีนด้วยระบบบรรณาการก็เพราะจีนคิดว่า ไม่ได้ขอรับรองให้ชาติตะวันตกมาติดต่อกับตน ดังนั้นหากต้องการติดต่อกับจีนแล้วชาติตะวันตกจะต้องยอมปฏิบัติตามความต้องการของจีน

1.2 ปัญหาความขัดแย้งด้านการค้า

เนื่องจากชาติตะวันตกมีความต้องการสินค้าของจีนเช่นผ้าไหม ไบชา เครื่องปั้นดินเผา และอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศอังกฤษซึ่งผูกขาดการค้าโดยบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ (The British East India Company) และเป็นบริษัทการค้าของชาวต่างชาติ ที่มีบทบาทในการทำการค้ากับจีนมากที่สุด ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 การค้าระหว่างจีนกับอังกฤษได้สร้างผลกำไรจำนวนมากให้กับจีน แต่ขณะเดียวกันกลับทำให้อังกฤษเสียดุลการค้าให้แก่จีนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากจีนไม่มีความจำเป็นในการซื้อสินค้าจากต่างชาติ เพราะจีนคิดว่าตนเองมีเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ และจากความต้องการสินค้าไบชาซึ่งได้กลายเป็นเครื่องดื่มประจำชาติของอังกฤษไปแล้ว จึงทำให้อังกฤษกลายเป็นผู้ซื้อสินค้าจีนฝ่ายเดียวก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจของอังกฤษเป็นอย่างมาก

ปัญหาความไม่เข้าใจกันในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีและปัญหาความขัดแย้งทางการค้าจึงนำไปสู่ สงครามฝิ่น (The Opium War, 1839-1842) หรือสงครามการค้า (The Tread War) และ สงครามฝิ่นครั้งที่ 2 (The Second Opium War, 1856-1860) หรือสงครามแอริวอร์ (Arrow War) ในที่สุด

2. สงครามฝิ่น (The Opium War, ค.ศ. 1839-1842)

จากความไม่เข้าใจในขนบธรรมเนียมด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประกอบกับ

* การโค่วโกว คือ การแสดงความเคารพโดยการคุกเข่าลงคำนับ 3 ครั้ง โดยให้ส่วนสำคัญของร่างกาย 9 จุด คือ หน้าผาก(1) มือ(2 ข้าง) ข้อศอก(2 ข้าง) หัวเข่า(2 ข้าง) และเท้า(2 ข้าง) หมอบกราบจรดพื้น 9 ครั้ง ,ทวีป วรดิลก. (2547). ประวัติศาสตร์จีน. หน้า 567.

บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษซึ่งเป็นลูกค้ารายใหญ่ของจีนต้องเสียดุลการค้าให้กับประเทศจีนตลอด ซึ่งเห็นได้จากในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 บริษัทอินเดียตะวันออกได้ซื้อใบชาจากประเทศจีน เฉลี่ยมูลค่าประมาณ 4 ล้านตำลึง (Silver Tales) ของแต่ละปี เพียงแค่ใบชาเพียงอย่างเดียวก็สามารถทดแทนสินค้านำเข้าหลักของอังกฤษ ทั้ง 3 ประเภท อันได้แก่ ผ้าขนสัตว์ เครื่องโลหะ และ ผ้า ซึ่งมีมูลค่าเพียง 16,870,000 ดอลลาร์ (Silver Dollars) หรือเพียงหนึ่งในหกของราคาใบชาที่ซื้อจากจีน กล่าวได้ว่านายทุนทั้งชาวยุโรปและอเมริกาต้องจ่ายเงินจำนวนมหาศาลเพื่อซื้อสินค้าจากจีน ดังนั้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 18 ในแต่ละปีเงินจำนวน 1-4 ล้านตำลึงจีนได้หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศจีนผ่านเมืองท่ากว่างโจว¹ ซึ่งทำให้ชาติตะวันตกต้องเสียดุลการค้าให้แก่ประเทศจีนอยู่ตลอดเวลา จากการค้าที่อังกฤษเป็นฝ่ายเสียดุลการค้าให้แก่จีนแต่ฝ่ายเดียว ทำให้อังกฤษได้หาสินค้าตัวใหม่เพื่อแก้ปัญหารขาดดุลการค้า คือ ฝิ่น ซึ่งการค้าฝิ่นได้สร้างกำไรอย่างมากให้แก่ประเทศอังกฤษ ปริมาณการค้าฝิ่นที่พ่อค้าอังกฤษนำเข้ามาขายยังประเทศจีนใน ค.ศ. 1729 มีจำนวน 200 หีบ ใน ค.ศ. 1767 เพิ่มขึ้นเป็น 1,000 หีบ ในระหว่าง ค.ศ. 1800-1820 เฉลี่ยเพิ่ม ขึ้นประมาณ 4,500 หีบ ใน ค.ศ. 1820-1830 เพิ่มขึ้นเป็น 10,000 หีบ และในระหว่าง ค.ศ. 1838-1839 เพิ่มขึ้นเป็น 40,000 หีบ² มีผลทำให้จีนต้องเสียดุลการค้าอย่างมากเพื่อแลกกับสินค้าที่ไม่ได้ให้ประโยชน์อะไรเลยแต่กลับนำมาทำลายชาวจีน

ทางรัฐบาลจีนจึงพยายามแก้ไขด้วยการออกกฎหมายควบคุม และห้ามนำฝิ่นเข้าประเทศในสมัยจักรพรรดิเจียชิ่งใน ค.ศ. 1800 แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้นำไปปฏิบัติอย่างจริงจังจึงทำให้มีการลักลอบค้าฝิ่นอย่างต่อเนื่องและกลับทำให้พ่อค้าฝิ่นร่ำรวยมากขึ้น เนื่องจากไม่ต้องเสียภาษีจากการนำเข้าฝิ่น³ จนกระทั่งในสมัย จักรพรรดิเต้ากวง (Daoguang, 1782-1850) ทรงแต่งตั้งให้หลินเจ้อสวี่ (Lin Zexu) มาเป็นข้าหลวงพิเศษประจำมณฑลกว่างตง เพื่อปราบปรามการค้าฝิ่นอย่างเด็ดขาด เมื่อหลินเจ้อสวี่มาถึงกว่างตง จึงได้ประกาศว่าการค้าฝิ่นเป็นความผิดตามกฎหมายจีน รวมทั้งผิดศีลธรรมด้วย และสั่งให้โคหอง* แจ้งแก่พ่อค้าต่างชาติให้เลิกการค้าฝิ่นและสั่งให้นำฝิ่นมามอบให้ทางการจีน พร้อมทั้งให้พ่อค้าต่างชาติทำทัณฑ์บนว่าจะไม่ค้าฝิ่นอีกต่อไป รัฐบาลจีนจึงจะอนุญาตให้พ่อค้าต่างชาติที่ยอมปฏิบัติตามสามารถค้าขายต่อไปได้ แต่พ่อค้าต่างชาติไม่ยอมปฏิบัติตาม ดังนั้นในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1839 หลินเจ้อสวี่จึงสั่งปิดล้อมชุมชนต่างชาติในเมืองกว่างโจว กับตันชาร์ล เอลเลียต (Capt. Charles Elliot) ซึ่งเป็น

¹The Compilation Group For the History of Modern China Series. (1976). *The Opium War*. p.5.

²Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *The Rise of Modern China*. p. 169

³ The Compilation Group for the History of Modern China Series. (1976). *op. cit.* p.10.

*โคหองหรือคือสมาคมพ่อค้าชาวจีนที่รวมตัวขึ้นในค.ศ. 1720 เพื่อความคล่องตัวในติดต่อการค้ากับต่างชาติ คำว่าโคหอง (Cohong) ที่แผลงมาจากคำว่า กงหาง (Gonghang) แปลว่า สมาคมที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ มีหน้าที่รับผิดชอบการค้าในนามของรัฐบาลจีน

ผู้แทนการค้าของรัฐบาลอังกฤษในจีนจึงสั่งให้พ่อค้าอังกฤษนำฝิ่นทั้งหมดซึ่งมีจำนวน 20,283 หีบมอบให้แก่หลินเจ้อสวี่¹ แต่ไม่ยอมทำทัณฑ์บน โดยชาร์ล เอลเลียตได้นำชาวอังกฤษไปอยู่ที่มาเก๊า แต่ถูกกีดกันจนต้องไปอยู่ยังเกาะแห่งหนึ่ง ซึ่งต่อมาเรียกว่า ฮองกง ส่วนหลินเจ้อสวี่ได้สั่งให้นำฝิ่นไปทำลาย เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้รัฐบาลอังกฤษส่งกองเรือซึ่งนำโดย ยอร์จ เอลเลียต (George Elliot) มายังจีน จนนำไปสู่การปะทะกันครั้งแรกระหว่างจีนกับอังกฤษในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1839 ที่ป้อมหนู่เหมิน (Humen) ต่อมาในกลาง ค.ศ. 1840 กองเรืออังกฤษได้เข้าปิดล้อมเมืองท่ากว่างโจว เมืองท่าหนิงโป (Ningpo) และรุกซิ่นเหนือยึดเมืองตงไห่ (Dinghai) ซึ่งอยู่ทางชายฝั่งตะวันออกของจีนที่มณฑลเจ้อเจียง (Zhezheing) ทำให้อังกฤษสามารถควบคุมปากทางเข้าออกของเรือบริเวณแม่น้ำฉางเจียงไว้ได้ จากนั้นกองเรือได้รุกซิ่นเหนือจนถึงป้อมต้ากู (Dagu) ที่เมืองเทียนจิน (Tianjin)

เมื่อกองทัพเรืออังกฤษรุกซิ่นไปถึงเมืองเทียนจินซึ่งอยู่ห่างจากกรุงเป่ย์จิงประมาณ 70 กิโลเมตร ทำให้รัฐบาลชิงเห็นว่าเป็นความผิดพลาดของ หลินเจ้อสวี่ที่ทำให้เกิดการสู้รบขึ้น ดังนั้นในเดือนกันยายน ค.ศ. 1840 หลินเจ้อสวี่จึงถูกปลดและถูกเนรเทศไปอยู่เมืองอีลี่ (Ili) และรัฐบาลชิงแต่งตั้งให้ฉีซาน (Qishan) ข้าหลวงใหญ่มณฑลจี๋ลี่ (Zhili) มาเจรจาประนีประนอมกับอังกฤษ จนอังกฤษยอมถอนกองเรือกลับไปเจรจาที่กว่างโจว โดยจีนรับจะชดเชยค่าเสียหายให้พอสมควร แต่ในการเจรจากับอังกฤษต้องการฮองกงและยังต้องการให้จีนเปิดเมืองท่าต่างๆเพิ่ม แต่ฉีซานได้ปฏิเสธโดยเฉพาะในกรณีของเกาะฮองกง ทำให้กองทัพเรืออังกฤษได้เข้าโจมตีป้อมชว่นปี (Chuanbi) ที่อยู่นอกเมืองกว่างโจว ฉีซานจึงยอมทำสัญญาฉบับอังกฤษคือข้อตกลงชว่นปี (Convening of Chuanbi)² ในวันที่ 20 มกราคม ค.ศ. 1841 มีสาระสำคัญดังนี้คือ

1. จีนยอมยกเกาะฮองกงให้อังกฤษ ถึงแม้ว่าภาษีศุลการัฐบาลจีนยังคงมีสิทธิเก็บอยู่
2. จีนจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามเป็นเงิน 6 ล้านเหรียญ*
3. ด้านความสัมพันธ์ของสองประเทศให้ติดต่อกันด้วยความเสมอภาค
4. ให้เปิดเมืองท่ากว่างโจว เพื่อทำการค้าใน 10 วัน ก่อนวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1841

การตัดสินใจของฉี ซาน ครั้งนี้สร้างความไม่พอใจให้แก่รัฐบาลชิงเป็นอันมาก ทำให้ฉี ซานถูกปลดออกจากตำแหน่ง ถูกริบทรัพย์ และถูกลงโทษประหารชีวิต แต่ภายหลังลดเหลือเนรเทศ ส่วนยอร์จ เอลเลียต ถูกเรียกตัวกลับ เพราะรัฐบาลอังกฤษไม่พอใจที่เขาเรียกร้องจากจีนน้อยเกินไป คือเรียกร้องเพียงแค่เกาะฮองกงซึ่งเป็นเพียงเกาะที่มีหมู่บ้านชาวประมงเล็กๆ อาศัยอยู่ ไม่มีคุณค่าอะไรและไม่ยอมเรียกร้องค่าฝิ่นที่ถูกทำลาย

¹Li Chien-nung. (1956). *The Political History of China, 1840-1928*. p 31.

²Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 187.

* เป็นเงินเหรียญดอลลาร์ เม็กซิกัน Jonathan D Spence. *The Search for Modern China*. p.158.

ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1841 รัฐบาลอังกฤษได้ส่ง เซอร์เฮนรี พอร์ตทิงเจอร์ (Sir Henry Pottinger) เป็นผู้แทนที่มีอำนาจเต็มมาเจรจากับจีน โดยจะต้องทำข้อตกลงกับพระจักรพรรดิโดยตรงเท่านั้น แต่การเจรจาไม่คืบหน้า วันที่ 26 สิงหาคม กองทัพอังกฤษจึงเข้ายึดเมืองเซี่ยเหมิน (Xiamen) วันที่ 1 ตุลาคมยึดเมืองท่าต่งไห่และวันที่ 13 ตุลาคมยึดเมืองท่าหนิงโป ในต้น ค.ศ. 1842 กองเรือจากอินเดียมาสมทบ ทำให้ในวันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ. 1842 กองเรืออังกฤษสามารถยึดเมืองอู่ซง (Wusong) และ 19 มิถุนายนยึดเมืองเซี่ยงไฮ้ (Shanghai) และปิดกั้นการคมนาคมในคลองต้าหยุนเหอและปากแม่น้ำฉางเจียง และยกกำลังเข้าสู่เมืองหนานจิง¹ ทำให้จีนจึงต้องยอมจำนนและทำสนธิสัญญากับอังกฤษในวันที่ 29 สิงหาคม ค.ศ. 1842 คือ สนธิสัญญาหนานจิง (The Treaty of Nanjing)² โดยพระจักรพรรดิเต้ากวง ได้ลงสัตยาบันในเดือนกันยายน และพระราชินีวิกตอเรีย (Queen Victoria) ลงนามสัตยาบันในเดือนธันวาคม³

สาระสำคัญของสนธิสัญญาหนานจิง ได้แก่

- 1.กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับสันติภาพและมิตรภาพระหว่างอังกฤษและจีนประกันความมั่นคงและปกป้องประชาชนและทรัพย์สินในอาณาจักรของอีกฝ่ายหนึ่ง
- 2.กำหนดให้เปิดเมือง 5 เมืองของจีน คือ กว่างโจว (Guangzhou) เซี่ยเหมิน (Xiamen) ฝูโจว (Fuzhou) หนิงโป (Ningbo) และเซี่ยงไฮ้ (Shanghai) เพื่อเป็นที่พักให้แก่คนอังกฤษและครอบครัว เพื่อจุดประสงค์ทางการค้าโดยปราศจากการห้ามปรามหรือทำร้ายและอนุญาตให้จัดตั้งสถานกงสุลของแต่ละเมืองเหล่านี้
- 3.รัฐบาลจีนยอมยกเกาะฮ่องกงให้แก่สมเด็จพระราชินีวิกตอเรียและกษัตริย์หรือราชินีผู้สืบทอดจากพระนางตลอดไป โดยที่สมเด็จพระราชินีวิกตอเรียจะปกครองฮ่องกงตามเห็นเหมาะสม
- 4.ให้รัฐบาลชิงจ่ายเงิน 6 ล้านเหรียญเป็นค่าตอบแทนที่ฝิ่นถูกทำลาย
- 5.ยกเลิกระบบผูกขาดการค้าโคหองและอนุญาตให้เปิดเมืองทั้ง 5 แห่งที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเมืองทำให้พ่อค้าอังกฤษสามารถดำเนินการค้ากับผู้ใดก็ได้ที่เขาปรารถนาค้าขายด้วยและรัฐบาลชิงต้องจ่ายเงินอีก 3 ล้านเหรียญ ให้แก่อังกฤษเพื่อชดเชยหนี้สินให้แก่พวกโคฮอง
- 6.รัฐบาลชิงต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามให้แก่อังกฤษจำนวน 12 ล้านเหรียญ
- 7 จำนวนเงินทั้งหมด 21 ล้านเหรียญตั้งแต่มาตราที่ 4 ถึง 6 นั้นให้แบ่งจ่ายเป็น 4 งวด และให้สิ้นสุดในปลาย ค.ศ. 1845 พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี
- 8.ให้ปลดปล่อยนักโทษที่อยู่ในการคุมขังของอังกฤษไม่ว่าจะเป็นที่อินเดียหรือยุโรป
- 9.ให้นิรโทษกรรมชาวจีนที่อาศัยอยู่ เกี่ยวข้องหรือรับใช้ชาวอังกฤษโดยไม่มีเงื่อนไข

¹Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 189.

²Jonathan D. Spence. (1999). *The Search for Modern China.* p.160-162.

³*Ibid.* p.159.

10. พ่อค้าทั้งหมดควรจ่ายภาษีศุลกากรในอัตราที่เป็นธรรมและกำหนดตายตัวทั้งภาษีขาเข้าและขาออก ภาษีสินค้านำเข้าเมื่อชำระแล้วจะส่งเข้าไปภายในประเทศ ณ ที่ใดก็ได้ โดยไม่ต้องเสียภาษีอีก

11. การติดต่อระหว่างรัฐบาลทั้งสองในทางราชการต้องเป็นไปอย่างเสมอภาคกัน

12. เมื่ออังกฤษได้รับเงินค่าปฏิกรรมสงครามงวดแรก กองทัพอังกฤษจะถอนตัวออกจากเมืองหนานจิงและคลองต้าหยุนเหอ โดยจะเข้ายึดโจวซาน (Zhoushan) ไว้จนกว่าจีนจะจ่ายเงินทั้งหมดให้อังกฤษ รวมทั้งต้องเปิดเมืองท่าทั้ง 5 แห่ง แก่พ่อค้าอังกฤษเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ในวันที่ 18 ตุลาคม ค.ศ. 1843 จีนถูกบังคับให้ทำสนธิสัญญาเพิ่มเติมคือ สนธิสัญญาโบกู ค.ศ. 1843 (The Treaty of Bogue) ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ ให้อังกฤษได้สิทธิเป็นชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favored Nation) และได้รับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต (Extraterritoriality) หรือสิทธิทางการศาล

ต่อมาชาติตะวันตกอื่นๆ ก็ได้เข้ามาทำสนธิสัญญากับจีนตามแบบสนธิสัญญาหนานจิง เช่น สหรัฐอเมริกาทำสนธิสัญญาหวางเซีย (The Treaty of Wangxia, 1844) กับจีนโดยสหรัฐอเมริกาได้สิทธิสภาพนอกอาณาเขต สิทธิการเป็นชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง ได้สิทธิก่อตั้งโบสถ์และโรงพยาบาลในเมืองท่า ฝรั่งเศสทำสนธิสัญญาแรมเพา ค.ศ. 1844 (The Treaty of Whampoa, 1844) ได้สิทธิเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา แต่มีข้อความเพิ่มเติมเรื่องการได้สิทธิเผยแผ่ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในบริเวณเมืองท่าตามสนธิสัญญา¹

สนธิสัญญาหนานจิงและสนธิสัญญาเพิ่มเติมมีลักษณะเด่นชัด คือ การค้าเสรีและเท่าเทียมกัน กำหนดอัตราภาษีไว้ชัดเจนแน่นอน อังกฤษได้สิทธิชาติได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง ส่วนเรื่องฝิ่นไม่ได้ระบุไว้ชัดเจนว่าจีนให้ค้าขายได้หรือไม่ จีนถือว่ากฎหมายของตนได้ห้ามไว้อยู่แล้ว ส่วนอังกฤษถือว่าเมื่อไม่ระบุห้ามค้าฝิ่น อังกฤษก็ค้าขายฝิ่นต่อไปได้ ดังนั้นฝิ่นจึงเป็นสาเหตุประการหนึ่งในสงครามแอร์โรว์หรือสงครามฝิ่นครั้งที่ 2 ที่อังกฤษร่วมกับฝรั่งเศสรบกับจีนระหว่าง ค.ศ. 1856-1860

3. สงครามแอร์โรว์ (Arrow War) หรือสงครามฝิ่นครั้งที่สอง (The Second Opium)

หลังจากจีนทำสนธิสัญญากับมหาอำนาจตะวันตกแล้วความยุ่งยากทั้งหลายยังไม่ได้คลี่คลายไปในทางที่ดี เนื่องจากจีนมีความรู้สึกที่ต่างชาติเอาเปรียบมากเกินไปในขณะที่ชาติตะวันตกยังไม่พอใจกับผลประโยชน์ที่ได้รับ จึงหาโอกาสที่จะเข้าไปกอบโกยผลประโยชน์ในจีนให้มากขึ้น จนนำไปสู่สงครามแอร์โรว์หรือสงครามฝิ่นครั้งที่สอง (The Second Opium War or The Arrow war, 1856-1860) โดยมีปัจจัยหลายประการดังนี้ คือ

¹ Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 191.

ประการแรก คือ ปัญหาเรื่องฝิ่น ดังที่กล่าวแล้วว่าในสนธิสัญญาหนานจิงนั้นไม่มีการกล่าวถึงข้อกำหนดในเรื่องการค้าฝิ่นแต่อย่างใด จึงทำให้ฝิ่นยังคงเป็นสินค้าที่ผิดกฎหมายของจีน แต่ชาวตะวันตกยังคงนำฝิ่นเข้ามาขายและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จาก 37,000 หีบในทศวรรษที่ 1840 เป็น 70,000 หีบในทศวรรษที่ 1850¹

ประการที่สอง คือ ปัญหาสิทธิสภาพนอกอาณาเขตซึ่งชาติตะวันตกได้นำมาใช้จนเกินขอบเขต เช่นครอบคลุมไปถึงชาวจีนที่เข้ารีตตลอดจนถึงคนที่อยู่ในอาณัติของชาติตะวันตกด้วย ทำให้พ่อค้าชาวจีนทั้งสุจริตและทุจริตมักนำเรือของตนไปขึ้นทะเบียนสังกัดเป็นเรือต่างชาติ เพราะนอกจากรอดพ้นจากการปล้นสะดมของโจรสลัดแล้วยังรอดพ้นจากการตรวจจับกุมของเจ้าหน้าที่จีน

ประการที่สาม คือ ปัญหาเรื่องสิทธิสัมปทานที่เกิดขึ้นเนื่องจากดินแดนที่รัฐบาลจีนได้ให้สัมปทานแก่ประเทศต่างๆ ในรูปแบบการจัดสรรที่ดินออกเป็นเขตเช่นนั้น ได้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองตนเอง ใน ค.ศ. 1854 เช่นเมืองซางไห่เมื่อการค้าขายตัวมากขึ้น ทำให้มีบริษัทการค้าและบ้านพักอาศัยของชาวต่างชาติเข้ามาตั้งในเมืองซางไห่ตามสิทธิที่ระบุไว้ในสนธิสัญญา และชาวต่างชาติได้เช่าที่ดินจากชาวจีนโดยไม่มีกำหนดเวลา ซางไห่จึงกลายเป็นเขตอิทธิพลของต่างชาติ เรียกว่า “เขตนิคมต่างชาติสากล” (International Settlement) ในเขตนี้ชาวต่างชาติมีสิทธิกำหนดระเบียบการปกครองตนเองอย่างอิสระจากกฎหมายจีน จึงมีชาวจีนที่ทำผิดกฎหมายและหลบหนีเข้าไปอาศัยอยู่ในเขตชาวต่างชาติ ซึ่งสภาพเทศบาลของชาวต่างชาติได้เรียกเก็บเงินค่าคุ้มครองเป็นการแลกเปลี่ยน ทำให้รัฐบาลจีนไม่พอใจที่ไม่สามารถปกครองดินแดนของตนได้เต็มที่

ประการที่สี่ คือ ความต้องการผลประโยชน์ของชาติตะวันตกที่เพิ่มมากขึ้นและเข้าควบคุมสัมปทานต่างๆ รวมทั้งต้องการขยายการค้าไปยังพื้นที่อื่นๆ นอกเขตเมืองท่าทั้ง 5 แห่ง ที่จีนเปิดให้ และพยายามเรียกร้องให้จีนยอมปรับปรุงสนธิสัญญาหนานจิง

ในขณะเดียวกันจีนกลับต้องการปกป้องผลประโยชน์ของตนเองจนนำไปสู่ความขัดแย้งและกลายเป็นสงครามในที่สุด ความขัดแย้งที่สำคัญคือ ความขัดแย้งระหว่างอังกฤษกับจีนในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต โดยวันที่ 8 ตุลาคม ค.ศ. 1856 ทางกรีนที่เมืองกว่างโจวได้จับเรือและลูกเรือแอรโรว์ จำนวน 12 คน ในข้อหาโจรสลัด และลักลอบขนส่งสินค้าหนีภาษี ซึ่งเรือลำนี้เจ้าของเป็นคนจีน แต่จดทะเบียนที่ฮ่องกงจึงอยู่ภายใต้การคุ้มครองของอังกฤษและใช้ธงของอังกฤษ ทางกรีนที่ฮ่องกงเรียกร้องให้จีนปล่อยตัวลูกเรือ และให้ เย่หมิงเจิ้น (Ye Mingzhen) ข้าหลวงใหญ่ประจำมณฑลกว่างตงขอขมา แต่เย่หมิงเจิ้นปฏิเสธ แม้ว่าต่อมาเย่หมิงเจิ้นจะยอมปล่อยลูกเรือ แต่ยังไม่ยอมขอขมา ทำให้อังกฤษนำเรือรบมาระดมยิงเมืองกว่างโจว แต่ไม่นานก็ถอนตัวออกไปเพราะเรือรบซึ่งต้องแะปราบกบฏซีปอย (Sepoy) ในประเทศอินเดีย

¹The Compilation Group For the History of Modern China Series. (1976). *op. cit.* p.112.

ในขณะที่ความขัดแย้งระหว่างอังกฤษกับจีนยังไม่คลี่คลายลงไปนั้น จีนได้สังหารบาทหลวงชาวฝรั่งเศสที่ชื่อ แอปเป่ ออกลูเต ชัปดาแลน (Abbe Auguste Chapdelaine) เนื่องจากเขาทำการเผยแพร่ศาสนาคริสต์นอกเขตเมืองท่าตามสนธิสัญญา จึงทำให้ฝรั่งเศสร่วมมือกับอังกฤษทำสงครามกับจีนเพื่อเรียกร้องเอาผลประโยชน์เพิ่มเติมจากจีน¹ ในเดือน พฤศจิกายน ค.ศ.1857 กองทัพของทั้งสองประเทศมาชุมนุมกันที่ย่องกง โดย มี ลอร์ด เอลยีน (Lord Elgin) ของอังกฤษ และ บารอน กรอส (Baron Gros) ของฝรั่งเศสเป็นผู้นำทัพ โดยยื่นคำขาดให้ข้าหลวงเย้อ หมิงเจิ้นปฏิบัติตามสนธิสัญญาชุดใช้ค่าปฏิกรรมสงคราม และยินยอมให้เปิดเมืองกว้างโจวเพื่อให้พ่อค้าต่างชาติทำการค้าได้ แต่ข้าหลวงเย้อหมิงเจิ้นกลับปฏิเสธ ทำให้กองทัพผสมอังกฤษกับฝรั่งเศสเข้ายึดเมืองกว้างโจวในปลายเดือนธันวาคม ค.ศ. 1857 จากนั้นได้เคลื่อนทัพขึ้นเหนือยึดเมืองเทียนจิน ยึดป้อมต้ากู่ ได้สำเร็จในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1858 ทางรัฐบาลจีนได้ส่งเจ้าชายกง(Prince Gong) มาเจรจาทำสนธิสัญญาเทียนจิน (The Treaty of Tianjin) กับอังกฤษและฝรั่งเศส

สาระสำคัญของสนธิสัญญาเทียนจินระหว่างจีนกับอังกฤษ² มีดังนี้

1. อังกฤษมีสิทธิส่งทูตและเจ้าหน้าที่พร้อมครอบครัวมาประจำที่กรุงเป่ย์จิง และจีนต้องอนุญาตให้มีการส่งทูตไปประจำลอนดอน
2. จีนต้องเปิดเมืองท่า เพื่อทำการค้าเพิ่มเติม คือ หมิวซวง (Niuzhaung) เต็งโจว (Dengzhou) ไต้หวัน (Taiwan) ซานโถว (Shantou) และ เจิ้งโจว (Zhengzhou) และภายหลังปราบปรามกบฏไท่ผิงแล้ว อังกฤษมีสิทธิเลือกเมืองท่าทำการค้าเพิ่มอีก 3 เมือง ในลุ่มแม่น้ำแยงซี (ซึ่งภายหลังได้เลือก เมืองฮั่นโขว (Hankou) จิวเจียง (Jiujiang) นานานจิง (Nanjing) และเจิ่นเจียง (Zhenjiang)³
3. อัตราภาษีนำเข้าให้มีการทบทวนกันใหม่โดย ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความเห็นพ้องกัน
4. ชาวอังกฤษสามารถที่จะเดินทางเข้าไปในดินแดนภายในจีนได้โดยใช้หนังสือเดินทาง
5. จีนจะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้พ่อค้าอังกฤษ 2 ล้านตำลึงเงิน และจ่ายค่าปฏิกรรมสงคราม 2 ล้านตำลึงเงิน

สาระสำคัญของสัญญาฝรั่งเศสกับจีน มีดังต่อไปนี้

1. ประเด็นสำคัญของสนธิสัญญานี้เหมือนกับสนธิสัญญาที่ทำกับอังกฤษ
2. ให้เปิดเมืองท่าดานซูย(Danshui) บนเกาะไต้หวันและหนานจิงเป็นเมืองท่าทำการค้าเพิ่มขึ้น
3. ทุกเมืองท่าที่พ่อค้าฝรั่งเศสได้รับอนุญาตให้เข้าไปทำการค้านั้น รัฐบาลฝรั่งเศสสามารถส่งเรือรบไปทอดสมอและทำการลาดตระเวนได้

¹Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 206.

²Li Chien-nung. (1956). *op. cit.* pp. 85-86.

³Jonathan D. Spence. (1999). *op. cit.* p. 182.

4. ให้มิชชันนารีชาวฝรั่งเศสมีสิทธิเดินทางเข้าไปในดินแดนจีนทุกแห่งเพื่อทำการเผยแผ่ศาสนา และชาวฝรั่งเศสสามารถเดินทางเข้าไปในดินแดนจีนได้เช่นกัน โดยมีใบอนุญาตหรือหนังสือเดินทาง

5. การพิจารณาคดีในศาลที่มีคู่ความเป็นชาวฝรั่งเศส ต้องให้กงสุลฝรั่งเศสเป็นผู้พิพากษาคัดสินคดี ถ้ากงสุลฝรั่งเศสไม่สามารถพิจารณาคดีระหว่างชาวจีนและชาวฝรั่งเศสได้ ให้เชิญเจ้าหน้าที่จีนมาช่วยในการวินิจฉัยชี้ขาด

6. นับจากนี้ไปถ้าจีนให้สิทธิพิเศษ แก่ชาติใดฝรั่งเศสต้องได้รับสิทธิพิเศษนั้นๆ ด้วยในฐานะเป็นชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง

หลังจากที่ผู้แทนของจีนลงนามในสนธิสัญญาเทียนจินแล้ว กองทัพเรือของอังกฤษและฝรั่งเศสได้เริ่มถอนกำลังออกจากป้อมต้ากู่ ทางการจีนได้ส่งกำลังมาซ่อมแซมแนวป้องกันรอบเมืองเทียนจินเพื่อสกัดกั้นการรุกรานของต่างชาติทางแม่น้ำเป่ย์ (Bei He) ทำให้อังกฤษและฝรั่งเศสคิดว่ารัฐบาลจีนจะไม่ยินยอมให้สัตยาบันสนธิสัญญาเทียนจิน ดังนั้น ใน ค.ศ. 1859 อังกฤษและฝรั่งเศสสั่งให้กองทัพเรือผสมของทั้ง 2 ชาติ บุกเข้าทางแม่น้ำเป่ย์อีกครั้งและเข้าถึงเมืองเป่ย์จิง โดยชาตินิหาลำนาจทั้งสองได้ส่งตัวแทน 20 คนไปเจรจากับรัฐบาลจีน แต่ตัวแทนเหล่านี้ถูกทหารจีนฆ่าตาย จึงทำให้ลอร์ดเอลจินบูกเข้าเฝ้าพระราชวังฤดูร้อนหยวนหมิงหยวน (Yuanmingyuan) เป็นเวลา 2 วันติดต่อกัน ในที่สุดรัฐบาลจีนจึงต้องยอมให้สัตยาบันในสนธิสัญญาเทียนจินพร้อมกับต้องลงนามในอนุสัญญาเป่ย์จิง (Beijing Convention) กับอังกฤษและฝรั่งเศสเพิ่มเติมในวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1860 โดยมีเจ้าชายกง* เป็นผู้แทนจีน อนุสัญญาเป่ย์จิงมีสาระสำคัญ¹ ดังนี้

1. ข้อความในสนธิสัญญาเทียนจินทุกข้อมีผลสมบูรณ์ทุกประการ
2. ให้เปิดเมืองเทียนจินเป็นเมืองท่าทำการค้าขายเพิ่มเติม
3. ให้อังกฤษมีสิทธิในการปกครองเกาะเกาลูน (Kawloon) ที่อยู่ตรงข้ามฮ่องกง
4. จีนต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามเพิ่มขึ้นเป็น 8 ล้านตำลึงเงิน ทั้งสำหรับอังกฤษและฝรั่งเศส
5. ให้มิชชันนารีฝรั่งเศส มีสิทธิเป็นเจ้าของทรัพย์สินภายในประเทศจีนได้

* เจ้าชายกงได้ก้าวขึ้นมามีอำนาจหลังจากทำการทำรัฐประหาร ค.ศ. 1861 หลังจากจักรพรรดิเสียนเฟิงสวรรคต มีการแย่งชิงอำนาจกันระหว่างกลุ่มเจ้าชายอี้ (Prince Yi) ดวนหว่า (Duan Hua) และซูซุ่น (Su Shun) และกลุ่มเจ้าชายกง ร่วมกับพระมเหสีหม้าย 2 พระองค์ของพระจักรพรรดิเสียนเฟิง คือ พระนาง ฉื่ออาน (Ci'an) และพระนาง ฉื่อซี (Cixi) ในท้ายที่สุดกลุ่มเจ้าชายกง สามารถทำรัฐประหารได้สำเร็จ และได้รับตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนองค์ยุวจักรพรรดิทงจื่อ (Tongzhi) จากการทำรัฐประหารครั้งนี้ทำให้ในเวลาต่อมาพระนางฉื่อซีสามารถก้าวขึ้นมามีอำนาจทางการเมืองในราชสำนัก

¹Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* pp. 214-215.

6. จีนต้องตั้งสำนักงานติดต่อต่างประเทศในฐานะเท่าเทียมกัน
7. การขนส่งและการเดินทางของกรรมกรจีนไปยังประเทศอื่นไม่ถือว่าผิดกฎหมาย

ผลจากการทำสนธิสัญญาต่างๆกับต่างชาติทำให้จีนต้องเสียเปรียบและสูญเสียสิทธิต่างๆ
ดังนี้¹

1. ด้านศุลกากร จีนไม่มีสิทธิกำหนดอัตราภาษีทั้งนำเข้าและส่งออก โดยจีนสามารถเก็บได้ร้อยละ 5 เท่านั้น ทำให้ขาดรายได้ที่นำมาพัฒนาประเทศ
 2. จีนต้องสูญเสียอธิปไตยทางการศาล เนื่องจากการให้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตทำให้จีนไม่มีสิทธิลงโทษชาวต่างชาติที่ทำผิดกฎหมายในประเทศ เนื่องจากกงสุลต่างชาติจะเป็นผู้พิจารณาตามกฎหมายของประเทศของตน
 3. ประเทศที่อยู่ในฐานะเป็นชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่งตามที่สนธิสัญญาระบุไว้ ถ้าจีนให้สิทธิประโยชน์กับประเทศใด ประเทศที่ทำสัญญาข้อนี้ไว้กับจีนก็จะสามารถได้รับสิทธิประโยชน์นั้นๆ ด้วย
 4. ในสนธิสัญญานานจิงกล่าวถึงเงินเพียงว่า จีนจะต้องจ่ายค่าฝิ่นที่จีนยึดและทำลายไป ไม่ได้มีการระบุว่าให้ทำการค้าขายได้หรือไม่ ทางกฎหมายของจีนถือว่ากฎหมายของตนห้ามค้าขายฝิ่น ส่วนอังกฤษถือว่าเมื่อไม่มีการระบุว่าห้ามค้าฝิ่นในสนธิสัญญา ทางอังกฤษยังคงค้าขายต่อไป ซึ่งทำให้ปัญหาเรื่องฝิ่นไม่ได้ถูกแก้ไขอย่างแท้จริง
 5. เศรษฐกิจแบบเลี้ยงตนเองได้ของจีนต้องแตกสลายไป เนื่องจากเมื่อมีการเก็บภาษีลดลง ทำให้สินค้าต่างชาติไหลบ่าเข้ามาในตลาดของจีน เป็นเหตุให้อุตสาหกรรมในครัวเรือนของชาวจีนต้องล่มสลายไป
 6. จีนต้องสูญเสียอิสรภาพและก้าวไปสู่ประเทศกึ่งอาณานิคมและสังคมกึ่งอาณานิคม
- จากความพ่ายแพ้ในสงครามฝิ่นทั้งสองครั้ง เป็นสิ่งที่แสดงถึงความอ่อนแอของประเทศจีนอย่างชัดเจน ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของหลายรูปแบบในจีน ซึ่งล้วนมีจุดประสงค์หลากหลาย แต่มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันคือต้องการให้ประเทศจีนเข้มแข็ง รอดพ้นจากการรุกรานของชาติตะวันตก การเคลื่อนไหวเหล่านี้ได้แก่ การทำตนเองให้เข้มแข็ง การปฏิรูปประเทศ และการปฏิวัติ

¹ทวีป วรดิลก. (2547). ประวัติศาสตร์จีน. หน้า 583.

4. การฟื้นฟูประเทศในสมัยจักรพรรดิถังจื้อและการเคลื่อนไหวทำตนเองให้เข้มแข็ง ค.ศ.1861-1895 (Tongzhi Restoration and The Self-Strengthening Movement)

การที่จีนพ่ายแพ้สงครามฝิ่นและการถูกบังคับทำสนธิสัญญากับชาติตะวันตก ทำให้ชนชั้นปกครองกลุ่มหนึ่งตระหนักถึงความอ่อนแอของจีน และเกิดแนวคิดที่จะพัฒนาด้านอาวุธและกองทัพ จีนให้ทันสมัยทัดเทียมชาติตะวันตก ผู้ที่มีความคิดเห็นและกล่าวถึงการทำตนเองให้เข้มแข็งของจีนเป็นคนแรก คือ หลินเจ้อสวี่ เห็นได้จากจดหมายที่หลินเจ้อสวี่ เขียนถึงเพื่อนชื่อ อู๋จื้อสวี่ (Wu Cixu) ใน ค.ศ. 1842 เมื่อหลินเจ้อสวี่ถูกปลดออกจากตำแหน่งข้าหลวงมณฑลกว่างตงและถูกเนรเทศไปยังเมืองฮี้ลี่ โดยในจดหมายหลินเจ้อสวี่ กล่าวว่า “จีนมีความจำเป็นที่จะต้องผลิตเรือรบ และปืนที่ทันสมัย ดังที่ใช้อยู่ในบรรดาประเทศตะวันตก”¹ แต่ความคิดของหลินเจ้อสวี่ไม่ได้เปิดเผยสู่สาธารณชน ส่วนบุคคลแรกที่เผยแพร่แนวความคิดนี้ต่อสาธารณชนได้แก่ เว่ยหยวน (Wei Yuan) เป็นผู้เสนอให้ “ใช้พวกป่าเถื่อนต่อสู้กับพวกป่าเถื่อนด้วยกัน” คือการให้ประเทศมหาอำนาจอื่นๆ หันเหความสนใจจากจีน ไปยังประเทศอินเดียของอังกฤษ เพื่อให้ชาติมหาอำนาจต่อสู้กันเองและวิธีสำคัญได้แก่การ “เรียนรู้เทคนิคต่างๆ ที่เหนือกว่าของพวกป่าเถื่อน” เพื่อให้เทคนิคเหล่านั้นอันได้แก่ “เรือรบ ปืน การจัดการ และการฝึกทหาร” มาทำการพัฒนากองทัพให้มีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะได้ใช้ควบคุมชาติตะวันตก² อย่างไรก็ตาม แนวความคิดต่างๆ เหล่านี้ไม่ได้มีการนำมาใช้แต่อย่างใด เพราะขุนนางและปัญญาชนจีนเหล่านี้ยังคงยึดติดกับความเชื่อเดิมๆ คือ ลัทธิขงจื้อ ความเชื่อเรื่องเตียนมิงหรืออาณัติแห่งสวรรค์ และความเชื่อมั่นในการเป็นอาณาจักรกลางของจีน จนกระทั่ง ค.ศ. 1861 การเปลี่ยนแปลงในการดำเนินนโยบายฟื้นฟูประเทศด้วยการทำตนเองให้เข้มแข็งได้เริ่มต้นขึ้นโดยกลุ่มเจ้าชายกง ซึ่งมีนโยบายที่สำคัญ³ ดังนี้

1. นโยบายความร่วมมือซึ่งกันและกัน (The Cooperation Policy) เป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของจีน เนื่องจากเล็งเห็นว่า มหาอำนาจนั้นมีกำลังมากกว่าจีน จีนควรจะเรียนรู้เกี่ยวกับชาติตะวันตก หากจีนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับต่างชาติ ความสงบก็จะเกิดขึ้น นโยบายความร่วมมือกับต่างชาติจึงเน้นความช่วยเหลือของตะวันตก และสร้างความเข้มแข็งทางการทหาร ตลอดจนดำเนินการทูตแบบสันติเป็นหลักการเบื้องต้น และสร้างตนเองให้เข้มแข็งเป็นเป้าหมายในนโยบายแห่งชาติ โดยมีผู้สนับสนุนในส่วนภูมิภาคคือ เจิงกั๋วฟาน (Zeng Guofan) จ๋อจงถัง (Zuo Zongtang) และ หลีหงจาง (Li Hongzhang)

2. การจัดตั้งสำนักงานจ้งหลี่หย่าเหมิน (Zongliyamen) ในวันที่ 11 มีนาคม ค.ศ. 1861 ที่กรุงเป่ย์จิง เพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการทำหน้าที่ประสานงานในการติดต่อกับต่างชาติ มีเจ้าชายกงดำรง

¹เขียน จีระวิทย์. (2547). *วิวัฒนาการการปกครองของจีน*. หน้า 80.

²ดุฒชัย มูลศิลป์. (2521). *จีน : การต่อสู้เพื่อมหาอำนาจ*. หน้า 21.

³Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* pp. 266-275.

ตำแหน่งหัวหน้าสำนักงาน ภายใต้การดูแลของสภาที่ปรึกษาสูงสุด ข้าราชการประจำสำนักงานส่วนใหญ่ เป็นข้าราชการระดับสูงประมาณ 10 คน สำนักงานนี้เดิมตั้งขึ้นเพียงเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในการ สร้างความสงบกับต่างชาติ ในด้านติดต่อกับต่างประเทศสำนักงานนี้มีการแบ่งแยกหน่วยงานย่อย ออกเป็นกรมกองต่างๆ 5 กรมกองคือ กองรัสเซีย อังกฤษ ฝรั่งเศส อเมริกา และกองทำหน้าที่ป้องกัน ชายฝั่งทะเล นอกจากนี้ยังรับผิดชอบเกี่ยวกับการวางโครงการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ซึ่งจะแบ่ง ออกเป็น 3 ระยะ ในการทำตนเองให้เข้มแข็ง การตั้งหน่วยงานตรวจสอบภาษี ดูแลและดำเนินการค้า กับต่างประเทศ และตั้งสถาบันภาษาต่างประเทศ หรือ ถงเหวินก่วน (Tongwenguan) ความสำเร็จหรือ ความล้มเหลวของการทำตนเองให้เข้มแข็งของจีนนั้นขึ้นอยู่กับอำนาจของสำนักงานจ้งหลี่หย่าเหมิน

3. การแต่งตั้งผู้แทนทางการค้า (The Superintendent of Trade) ได้มีการแต่งตั้งข้าหลวง ผู้ดูแลทางการค้าประจำท่าเทียนจิน เพื่อดูแลการค้าในเขตเมืองท่าภาคเหนือ ซึ่งเรียกว่าข้าหลวงใหญ่ ควบคุมกิจกรรมมหาสมุทรภาคเหนือ (High Commissioner for the North Ocean) หรือ เปียหยางต้า เจิน (Peiyangtachen) และมีตำแหน่งข้าหลวงผู้ดูแลการค้าประจำเมืองท่าซางไห่ เรียกว่าข้าหลวง ใหญ่ควบคุมกิจกรรมมหาสมุทรภาคใต้ (High Commissioner for the South Ocean) หรือ นาน หยางต้าเจิน (Nangyangtachen) ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญมาก เพราะถือว่าเป็นหน้าด่านใน การติดต่อการค้าระหว่างชาวจีนและต่างชาติแทนราชสำนักชิง

4. การก่อตั้งสถาบันภาษาต่างประเทศ หรือ ถงเหวินก่วน ชาวต่างประเทศมักเรียกว่า วิทยาลัยแปลภาษา (Interpreters College) หรือวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ (College of Foreign Languages) การที่ผู้นำจีนให้ความสนใจในเรื่องนี้เนื่องจากเกิดความไม่เข้าใจกันในการเจรจาความ การทำสนธิสัญญา ตลอดจนการค้าขายกับชาติตะวันตก ต่อมาได้มีการเพิ่มเติมวิชาการด้านต่างๆ นอกจากภาษาเช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ดาราศาสตร์ ฟิสิกส์ ทำให้สถาบันนี้เป็นสถาบันที่เริ่มต้น การศึกษาแบบตะวันตก ต่อมาสถาบันนี้เปิดเพิ่มเติมขึ้นที่ ซางไห่ ใน ค.ศ. 1863 ที่กวางโจว ใน ค.ศ. 1864 และที่ฝูโจว ใน ค.ศ. 1866

อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาของจีนยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริง เพราะประสบปัญหา และอุปสรรคคือ ระบบการสอบเข้ารับราชการยังคงใช้วิธีการสอบแบบยึดถือตำราคลาสสิกของขงจื้อ นอกจากนี้โรงเรียนของพวกมิชชันนารีส่วนใหญ่มุ่งสอนด้านศาสนา มากกว่าวิชาการ รวมทั้งได้รับการ คัดค้านจากขุนนางส่วนใหญ่ที่มีความคิดแบบอนุรักษนิยม

5. หน่วยงานศุลกากรทางทะเล (The Maritime Customs Service) เจ้าชายกงได้แต่งตั้งรอง กงสุลชาวอังกฤษ ประจำเมืองซางไห่ คือ โฮราทิโอ เอ็น เลย์ (Horatio N. Lay) ดำรงตำแหน่ง ผู้ตรวจการภาษีศุลกากรทางทะเล เมื่อวันที่ 7 เมษายน ค.ศ. 1861 โดยมีอำนาจหน้าที่ดูแลการเก็บ ภาษี ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่จีนในการเก็บภาษีตามเมืองท่าต่างๆ เพื่อป้องกันการหลีกเลียงเสียภาษี และ

ดูแลให้ต่างชาติปฏิบัติตามระบบภาษี นอกจากนี้หน่วยงานศุลกากรทางทะเลยังได้ทำหน้าที่เป็น กองทุนสำหรับชำระค่าปฏิกรรมสงคราม และให้กู้ยืมสำหรับการพัฒนาประเทศ ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1861-1893 มีการกู้ยืมเงินจากหน่วยงานนี้ เพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ ถึง 25 โครงการ

6. กฎหมายระหว่างประเทศ (Introduction of International Law) จากการที่จีนไม่เคยมีตำรา เกี่ยวกับกฎหมายเลย ทำให้จีนต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศผิดพลาดมาโดยตลอด และต้อง เสียเปรียบชาวต่างชาติทั้งในด้านภาษี ด้านสิทธิสภาพนอกอาณาเขต รวมทั้งข้อความที่ว่าด้วยชาติที่ ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง การปรับปรุงกฎหมายระหว่างประเทศที่มีชื่อว่า (Elements of International Law) ซึ่งเป็นตำรามาตรฐานที่ใช้ในหมู่นักการทูตตะวันตก โดยที่หนังสือเล่มนี้ได้แปลเป็นภาษาจีนโดย ดับเบิลยู เอ.พี มาร์ติน (W. A. P Martin) และเผยแพร่ไปยังมณฑลต่างๆใน ค.ศ. 1864 เจ้าชายกงได้มี โอกาสใช้หนังสือกฎหมายเล่มนี้ เมื่ออัครราชทูตปรัสเซีย คือ ฟอน เรย์โฟร์ (Von Rehfues) ได้นำเรือรุก ล้ำเข้ามาในน่านน้ำจีน และจับกุมเรือพ่อค้าเดนมาร์กจำนวน 3 ลำ เจ้าชายกงจึงได้อ้างกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งทำให้ปรัสเซียต้องชำระค่าปรับเป็นเงิน 1,500 ดอลลาร์ในการทำผิดกฎหมายระหว่างประเทศ¹

โครงการปรับปรุงตนเองให้เข้มแข็งของจีนแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การพัฒนากองทัพและอาวุธด้วยการเลียนแบบตะวันตก ค.ศ. 1861-1872

ในระยะนี้จะเน้นที่การพัฒนากองทัพและอาวุธด้วยการเลียนแบบตะวันตก โดยมีขุนนางส่วนภูมิภาค ได้แก่ เจิ้งกัฟาน จ๋อจงถิง และ หลี่หิงจาง เป็นผู้นำในการดำเนินการ เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มี ประสบการณ์ในการปราบกบฏภายในประเทศจีนร่วมกับต่างชาติมาก่อน โครงการต่างๆในระยะนี้ ได้แก่ การจัดตั้งโรงงานผลิตปืนขนาดเล็กที่ซูโจว ค.ศ. 1864 โรงคลังแสงเจียงหนานที่ซางไห่ ใน ค.ศ. 1865 จัดตั้งอุต้อเรือผู้โจวที่หม่าเว่ยใน ค.ศ. 1866 เป็นต้น รวมถึงมีการส่งนักเรียนไปศึกษาต่อยัง ต่างประเทศเป็นครั้งแรกรวมทั้งสิ้น 120 คนใน ค.ศ. 1872-1881

ผลของการดำเนินการสร้างตนเองให้เข้มแข็ง ประสบความสำเร็จเพียงแค่สามารถสร้างความ เข้มแข็งจนปราบปรามกบฏภายในประเทศได้ ส่วนอุตสาหกรรมทางทหารที่สร้างขึ้นมากเป็นการสนับสนุน ของผู้นำในภูมิภาค ทำให้ผู้นำในภูมิภาคมีอำนาจเข้มแข็งขึ้นมา จึงก่อให้เกิดการถ่วงอำนาจจาก ส่วนกลางไปสู่ภูมิภาค และสนับสนุนให้เกิดการคอร์รัปชันกันมากขึ้น ส่วนในด้านการต่างประเทศ สำนักงานจิ้งหลี่หย่าเหมิน เป็นเพียงการผูกมิตรกับต่างประเทศ เพื่อรักษาความสงบมากกว่าจะพัฒนา ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำหรับวิทยาลัยล่ามและโรงเรียนภาษาต่างประเทศไม่ได้รับการ ยอมรับมากนัก เนื่องจากรัฐบาลไม่ได้ให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง และไม่ได้นำมาใช้ในการสอบเข้ารับ ราชการ จึงทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับมากนัก

¹ Jonathan D. Spence. (1999). *op. cit.* pp.199-200.

นอกจากนี้การพยายามฟื้นฟูประเทศยังต้องประสบปัญหาในการขาดแคลนงบประมาณ และการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่เชี่ยวชาญเทคโนโลยี จนทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณรวมถึงการจ้างชาวต่างชาติเพื่อมาถ่ายทอดความรู้ ดังนั้นการฟื้นฟูประเทศในเวลาต่อมาจึงทำให้จีนมุ่งการสร้างความมั่งคั่งให้แก่ประเทศ

ระยะที่ 2 การทำตนเองให้เข้มแข็งด้วยการสร้างความมั่งคั่งด้านเศรษฐกิจ ค.ศ. 1873-1885

ในระยะนี้ผู้นำในการทำตนเองให้เข้มแข็งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมของจีนให้ทันสมัยควบคู่ไปกับการมีกองทัพและอาวุธที่ทันสมัย โดยมีหลี่หงจางเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ โดยเขาเคยกล่าวไว้ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1867 ว่า “ความอ่อนแอของจีนที่เรื้อรังอยู่เช่นนั้น สืบเนื่องมาจากความยากจนของจีนนั่นเอง”¹ การลงทุนในระยะนี้เป็นไปในลักษณะที่เรียกว่า “รัฐเป็นผู้ให้คำแนะนำ พ่อค้าเป็นผู้ดำเนินการ” (Government-supervised merchant undertaking)² หรือที่เรียกว่า กวานตูซางปัน (Guandushangban) รัฐให้การอุปถัมภ์เงินทุนในระยะแรก แต่เอกชนต้องใช้คืนเต็มจำนวน และต้องรับผิดชอบกำไรขาดทุนเอง³ ด้วยการส่งเสริมการลงทุนสร้างอุตสาหกรรมประเภทต่อเรือ รถไฟ เหมืองแร่และโทรเลข เช่น ค.ศ. 1872 มีการก่อตั้งบริษัทเรือกลไฟของพ่อค้าจีน ค.ศ. 1877 มีการก่อตั้งเหมืองแร่ถ่านหินไคผิง ค.ศ. 1878 ตั้งโรงงานทอผ้าฝ้ายซางไห่ และก่อตั้งโรงงานทอผ้าที่กานซู ค.ศ. 1879 รวมทั้งมีการวางสายโทรเลขระหว่างต้ากู่และเทียนจิน ค.ศ. 1881 และการสร้างทางรถไฟยาว 6 ไมล์ ทางตอนเหนือของเทียนจิน

การดำเนินการในระยะที่ 2 นี้ประสบความล้มเหลวเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลเป็นไปอย่างฉาบฉวยเพียงเพื่อพยายามรักษาราชบัลลังก์ที่อ่อนแอเท่านั้น รวมทั้งมีการแข่งขันอำนาจระหว่างกลุ่มขุนนางฝ่ายก้าวหน้าและกลุ่มอนุรักษนิยม ซึ่งได้ทำให้โครงการหลายอย่างต้องล้มเหลว และรัฐบาลได้เรียกตัวนักเรียนกลับจากต่างประเทศเพราะถูกฝ่ายอนุรักษนิยมคัดค้าน เนื่องจากสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และนักเรียนที่ถูกส่งไปเรียนต่างประเทศเหล่านั้นได้ละเลยต่อการศึกษาแบบจีน

แม้การพยายามทำตนเองให้เข้มแข็งของจีนจะไม่ประสบความสำเร็จมากนัก แต่จีนก็ยังคงมุ่งมั่นพัฒนากองทัพ และพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อที่จีนจะได้หลุดพ้นจากการคุกคามของชาติมหาอำนาจ จึงทำให้เกิดการทำตนเองให้เข้มแข็งดำเนินต่อไป ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างอุตสาหกรรมทางทหารและการต่อเรือ

¹ดูฉีซีย มุลศิลปี. (2521). เล่มเดิม. หน้า 25

²Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p.284.

³*Ibid.*

ระยะที่ 3 การสร้างอุตสาหกรรมทหารและต่อเรือ ค.ศ. 1885-1895

ในระยะนี้จีนมุ่งความสนใจไปที่การทหารและการสร้างอุตสาหกรรมให้มากขึ้นโดยให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมเบาเพื่อสร้างความมั่งคั่งให้กับชาติโดยมี หลี่หงจาง เป็นผู้มีบทบาทสำคัญ และมีขุนนางอื่น เช่น จางจื่อต้ง (Zhang Zhidong) และหลิวคุนอี้ (Liu Kunyi) การดำเนินงานทางด้านอุตสาหกรรมในช่วงนี้เป็นการลงทุนร่วมกันระหว่างเอกชนและรัฐบาล และการลงทุนโดยเอกชนเอง เพื่อให้หลุดพ้นจากการครอบงำของข้าราชการ เช่น มีการตั้งโรงทอผ้าที่กว่างโจว ตั้งโรงงานถลุงเหล็กที่กว่างโจวและเทียนจิน ตั้งโรงงานเครื่องเหล็กกุ้ยโจว (Guizhou) นอกจากนั้นยังสร้างโรงเรียนนายทหารที่เทียนจิน ค.ศ. 1885 และโรงถลุงเหล็กฮั่นหยาง (Hanyang) ตั้งโรงงานทอผ้าฝ้ายหูเป่ย์ในค.ศ.1889 เป็นต้น สำหรับทางด้านการทหารมีการตั้งกองทัพเรือเป่ย์หยาง (Beiyang Fleet) ใน ค.ศ.1888¹

ภาพประกอบ 1 เจ้าชายกง ผู้นำในการดำเนินนโยบายฟื้นฟูประเทศด้วยการทำตนเองให้เข้มแข็ง

ที่มา: Jonathan D. Spence. (1999). *The Search for Modern China*. p. 228.

¹Ibid. p.287.

เมื่อเกิดสงครามจีน-ญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1894-1895 ทำให้การพัฒนาประเทศสิ้นสุดลง และการพ่ายแพ้ในสงครามแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความล้มเหลวของจีนในการพยายามทำตนเองให้เข้มแข็งที่ดำเนินการมากกว่า 30 ปี นอกจากนี้ในสมัยการทำตนเองให้เข้มแข็งยังเป็นช่วงที่ประเทศจีนต้องเผชิญกับปัญหาการคุกคามจากต่างชาติอย่างหนัก ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ต่างชาติหมดความเกรงใจในประเทศจีน รวมกับความอ่อนแอภายในประเทศ การคุกคามนี้เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การพยายามทำให้ตนเองเข้มแข็งไม่ประสบความสำเร็จ

5. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงระหว่างการทำตนเองให้เข้มแข็ง

จากปัญหาที่จีนประสบอันเนื่องมาจากความอ่อนแอของตนทำให้ประเทศต่างๆพากันเข้ามารุกรานและหาผลประโยชน์ในจีน และพยายามแย่งชิงดินแดนในส่วนต่างๆของจีนกันตามทีประเทศของตนต้องการโดยหมดความเกรงใจในประเทศจีนอย่างสิ้นเชิง การคุกคามจีนจากชาติต่างๆที่สำคัญ มีดังนี้

5.1 รัสเซียยึดครองอัสลี ค.ศ. 1871-1881

อัสลีอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของจีน เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์และเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในช่วงเกิดกบฏมุสลิมในอัสลี ระหว่าง ค.ศ. 1865-1877 รัสเซียถือโอกาสส่งทหารเข้ายึดจุดยุทธศาสตร์บางแห่งในอัสลีและไม่ยอมถอนทหารออกไป จีนพยายามเจรจาขอคืนดินแดนคืนตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1870 แต่ไม่ประสบความสำเร็จ จนกระทั่งจีนส่งทูตไปเจรจากับรัสเซียอีกครั้งใน ค.ศ. 1881 และมีการตกลงลงนามในสนธิสัญญาเซนต์ปีเตอร์เบิร์ก (The Treaty of St. Peterburg)¹ จีนจึงได้ดินแดนกลับคืนโดยจีนยอมจ่ายเงินให้แก่รัสเซียเป็นมูลค่า 9 ล้านรูเบิล รวมถึงให้สิทธิพิเศษทางการค้าและสิทธิพิเศษในการจัดตั้งสถานกงสุลในจีน²

5.2 สงครามจีน – ฝรั่งเศส (Sino-French War, ค.ศ. 1884-1885)

เวียดนามหรือที่จีนเรียกว่า อันนัม (Annam) หรือ อันหนาน (Annan) ถือเป็นรัฐบรรณาการของจีน แต่ในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เวียดนามต้องเผชิญกับการขยายอำนาจของฝรั่งเศสที่ต้องการยึดครองเวียดนาม เพื่อขยายเส้นทางมายังจีนตอนใต้ ใน ค.ศ. 1858 ฝรั่งเศสยึดเมืองไซ่ง่อน (Saigon) ทางตอนใต้ของเวียดนาม จากนั้นฝรั่งเศสได้ขยายอำนาจยึดเมืองต่างๆ ในเวียดนามได้หลายเมือง จนถึง ค.ศ. 1862 เวียดนามต้องยอมทำสนธิสัญญาสงบศึกกับฝรั่งเศส ทำให้ฝรั่งเศสได้ดินแดนเวียดนามตอนใต้หรือโคชินไชน่า (Cochin China) หลังจากที่ได้โคชินไชน่าแล้ว ก็ยังคงแทรกแซงและขยายอำนาจ

¹ Ibid. p.323

² Li Chien-nung. (1956). *op. cit.* p 114.

ในเวียดนามต่อไปอีก ใน ค.ศ.1874 ฝรั่งเศสบังคับให้จักรพรรดิเวียดนามลงนามในสนธิสัญญายินยอมให้เวียดนามเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศส ซึ่งในสนธิสัญญาได้ระบุว่า ฝรั่งเศสรับรองความเป็นเอกราชของเวียดนามและถ้าเกิดความไม่สงบขึ้นในเวียดนามแล้ว ฝรั่งเศสสามารถส่งกำลังเข้าไปช่วยเหลือเวียดนามได้ แต่ได้รับการปฏิเสธสนธิสัญญาจากจีน เพราะจีนยังถือว่าเวียดนามเป็นรัฐบรรณาการของตน ประกอบกับเวียดนามได้ขอความช่วยเหลือมายังจีน ซึ่งจีนก็เห็นถึงอันตรายจากการขยายอำนาจของฝรั่งเศสเข้ามายังตอนใต้ของจีน หลี่หงจาง พยายามให้มีการเจรจากับฝรั่งเศส แต่ขุนนางหลายคนสนับสนุนการทำสงครามเพราะเชื่อมั่นในความเข้มแข็งของจีน ใน ค.ศ.1883 จึงได้เกิดสงครามระหว่างจีนและฝรั่งเศสขึ้น ต่อมาใน ค.ศ. 1884 กองเรือฝรั่งเศสได้เข้าโจมตีและทำลายอยู่ต่อเรือผู้โจวทางชายฝั่งตะวันออกของจีน ทำให้ชาวจีนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก แต่การสู้รบได้ยุติลงเนื่องจากฝรั่งเศสประสบปัญหาการเมืองภายในประเทศของตน ฝรั่งเศสจึงยอมรับสนธิสัญญาเทียนจิน (The Treaty of Tianjin, 1885) ซึ่งเคยมีการเจรจากันมาก่อนหน้านี้แล้ว โดยจีนยอมรับสนธิสัญญาทุกฉบับที่ฝรั่งเศสทำกับเวียดนาม และยอมรับสละอธิปไตยเหนือเวียดนาม¹ ส่วนฝรั่งเศสยอมถอนทหารออกจากเกาะไต้หวันและหมู่เกาะเพสคาโดเรส (Pescadores Islands) สงครามครั้งนี้แม้ว่าจีนจะไม่ต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามให้แก่ฝรั่งเศส แต่รัฐบาลจีนก็มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นประมาณ 20 ล้านตำลึงจีน รวมทั้งสูญเสียทางเศรษฐกิจจากการสู้รบครั้งนี้เป็นเงินถึง 100 ล้านตำลึงจีน² นอกจากนี้การแพ้สงครามยังแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของการพัฒนาประเทศในการทำตนเองให้เข้มแข็งทั้งทางทหารและเศรษฐกิจ

5.3 สงครามจีน - ญี่ปุ่น (Sino-Japanese War, ค.ศ. 1894-1895)

สงครามจีน-ญี่ปุ่นเกิดขึ้นเนื่องจากการที่ญี่ปุ่นต้องการครอบครองเกาหลีที่เป็นรัฐบรรณาการของจีน ราชวงศ์ที่ปกครองเกาหลีอยู่ขณะนั้น คือ ราชวงศ์ยี่ (Yi) ญี่ปุ่นพยายามกดดันให้เกาหลีซึ่งโดดเดี่ยวตนเองอยู่นั้นเปิดประเทศ ปัญหาของเกาหลี คือ เกาหลีมีอบบรรณาการให้ทั้งญี่ปุ่นและจีน แต่มีความสนิทสนมกับจีนมากกว่า ญี่ปุ่นพยายามเจรจาเพื่อยกเลิกการอยู่โดดเดี่ยวของเกาหลี และเปิดความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นเช่นเดียวกับที่เกาหลีมีให้กับจีน แต่เกาหลีปฏิเสธ ส่วนทางประเทศจีน หลี่หงจาง อุปราชจีนประจำเกาหลี กลับแจ้งให้เกาหลียอมรับข้อเสนขอของคณะทูตญี่ปุ่น เป็นผลให้มีการทำสนธิสัญญาคังหวา (The Treaty of Kangwa) ระหว่างเกาหลีกับญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1876 โดยเกาหลียอมเปิดเมืองท่า 3 แห่ง ได้แก่ ปูซาน (Pusan) อินชอน (Inchon) และวอนซาน (Wonsan) ให้ญี่ปุ่น ให้สิทธิสภาพนอกอาณาเขตบางส่วนแก่คนในบังคับของญี่ปุ่น และญี่ปุ่นรับรองว่าเกาหลีเป็นรัฐเอกราชมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง³

¹ทวีป วรดิลก. (2547). *เล่มเดิม*. หน้า 659.

²Bruce A. Elleman. (2001). *Modern Chinese Warfare, 1795-1989*. p. 92.

³Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p.335

หลังจากนั้นภายในประเทศเกาหลีเองได้มีการแบ่งแยกออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายอนุรักษนิยมที่สนับสนุนจีน และฝ่ายก้าวหน้าที่สนับสนุนญี่ปุ่น ความขัดแย้งภายในประเทศมาถึงจุดแตกหัก ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1884 โดยที่ฝ่ายก้าวหน้าได้ก่อรัฐประหารขึ้น ทั้งจีนและญี่ปุ่นได้ส่งทหารเข้าไปในเกาหลีเพื่อรักษาความสงบและปกป้องผลประโยชน์ของตนจนเกิดการปะทะกันขึ้น ผลที่สุดได้มีการลงนามร่วมกันเพื่อรักษาความสงบในเกาหลีในข้อตกลงหลี-อิโตะ (Li-Ito Agreement) หรือ อนุสัญญาเทียนจิน (Tianjin Convention) ในวันที่ 18 เมษายน ค.ศ. 1884 โดยทั้งสองประเทศตกลงถอนทหารออกจากเกาหลี และจะส่งทหารเข้าไปต่อเมื่อมีเรื่องวุ่นวาย แต่ต้องแจ้งให้อีกฝ่ายทราบก่อน¹ หลังจากทำข้อตกลงจีนกลับพยายามขยายอิทธิพลในเกาหลีเพิ่มขึ้น รวมทั้งได้ส่งหยวนชือไ (Yuan Shikai) ไปเป็นข้าหลวงจีนประจำเกาหลี

จนกระทั่ง ค.ศ. 1894 เกิดกบฏตงฮัก (Donghak Rebellion) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้รักชาติหัวรุนแรงที่ต้องการคง "ความรู้แบบตะวันออกไว้" เกาหลีได้ขอความช่วยเหลือจากจีน จีนได้ส่งทหารเข้าไป ญี่ปุ่นจึงส่งกองทัพเข้าไปด้วย แต่เมื่อปราบกบฏเรียบร้อยแล้ว ทั้งจีนและญี่ปุ่นกลับไม่ยอมถอนทหารออกไปจนเกิดการสู้รบกันขึ้น โดยญี่ปุ่นเป็นฝ่ายโจมตีก่อน จากนั้นจึงประกาศสงครามกับจีนในวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1894 การสงครามในครั้งนี้มีการต่อสู้ทางบกและทางทะเล ผลของสงครามปรากฏว่าญี่ปุ่นที่มีทั้งกำลังรบและยุทธวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าเป็นฝ่ายมีชัยชนะ สามารถยึดเกาหลีและแหลมเหลียวตง (Liaodong) ไว้ได้ จีนต้องยอมทำสนธิสัญญาชิโมะโนะเซกิ (The Treaty of Shimonoseki, 1895)² ลงนามโดย หลี่หิงจาง และอิโตะ ฮิโรbumิ ซึ่งระบุว่า จีนยอมรับในเอกราชและบูรณภาพของเกาหลีโดยสมบูรณ์ จีนยกหมู่เกาะเพสตาคอเรส เกาะฟอร์โมซา (ไต้หวัน) และแหลมเหลียวตงในแมนจูเรียใต้ให้ญี่ปุ่น รวมทั้งต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามให้ญี่ปุ่น 200 ล้านตำลึง (350 ล้านเยน) พร้อมกับเปิดเมืองท่าเพื่อการค้าและอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นอีก 4 แห่ง และกองทัพญี่ปุ่นจะยังคงประจำอยู่ที่เมืองท่าเว่ยไห่ (Weihai) ในชายฝั่งทะเลตอนเหนือของแหลมเหลียวตงจนกว่าจีนจะจ่ายค่าปฏิกรรมสงคราม และจนกว่าทั้ง 2 ชาติจะตกลงทางการค้าต่อกัน

ชัยชนะที่มีต่อจีนทำให้ญี่ปุ่นได้รับการยกย่องในฐานะที่ชนะชาติที่ยิ่งใหญ่อันดับหนึ่งในเอเชีย และแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงในการทำตนเองให้เข้มแข็งของจีน รวมถึงทำให้ หลี่หิงจางต้องสูญเสียอำนาจทางการเมือง เพราะหลังจากการพ่ายแพ้สงครามครั้งแรก เขาถูกปลดออกจากตำแหน่งผู้ว่าการมณฑลจี๋ลี่และตำแหน่งผู้บัญชาการกองทัพเป่ย์หยาง

¹ทวีป วรดิolk. (2547). เล่มเดิม. หน้า 669.

²แหล่งเดิม. หน้า 672.

5.4. การถูกขอสัมปทานจากต่างชาติ

การแพ้สงครามกับญี่ปุ่นแสดงให้เห็นว่า การปรับปรุงประเทศโดย "ทำตนให้เข้มแข็ง" ของจีนไม่ประสบผลสำเร็จ และหลังจากจีนแพ้สงครามกับญี่ปุ่น ทำให้ศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของจีนยิ่งตกต่ำลงอีก สภาพของประเทศจีนที่อ่อนแอและเป็นเหตุให้ต่างชาติถือโอกาสรุกล้ำขอสัมปทานและเขตอิทธิพลในจีน จนจีนตกอยู่ในสภาพกึ่งอาณานิคม การครอบงำดินแดนจีนจากต่างชาติมีดังนี้

รัสเซีย หลังจากช่วยจีนบังคับให้ญี่ปุ่นคืนดินแดนแหลมเหลียวตงให้กับจีนแล้ว รัสเซียได้ขอจัดตั้งธนาคารรัสเซีย-จีน (Russo-Chinese Bank) ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1895¹ ธนาคารแห่งนี้จัดตั้งขึ้นโดยทุนของรัสเซียและฝรั่งเศสซึ่งออกทุนแทนจีน ธนาคารแห่งนี้ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลจีนให้มียุทธสิทธิ์พิเศษ ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ธุรกิจของรัฐบาลท้องถิ่น ทำเงินตราและปกป้องรักษาสัมปทานทางการค้าและอุตสาหกรรม ต่อมาในวันที่ 3 มิถุนายน ค.ศ. 1896 จีนและรัสเซียได้ทำสัญญาฉบับที่มีชื่อว่า หลี-โลบานอฟ (Li-Lobanov Treaty)² มีระยะเวลา 15 ปี โดยมีสาระสำคัญคือ จีนและรัสเซียจะร่วมมือกันทางทหารเพื่อป้องกันการรุกรานของญี่ปุ่น รัสเซียมีสิทธิใช้เมืองท่าของจีนในกรณีเกิดสงคราม และรัสเซียขอสร้างทางรถไฟสาย "ทรานส์-ไซบีเรีย" (Trans-Siberian Railway) ข้ามแมนจูเรียไปยังเมืองท่าวลาดิวอสตอค (Vladivostok) ที่เริ่มสร้างมาตั้งแต่ ค.ศ. 1891 เส้นทางรถไฟสายนี้จะเป็นของจีนเมื่อพ้น 80 ปีไปแล้วโดยไม่ต้องจ่ายอะไรเลย หรือจีนสามารถซื้อทั้งหมดได้เมื่อพ้น 36 ปีไปแล้ว เส้นทางรถไฟสายนี้สร้างเสร็จ ในค.ศ. 1904 ต่อมาได้ขอเช่าตอนล่างสุดของแหลมเหลียวตง ซึ่งมีเมืองท่าต้าเหลียน (Dalian) หรือ ไคเรน (Dairen) และ หลีวซุ่น หรือ พอร์ตอาเธอร์ (Port Arther) เป็นเวลา 25 ปี และได้สิทธิสร้างทางรถไฟต่อจากสายแมนจูเรียตะวันออกจากเมืองฮาร์บินมายังพอร์ตอาเธอร์³ เพื่อป้องกันการแผ่ขยายอำนาจของญี่ปุ่นในแมนจูเรีย

เยอรมนี ต้องการผลประโยชน์ในจีนเช่นเดียวกัน จึงใช้เหตุการณ์ที่มิชชันนารีชาวเยอรมัน 2 คน ถูกสังหารใน ค.ศ. 1897 เป็นสาเหตุ ส่งกองทัพเข้าสู่อ่าวเจียวโจว (Jiaozhou Bay) และยื่นข้อเสนอต่อจีน คือ ขอให้ระยะ 50 กิโลเมตร รอบๆ อ่าวเจียวโจวอยู่ในความควบคุมของเยอรมนีและมีอิสระในการเคลื่อนทัพในบริเวณนี้ เยอรมนีขอเช่าปากทาง 2 ทางเข้าสู่อ่าวเจียวโจวรวมทั้งเมืองท่าชิงเต่า (Qingdao) เป็นเวลา 99 ปี เพื่อใช้เป็นฐานทัพเรือ ขอสัมปทานก่อสร้างทางรถไฟ 2 สายในมณฑลซานตง และขอสัมปทานทำเหมืองถ่านหินจากทางรถไฟ 30 ลี้ (10 ไมล์)⁴ ทำให้มณฑลซานตงกลายเป็นเขตอิทธิพลของเยอรมนีไปในที่สุด

¹Pual H. Clyde; & Benton F.Beers. (1975). *The Far East*. p. 120.

²*Ibid.* p. 211.

³Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 349.

⁴Pual H. Clyde; & Benton F.Beers. (1975). *op. cit.* p. 213.

อังกฤษ ในฐานะเป็นชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่งได้ขอเช่าและปกครองเมืองท่าเว่ยไห่ ทางเหนือของแหลมซานตง 25 ปี เป็นฐานทัพเรือ บังคับเช่าพื้นที่เกษตรกรรมเขตเกาหลุน 99 ปี ที่เรียกว่า นิวเทอริทอรี (The New Territories) และมีอิทธิพลเหนือบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำฉางเจียง รวมทั้งต้องไม่ให้ชาติอื่นไปยุ่งเกี่ยวบริเวณลุ่มแม่น้ำฉางเจียง¹ นอกจากนี้ยังขอสร้างทางรถไฟเชื่อมระหว่างพม่ากับมณฑลหยุนนาน เทียนจินกับเจิ่นเจียง (Zhenjiang) ช่างไห่กับหนานจิง ชูโจว กับหนิงโป และกว้างโจวกับเกาหลุน² อีกทั้งให้มีการปักปันเขตแดนระหว่างจีนกับพม่า

ฝรั่งเศส ในฐานะชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง และยังได้ช่วยเหลือจีนบังคับญี่ปุ่นให้คืนแหลมเลียวตงให้แก่จีน ฝรั่งเศสจึงได้ขอเช่าอ่าวกว้างโจวทางตอนใต้ของจีนเป็นเวลา 99 ปี³ ให้มีการปักปันเขตแดนระหว่างจีนกับตังเกี๋ย และอ้างสิทธิปกครองในตังเกี๋ยที่ติดพรมแดนมณฑลหยุนนาน รวมทั้งขอสร้างทางรถไฟเชื่อมระหว่างเวียดนามกับคุนหมิง (Kunming) และบีบให้จีนยอมรับว่า จีนจะไม่ให้เกาะไห่หนานแก่มหาอำนาจอื่น

ญี่ปุ่น ถึงแม้ว่าได้ครอบครองเกาะไต้หวัน แต่เมื่อมหาอำนาจอื่นๆ เรียกร้องขอคืนแดนจากจีน ญี่ปุ่นเกรงว่าชาติอื่นจะแย่งผลประโยชน์ในจีนไปหมด ดังนั้นใน ค.ศ. 1898 ญี่ปุ่นได้ทำหนังสือถึงรัฐบาลจีนขอไม่ให้จีนยกหรือให้มหาอำนาจอื่นใดเช่าดินแดนในมณฑล ฝูเจี้ยน (Fujian) นอกจากญี่ปุ่นจีนได้ยอมทำตามคำขอของญี่ปุ่น จึงทำให้บริเวณมณฑลฝูเจี้ยนและช่องแคบไต้หวันกลายเป็นเขตอิทธิพลของญี่ปุ่น

สหรัฐอเมริกา ระหว่างที่มหาอำนาจอื่นกำลังขยายเขตอิทธิพลในจีนอยู่นั้น สหรัฐอเมริกา กำลังติดพันสงครามกับสเปน ค.ศ. 1898 (Spanish American War) และเมื่อสหรัฐอเมริกาสามารถชนะสงครามสเปน ทำให้สหรัฐอเมริกาเป็นเจ้าของหมู่เกาะฟิลิปปินส์และหมู่เกาะอีกหลายแห่งในมหาสมุทรแปซิฟิก แต่เพื่อไม่ให้ตนเองถูกกีดกันจากการค้าจีน สหรัฐอเมริกาจึงดำเนินนโยบายที่จะป้องกันรักษาเอกราชของประเทศทางตะวันออก และรักษาความเสมอภาคให้มีโอกาสเท่าเทียมกัน ในทางเศรษฐกิจ (Economic Opportunity) สหรัฐอเมริกาจึงเสนอนโยบายเปิดประตูจีน (The Open Door Policy)⁴ ใน ค.ศ. 1899 ให้กับมหาอำนาจประเทศอื่นพิจารณา ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญคือ 1. ไม่ให้มหาอำนาจชาติใดเข้าแทรกแซงหรือยึดอำนาจตามท่าเรือ เมืองท่าตามสนธิสัญญา หรือเข้าแทรกแซงบีบคั้นผลประโยชน์ของต่างชาติที่มีอยู่ก่อนแล้วในเมืองท่าเหล่านั้น ในเขตอิทธิพลหรือเขตเช่า 2. ในการขนส่งไม่ว่าจะอยู่ในเขตอิทธิพลเขตเช่าของใคร ผู้ที่มีอำนาจยึดครองควรจะอนุมัติให้เก็บ

¹Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op.cit.* pp. 348-349.

²Hu Sheng. (1991). *From the Opium War to the May Fourth Movement Vol II.* pp. 32-33.

³*Ibid.* pp. 28-29.

⁴Immanuel C.Y.Hsu.(1995). *op. cit.* p. 350.

ค่าธรรมเนียมการขนส่งเท่ากันหมด 3. มหาอำนาจทุกชาติควรอนุญาตให้จีนเก็บภาษีศุลกากรซึ่งมีอยู่ในสนธิสัญญาเดิม โดยให้จีนเก็บเสมอภาคกันหมดทุกชาติไม่ว่าจะอยู่ในเขตอิทธิพลหรือเขตเช่าของใคร¹ ซึ่งนโยบายนี้มีส่วนช่วยให้จีนยังคงรักษาอธิปไตยของตนเองไว้ได้

ผลของการพยายามทำตนเองให้เข้มแข็งของจีน อันกินเวลายาวนานกว่า 30 ปี (ค.ศ.1861-1895) โดยจีนใช้วิธีการเลียนแบบวิชาการและเทคโนโลยีของชาติตะวันตกเพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้แก่ประเทศนั้น เป็นเพียงการเลียนแบบแต่เพียงผิวเผินเท่านั้น เนื่องจากผู้นำจีนส่วนใหญ่ยังคงยึดติดกับความคิดที่ว่าจีนเป็นประเทศที่มีอารยธรรมสูงส่ง ความเจริญของชาติตะวันตกจึงเป็นสิ่งที่จีนไม่จำเป็นต้องยอมรับ และการพยายามทำตนเองให้เข้มแข็งนั้นเป็นเพียงการพยายามของกลุ่มขุนนางหัวก้าวหน้าเพียงไม่กี่คนซึ่งก็ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากรัฐบาลกลาง ประกอบกับการที่จีนถูกรุกรานอย่างต่อเนื่องจากชาติมหาอำนาจ โดยเฉพาะการพ่ายแพ้ในสงครามจีน-ญี่ปุ่นซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของการทำตนให้เข้มแข็งของจีนอย่างชัดเจน เพราะเหตุนี้จึงก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของปัญญาชนจีน ทั้งกลุ่มปฏิรูปที่มีแนวคิดในการพยายามนำสิ่งที่ดีของทั้งตะวันตกและของจีนมาผสมผสานกันเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศต่อไป และกลุ่มปฏิวัติที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง ด้วยการล้มล้างราชวงศ์แล้วจัดตั้งรัฐบาลสาธารณรัฐขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนจีน โดยมองว่าชนบทรหมเนียมประเพณีจีนเป็นสิ่งที่ล้าสมัย ทำให้ไม่สามารถพัฒนาประเทศได้

6. การปฏิรูป (Reformation)

หลังจากประสบความล้มเหลวในการทำตนให้เข้มแข็ง และการพ่ายแพ้ในสงครามระหว่างจีนและญี่ปุ่น ทำให้ปัญญาชนจีนมีการเคลื่อนไหวในการปฏิรูปประเทศรวมทั้งการเคลื่อนไหวของรัฐบาลในการปฏิรูปประเทศด้วย

6.1 การปฏิรูป 100 วัน

แนวความคิดในการปฏิรูปประเทศเกิดขึ้นจากปัญญาชนบางคนที่พยายามจะเสนอทางในการปฏิรูปประเทศ แต่ยังไม่ได้ออกมาในรูปของการดำเนินการ จนกระทั่งมีปัญญาชนกลุ่มหนึ่งได้พยายามดำเนินการปฏิรูปประเทศจีนซึ่งนำโดย คังโฮ่ยเหว่ย (Kang Youwei) นักศึกษาจากเมืองกว่างโจวและเหลียงฉีเซา (Liang Qichao) ลูกศิษย์ของคังโฮ่ยเหว่ย เป็นผู้นำเขียนฎีกาถวายจักรพรรดิ กวงซวี่ (Guangxu) เป็นจำนวนถึง 9 ฉบับ^{*} ในที่สุดองค์จักรพรรดิ กวงซวี่ทรงยอมรับนโยบายการปฏิรูปและมีพระบรมราชโองการให้ประเทศทำการปฏิรูปเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน ค.ศ. 1898 และคังโฮ่ยเหว่ยได้รับ

¹ Ibid. p. 350.

^{*} สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ Immanuel C.Y.Hsu. (1995). *The Rise of Modern China*. pp.

แต่งตั้งเป็นเลขาธิการแห่งสำนักจ้งหลี่หย่าเหมิน ในวันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ. 1898 โดยยื่นบันทึกผ่านสำนักงานนี้โครงการที่ คังไฮ่หว่หวย เสนอประกอบด้วยสาระสำคัญคือ

1. แก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับระบบการสอบเข้ารับราชการ และจัดทำประมวลกฎหมายใหม่
2. ก่อตั้งหน่วยงานของรัฐบาลใหม่ 12 แห่ง เพื่อแทนหน่วยงานเดิมที่ไม่มีประโยชน์
3. ก่อตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับการศาลและสาขาในภูมิภาคต่างๆ ในรูปแบบของการปกครองตนเองส่วนท้องถิ่น
4. สถาปนาระบบรัฐสภาในเป่ย์จิง
5. ก่อตั้งรัฐสภาแห่งชาติ
6. จัดทำรัฐธรรมนูญพร้อมหลักการแบ่งแยกอำนาจออกเป็น 3 ส่วน คือ บริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ¹ กล่าวโดยสรุปก็คือ คังไฮ่หว่หวย ต้องการจัดรูปแบบการปกครองที่กษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญมาแทนที่ของเดิมนั่นเอง

การปฏิรูปมีอายุ 103 วัน คือ ระหว่างวันที่ 11 มิถุนายน - 21 กันยายน ค.ศ. 1898 จึงเรียกอีกอย่างว่าการปฏิรูปร้อยวัน โดยในระหว่างการปฏิรูปได้มีการออกพระบรมราชโองการเกี่ยวกับการปฏิรูปประเทศประมาณ 40-50 ฉบับ มุ่งเน้นให้ทำการปฏิรูปในด้านการศึกษา การบริหารราชการแผ่นดิน และระบบเศรษฐกิจ พระบรมราชโองการที่ประกาศออกมาสามารถแบ่งได้เป็น 4 หมวดใหญ่ๆ คือ

6.1.1. ด้านการศึกษา²

ด้านการศึกษามีการประกาศต่างๆดังนี้ ประกาศวันที่ 23 มิถุนายนให้ยกเลิกการเขียนเรียงความแปดตอน (Eight-legged Essays) โดยให้เขียนเรียงความเกี่ยวกับเรื่องราวปัจจุบันแทน ประกาศวันที่ 10 กรกฎาคมให้แต่ละมณฑลจัดระบบการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนสมัยใหม่ และทำการสอนความรู้ทั้งของจีนและตะวันตกควบคู่กัน จัดสร้างโรงเรียนเพื่อศึกษาเรื่องของประเทศ ให้ตั้งวิทยาลัยการแพทย์ภายในมหาวิทยาลัยหลวง เปิดให้มีการสอบเรื่องเศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นกรณีพิเศษ ให้มีการจัดตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

6.1.2. ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน³

ในวันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ.1898 ได้ประกาศให้มีการยกเลิกตำแหน่งราชการที่เก่าแก่ขาดความทันสมัย ได้แก่ สำนักนิเทศการสอนส่วนพระองค์ (The Supervisorate of Imperial Instruction) หน่วยสื่อสาร (The Office of Transmission) สำนักห้องเครื่องและจัดเลี้ยง (The Banqueting Court)

¹Immanuel C.Y.Hsu. (1995). *op. cit.* p. 373.

²*Ibid.* p 375.

³*Ibid.*

สำนักรัฐพิธี (The Court of State Ceremonial) สำนักราชยานพาหนะ (The Imperial Stud) สำนักดูแลการบวงสรวง (The Court of Sacrificial Worship) และ ศาลสูงและอุทธรณ์ (The Court of Judicature and Revision) มีการยกเลิกตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ กว่างตง และหยุนหนาน ตำแหน่งผู้บัญชาการกองทัพแห่งแม่น้ำหวงเหอ ตำแหน่งผู้ตรวจการ การขนส่งข้าวและเกลือ ให้มีการจัดตั้งระบบการเมืองการปกครองที่ทันสมัย ประกาศปรับปรุงระบบราชการ ให้มีความคล่องตัวด้วยการลดกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อน ได้สนับสนุนให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานกับรัฐบาล และอนุญาตให้ชาวแมนจูสามารถทำการค้าได้

6.1.3. ด้านเศรษฐกิจ

มีการสนับสนุนให้มีการก่อสร้างทางรถไฟ สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทางด้านการเกษตร อุตสาหกรรมและการค้า มีประกาศสนับสนุนให้เกิดการสร้างสรรคหรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ มีการประกาศปรับปรุงเป่ยจิงให้สวยงาม

6.1.4. อื่นๆ

ส่งเจ้าหน้าที่ระดับสูงไปดูงานต่างประเทศ ประกาศจะให้ความคุ้มครองกลุ่มมิชชันนารี มีการปรับปรุงระบบกฎหมาย การเตรียมความพร้อมในด้านงบประมาณต่างๆ

ถึงแม้ว่าตามทฤษฎีจักรพรรดิทงซวี่จะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองจีน แต่ในทางปฏิบัติอำนาจที่แท้จริงกลับตกอยู่ในมือของพระนางฉือซี ดังนั้นประกาศพระบรมราชโองการต่างๆ ของจักรพรรดิทงซวี่ จึงเป็นเพียงตัวหนังสือบนกระดาษเท่านั้น ไม่มีการดำเนินการตามคำประกาศทั้งในส่วนกลางที่เป่ยจิงและในส่วนภูมิภาค เนื่องจากเป็นที่รู้กันดีว่าอำนาจที่แท้จริงนั้นอยู่กับพระนางฉือซีผู้ซึ่งรังเกียจขบวนการปฏิรูป¹ ถึงแม้ว่าพระนางทรงสนับสนุนการปฏิรูปเหมือนกันแต่มีจุดมุ่งหมายให้การปฏิรูปเป็นเครื่องมือเสริมความเข้มแข็งให้กับสถาบันเดิม ไม่ใช่เพื่อเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมจีนอย่างการปฏิรูปร้อยวัน เนื่องจากนโยบายการปฏิรูปครั้งนี้เป็นภัยต่อผลประโยชน์ของ บางกลุ่ม เช่น การยกเลิกการสอบเข้ารับราชการด้วยการเขียนความเรียงแบบเก่ามาใช้หลักสูตรสมัยใหม่ ย่อมทำให้พวกนักศึกษาที่ใช้เวลาเตรียมตัวสอบมาเป็นเวลาหลายปีเกิดความไม่พอใจ การสั่งปิดวัดวาอารามที่ไม่ได้จดทะเบียนตลอดจนศูนย์กลางการศึกษาเก่าล้าสมัย ทำให้พวกเจ้าของที่ดินที่มีอิทธิพล ที่อาศัยวัดเป็นที่ทำมาหากินพากันโกรธแค้นและคัดค้าน การปฏิรูปการยุบตำแหน่งที่ไม่มีหน้าที่ เพราะมีจำนวนคนมากกว่างาน ก็ได้ทำความหวาดกลัวให้แก่ชาวแมนจูเป็นจำนวนมาก และเกรงว่าพระองค์จะปลด

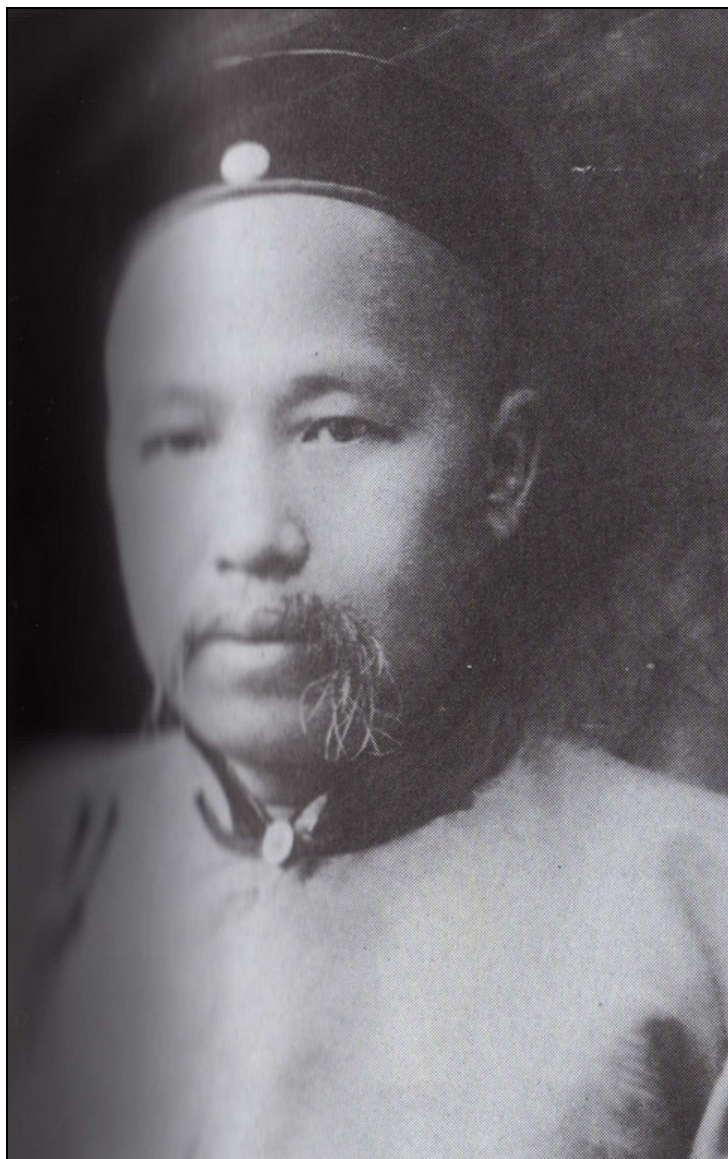
¹ Ibid. p. 376.

ข้าราชการพลเรือนและทหารของแมนจู และการโจมตีการจู่โจมราชวงศ์ชิงที่หลงหวงกระแทกกระเทือนเกือบทุกคนในวัง เป็นต้น

ภาพประกอบ 2 จักรพรรดิถังซวี่

ที่มา: Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *The Rise of Modern China*. p. 418

ภาพประกอบ 3 คังไฮ่เหว่ย

ที่มา: Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *The Rise of Modern China*. p. 418

ภาพประกอบ 4 เหลียงฉีเซา

ที่มา: Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *The Rise of Modern China*. p. 418

ในวันที่ 14 กันยายน ค.ศ. 1898 พระนางฉือซี จึงให้จักรพรรดิฉินเจ๋อเข้าเฝ้า โดยที่พระนางไม่เห็นด้วยกับการปฏิรูปประเทศและพยายามกดดันให้จักรพรรดิยุติขบวนการปฏิรูป ดังนั้นหลังจากที่จักรพรรดิฉินเจ๋อกลับจากเข้าเฝ้าพระนางฉือซีพระองค์ได้ส่งหนังสือถึง หยางรุ่ย (Yang Rui) ซึ่งเป็นบุคคลหนึ่งในขบวนการปฏิรูปว่าพระนางฉือซีไม่เห็นด้วยกับการปฏิรูป และกำลังตกอยู่ในอันตราย กลุ่มนักปฏิรูปพยายามหาทางออกเพื่อช่วยเหลือจักรพรรดิฉินเจ๋อโดยที่คังโหย่วเหว่ยได้เสนอแนวทางที่จะให้ความช่วยเหลือ 2 แนวทางคือ ขอความช่วยเหลือจากชาติมหาอำนาจให้เข้ามาแทรกแซง

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือขอความช่วยเหลือจากหยวนซื่อไช่ ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจอยู่ในกองทัพเป่ย์หยาง เพื่อทำรัฐประหารยึดอำนาจจากพระนางฉือซี แต่การเตรียมการยึดอำนาจของกลุ่มปฏิรูปต้องประสบความล้มเหลว เนื่องจากหยวนซื่อไช่ได้นำความไปบอกแก่ทรงลู่คนสนิทของพระนางฉือซี ทำให้พระนางสามารถทำรัฐประหารยึดอำนาจทางการปกครองจากจักรพรรดิถงชวี่ได้สำเร็จก่อนในวันที่ 21 กันยายน ค.ศ. 1898 เป็นเหตุให้จักรพรรดิถงชวี่ ถูกคุมขังและสวรรคตก่อนพระนางฉือซีเพียง 1 วัน ใน ค.ศ. 1908 คังไฮ่หวเหวและเหลียงฉีเซาได้หลบหนีไปญี่ปุ่นและได้ไปก่อตั้งสมาคมเพื่อการปฏิรูปต่อไป จากเหตุการณ์นี้นักปฏิรูปที่มีบทบาทสำคัญจำนวนมากต้องโทษประหาร ส่วนผู้ที่สนับสนุนการปฏิรูปถูกปลดออกจากราชการทั้งหมด สำหรับองค์จักรพรรดิพระนางฉือซีได้ประกาศว่าพระองค์ทรงประหารพระนางจึงได้กลับเข้ามามีอำนาจบริหารประเทศอีกครั้ง ในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนองค์จักรพรรดิ และได้ประกาศรื้อฟื้นการปกครองของกลุ่มอนุรักษนิยมที่จักรพรรดิถงชวี่ได้ประกาศยกเลิกไป ในวันที่ 26 กันยายน ค.ศ. 1898 ทำให้อำนาจการปกครองจึงกลับไปอยู่กับกลุ่มอนุรักษนิยมเหมือนเดิม พระราชกฤษฎีกาในการปฏิรูปต่างๆ ถูกยกเลิกหมด ยกเว้นพระราชกฤษฎีกาตั้งมหาวิทยาลัยเป่ย์จิง

6.1.5 สาเหตุที่ทำให้การปฏิรูปร้อยวันไม่ประสบผลสำเร็จ¹

เหตุผลที่ทำให้การปฏิรูปร้อยวันไม่ประสบผลสำเร็จ มีหลายสาเหตุดังต่อไปนี้

6.1.5.1 ผู้นำขาดประสบการณ์ของการเป็นนักปฏิรูปและขาดความเข้าใจในการปฏิรูปอย่างแท้จริงผู้นำในการปฏิรูป คังไฮ่หวเหว มีอายุเพียง 40 ปี ในขณะที่เหลียงฉีเซา ผู้ช่วยคนสำคัญมีอายุเพียง 25 ปีเท่านั้น ทั้งคู่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานรัฐบาลมาก่อน และความรู้เกี่ยวกับตะวันตกมีเพียงผิวเผิน ซึ่งนำมาจากกรอ่านโดยผ่านงานแปลของกลุ่มมิชชันนารีและชาวจีนเท่านั้น คังไฮ่หวเหวเองเป็นเพียงนักอุดมคติ นักปราชญ์ แต่ไม่ใช่ นักปฏิรูป นอกจากนี้ยังได้รับการคัดค้านจากกลุ่มอนุรักษนิยมและพวกเป็นกลาง เพราะบุคคลเหล่านี้เกรงว่าการปฏิรูปจะทำให้ประเพณีตามแบบขงจื้อถูกทำลาย รวมทั้งเกรงว่าการปฏิรูปตามแนวทางของตะวันตก จะทำให้พวกตนหมดความสำคัญ

6.1.5.2 ภายใต้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อำนาจที่แท้จริงในขณะนั้นมีได้อยู่ที่องค์จักรพรรดิ แต่อยู่ที่พระนางฉือซี ดังนั้นถึงแม้ว่าจักรพรรดิถงชวี่เห็นด้วยกับการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยตามแนวทางตะวันตก แต่จุดประสงค์ที่สำคัญของพระองค์คือการต้องการปลดแอกจากพระนางฉือซี

6.1.5.3 นักปฏิรูปไม่มีนโยบายใดๆ ที่จะเสนอต่อชาวนาซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งไม่มีโอกาสร่วมกับการปฏิรูปครั้งนี้ รวมทั้งโครงการปฏิรูปบางอย่างยังไปกระทบต่อผลประโยชน์ของประชาชน เช่น การยกเลิกการสอบเข้ารับราชการด้วยเรียงความแปดตอน ทำให้ปัญญาชนจีนที่ทุ่มเทอย่างหนักในการศึกษาดำรงคลาสสิกไม่พอใจ และที่สำคัญการปฏิรูปครั้งนี้ไม่ได้

¹ Ibid. pp. 380-384.

มีโครงการที่จะแบกรับภาระความต้องการของประชาชนจีนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่หลังสงครามฝิ่นได้

6.1.5.4 การปฏิรูปที่เกิดขึ้นครั้งนี้มีชาวจีนเป็นผู้นำทำให้ชาวแมนจูโดยเฉพาะกลุ่มขุนนางไม่พอใจเพราะเกรงว่าตนเองจะหมดอำนาจ นักปฏิรูปเองส่วนใหญ่มีกำเนิดมาจากขุนนางศักดินา จึงไม่มีนโยบายกำจัดชนชั้นนี้ออกไปจากพื้นฐานของสังคม

6.1.5.5 การปฏิรูปครั้งนี้ไม่ได้รับความร่วมมือจากขุนนางในส่วนภูมิภาค เนื่องจากขุนนางเหล่านี้ยังเกรงพระราชอำนาจของพระนางฉือซี และที่สำคัญถ้าการปฏิรูปสำเร็จอาจทำให้อำนาจของตนในส่วนภูมิภาคหมดไปด้วย

หลังจากกลุ่มอนุรักษนิยมที่นำโดยพระนางฉือซีทำการรัฐประหารสำเร็จ และประกาศยกเลิกพระบรมราชโองการในการปฏิรูปประเทศทั้งหมดและรื้อฟื้นการปกครองระบบดั้งเดิมขึ้นมาแล้ว ด้วยความต้องการความมั่นคงในอำนาจทางการเมือง พระนางจึงแต่งตั้งคนของพระนางเข้าดำรงตำแหน่งที่สำคัญในการบริหาร เช่น หงหลู่ อี้ลู่ (Yu Lu) และ ฉีจิว (Qi Ziu) เข้าเป็นสมาชิกของสภาองคมนตรี และให้หงหลู่ควบตำแหน่งประธานสภาองคมนตรีอีกด้วย รวมทั้งแต่งตั้ง กังอี้ (Gang Yi) ให้ดำรงตำแหน่งเสนาบดีการแต่งตั้งบุคคลกลุ่มอนุรักษนิยมเป็นจำนวนมากเข้ารับตำแหน่งสำคัญเหล่านี้ ได้สร้างผลเสียให้การดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศของจีนเป็นอย่างมาก เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ส่วนใหญ่มีความเกลียดชังชาวต่างชาติและไว้วางใจน้อยในการดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศ และยังให้การสนับสนุนสมาคมนักมวยในการเคลื่อนไหวต่อต้านตะวันตก จนก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่ากบฏมวย (Boxer Uprising, ค.ศ. 1900)

ความล้มเหลวในการสนับสนุนสมาคมนักมวยของกลุ่มอนุรักษนิยม ตลอดจนการเคลื่อนไหวของสมาคมลับที่ต้องการทำการปฏิวัติโค่นล้มราชวงศ์ชิง และนำการปกครองแบบสาธารณรัฐมาใช้กับประเทศจีนทำให้ทางราชสำนักต้องหันมาทำการปฏิรูปประเทศ แต่เพื่อความอยู่รอดของราชบัลลังก์ไม่ใช่เพื่อประชาชนชาวจีน

6.2 การปฏิรูปของราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1901-1908)

พระนางฉือซีและขุนนางกลุ่มอนุรักษนิยมได้ดำเนินการปรับปรุงประเทศโดยยึดแบบอย่างจากชาติตะวันตกโดยมีหลักการคือ "นำสิ่งที่ดีของตะวันตก มาปรับปรุงข้อบกพร่องของจีน" การปฏิรูปของราชวงศ์ชิงในครั้งนี้เน้นให้มีการปฏิรูปสถาบันต่างๆ เพราะการปรับปรุงประเทศที่ผ่านมาทั้งการศึกษา ภาษาต่างประเทศ การนำเครื่องจักรและอาวุธของต่างชาติมาใช้เป็นเพียง "ผิวหนังและเส้นผมขอเทคโนโลยีตะวันตก"¹ ไม่ใช่รากฐานความเจริญของชาติตะวันตก

¹จอห์น เค. แฟร์แบงค์ เอ็ดวิน ไอ. ไชเซาเออร์ และ แอลเบิร์ต เอ็ม. เคอร์ก. (2550). เอเชียตะวันออกยุคใหม่ เล่ม 2. หน้า 699.

ด้วยเหตุนี้ราชวงศ์ชิงจึงได้มีการปฏิรูปทั้งทางด้านการศึกษา การทหาร เศรษฐกิจ จนถึงการเมือง และการปกครอง มีการตั้งหน่วยงานที่เรียกว่า ตู๋ปานเจิ้งอู่ชู่ (Dupanzhengwuchu) หรือ สำนักกิจการการปกครอง (Superintendency of Politic Affairs) ¹ในวันที่ 21 เมษายน ค.ศ. 1901 การดำเนินการปฏิรูปประเทศของกลุ่มอนุรักษนิยมมุ่งเน้นการปฏิรูปประเทศใน 3 ด้านที่สำคัญคือ 1. ด้านการศึกษา 2. ด้านการทหาร และ 3. ด้านการปกครอง โดยมี เจ้าชายชิง (Prince Ching) และหลี่หิงจาง เป็นผู้นำ

6.2.1 การปฏิรูปด้านการศึกษา

มีการประกาศพระบรมราชโองการปฏิรูปการศึกษา เช่น ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอบเข้ารับราชการ ได้มีการสอบเรื่องเหตุการณ์ปัจจุบันมาแทนการสอบเขียนเรียงความแปดตอน มีการประกาศยกเลิกการสอบบุคคลเข้ารับราชการแบบเก่า การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา โดยเปลี่ยนสถานศึกษาระดับมณฑลเป็นวิทยาลัย โรงเรียนระดับอำเภอเป็นระดับมัธยม และโรงเรียนระดับเมืองเป็นระดับประถม โดยจัดการศึกษาให้มีการผสมผสานความรู้ตามตำราคลาสสิกของขงจื้อ ประวัติศาสตร์จีน และความรู้เกี่ยวกับการปกครองของต่างชาติ อีกทั้งมีการส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศ โดยให้ผู้มีอำนาจในแต่ละมณฑลคัดเลือกนักเรียนของตน และให้สำนักราชสกุลจักรพรรดิ (The Imperial Clan Court) คัดเลือกบุคคลในแต่ละกองธงเพื่อส่งไปศึกษาในต่างประเทศ และใน ค.ศ. 1905 มีการจัดตั้งกระทรวงศึกษาธิการขึ้น² จากพระบรมราชโองการข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความพยายามของกลุ่มอนุรักษนิยมที่จะทำการปฏิรูประบบการศึกษาเพื่อสร้างบุคคลากรรุ่นใหม่ ที่มีความรู้ทั้งแบบคลาสสิกของจีนและวิทยาการสมัยใหม่ของตะวันตก ในการปรับปรุงระบบการสอบจากการเขียนเรียงความแปดตอนที่เน้นทดสอบความจำและความสามารถในการเขียนภาษาที่สละสลวย มาเป็นการสอบที่มีการผสมผสานทั้งความรู้แบบเดิมของจีนร่วมกับวิชาการเมืองการปกครองของตะวันตก และเพื่อให้สอดคล้องกับการสอบรูปแบบใหม่ รัฐบาลจึงได้ตั้งโรงเรียนที่ทำการสอนในรูปแบบตะวันตกมากขึ้น แต่การปฏิรูปการศึกษาคั้งนี้ต้องประสบปัญหาเนื่องจากไม่มีครูที่มีความรู้ความสามารถตามแบบตะวันตก รัฐบาลจีนจึงแก้ไขโดยการส่งบุคลากรไปศึกษาต่างประเทศซึ่งทำให้รัฐบาลต้องเสียงบประมาณเป็นจำนวนมาก

6.2.2 การปฏิรูปด้านการทหาร

การปฏิรูปด้านการทหารมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ ต้องการสร้างกองทัพที่ทันสมัยมีความแข็งแกร่งสามารถต้านทานการคุกคามของชาติมหาอำนาจ และเพื่อเป็นฐานกำลังให้กับรัฐบาลกลาง สำหรับระบบการทหารของจีนประกอบด้วยกองทัพ 3 รูปแบบ³

¹Immanuel C.Y.Hsu. (1995). *op. cit.* p. 410.

²*Ibid.* pp. 410-411.

³จอห์น เค. แฟร์แบงก์ เอ็ดวิน ไอ. โรเซาเวอร์ และ แอลเบิร์ต เอ็ม. เครก. (2550). *เล่มเดิม*. หน้า 704-706.

กองทัพในรูปแบบแรก คือ กองทัพแปดกองธงของแมนจู และกองตำรวจจีน (กองทัพธงเขียว) ซึ่งกองทัพทั้ง 2 กลุ่ม เป็นกองทัพที่มีขนาดใหญ่แต่ล้าสมัย

กองทัพในรูปแบบที่สอง คือ กองทหารที่จัดตั้งขึ้นในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นกองทัพส่วนภูมิภาค จัดตั้งขึ้นเพื่อปราบปรามกลุ่มกบฏต่างๆ เช่น กองทัพหนานของเจิ้งกั๋วฟาน กองทัพฮานฮุยของหลี่หงจาง ซึ่งกองทัพเหล่านี้จัดตั้งขึ้นโดยใช้ทุนทรัพย์ของตนเองจนกลายเป็นกองทัพส่วนภูมิภาค ที่มีความเข้มแข็งมากกว่ากองทัพแปดกองธงและกองทัพธงเขียว

ภาพประกอบ 5 พระนางจื่อซีและนางกำนัล

ที่มา: Jonathan D. Spence. (1999). *The Search for Modern China*. p.228.

กองทัพในรูปแบบที่สาม คือ กองทัพที่เกิดขึ้นใหม่ พัฒนาขึ้นเพื่อรับมือกับการคุกคามจีนของชาติมหาอำนาจ โดยเฉพาะในช่วงหลังจากที่จีนพ่ายแพ้ในสงครามจีน-ญี่ปุ่น ใน ค.ศ. 1895 จีนได้สร้างกองทัพสมัยใหม่ขึ้น 2 หน่วยคือ 1. กองทัพเพื่อสร้างตนเองให้เข้มแข็ง (Self-Strengthening Army) ของจางจื่อต้ง และ 2. กองทัพเป่ย์หยาง (Beiyang Army) ของหยวนซีอี่ไฉ่ ซึ่งมารับผิดชอบการฝึกกองทัพนี้จากหลี่หงจาง กองทัพเป่ย์หยางที่เป็นกองทัพสำคัญของจีนในขณะนั้นได้ทำการปฏิรูปโดยมี

หยวนซื่อไข่เป็นผู้นำคนสำคัญ โดยฝึกทหารตามแบบเยอรมัน ทำให้กองทัพเป่ยหยางมีความสำคัญมากขึ้น และส่งผลให้หยวนซื่อไข่กลายเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลสำคัญในการเมืองจีนมากขึ้นไปด้วย

ในการปฏิรูปทางการทหารของกลุ่มอนุรักษนิยมระหว่าง ค.ศ. 1901-1905 พระนางฉือซีได้ประกาศพระบรมราชโองการที่สำคัญ¹ คือ โดยในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1901 ได้ประกาศยกเลิกการสอบคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการทหารตามวิธีการสอบแบบเก่า และการประกาศลดจำนวนกองทหารธงเขียวลงปีละร้อยละ 20-30 ให้แต่ละมณฑลจัดตั้งสถาบันการศึกษาวิชาทหารที่มีการจัดการฝึกวิชาทหารสมัยใหม่ให้กับกองทัพแปดกองธง โดยมีเถียนเหลียง (Tie Liang) และหยวนซื่อไข่ เป็นผู้รับผิดชอบในการฝึก

เดือนธันวาคม ค.ศ. 1903 รัฐบาลได้ประกาศจัดตั้งสำนักเพื่อการฝึกหัดทหาร ตามวิชาการทหารสมัยใหม่ขึ้นที่เป่ยจิง เพื่อเป็นศูนย์กลางในการควบคุมการบังคับบัญชาการฝึกทหารในรูปแบบใหม่ที่จะจัดตั้งขึ้นทั่วประเทศ การที่รัฐบาลต้องจัดตั้งหน่วยงานกลางขึ้นทำการควบคุมดูแลเพราะรัฐบาลต้องการลดอำนาจกองทัพในส่วนภูมิภาคที่กำลังสร้างฐานอำนาจและถือเป็นการคุกคามความมั่นคงของรัฐบาลกลางที่เป่ยจิง

6.2.3 การปฏิรูปด้านการปกครอง

ราชวงศ์ชิงใช้ระบบการปกครองที่ได้รับตกทอดมาจากสมัยราชวงศ์หมิง โครงสร้างการปกครองเป็นแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่องค์จักรพรรดิ โดยแบ่งอำนาจในการบริหารออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ช่วงหลังของการทำตนเองให้เข้มแข็งใน ค.ศ. 1860 การปกครองของจีนประสบปัญหา 2 ประการ คือ 1. ขุนนางในส่วนภูมิภาคกลับมีอำนาจเข้มแข็งขึ้น 2. การที่จีนใช้ระบบการปกครองที่สืบทอดมาเป็นระยะเวลานาน ทำให้การทำงานของหน่วยงานต่างๆ มีความซ้ำซ้อนกัน เป็นเหตุให้การทำงานล่าช้าและขาดประสิทธิภาพ

จากปัญหาดังกล่าวทำให้กลุ่มอนุรักษนิยมแก้ไขปัญห โดยพยายามที่จะดึงอำนาจในการบริหารประเทศกลับสู่ศูนย์กลาง และแก้ไขระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงมีการประกาศพระบรมราชโองการเกี่ยวกับการปฏิรูปด้านการปกครองที่สำคัญ² คือ มีการประกาศยกเลิกตำแหน่งข้าหลวงตรวจการบริเวณแม่น้ำหวงเหอและคลองต้าหยุนเหอ(Dayunhe) ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1902 รวมถึงตำแหน่งข้าหลวงของมณฑลหยุนหนาน มณฑลหูเป่ย ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1904 มณฑลกว่างตง ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1905 เพื่อเป็นการลดอำนาจของส่วนภูมิภาค ทำการยกเลิกหน่วยงานที่ซ้ำสมัยและแก้ไขปัญหาคือความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน เช่น ยกเลิกสำนักงานเพื่อการค้า สำนักนิเทศการสอนส่วน

¹Immanuel C.Y.Hsu. (1995). *op. cit.* pp. 410-411.

²*Ibid.* p. 410.

พระองค์ ซึ่งมีหน้าที่ดูแลรักษาพยาบาล หน่วยงานนี้จึงถูกยุบไปรวมกับราชบัณฑิตสภาฮั่นหลิน (Hanlin) รวมทั้งการยกเลิกการจ้างข้าราชการที่ได้รับเงินเดือนแต่ไม่มีตำแหน่งในหน้าที่

นอกจากนี้มีการประกาศพระบรมราชโองการประกาศจัดตั้งหน่วยงานใหม่ ได้แก่ การจัดตั้งกระทรวงการต่างประเทศแทนสำนักงานจ่งหลี่หย่าเหมิน จัดตั้งสำนักกิจการการปกครองขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการปฏิรูปประเทศ จัดตั้งกระทรวงพาณิชย์ขึ้นแทนที่หน่วยงานเก่าที่ดูแลด้านการรถไฟ และการทำเหมืองแร่¹ แต่การปฏิรูปประเทศที่เกิดจากความคิดของกลุ่มอนุรักษนิยมไม่ประสบความสำเร็จมากนักเนื่องจากผู้นำกลุ่มอนุรักษนิยมเกรงว่าการปฏิรูปประเทศที่เกิดขึ้นจะทำให้โครงสร้างอำนาจที่ตนมีอยู่เดิมนั้นสูญเสียไป และเป็นการปฏิรูปเพื่อรักษาอำนาจของรัฐบาลกลาง รวมทั้งเพื่อลดกระแสเรียกร้องของกลุ่มปฏิรูปและกลุ่มปฏิวัติ

การที่ญี่ปุ่นชนะสงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่น (Russo-Japanese War, 1904-1905) ทำให้กลุ่มอนุรักษนิยมมองว่าการปฏิรูปการปกครองที่ผ่านมายังไม่เพียงพอ ดังนั้นภายหลัง ค.ศ. 1905 จึงได้มีความพยายามศึกษาและพยายามจัดรูปแบบการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญขึ้น ด้วยการส่งเจ้าหน้าที่ระดับสูง 5 คน ประกอบด้วย เจ้าชายชาวแมนจู 3 คน และขุนนางชาวฮั่น 2 คน ไปศึกษาแบบราชการและระบอบรัฐธรรมนูญในต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เบลเยียม สหรัฐอเมริกา เยอรมนี ออสเตรเลีย-ฮังการี หลังจากที่คุณะกลับจากศึกษาดูงานแล้วในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1906 ได้ลงความเห็นว่าจะมีการวางแผนเพื่อดำเนินการให้มีการใช้รัฐธรรมนูญ ดังนั้น ในวันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 1906 พระนางจื่อซีในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ออกพระบรมราชโองการในนามพระเจ้าจักรพรรดิหงวซี ประกาศให้เจ้าหน้าที่ระดับสูงทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคตื่นตัว เพื่อรองรับรูปแบบการปกครองใหม่ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาและร่างรัฐธรรมนูญตามรูปแบบรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น รวมถึงการปฏิรูประบบราชการ โดยการยกเลิกโครงสร้างบริหารงานแบบ 6 กระทรวงมาเป็นระบบ 11 กระทรวง²

ในส่วนของการแผนการปกครองแบบรัฐธรรมนูญนั้น ราชสำนักได้ประกาศหลักการรัฐธรรมนูญฉบับที่ 1 ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1908 เพื่อเตรียมให้มีการปกครองตนเองในระบอบรัฐธรรมนูญในอีก 9 ปีข้างหน้า³ การดำเนินการประสบปัญหา เนื่องจากกลุ่มที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงตามระบอบรัฐธรรมนูญเห็นว่าราชสำนักใช้เวลานานเกินไป แต่ยังไม่ทันจะดำเนินการอย่างใดจักรพรรดิหงวซีและพระนางจื่อซีได้สวรรคตเมื่อวันที่ 14 และ 15 พฤศจิกายน ค.ศ. 1908 ตามลำดับ ผู้ที่ขึ้นครองราชย์สมบัติสืบต่อมาคือ เจ้าชายผู่อี้ (Puyi) ในรัชกาลซวนตง (Xuanton) มีพระชนม์มเพียง 3 ชันษาเท่านั้น จึงทำให้ขบวนการ

¹ Ibid.

² Ibid. pp. 413-414.

³ จอนห์ เค. แฟร์แบงก์ เอ็ดวิน ไอ. โรเซาเวอร์ และ แอลเบิร์ต เอ็ม. เคอร์ก. (2550). เล่มเดิม. หน้า 712.

เปลี่ยนแปลงเพื่อใช้การปกครองในรูปแบบรัฐธรรมนูญนั้นต้องล่าช้าออกไปอีก จึงไม่ทันต่อการเคลื่อนไหว
ของขบวนการปฏิวัติซึ่งนำโดยซุนยัตเซน (Sun Yatsen)

บทที่ 2

การจัดตั้งสมาคมก่อกำเนิดและการดำเนินการปฏิวัติ ค.ศ.1905-1911

ปัญญาชนจีนกลุ่มปฏิรูปพยายามพัฒนาประเทศด้วยการนำเอาสิ่งที่พวกเขาคิดว่าเป็นสิ่งที่ทำให้มหาอำนาจเจริญและเข้มแข็งมาผสมผสานกับสิ่งที่ติดอยู่แล้วของจีนเองเพื่อเป็นรากฐานในการสร้างสังคมจีนต่อไป แต่กลุ่มปฏิรูปต้องประสบกับความล้มเหลว เนื่องจากถูกขัดขวางโดยกลุ่มอนุรักษนิยมและความไม่เข้าใจ รวมทั้งความไม่พร้อมในการดำเนินการของกลุ่มปฏิรูป ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับกลุ่มที่ต้องการปฏิวัติเพื่อโค่นล้มราชวงศ์ชิงและเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศเป็นสาธารณรัฐ ได้ดำเนินการก่อตั้งสมาคมลับเพื่อทำการปฏิวัติและสามารถดำเนินการจนประสบความสำเร็จได้ใน ค.ศ. 1912

1. บทบาทของ ชุนยัตเซนในการก่อตั้งสมาคมชิงจงฮุย (Xingzhonghui)

ชุนยัตเซน ได้รับการขนานนามว่า “บิดาแห่งการปฏิวัติจีน”¹ เกิดเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ. 1866 ในครอบครัวชาวนาที่หมู่บ้านซุยเฟิง (Cuiheng) เมืองเซียนซาน (Xianshan) มณฑลกวางตุ้ง เมื่ออายุ 15 ปี ชุนยัตเซนได้เดินทางไปอยู่กับพี่ชาย คือ ชุนเหมย (Sun Mei) ที่ฮาวาย และได้ศึกษาในโรงเรียนมิชชันนารีที่ฮอนโนลูลู ใน ค.ศ. 1883 ชุนยัตเซนได้เดินทางกลับมายังประเทศจีนและเข้าศึกษาต่อที่ควีนคอลลิจ (Queen's College) ที่ฮ่องกง พร้อมทั้งได้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ใน ค.ศ. 1886 ชุนยัตเซนได้เข้าศึกษาวิชาแพทย์ในโรงพยาบาลกวางตุ้ง (Guangdong Hospital) ซึ่งทำให้ชุนยัตเซนได้มีโอกาสรู้จักกับเจิ้งชื้อเหลียง (Zheng Shiliang) สมาชิกสมาคมลับซานเตียนฮุย (Sandianhui)* ใน ค.ศ. 1887 ชุนยัตเซนได้ย้ายไปศึกษาวิชาการแพทย์ที่วิทยาลัยการแพทย์สำหรับชาวจีนที่ฮ่องกง และที่นั่นเขาได้มีโอกาสพบเฉินเซ้าไป๋ (Chen Shaobai) และหลู่เห่าตง (Lu Haodong) ชุนยัตเซนได้ใช้เวลา 5 ปี ในการศึกษาวิชาแพทย์ที่นั่นและสำเร็จออกมาด้วยคะแนนเกียรตินิยม ใน ค.ศ. 1893 ได้ย้ายไปทำงานที่กวางโจว ซึ่งเขาได้อุทิศตนในการรักษาคนไข้จนมีชื่อเสียงในระดับท้องถิ่น ใน ค.ศ. 1894 ชุนยัตเซนได้ตัดสินใจเลิกประกอบอาชีพแพทย์และหันมาสนใจทางการเมือง ในขณะนั้นเขามีความคิดเพียงต้องการปฏิรูปประเทศเท่านั้น แต่เนื่องจากถูกปฏิเสธจากกลุ่มขุนนางชั้นสูงเพราะเหตุที่ว่าเขาไม่ได้รับการศึกษาแบบขงจื้อและเป็นเพียงคนหนุ่มที่ไม่มีชื่อเสียง

¹Immanuel C. Y. Shu. (1995). *The Rise of Modern China*. p. 454.

* สมาคมซานเตียนฮุยเป็นการรวมตัวของสมาคมลับ 3 สมาคม ในมณฑลกวางตุ้งที่ก่อตั้งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายหลักในการต่อต้านการคุกคามของชาติมหาอำนาจ

ในปีเดียวกันนั้น ชุนยัตเซนได้พยายามเสนอความคิดในเรื่องการปฏิรูปประเทศกับหลี่หงจาง ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่มณฑลจี๋ลี่และผู้บัญชาการกองทัพเป่ย์หยาง (Beiyang Army) แต่หลี่หงจางกลับไม่ให้ความสนใจและไม่ให้ชุนยัตเซนเข้าพบ เนื่องจากขณะนั้น หลี่หงจางกำลังติดพันภารกิจในการทำสงครามกับญี่ปุ่น¹ เมื่อเกิดสงครามจีน-ญี่ปุ่นและจีนมีแนวโน้มที่จะแพ้สงคราม ทำให้ชุนยัตเซนเห็นว่า ประเทศจีนควรจะต้องมีการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศ ดังนั้นในระหว่างสงคราม ชุนยัตเซนจึงได้เดินทางไปฮาวาย และก่อตั้งสมาคมซิงจงฮุย (Xingzhonghui) หรือ สมาคมฟื้นฟูจีน (Society for the Revival of China) ขึ้นในวันที่ 24 พฤศจิกายน ค.ศ. 1894 โดยมีสมาชิกเข้าร่วมในการก่อตั้งประมาณ 20 คน ที่สำคัญ คือ เต็งอิงหนาน (Deng Yingnan) นักธุรกิจการเกษตรผู้ร่ำรวยในฮอนโนลูลูและเป็นสมาชิกของสมาคมซานเตียนฮุย เหอควน (He Kuan) ซึ่งเป็นผู้จัดการธนาคารในฮอนโนลูลู และซุนเหมย พี่ชายของชุนยัตเซน คำปราศรัยของชุนยัตเซนที่ฮอนโนลูลูในวันที่ประกาศจัดตั้งสมาคมซิงจงฮุยกล่าวถึงความอ่อนแอของรัฐบาลชิงว่า “ข้าราชการชั้นสูงล้วนแล้วแต่เกียจคร้าน และไร้ประสิทธิภาพในการทำงาน หยิงยโส ทะนงตัว ในขณะที่ข้าราชการชั้นล่างก็ล้วนแล้วแต่ไร้การศึกษา”² และกล่าวถึงความเสื่อมของประเทศไทย รวมทั้งโจมตีการปกครองของราชวงศ์ชิงว่า

...ประเทศจีนเป็นหนึ่งในประเทศมหาอำนาจที่ปัจจุบันนี้ถูกดูถูกในหมู่ประชาชาติ วัฒนธรรม และสถาบันของเราถูกดูถูกโดยชาวต่างชาติ.....ด้วยประชาชนถึง 400 ล้านคน และดินแดนอันอุดมสมบูรณ์ดีกว่าแสนตารางไมล์ ประเทศของเราสามารถเป็นประเทศที่ไม่สามารถเอาชนะได้ ถ้าหากพวกเราตั้งใจแน่วแน่ที่จะทำประเทศให้แข็งแรง แต่เพราะมีการปกครองที่ไม่มีแบบแผนและควบคุมประชาชนด้วยความเหี้ยมโหด ทำให้ประเทศตกลงไปในห้วงเหวแห่งความอ่อนแอ³

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงสถานการณ์ของประเทศไทยในขณะนั้นว่า

...ถูกล้อมรอบโดยมหาอำนาจต่างประเทศรอบด้าน โดยประเทศเหล่านั้นเปรียบเสมือนเสือละโมภและเหี้ยมโหดหายสงคราม ที่ปรารถนาในแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและผลผลิตของประเทศที่อุดมสมบูรณ์ของประเทศไทย ประเทศไทยเหล่านั้นพยายามอย่างยิ่งที่จะแย่งชิง

¹Immanuel C. Y. Shu. (1995). *op. cit.* pp. 456-457.

²Milton J.T. Shieh 1970. *The Kuomintang Selected Historical Documents, 1894-1969.* p. 1.

³*Ibid.* p. 1.

ดินแดนของประเทศจีนด้วยวิธีการต่างๆโดยไม่มีใครใส่ใจที่จะนำพาประชาชนออกจาก
ความทุกข์ยากและปกป้องประเทศจากการล่มสลาย¹

ด้วยเหตุนี้ สมาคมชิงจงฮู่จึงถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นความหวังของประเทศจีน รวบรวมผู้มี
ปัญญา ความกล้าหาญมารวมกลุ่มต่อสู้เพื่อสร้างประเทศจีนใหม่

1.1 บทบัญญัติของสมาคมชิงจงฮู่ที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้²

1.1.1 สมาคมนี้จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการปรับปรุงประเทศจีนและดำรงความเป็นชาติ
จีนและเป็นกระบอกเสียงแสดงความคิดเห็นให้แก่ประชาชนชาวจีน

1.1.2 สมาชิกของสมาคมจะต้องจ่ายค่าสมาชิก 5 เหรียญดอลลาร์ และต้องสนับสนุนการ
ทำกิจกรรมอาสาสมัครตามแต่สถานะการเงินของแต่ละคน

1.1.3 สมาคมจะเลือกประธาน รองประธาน เลขานุการ รองเลขานุการ เหรัญญิก เจ้าหน้าที่
ทั่วไปและผู้ช่วย 2 คนเพื่อรับผิดชอบในการทำงาน

1.1.4 จะมีการประชุมสมาคมในทุกเย็นวันพฤหัสบดี ดำเนินการโดยประธานหรือรองประธานใน
ขณะนั้น

1.1.5 รายได้ทั้งหมดจะถูกนำไปใช้เพื่อประเทศชาติเท่านั้นจะไม่ใช้ในการใช้จ่ายอื่นๆ อย่างไรก็ตาม
ก็อาจมีการใช้จ่ายได้เล็กน้อยถ้าที่ประชุมเห็นว่ามีความจำเป็นต้องใช้เงินในกรณีฉุกเฉินเพื่อสมาคม แต่
จะต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกสมาคม

1.1.6 สมาคมจะรับสมาชิกใหม่เมื่อได้รับการรับรองและรับประกันจากสมาชิกเดิมเท่านั้น

1.1.7 สมาคมจะรับแนวทางการแก้ปัญหาโดยการโหวตเสียงส่วนใหญ่

1.2 การดำเนินงานของสมาคมชิงจงฮู่

หลังจากนั้น ซุนยัตเซน ได้เดินทางกลับมาฮ่องกง และก่อตั้งศูนย์กลางสมาคมชิงจงฮู่ขึ้นที่ฮ่องกง
เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1895 เพื่อขยายสาขาไปตามมณฑลต่างๆ ต่อไป สมาชิกของสมาคมได้ให้
สัตย์สาบานว่า “จะขับไล่พวกแมนจู ฟื้นฟูการปกครองโดยชาวจีนและสถาปนาสาธารณรัฐ (expel the
Manchus, restore the Chinese rule, and establish a federal republic)”³ ในการก่อตั้งสมาคม ชิงจงฮู่
ที่ฮ่องกง ผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาคม คือ กลุ่มเพื่อนเก่าของ ซุนยัตเซน เช่น เจินเซ้าไป๋ เจิ้งชือเหลียง
และ ลู่เฮ้งตง เป็นต้น รวมทั้งสมาชิกบางคนของสมาคมนักเขียนฟูเหวิน (Furen Literature Society) สมาชิก

¹Ibid.

²Ibid. pp. 1-2.

³Hu Sheng. (1991). *From the Opium War to the May Fourth Movement*. Vol. II. p. 312.

สำคัญของสมาคม ซึ่งจ้งฮู่ยี่ ที่ฮ่องกง คือ หยางควยวิน (Yang quyun) ประธานสมาคมนักเขียนผู้เหินและเป็นรองประธานบริษัทเดินเรือระหว่างประเทศ เซี่ยจวนไท่ (Xue Zuantai) บุตรชายนักธุรกิจชื่อดังในออสเตรเลีย และหลิวเหยียนปิน (Liu Yanbin) ประธานบริษัทเดินเรือ ในการประชุมของสมาคมซึ่งจ้งฮู่ยี่ สาขาฮ่องกงได้มีการเลือก หยาง ควยวิน ให้ดำรงตำแหน่งประธานสมาคมซึ่งจ้งฮู่ยี่ประจำสาขาฮ่องกง¹

ภายหลังการจัดตั้งสมาคมขึ้นแล้ว ชุนยัตเซนได้เริ่มดำเนินการครั้งแรกโดยติดต่อกับกองทหารอาสาสมัครที่นำโดย ชันหยวนหลี่ (Sun Yuanli) เพื่อเตรียมก่อการจลาจลในวันที่ 26 ตุลาคม ค.ศ. 1895 ซึ่งถือเป็นการก่อการปฏิวัติครั้งแรก ก่อนการจลาจล ลู่เฮ่าตงได้คิดธงของพวกปฏิวัติ เป็นรูปท่อนฟ้าสีฟ้าและดวงอาทิตย์สีขาว ซึ่งต่อมาได้เป็นธงประจำชาติของสาธารณรัฐจีน² สมาคมได้ส่งคนประมาณ 3,000 คน เพื่อทำการยึดเมืองกว่างโจวเป็นฐานในการปฏิวัติ แต่ว่าล้มเหลวเพราะทางการจับได้ ทำให้ฝ่ายปฏิวัติต้องสูญเสียกำลังคนไป 48 คน ซึ่งรวมทั้งลู่ เฮ่าตงซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของชุนยัตเซน และถือว่าเป็นวีรบุรุษคนแรกของการปฏิวัติ³ ผลจากการล้มเหลวในการปฏิวัติทำให้ ชุนยัตเซน ต้องลี้ภัยออกจากกว่างโจว ผ่านฮ่องกงไปลี้ภัยยังประเทศญี่ปุ่น และก่อตั้งสมาคมซึ่งจ้งฮู่ยี่ขึ้นที่โยโกฮาม่า ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1895⁴ ที่นั่นชุนยัตเซนได้ตัดหางเปีย เปลี่ยนเครื่องแต่งกายตามแบบตะวันตก พร้อมกับใช้ชื่อว่า นากายะมะ (Nagayama) ซึ่งในภาษาจีนเรียกว่า จุงชั่น (Chung Shan) ต่อมาในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1896 ชุนยัตเซนได้เดินทางไปฮาวาย เพื่อหาการสนับสนุนจากชาวจีนที่นั่น แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ⁵ ดังนั้นชุนยัตเซนจึงตัดสินใจเดินทางไปทวีปยุโรปเพื่อปลุกกระดมชาวจีนให้สนับสนุนการปฏิวัติ ที่ประเทศอังกฤษชุนยัตเซนถูกลักพาตัวโดยสถานทูตจีนเพื่อนำตัวเขากลับมาลงโทษที่จีน ผู้วางแผนลักพาตัวที่สำคัญในครั้งนี้อยู่ คือ นายเอช. แมคคาร์นี ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาสถานกงสุลจีนประจำกรุงลอนดอน ชุนยัตเซนได้รับความช่วยเหลือจากเซอร์ เจมส์ แคนท์ลี (Sir James Cantlie) อาจารย์ที่เคยสอนวิชาแพทย์ของชุนยัตเซนที่ฮ่องกง ด้วยการลงข่าวเกี่ยวกับการลักพาตัวทางหนังสือพิมพ์ จนทำให้สถานกงสุลถูกกดดันและจำต้องปล่อยตัวชุนยัตเซนให้เป็นอิสระในวันที่ 23 ตุลาคม ค.ศ. 1896 รวมระยะเวลาในการถูกกักขังทั้งสิ้น 12 วัน⁶ จากเหตุการณ์ในครั้งนี้ทำให้ชื่อเสียงของชุนยัตเซนเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก

¹*Ibid.* p. 311.

²Immanuel C. Y. Shu. (1995). *op. cit.* p. 457.

³*Ibid.* p. 458.

⁴วัชร ธีระโกเศศธรรมา. (2543). *ชีวประวัติ ชุนยัตเซน นักปฏิวัติจีนผู้ยิ่งใหญ่*. หน้า 37.

⁵Immanuel C. Y. Shu. (1995). *op. cit.* p. 458.

⁶วัชร ธีระโกเศศธรรมา. (2543). *เล่มเดิม*. หน้า 38-39.

ในกลาง ค.ศ. 1897 ซุนยัตเซน ได้เดินทางกลับมาญี่ปุ่นอีกครั้ง เพื่อแสวงหาความช่วยเหลือจากบุคคลสำคัญของญี่ปุ่น จนกระทั่ง ค.ศ. 1900 เกิดการจลาจลนักมวยในประเทศจีน ซุนยัตเซน ได้ถือโอกาสส่งคนของสมาคมชิงจงฮุย ไปก่อการจลาจลที่เมืองฮุยโจว (Huizhou) ในมณฑลกว่างตง ซึ่งถือว่าเป็นการก่อการปฏิวัติครั้งที่สอง แต่ปรากฏว่าแผนการถูกทางการจับได้ ซุนยัตเซนจึงต้องหนีไปได้หัววัน ในช่วงนี้บทบาทและภาพพจน์ของซุนยัตเซนและขบวนการปฏิวัติเริ่มได้รับการสนับสนุนเพิ่มขึ้นจากนักศึกษาชาวจีนในต่างประเทศและกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเล โดยกลุ่มคนเหล่านี้เห็นว่าแนวทางการปฏิวัติจะเป็นแนวทางที่ทำให้จีนรอดพ้นจากการคุกคามของชาติมหาอำนาจ ในช่วงระยะเวลาประมาณ 10 ปี (ค.ศ. 1894-1905) นับตั้งแต่ก่อตั้งสมาคมชิงจงฮุยขึ้น ได้มีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมของสมาคมประมาณ 279 คน ซึ่งในจำนวนนี้ 219 คนเป็นบุคคลที่อยู่ภายนอกประเทศหรืออยู่ที่ฮ่องกง และมีเพียง 60 คนเท่านั้นที่อาศัยอยู่ในประเทศจีน ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นปัญญาชนหรือนักศึกษาที่เคยศึกษาจากต่างประเทศและอาศัยอยู่ในกว่างโจว¹

1.3 การก่อตั้งและการดำเนินงานของสมาคมลับอื่นๆ

นอกจากสมาคมชิงจงฮุยของ ซุนยัตเซนแล้ว ยังมีสมาคมลับที่มีจุดประสงค์ต้องการปฏิวัติเช่นเดียวกันกับสมาคมชิงจงฮุย ได้แก่ สมาคมฮว่าชิงฮุย (Huaxinghui) หรือสมาคมฟื้นฟูจีน (The Revolutionary Party) ก่อตั้งในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 โดยนักศึกษาชาวมณฑลหูหนานซึ่งเคยไปศึกษาที่ประเทศญี่ปุ่น เช่น หวงซิง (Huang Xing) หลิวชุยอี้ (Liu Kuiyi) หยางอวีหลิน (Yang Yulin) และเฉินเทียนฮว่า (Chen Tianhua) การประชุมครั้งแรกของสมาคมจัดขึ้นที่เมืองฉังซา (Changsha) มีผู้เข้าร่วมการประชุมซึ่งเป็นปัญญาชนจากมณฑลหูหนาน และมณฑลอื่นๆ ประมาณ 100 คน ในการประชุมครั้งนี้ของสมาคมฮว่าชิงฮุย ที่ประชุมมีมติเลือกหวงซิงเป็นประธานสมาคม และให้ซ่งเจียวเหริน (Song Jiaoren) กับหลิวชุยอี้ เป็นรองประธานสมาคม ส่วนแนวทางในการปฏิวัติของสมาคม ตามที่หวงซิง ได้เสนอแนะว่า ในการปฏิวัติควรจะเริ่มทำการปฏิวัติที่มณฑลหูหนาน เนื่องจากมีความพร้อมทั้งยังเป็นที่ตั้งทางการทหาร รวมทั้งเป็นมณฑลที่มีปัญญาชนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและมีความตื่นตัวในเรื่องการเมือง นอกจากนี้ยังมีความสะดวกในการก่อการปฏิวัติ เพราะว่าเป็นมณฑลที่ตั้งของสมาคม² ดังนั้นสมาคมฮว่าชิงฮุย จึงมีแผนการที่จะทำการปฏิวัติที่ฉังซา ในงานฉลองวันพระราชสมภพของพระนางฉือซี ในวันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ. 1904 แต่เพราะความลับรั่วไหลจึงไม่สามารถก่อการได้สำเร็จ

¹Hu Sheng. (1991). *op. cit.* p. 335.

²*Ibid.* p. 337.

สมาคมกวางฟูฮุย (Guangfuhui) หรือสมาคมบูรณะ เป็นสมาคมที่ก่อตั้งขึ้นที่เซี่ยงไฮ้ ใน ค.ศ. 1904 สมาชิกส่วนใหญ่ของสมาคมเป็นปัญญาชนจากมณฑลเจียงซู เจ้อเจียง และอานฮุย มีจางไท่เหียน (Zhang Taiyan) หรือ จางปิงหลิน (Zhang Binglin) เป็นแกนนำในการจัดตั้งสมาคม และได้รับการสนับสนุนจาก กงเป่าเฉวียน (Gong Baoquan) โดยมี ไช่หยวนผย (Cai yuanpei) เป็นประธานสมาคม ทั้งสมาคมฮว่าซิงฮุย และสมาคมกวางฟูฮุย ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นสมาคมทางการเมืองของชนชั้นกลาง และมีอุดมการณ์ต้องการโค่นล้มราชวงศ์ชิง โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ การก่อตั้งสาธารณรัฐที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยชนชั้นกลาง (Bourgeois-Democratic Republic)¹

ต่อมาใน ค.ศ. 1905 เมื่อญี่ปุ่นชนะรัสเซียในสงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่น เป็นการแสดงให้เห็นถึงชัยชนะของระบอบรัฐธรรมนูญที่มีเหนือระบอบอัตตาธิปไตย ทำให้ในหมู่ปัญญาชนจีนเกิดกระแสตื่นตัวในเรื่องรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น โดยเชื่อว่าระบอบประชาธิปไตยและแนวทางในการปฏิวัติจะเป็นแนวทางที่ทำให้จีนเข้มแข็ง เมื่อปัญญาชนเกิดความตื่นตัวในเรื่องรัฐธรรมนูญ ทำให้สมาคมเพื่อการปฏิวัติทั้ง 3 สมาคมหันมาให้ความร่วมมือกัน และรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสมาคมเพื่อการปฏิวัติของชาวจีน โดยใช้ชื่อสมาคมตงเหมิงฮุย (Tongmenghui) ใน ค.ศ. 1905

2. การก่อตั้งและการดำเนินงานของสมาคมตงเหมิงฮุย (Tongmenghui) ใน ค.ศ. 1905-1911

ระหว่าง ค.ศ. 1903-1905 หลังจากซุนยัตเซน ได้เดินทางไปยุโรปและสหรัฐอเมริกาเพื่อขอการสนับสนุนจากชาวจีนโพ้นทะเล และในวันที่ 20 กรกฎาคม ค.ศ. 1905 เขาได้เดินทางกลับมายังญี่ปุ่นในวันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ. 1905 ซุนยัตเซน ได้มีโอกาสพบกับหวงซิง ซ่งเจียวเหวิน และเฉินเทียนฮว่า โดยความช่วยเหลือของเพื่อนชาวญี่ปุ่นที่ชื่อ มียาซากิ โทะระโซ (Miyazaki Torazo) ในการพูดคุยกันครั้งนี้ ซุนยัตเซนได้กล่าวถึงความเป็นเอกภาพของการปฏิวัติ บทบาทหน้าที่ของปัญญาชนต่อการปฏิวัติ และการดำเนินการเพื่อการปฏิวัติของสมาคมลับ แนวความคิดของซุนยัตเซนสอดคล้องกับแนวความคิดของผู้นำสมาคมลับทั้งสอง ต่อมาในวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1905 มีการประชุมกันระหว่างสมาชิกของสมาคมลับที่อยู่ในกรุงโตเกียวประมาณ 70 คน เพื่อรวมสมาคมปฏิวัติทั้ง สาม คือ สมาคมซิงจงฮุย ฮว่าซิงฮุย และสมาคมกวางฟูฮุย เข้าด้วยกัน โดยใช้ชื่อว่า จงกั๋วเก๋อเหมิงตงเหมิงฮุย (Zhongguo Geming Tongmenghui)² หรือ สมาคมพันธมิตรปฏิวัติจีน (The Chinese Revolutionary Common Cause League) โดยเรียกชื่อสั้นๆว่า สมาคมตงเหมิงฮุย

ในวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 1905 ซุนยัตเซนได้มีโอกาสแสดงวิสัยทัศน์เรื่องการปฏิวัติและสมาคมเพื่อการปฏิวัติให้กับนักศึกษาชาวจีนในญี่ปุ่นจำนวน 700 คน ในงานพบปะสังสรรค์ของ

¹Ibid. p. 338.

²Ibid. p. 346.

นักศึกษาจีนที่ภัตตาคารฟูจิ (Fuji Restaurant) กรุงโตเกียว ซึ่งซุนยัตเซนได้รับการตอบรับจากนักศึกษาเป็นอย่างดี ดังนั้นในวันที่ 20 สิงหาคม ค.ศ. 1905 สมาคมหงเหมิงฮู่ยี่ได้จัดการประชุมกันครั้งแรก ที่ประชุมได้มีมติเลือก ซุนยัตเซนดำรงตำแหน่งประธาน เนื่องจาก ซุนยัตเซน เป็นบุคคลที่มีอาวุโสสูงสุดในหมู่นักปฏิวัติ (อายุ 39 ปี) มีความเป็นผู้นำ มีชื่อเสียง มีประสบการณ์มากที่สุด และที่สำคัญที่สุดคือ เขาเป็นผู้คิดอุดมการณ์ในการปฏิวัติที่เรียกว่า ซานหมินจูอี้ (Sanminzhuyi) หรือลัทธิไตรราษฎร์ (Three People's Principles) นอกจากนี้ซุนยัตเซนยังเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในญี่ปุ่นและในต่างประเทศ¹ โดยมีหวงซิงดำรงตำแหน่งรองประธานสมาคม และเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ช่งเจียวเหรินเป็นรองประธานฝ่ายตุลาการ ในการประชุมครั้งนี้ ที่ประชุมได้ให้การรับรองอุดมการณ์และแผนการดำเนินงานของซุนยัตเซนอีกด้วย สมาคมหงเหมิงฮู่ยี่มีที่ทำการใหญ่ของสมาคมอยู่ในกรุงโตเกียว และมีแผนการที่จะตั้งสำนักงานสาขาภายในประเทศจีนอีก 5 แห่ง คือ ในภาคกลาง ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก ภาคใต้ และภาคเหนือ แต่มีสาขาที่จัดตั้งได้เพียง 2 สาขา เท่านั้น คือสาขาภาคใต้และสาขาภาคกลาง รวมทั้งสาขาในต่างประเทศอีก 4 สาขา ได้แก่ ในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ยุโรป สหรัฐอเมริกา และฮาวาย

2.1 อุดมการณ์และแผนการดำเนินการของสมาคมหงเหมิงฮู่ยี่

อุดมการณ์ของสมาคมหงเหมิงฮู่ยี่ ที่เรียกว่า ซานหมินจูอี้ หรือลัทธิไตรราษฎร์ ซึ่งได้มีการประกาศใช้เป็นอุดมการณ์ในการปฏิวัติของสมาคมชิงจงฮู่ยี่ ตั้งแต่ ค.ศ. 1897 นั้น ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ¹

1. ลัทธิชาตินิยม (Nationalism) หรือ หมินจู๋จู่อี้ (Minzuzhuyi) คือการโค่นล้มราชวงศ์ชิง และลัทธิจักรวรรดินิยม โดยจัดตั้งรัฐบาลของประชาชนขึ้น
2. ลัทธิประชาธิปไตย (Democracy) หรือ หมินฉวนจู๋อี้ (Minquanzhuyi) หมายถึง การจัดตั้งรัฐบาลตามระบอบสาธารณรัฐ เพื่อมุ่งให้บรรลุสิทธิ 4 ประการของประชาชน คือ การริเริ่ม (Initiation) การออกเสียงประชามติ (Referendum) การเลือกตั้ง (Election) และการถอดถอน (Recall) และยังประกอบด้วยอำนาจการปกครองที่แบ่งออกเป็น 5 สาขา คือ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจตุลาการ อำนาจสอบไล่ และอำนาจการตรวจสอบ
3. ลัทธิสังคมนิยม (Socialism) หรือ หมินเซินจู๋อี้ (Minshengzhuyi) หมายถึง การเน้นในเรื่องการควบคุมเกี่ยวกับเรื่องทุนและการแบ่งที่ดินให้แก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

¹เขียน ฉีระวิทย์. (2547). *วิวัฒนาการการปกครองของจีน*. หน้า 90.

ภาพประกอบ 6 หวงซิง หนึ่งในผู้นำการปฏิวัติ

ที่มา: Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *The Rise of Modern China*. p. 418

ภาพประกอบ 7 จักรพรรดิผู่อี๋

ที่มา: Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *The Rise of Modern China*. p. 418

ภาพประกอบ 8 ซุนยัตเซน และภรรยา

ที่มา: Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *The Rise of Modern China*. p. 418

ใน ค.ศ.1905 นอกจากจะมีการประกาศให้ลัทธิไตรราษฎร์เป็นอุดมการณ์ในการปฏิวัติของ สมาคมธงหมิงฮู่ แล้วยังมีการประกาศแผนการเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนจีนภายหลัง การปฏิวัติประสบผลสำเร็จไว้ 3 ระยะ¹ คือ

ระยะที่ 1 ให้มีการจัดตั้งรัฐบาลทหารเพื่อทำการกวาดล้างความชั่วร้าย และการทุจริตให้หมด ล้นไปจากประเทศจีน ระยะนี้ใช้เวลาประมาณ 3 ปี

ระยะที่ 2 องค์กรทหารมอบอำนาจการปกครองให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น โดยมีรัฐธรรมนูญ ชั่วคราวเป็นกฎหมายสูงสุด ส่วนทหารมีหน้าที่เพียงควบคุมกิจกรรมของชาติ ระยะที่ 2 จะใช้เวลา ประมาณ 6 ปี

ระยะที่ 3 ให้ทหารมอบภาระให้แก่รัฐบาลตามระบอบรัฐธรรมนูญปกครองประเทศสืบต่อไป โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด มีประธานาธิบดีและสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง²

เมื่อมีการก่อตั้งสมาคมแล้วทางสมาคมจึงเริ่มดำเนินการปฏิวัติ ซึ่งการดำเนินการมีทั้งการ เผยแพร่แนวความคิดของการปฏิวัติ และการก่อการจลาจลในที่ต่างๆ

2.2 การดำเนินการเพื่อการปฏิวัติระหว่าง ค.ศ. 1905-1910

ภายหลังก่อตั้งสมาคมธงหมิงฮู่ สิ่งแรกที่สมาคมดำเนินการคือ การเร่งเผยแพร่อุดมการณ์ใน การปฏิวัติให้เป็นที่ยอมรับในหมู่ปัญญาชนให้มากที่สุด ดังนั้น สมาคมธงหมิงฮู่จึงได้ออกหนังสือพิมพ์ ของสมาคมชื่อ หมินเป้า (Minbao) หรือ หนังสือพิมพ์ของประชาชน (The People's Tribune) เพื่อเป็น ช่องทางในการเผยแพร่อุดมการณ์ทางความคิดสู่ปัญญาชนชาวจีนในญี่ปุ่น ซึ่งเดิมหนังสือพิมพ์หมินเป้า มีชื่อว่า จีนในศตวรรษที่ 20 (Twentieth-Century China) โดยมีหวงชิงเป็นเจ้าของ เมื่อมีการก่อตั้ง สมาคมธงหมิงฮู่ หวงชิงได้ยกหนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าวให้เป็นหนังสือพิมพ์ของสมาคม ต่อมา หนังสือพิมพ์จีนในศตวรรษที่ 20 ถูกรัฐบาลญี่ปุ่นสั่งปิด เนื่องจากมีการเขียนบทความวิจารณ์ว่า ญี่ปุ่น เข้าไปหาผลประโยชน์ในจีน จึงมีการเปลี่ยนชื่อของหนังสือพิมพ์เป็นหมินเป้า และมีการวางจำหน่าย ฉบับแรก ในวันที่ 26 พฤศจิกายน ค.ศ. 1905 นักเขียนประจำที่สำคัญของหมินเป้า คือ จังไท่เหยียน (Zhang Taiyan) หูฮั่นหมิน (Hu Hanmin) และวังจิงเว่ย (Wang Jingwei)³

¹Immanuel C. Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 463.

²เขียน อีระวิทย์. (2517). *เล่มเดิม*. หน้า 105-106.

³Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* pp. 464-465.

ในช่วงระยะเวลาที่สมาคมกงเหมิงฮุยกับสมาคมเป่าหวงฮุยหรือสมาคมพิทักษ์จักรพรรดิ* ได้มีการแสดงความเห็นตอบโต้กันและกันอย่างรุนแรงเพื่อเรียกเสียงสนับสนุนจากประชาชน แม้ว่าในตอนแรก ชุนยัตเซนหวังว่าจะสามารถร่วมมือกับสมาคมเป่าหวงฮุยของ คังโหย่วเหว่ย และเหลียงฉีเซา แต่ต่อมาชุนยัตเซนก็ตระหนักว่าการร่วมมือของสมาคมทั้งสองนั้นไม่สามารถเป็นไปได้ ชุนยัตเซน ได้กล่าวอย่างหนักแน่นว่า “การปฏิวัติและการพิทักษ์พระจักรพรรดิ มีความแตกต่างกันอย่างมากมาย เปรียบเหมือน ขาว กับ ดำ และ ตะวันออก กับ ตะวันตก” นอกจากนี้ยังถือว่า เหลียงฉีเซา เป็นศัตรูทางการเมืองอีกด้วย¹

ในระหว่าง ค.ศ. 1906-1907 หนังสือพิมพ์หมินเป่าของสมาคมกงเหมิงฮุยและหนังสือพิมพ์ซินหมินจงเป่าของสมาคมเป่าหวงฮุย ต่างพยายามเปรียบเทียบและนำเสนอถึงข้อดีและข้อเสียของการปกครองทั้งระบอบสาธารณรัฐประชาธิปไตย (Democratic Republic) ของฝ่ายปฏิวัติ และระบอบการปกครองแบบรัฐธรรมนูญที่มีจักรพรรดิเป็นประมุข (Constitutional Monarchy) ของกลุ่มปฏิรูป โดยมีการเผยแพร่บทความในลักษณะเดียวกัน ในเมืองต่างๆ ที่มีสาขาของสมาคมทั้งสองตั้งอยู่เช่น ฮองกง สิงคโปร์ ฮอนโนลูลู และซานฟรานซิสโก² รวมถึงการเปิดปราศรัยโจมตีแนวคิดกันและกันของผู้นำสมาคมทั้งสอง

สำหรับประเด็นที่มีการถกเถียงกันมากที่สุด ระหว่างกลุ่มปฏิรูปและกลุ่มปฏิวัติ ระหว่าง ค.ศ. 1905-1911 มีด้วยกัน 3 ประเด็น³ คือ

1. ประเด็นสำคัญในการโต้เถียงคือคำถามที่ว่า จีนควรจะมีการปฏิวัติล้มล้างราชวงศ์ชิงและนำระบบประชาธิปไตยมาใช้แทนหรือไม่ กลุ่มปฏิรูปมองว่า จีนไม่ควรจะมีการปฏิวัติ และเสนอว่าควรจะปรับปรุงรัฐบาลปัจจุบันให้ดียิ่งขึ้นเท่านั้น และเพราะการปฏิวัติจะทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายภายในจีน ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้ชาตินิยมหาอำนาจคุกคามจีนมากยิ่งขึ้น แต่กลุ่มปฏิวัติได้โต้แย้งความเห็นของกลุ่มปฏิรูปว่า รัฐบาลในขณะนี้เต็มไปด้วยการคอร์รัปชัน และเป็นเครื่องมือให้แก่จักรวรรดินิยม

* สมาคมเป่าหวงฮุย (Bao Huang Hui) หรือสมาคมพิทักษ์จักรพรรดิที่จัดตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1899 ในโยโกฮาม่า โดยคังโหย่วเหว่ย และเหลียงฉีเซาที่ลี้ภัยมายังญี่ปุ่น หลังจากการถูกกวาดล้างหลังจากการปฏิรูปร้อยวัน ในครั้งแรกมีการเจรจาเพื่อร่วมมือกันระหว่างกลุ่มปฏิรูปคือสมาคมเป่าหวงฮุยกับกลุ่มปฏิวัติ แต่เพราะอุดมการณ์และเป้าหมายที่แตกต่างกันทำให้สมาคมทั้งสองไม่สามารถร่วมมือกันได้และกลายมาเป็นคู่แข่งกันไปโดยปริยาย ซึ่งมีการแข่งขันกันในการเผยแพร่แนวความคิดของแต่ละสมาคมกันอย่างดุเดือด

¹Hu Sheng. (1991). *op. cit.* p. 372.

²*Ibid.* p. 373.

³Su Kaiming. (1986). *Modern China: A Topical History.* p. 78.

ตะวันตกมาเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นอุปสรรคที่ควรจะถูกกำจัดเพื่อให้ประเทศสามารถพัฒนาได้ ดังนั้น ผู้กล้าที่รักชาติจึงควรมีหน้าที่ก่อการปฏิวัติขึ้นเพื่อล้มล้างการปกครองโดยราชวงศ์

2. จีนควรมีการปกครองในระบอบสาธารณรัฐหรือไม่ ในสายตากลุ่มปฏิรูปมองว่า ประชาชนชาวจีนยังไม่รู้เรื่อง และไม่มีความพร้อมสำหรับการปกครองในระบอบสาธารณรัฐ การปกครองที่เหมาะสมกับชาวจีนมากที่สุดควรเป็นการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญที่มีจักรพรรดิเป็นประมุข เช่นเดียวกับญี่ปุ่น โดยเหลียงฉีเซา ชี้ว่า ประเทศจีนไม่สามารถเป็นสาธารณรัฐได้เพราะว่าประชาชนชาวจีนยังไม่มีคุณสมบัติที่จะเป็นพลเมืองของสาธารณรัฐ แต่กลุ่มนักปฏิวัติมีความเห็นตรงกันข้าม กลุ่มปฏิวัติเห็นว่าเป็นการดูถูกชาวจีนที่จะบอกว่า เฉพาะชาวยุโรปหรืออเมริกาเท่านั้นที่จะมีคุณสมบัติที่จะใช้สิทธิประชาธิปไตยได้ ในขณะที่ชาวจีนไม่มีคุณสมบัติพอ ประชาชนชาวจีนไม่ได้มีความสามารถหรือสติปัญญาดีไปกว่าชนชาติอื่นๆ เมื่อก่อการปฏิวัติสำเร็จ ระบอบสาธารณรัฐประชาธิปไตยเท่านั้น ที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในการปกครองจีน

3. จีนควรจะรักษาระบบการถือครองที่ดินแบบเดิมไว้หรือไม่ กลุ่มปฏิรูปต้องการให้ระบบการถือครองที่ดินของเจ้าของที่ดินแบบเดิมยังคงมีอยู่ต่อไปเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนวุ่นวาย รวมทั้งเป็นการรักษาระเบียบของสังคม (Social Order) จีนไว้ แต่กลุ่มปฏิวัติมองว่า เมื่อเกิดจีนใหม่จะต้องมีการสร้างระบบโครงสร้างทางสังคมขึ้นใหม่ เพื่อความเสมอภาคและภราดรภาพ ตามหลักการลัทธิไตรราษฎร์ที่กลุ่มปฏิวัติประกาศใหม่เป็นอุดมการณ์ในการปฏิวัติ

ในระหว่าง ค.ศ. 1906-1911 ซึ่งเป็นช่วงที่มีกระแสเรียกร้องประชาธิปไตย ภายในประเทศเกิดขึ้นสูง สมาคมตงเหมิงฮุ่ยภายใต้การนำของซุนยัตเซนได้พยายามก่อการปฏิวัติขึ้นภายในจีน 8 ครั้ง ในบริเวณมณฑลภาคใต้ทั้ง 3 มณฑล คือ กว่างตง กว่างซี และหยุนหนาน โดยเริ่มก่อการในมณฑลกว่างตงก่อน เนื่องจากเป็นมณฑลบ้านเกิดของ ซุนยัตเซน รวมทั้งเป็นมณฑลที่ได้ติดต่อสัมพันธ์กับต่างชาติมาเป็นเวลานานในฐานะเมืองท่าที่สำคัญ การก่อการปฏิวัติทั้ง 8 ครั้งประกอบด้วย

การก่อการครั้งที่ 1 ที่เมืองเฉาโจว (Chaozhou) และหวงคัง (Huangkang) ในมณฑลกว่างตง เดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1907 ตามแผนการที่ ซุนยัตเซนวางไว้ คือ จะมีการรวบรวมกำลังคนด้วยความช่วยเหลือจากสมาคมชานเตียนฮุ่ยและสมาคมลับฟ้าดินที่เมืองหวงฮวกกั่ง (Huanghuangang) และเมืองหุยโจว ในมณฑลกว่างตง เพื่อเตรียมความพร้อมในการก่อการปฏิวัติที่เมืองเฉาอัน (Choan) และชานโถว (Shantou) พร้อมๆ กับการก่อการที่เมืองจินโจวและเหลียนโจว โดยซุนยัตเซนได้มอบหมายให้สวีเสวียชิว (Xu Xueqiu) เป็นผู้ควบคุมกำลังคนที่รวบรวมมาตั้งเป็นกองกำลังแห่งชาติจีน สาขาตะวันออก (The National Army of China, Eastern Branch) แต่ สวีเสวียชิวไม่สามารถควบคุมกำลังคนไว้ได้ ผู้นำของกองกำลังคือ อวี๋โจว (Yu Chou) จึงยกกำลังเข้ายึดหวงคัง ในวันที่ 22

พฤษภาคม ค.ศ. 1907 แต่อีก 3 วันต่อมา (25 พฤษภาคม) กองกำลังของรัฐบาลก็สามารถยึดหวงคังคืนจากกลุ่มปฏิวัติได้สำเร็จ¹

การก่อการครั้งที่ 2 ที่เมืองหูโจว (Huizhou) ในมณฑลกว่างตง เดือนมิถุนายน ค.ศ. 1907 ซุนยัตเซนได้มอบหมายให้เถิงจื่ออวี่ (Teng Ziyu) เป็นผู้นำกองกำลังอาสาสมัครซึ่งเป็นสมาชิกของสมาคมลับภายในท้องถิ่น ก่อการปฏิวัติที่เมืองหูโจว ในวันที่ 2 มิถุนายน ค.ศ. 1907 กองกำลังของฝ่ายปฏิวัติปะทะกับกองกำลังของรัฐบาลประมาณ 10 วันที่บริเวณก๊วยซาน (Guishan) และป๋อลัว (Boluo) และได้สลายตัวไปเพราะมีข่าวว่ากองกำลังของรัฐบาลจากหวงคังจะยกมาช่วยกองกำลังท้องถิ่นที่หูโจว จากความล้มเหลวในการก่อการปฏิวัติครั้งที่ผ่านๆ มา ทำให้ ซุนยัตเซนรู้ว่า ความพ่ายแพ้ที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากการที่กลุ่มปฏิวัติมีอาวุธ คือ ปืนใหญ่ที่ด้อยคุณภาพกว่าปืนใหญ่ของต่างชาติที่กองทัพของรัฐบาลใช้²

การก่อการครั้งที่ 3 ที่เมืองฉินโจว (Qinzhou) และเมืองเหลียนโจว (Lianzhou) ในมณฑลกว่างตง เดือนกันยายน ค.ศ. 1907 การก่อการปฏิวัติครั้งนี้เกิดขึ้นเนื่องจากในฤดูร้อน ค.ศ. 1907 เมืองฉินโจวและเหลียนโจวเกิดภาวะความอดอยาก ทำให้ชาวนาในฉินโจวและเหลียนโจวประมาณ 10,000 คน ก่อการจลาจลขึ้นต่อต้านการเก็บภาษีและการขึ้นราคาอาหาร ในขั้นแรก ซุนได้แต่งตั้งให้หวังเหอซุน (Wang Heshun) เป็นผู้ควบคุมกองกำลังแห่งชาติจีน สาขาภาคใต้ (The National Army of China, Southern Branch) หวังเหอซุนเคยเป็นผู้นำในการก่อการปฏิวัติในเขตมณฑลกว่างซีในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1903-1905 แต่ล้มเหลวจนต้องหนีไปอยู่ที่ฮ่องกงและไต้หวัน ใน ค.ศ. 1907 หวัง ได้มีโอกาสพบกับซุนยัตเซนในเวียดนาม และหลังจากนั้นก็ได้เข้าร่วมกับสมาคมธงหมิงฮู่ ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1907 หวังเหอซุน ได้นำกำลังคนประมาณ 200 คน เข้าโจมตีฉินโจว ในวันที่ 17 กันยายน หวังเหอซุน และกองกำลังกบฏตีการโจมตีฉินโจวแล้วหลบหนีกลับเวียดนาม³

การก่อการครั้งที่ 4 ที่เจิ้นหนานกวน (Zhenhanguan) ในมณฑลกว่างซี เดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ค.ศ. 1907 ซุนยัตเซนวางแผนทำการปฏิวัติในบริเวณด้านเจิ้นหนานกวน ชายแดนมณฑลกว่างซีและเวียดนาม ซุนยัตเซน หวงซิง และผู้นำคนอื่นๆ ของกลุ่มปฏิวัติที่อยู่ในเวียดนามได้ลอบกลับเข้าสู่ประเทศจีน เพื่อติดต่อกับกองกำลังในท้องถิ่น ซึ่งกองกำลังดังกล่าวประมาณ 100 คนตัดสินใจเข้าร่วมการปฏิวัติ ในระหว่างรอกำลังเสริมซึ่งเป็นสมาชิกของสมาคมลับที่ซ่อนตัวอยู่บนภูเขามาสวมทပ်เพื่อเดินทางขึ้นเหนือไปยังเมืองหลงโจว (Longzhou) นั้น กลุ่มปฏิวัติได้ตัดสินใจเข้ายึดป้อมปราการ 3 แห่งในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1907 โดยคิดว่าป้อมปราการทั้ง 3 แห่ง จะต้องมียาสูบเก็บอยู่เป็น

¹Hu Sheng. (1991). *op. cit.* p. 394.

²*Ibid.* pp. 394-395.

³*Ibid.* p. 395.

จำนวนมาก แต่ปรากฏว่าบนป้อมปราการไม่มีอาวุธแต่อย่างใด ทำให้ซุนยัตเซนต้องรีบเดินทางกลับฮานอ่ยเพื่อไปกู้ยืมเงินจากธนาคารของฝรั่งเศสซึ่งเคยสัญญาว่าจะให้เงินกู้กับกลุ่มปฏิวัติ ในวันที่ 8 ธันวาคม กองทหารหลายพันคนของรัฐบาลก็เดินทางมาถึงและสามารถยึดป้อมปราการทั้ง 3 แห่งคืนจากกลุ่มปฏิวัติได้สำเร็จหลังจากที่ต่อสู้กันถึง 7 วัน 7 คืน ทำให้กลุ่มปฏิวัติต้องถอยกลับไปยังเวียดนาม¹

หลังจากกลุ่มปฏิวัติก่อการที่ด่านเจินหนานกวนแล้ว ซุนยัตเซน ต้องออกจากเวียดนาม เพราะรัฐบาลจีนขอความร่วมมือจากรัฐบาลฝรั่งเศสให้ขับไล่ ซุนยัตเซนออกจากเวียดนาม ซึ่งทางรัฐบาลฝรั่งเศสยอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของจีน เนื่องจากเกรงว่าชาวพื้นเมืองเวียดนามจะได้รับอิทธิพลกลุ่มปฏิวัติจากจีนและทำการต่อสู้กับผู้ปกครอง ทำให้ซุนยัตเซนต้องเดินทางออกจากเวียดนามในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1908 เพื่อไปยังสิงคโปร์ ในระหว่างนั้นซุนยัตเซนพยายามหาทุนไปพร้อมๆ กับการเตรียมกำลังคนเพื่อก่อการครั้งต่อไป แต่เนื่องจากชาวจีนในมลายูที่เป็นสมาชิกของสมาคมหงเหมิงอยู่ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่สามารถสนับสนุนทางการเงินได้ ทำให้ ซุนยัตเซน ต้องตัดสินใจออกเดินทางรอบโลกอีกครั้งหนึ่งเพื่อหาเงินทุนมาใช้ในการก่อการปฏิวัติต่อไป ถึงแม้ ซุนยัตเซนจะเดินทางออกจากเวียดนามแล้วแต่ หวงซิง หูอันหมินและคณะปฏิวัติคนอื่นๆ ยังคงอยู่ในเวียดนามและดำเนินการก่อการปฏิวัติต่อไป²

การก่อการครั้งที่ 5 ที่เมืองฉินโจว (Qinzhou) ในมณฑลกว่างตง เดือนมีนาคม ค.ศ. 1908 ผู้นำในการก่อการปฏิวัติครั้งนี้ คือ หวงซิง ซึ่งได้รวบรวมสมาชิกของสมาคมลับและชาวจีนที่อยู่ในเวียดนามประมาณ 200 คน พร้อมกับอาวุธออกเดินทางจากเวียดนามเข้าจีนในวันที่ 28 มีนาคม ค.ศ. 1908 และเดินทางขึ้นเหนือไปที่เมืองฉินโจว ซึ่งระหว่างการเดินทางมีการปะทะกับกองทหารของรัฐบาลหลายครั้ง แต่กลุ่มปฏิวัติก็สามารถเอาชนะได้ ในขณะนั้นมีทหารฝ่ายรัฐบาลได้รับปากว่าจะให้ความช่วยเหลือกลุ่มปฏิวัติในการจัดหาปืนและกระสุนเพื่อใช้ในการต่อสู้ แต่เมื่อหวงซิงและคณะเข้าเมืองฉินโจว กลับถูกหักหลัง โดยกองทหารรัฐบาลได้เข้าล้อมจับและเกิดการปะทะกันที่สุดในที่สุด การต่อสู้ดำเนินไปประมาณ 40 วัน จนท้ายที่สุดกลุ่มปฏิวัติก็พ่ายแพ้ หวงซิง และผู้นำกลุ่มปฏิวัติหนีกลับเวียดนาม ในขณะที่สมาชิกบางส่วนหนีขึ้นไปหลบซ่อนตัวบนภูเขา³

การก่อการครั้งที่ 6 ที่เหอโข่ว (Hekou) ในมณฑลหยุนหนาน เดือนเมษายน ค.ศ. 1908 ผู้นำในการก่อการครั้งนี้ คือ หวงหมิงถัง (Huangmingtang) หวังเหอซุน กวงเหรินฟู (Guang Renfu) โดยเป้าหมายในการก่อการครั้งนี้ คือ เมืองเหอโข่วชายแดนมณฑลหยุนหนานกับเมืองเลาไซ (Laocai) ของ

¹Ibid. p. 396.

²Ibid. pp. 396-397.

³Ibid. p. 397.

เวียดนาม การก่อการเริ่มขึ้นในวันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 1908 ด้วยการเข้าโจมตีและยึดเหอโจวอย่างรวดเร็ว โดยมีกองทหารรัฐบาลบางกลุ่มหันมาให้การสนับสนุนกลุ่มปฏิวัติ ทำให้ซีเหลียง (Xiliang) ซึ่งดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่มณฑลหยุนหนานในขณะนั้นได้ส่งกองกำลังในบังคับบัญชาของตน ร่วมกับกองทัพจากกว๋างซีเข้าปราบปรามกลุ่มปฏิวัติ ในช่วงปลายเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1908 เมื่อกองกำลังปฏิวัติถูกโจมตีอย่างหนัก ทำให้กองกำลังของฝ่ายรัฐบาลที่ก่อนหน้านี้หันมาให้การสนับสนุนกลุ่มปฏิวัติได้เปลี่ยนใจกลับไปร่วมกับกองกำลังของรัฐบาลสู้กับกลุ่มปฏิวัติ ทำให้กลุ่มปฏิวัติถูกโจมตีอย่างหนัก จนต้องถอยกลับไปทีเหอโจวทั้งๆ ที่ได้ออกเดินทางเตรียมจะเข้าโจมตีเม้งจื่อ (Mengzi) และยังมีแผนจะเคลื่อนไปทางทิศตะวันออกเพื่อเข้าโจมตีมณฑลกว๋างซีเป็นมณฑลต่อไป แต่แผนการไม่ประสบผลสำเร็จ กลุ่มปฏิวัติถูกโจมตีจากกองทัพของฝ่ายรัฐบาลอย่างหนัก จนท้ายที่สุดก็ไม่สามารถตั้งอยู่ในเหอโจวได้ ต้องถอยกลับไปเวียดนาม เมื่อกลับถึงเวียดนาม ฝรั่งเศสได้เข้าปลดอาวุธและเนรเทศกลุ่มปฏิวัติออกนอกดินแดนของฝรั่งเศส¹

ในระหว่างที่กลุ่มปฏิวัติได้พยายามก่อการปฏิวัติขึ้นหลายครั้งในหลายพื้นที่ แต่ก็ประสบแต่ความล้มเหลว ทำให้เกิดความระส่ำระสายไม่แน่ใจในอนาคตของการก่อการปฏิวัติ โดยเฉพาะใน ค.ศ. 1908 เมื่อซุนยัตเซนต้องออกเดินทางรอบโลกอีกครั้ง ทำให้กลุ่มปฏิวัติขาดผู้นำที่เป็นศูนย์กลางของปัญญาชนกลุ่มปฏิวัติ และที่ผ่านมานักปฏิวัติก็ได้ถูกรัฐบาลจับกุมตัวและประหารชีวิตเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการก่อการที่ล้มเหลวครั้งแล้วครั้งเล่าได้ ทำให้ชาวจีนพื้นทะเลไม่มีความแน่ใจที่จะให้การสนับสนุนขบวนการปฏิวัติต่อไป กลุ่มปฏิวัติจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการก่อการจากการปลุกระดมมวลชนเป็นการลอบสังหาร ซึ่งปัญญาชนกลุ่มปฏิวัติจำนวนมากยอมรับว่าการลอบสังหารอาจเป็นวิธีที่ทำให้การปฏิวัติประสบผลสำเร็จก็ได้ รวมทั้งหนังสือพิมพ์หมินเป้าได้ลงข้อความสนับสนุนการลอบสังหารด้วยการวางระเบิดว่า “เป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายและได้ผลดี² จึงทำให้เกิดการลอบสังหารบุคคลสำคัญในฝ่ายรัฐบาล เช่น ใน ค.ศ. 1910 วังจิงเว่ยได้พยายามขว้างระเบิดเพื่อสังหารผู้สำเร็จราชการ แต่ไม่สำเร็จและถูกจับจำคุก³

ถึงแม้ว่าความพยายามในการก่อการปฏิวัติหลายครั้ง และการพยายามลอบสังหารของสมาชิกสมัชชาก็จะไม่ประสบความสำเร็จ และทำให้กลุ่มปฏิวัติไม่แน่ใจในอนาคตของการปฏิวัติ แต่เมื่อจักรพรรดิกวังซวี่และพระนางฉือซื่อวรรคต ทำให้กลุ่มปฏิวัติเกิดกำลังใจที่จะก่อการปฏิวัติขึ้นอีก

การก่อการครั้งที่ 7 ที่กว๋างโจว ค.ศ. 1909 เป็นแนวทางใหม่ในการก่อการ เพราะได้มีการนำกองทหารสมัยใหม่มาเป็นแนวร่วมในการปฏิวัติ ซึ่งแต่เดิมจะใช้สมาชิกของสมาคมลับเท่านั้น โดยหวังชิงและหล่อนหมินได้เดินทางไปยังฮ่องกงแล้วจัดตั้งสมาคมหงเมิงฮู่สาขาภาคใต้ขึ้นในฮ่องกง เพื่อดำเนินการ

¹Ibid. p. 397.

²Ibid. p. 404.

³ทวีป วรดิลก. (2547). ประวัติศาสตร์จีน. หน้า 889

ประสานงานกับสมาชิกที่อยู่ในกองทัพสมัยใหม่ในกวางโจว สำหรับเตรียมการก่อการปฏิวัติโดยใช้กองทหารสมัยใหม่ ซึ่งนายทหารส่วนมากของกองทหารสมัยใหม่จะเป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนฝึกหัดนายทหารสมัยใหม่ทั้งภายในจีนและในต่างประเทศ ดังนั้นนายทหารบางคนซึ่งได้รับรู้เรื่องราวและอุดมการณ์ในการก่อการปฏิวัติ จึงเห็นชอบด้วยและเข้าร่วมกับขบวนการปฏิวัติของสมาคมหงเหมิงฮู่ยี่ โดยหนึ่งในจำนวนนั้นคือ หนีอิงเตียน (Ni Yingdian) นายทหารปืนใหญ่สมาชิกสมาคมหงเหมิงฮู่ยี่ ที่ได้รับคำสั่งจากสมาคมให้จัดตั้งสาขาของสมาคมขึ้นในกวางโจวและในกองทัพ โดยมีแผนการจะใช้กองทัพสมัยใหม่ที่ประจำการอยู่รอบๆ กวางโจว ดำเนินการปฏิวัติร่วมกับสมาชิกของสมาคมลับในท้องถิ่น ซึ่งตามแผนการมีกำหนดจะก่อการขึ้นในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1910 แต่ก่อนจะถึงวันที่กำหนด ขบวนการก่อการได้รั่วไหลออกไป ทำให้นายทหารจากกลุ่มปฏิวัติปะทะกับตำรวจในพื้นที่ เมื่อเกิดการปะทะขึ้นทำให้น้องเตียนจึงตัดสินใจก่อการปฏิวัติขึ้นทันทีที่ไม่มีความพร้อมโดยเขาได้นำกองกำลังประมาณ 1,000 คนเข้าก่อการปฏิวัติในเมืองกวางโจว ทำให้เกิดการปะทะกับกองกำลังของฝ่ายรัฐบาล หลังจากการปะทะประมาณ 2 วัน น้องเตียนก็เสียชีวิต การก่อการปฏิวัติของน้องเตียน ถือเป็นครั้งแรกที่สมาคมหงเหมิงฮู่ยี่ได้ใช้กองทัพสมัยใหม่ในการก่อการปฏิวัติ

ความล้มเหลวในการก่อการปฏิวัติต่างๆ ที่ใช้กองทัพสมัยใหม่ ได้ทำให้สมาชิกจำนวนมากของสมาคมหงเหมิงฮู่ยี่หมดกำลังใจที่จะดำเนินการปฏิวัติต่อไป สมาชิกของสมาคมในฮ่องกงที่เคยมีมากถึง 2,000 คน ใน ค.ศ. 1909 แต่ใน ค.ศ. 1910 มีสมาชิกเหลืออยู่ไม่ถึง 200 คน ถึงแม้จะเป็นเช่นนี้แต่ซุนยัตเซน ไม่ได้หมดกำลังใจในการก่อการปฏิวัติและยังให้กำลังใจสมาชิกที่เหลืออยู่ เพื่อเตรียมการในการก่อการปฏิวัติครั้งต่อไป จากการประชุมที่มลายูในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1910 ซุนยัตเซน หวงซิง หูอันหมิน และผู้นำคนอื่น ๆ ของสมาคมหงเหมิงฮู่ยี่ ได้มีการตกลงกันว่าจะก่อการครั้งต่อไปที่กวางโจวในเดือนเมษายน ค.ศ. 1911 ซึ่งการก่อการในครั้งนี้จะต้องทำให้สำเร็จ จึงทำให้เกิดการก่อการครั้งที่ 8 ขึ้น

การก่อการครั้งที่ 8 ที่กวางโจวนำโดยหวงซิง รองประธานสมาคมในเดือนเมษายน ค.ศ. 1911 เป็นการก่อการครั้งใหญ่ที่สุดและหวังผลมากที่สุดของกลุ่มปฏิวัติ แต่ก็ยังประสบความล้มเหลว ซึ่ง ซุนยัตเซน ได้บันทึกว่าเป็นการล้มเหลวครั้งที่ 10 (รวมกับการปฏิวัติ 2 ครั้งแรกที่ดำเนินการภายใต้สมาคมซิงจงฮู่ยี่) ในการก่อการปฏิวัติครั้งนี้ฝ่ายปฏิวัติสูญเสียชีวิต 72 คน ซึ่งต่อมาได้รับการยกย่องให้เป็น 72 วีรชน และได้มีการสร้างอนุสาวรีย์เพื่อเป็นที่ระลึกให้กับ 72 วีรชน ณ บริเวณที่ปะทะกัน¹

การทำการปฏิวัติที่ประสบแต่ความล้มเหลวแม้จะมีการใช้กองทัพสมัยใหม่ได้ทำให้สมาชิกจำนวนมากของสมาคมหงเหมิงฮู่ยี่หมดกำลังใจที่จะดำเนินการปฏิวัติต่อไป แต่ซุนยัตเซนก็ยังมีความหวังในการก่อการปฏิวัติ และได้ให้กำลังใจสมาชิกที่เหลืออยู่เพื่อเตรียมการในการก่อการปฏิวัติครั้งต่อไป จนกระทั่งประสบความสำเร็จในการปฏิวัติอู๋ซาง (Wuchang Revolution) ในค.ศ. 1911

¹Li Chien-nung. (1956). *The Politic History of china*. p. 240.

3. การปฏิวัติอุซาง ค.ศ.1911

ใน ค.ศ. 1911 บรรยากาศภายในจีนมีกระแสเรียกร้องให้เกิดการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย ที่มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ได้มีการรวมตัวกันของประชาชนก่อตั้งเป็นสมาคมลับต่างๆ เพื่อสนับสนุนแนวทางการปฏิวัติ ขณะเดียวกันเมื่อเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งในเรื่องการสร้างทางรถไฟ สมาคมลับเหล่านี้จึงได้ถือโอกาสก่อการปฏิวัติขึ้นในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1911

ความพยายามในการสร้างทางรถไฟของรัฐบาลจีนเริ่มขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1870-1880 เพื่อเชื่อมการคมนาคมในส่วนต่างๆ ของประเทศเข้าด้วยกัน เป็นการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางที่เป่ย์จิง แต่ในทศวรรษ 1890 การสร้างทางรถไฟเป็นไปอย่างล่าช้ามาก เนื่องจากรัฐบาลพยายามหลีกเลี่ยงที่จะใช้เงินทุนต่างชาติมาสร้างทางรถไฟ จึงทำให้ใน ค.ศ. 1896 จีนมีทางรถไฟทั่วประเทศเพียง 370 ไมล์เท่านั้น¹ ในปลายทศวรรษที่ 1890 แนวทางในการสร้างทางรถไฟของจีนได้เปลี่ยนแปลงไป โดยชาติมหาอำนาจตะวันตกได้พยายามบังคับขอสัมปทานการสร้างทางรถไฟในเขตอิทธิพลของตนเอง ประกอบกับรัฐบาลขาดแคลนงบประมาณเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากธนาคารของต่างชาติในรูปแบบของพันธบัตร ต่างชาติที่เป็นเจ้าหนี้ของรัฐบาลจึงได้อำสิทธิ์ในการสร้างทางรถไฟ ส่งผลให้กิจการทางรถไฟตกอยู่ภายใต้การควบคุมของต่างชาติ โดยในเขตแมนจูเรียอยู่ใต้การควบคุมของรัสเซียและญี่ปุ่น ชานตงอยู่ใต้การควบคุมของเยอรมนี และหยุนหนานอยู่ใต้การควบคุมของฝรั่งเศส ทำให้กิจการทางรถไฟเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของต่างชาติ เช่น การทำเหมืองทรัพยากรธรรมชาติ และการค้าในเขตทางรถไฟ² ส่งผลให้ทางรถไฟเป็นของรัฐบาลแต่เพียงในนามเท่านั้น

หลังจากที่ทางรถไฟสายเป่ย์จิง-ฮั่นโข่วสร้างเสร็จใน ค.ศ. 1905 ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องทางรถไฟทวีความรุนแรงเมื่อรัฐบาลต้องการกู้เงินจากต่างชาติเพื่อใช้ในการเชื่อมเส้นทางรถไฟระหว่างเมืองฮั่นโข่ว (Hankou) กับกว่างโจว และเมืองฮั่นโข่วกับเฉิงตู (Chengdu) ซึ่งเดิมสัญญาสัมปทานการสร้างทางรถไฟสายฮั่นโข่ว-กว่างโจวเป็นของสหรัฐอเมริกา แต่ใน ค.ศ. 1898 มีการเปลี่ยนผู้ถือสัญญาสัมปทาน เนื่องจากชนชั้นผู้ดีและพ่อค้าในมณฑลหูหนาน หูเป่ย์และกว่างตงที่ได้รวบรวมเงินและกู้เงินเพิ่มจากฮ่องกง เพื่อซื้อสัมปทานทางรถไฟคืนจากสหรัฐอเมริกา

วิกฤตการณ์ทางรถไฟรุนแรงมากขึ้น เมื่อรัฐบาลต้องประสบกับปัญหาขาดแคลนงบประมาณจึงประกาศโอนสิทธิ์สัมปทานทางรถไฟทั้งหมดกลับมาเป็นของรัฐในวันที่ 13 พฤษภาคม ค.ศ. 1911 เพื่อนำสัมปทานทางรถไฟดังกล่าวไปใช้กู้ยืมเงินเพิ่มจากภาคีธนาคาร (Consortium) ของชาติมหาอำนาจ 4 ชาติ คือ ฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมนีและสหรัฐอเมริกา การกระทำดังกล่าวของรัฐบาลได้สร้างความไม่พอใจ

¹ Jonathan D. Spence. (1999). *The Search for Modern China*. p. 248.

² จอห์น เค. แฟร์แบงค, เอ็ดวิน โอ. โรเซาเออร์ และแอลเบิร์ต เอ็ม. เครก. (2550). *เอเชียตะวันออกยุคใหม่ : จีน ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน*. หน้า 715.

ให้กับประชาชนเป็นอันมาก เพราะเปรียบเสมือนเป็นการนำผลประโยชน์ในกรรมสิทธิ์ทางรถไฟของชาวจีนไปขายให้กับต่างชาติ ยิ่งไปกว่านั้นยังทำให้นายทุนที่ร่วมกันระดมทุนและกู้ยืมเงินจากฮ่องกงเสียผลประโยชน์เป็นอันมาก ดังนั้น ประชาชนและนายทุนในมณฑลที่มีทางรถไฟผ่าน คือ มณฑลหูหนาน หูเป่ย์ กว่างตุ้งและชื้อชวน ได้ทำการประท้วง และจัดตั้งสมาคมเป้าลู่ตงจื้อฮุย (Baolutongzhahui) หรือ สมาคมพิทักษ์ทางรถไฟขึ้น (The Railway Protection Society) โดยสมาคมดังกล่าวได้ทำการต่อต้านรัฐบาลจีนที่จะโอนกิจการทางรถไฟเป็นของรัฐ ด้วยการเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกสัญญาเกี่ยวกับภาคีธนาคารยกเลิกการกู้ยืมเงิน และคืนสิทธิทางรถไฟแก่ประชาชน แต่การเรียกร้องดังกล่าวไร้ผล ทำให้การประท้วงมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะมณฑลชื้อชวนมีความรุนแรงมากถึงขั้นมีการชุมนุมกันของประชาชนจำนวนมาก ยื่นฎีกาไปยังรัฐบาลหลายฉบับ มีการปิดร้านค้าและโรงเรียน งดเสียภาษี และปลุกระดมชาวนาให้ร่วมในการประท้วงครั้งนี้¹ เจ้าเอ๋อเฟิง (Zhao Erfeng) ผู้สำเร็จราชการมณฑลชื้อชวนจึงได้นำกำลังทหารเข้าปราบปรามผู้ชุมนุม แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ²

3.1 การดำเนินการปฏิวัติที่เมืองอู่ชาง ค.ศ. 1911

เหตุการณ์ความไม่สงบที่มณฑลชื้อชวน ทำให้กลุ่มปฏิวัติถือโอกาสขยายการก่อการจลาจลจากภาคใต้ขึ้นมาถึงภาคกลาง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะก่อการปฏิวัติที่มณฑลหูเป่ย์ และ หูหนาน การก่อการจลาจลที่เมืองอู่ชาง (Wuchang Uprising) ใน ค.ศ. 1911 ถือว่าเป็นความสำเร็จอย่างรวดเร็วของการก่อการปฏิวัติ หลังจากที่ต้องล้มเหลวมาถึง 10 ครั้ง ถึงแม้การลุกฮือที่อู่ชางจะประสบผลสำเร็จอย่างง่ายดาย แต่มีความสำคัญกับประวัติศาสตร์จีนมาก เพราะถือว่าการปฏิวัติครั้งนี้ได้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่สุดในรอบ 2,000 ปีของระบอบการปกครองจีน คือ การโค่นล้มการปกครองในระบอบจักรพรรดิและสถาปนากการปกครองในระบอบสาธารณรัฐขึ้นแทน

กลุ่มปฏิวัติซึ่งเดิมมุ่งก่อการปฏิวัติในบริเวณมณฑลทางตอนใต้ของจีน ได้พิจารณาเห็นว่าบริเวณในการก่อการปฏิวัตินั้นไม่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จ เพราะว่าอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางการปกครองของประเทศ ทำให้กลุ่มปฏิวัติได้ตัดสินใจขยายการก่อการจากมณฑลทางตอนใต้ ขึ้นมาเป็นบริเวณภาคกลางของประเทศเพื่อให้สามารถส่งกำลังเสริมจากมณฑลทางใต้ซึ่งเป็นฐานกำลังของกลุ่มปฏิวัติมายังตอนกลางของประเทศได้สะดวก และหวังผลในการก่อการขึ้นไปยังภาคเหนือ ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองเป่ย์จิงอันเป็นศูนย์กลางอำนาจในการบริหารประเทศ ดังนั้นสมาคมหงเหมิงฮู่จี้จึงก่อตั้งสาขาภาคกลางของสมาคมขึ้นที่ซางไห่ในวันที่ 13 ตุลาคม ค.ศ. 1911 โดยมีซ่งเจี๋ยเหวิน ดำรงตำแหน่งประธานสาขาพรรค และมีจุดมุ่งหมายที่จะก่อการปฏิวัติขึ้นในบริเวณมณฑลหูเป่ย์และหูหนาน³

¹แหล่งเดิม. หน้า 716.

²Immanuel C. Y. Shu. (1995). *op. cit.* p. 468.

³*Ibid.* p. 465.

ในมณฑลหูเป่ย์ มีสมาคมลับเพื่อการปฏิวัติ 2 สมาคมที่ดำเนินการปฏิวัติร่วมกับสมาคมกงเหมิงฮุย คือ สมาคมกั๋งจิ้นฮุย (Gongjinhui) หรือ สมาคมความเจริญก้าวหน้า (The Progressive Association) และสำนักเหวินเสวี่ยเซ่อ (Wen Xueshe) หรือ สำนักวรรณคดี (The Literary Institute)¹ โดยที่สมาคมทั้งสองได้ส่งสมาชิกเข้าไปแทรกซึมอยู่ในกองทัพสมัยใหม่ของมณฑลหูเป่ย์ ในจำนวนทหารใหม่กว่า 16,000 คนนั้น มีทหารที่เป็นสมาชิกของสมาคมลับทั้ง 2 มากถึง 1 ใน 3² ในขณะที่กองกำลังทหารหูเป่ย์ต้องเคลื่อนกำลังไปซื้อขวนเพื่อปราบปรามการชุมนุมประท้วงนั้น กลุ่มปฏิวัติได้ถือโอกาสก่อการปฏิวัติขึ้นในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1911 แต่ยังไม่ได้มีการกำหนดวันที่แน่นอนก็ได้เกิดอุบัติเหตุที่ทำให้กลุ่มปฏิวัติต้องดำเนินการปฏิวัติแบบฉับพลันขึ้น เนื่องจากในวันที่ 9 ตุลาคม ค.ศ. 1911 สมาชิกของสมาคม 2 คน คือ ซุนอู่ (Sun Wu) และหลิวกง (Liu Gong) ได้ลักลอบทำวัตถุระเบิดอยู่ภายในเขตสัมปทานของรัสเซียในเมืองฮั่นโข่ว เพื่อเตรียมไว้ใช้ในการก่อการปฏิวัติที่จะเกิดขึ้น แต่เกิดระเบิดขึ้น ทำให้รัฐบาลจีนทราบข่าวการปฏิวัติ จึงส่งเจ้าหน้าที่เข้าตรวจค้นและสามารถจับกลุ่มนักปฏิวัติได้จำนวนหนึ่งพร้อมกับรายชื่อสมาชิกกลุ่มปฏิวัติ ซึ่งในรายชื่อเหล่านั้นส่วนมากเป็นทหารที่อยู่สังกัดกองทัพสมัยใหม่ของมณฑลหูเป่ย์นั่นเอง ทำให้สมาชิกกลุ่มปฏิวัติกลัวว่าจะต้องถูกจับประหารชีวิต จึงได้ชิงก่อการปฏิวัติขึ้นในคืนวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1911 ที่เมืองอู่ฮาง ด้วยการนำกำลังเข้ายึดคลังอาวุธของรัฐบาลเข้าโจมตีที่ทำการข้าหลวงใหญ่และที่ทำการข้าหลวงใหญ่ ฝ่ายทหาร การก่อการปฏิวัติครั้งนี้ใช้เวลาในการก่อการเพียง 1 คืนเท่านั้นก็สามารถยึดเมืองอู่ฮางได้ แต่เนื่องด้วยการปฏิวัติที่เกิดขึ้นขาดผู้นำในการก่อการ เป็นเพียงการดำเนินงานของกลุ่มทหารเท่านั้น ทำให้ทหารกลุ่มที่ก่อการขอรับรองเกมบังคับให้หลี่หยวนหง ซึ่งเป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการกองทัพหูเป่ย์ในขณะนั้นให้เป็นผู้ดำเนินการก่อการปฏิวัติ³

เมื่อสามารถยึดอู่ฮางได้แล้ว กลุ่มปฏิวัติได้ส่งโทรเลขไปยังมณฑลต่างๆ และเมืองสำคัญๆ ให้ประกาศตัวเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อรัฐบาล เมื่อรัฐบาลได้ทราบข่าวการปฏิวัติจึงพยายามขอรับรองให้ฝรั่งเศสและรัสเซียเข้าปราบปรามกลุ่มปฏิวัติ แต่ไม่ได้รับการช่วยเหลือ เนื่องจากทั้งสองประเทศถูกขอรับรองจากกลุ่มปฏิวัติให้วางตัวเป็นกลางเช่นกัน⁴ ต่อมาในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1911 กลุ่มปฏิวัติได้เข้ายึดเมืองฮั่นหยาง (Hanyang) และเมืองฮั่นโข่ว ทำให้กลุ่มปฏิวัติสามารถยึดเมืองแปด 3 เมือง (Tri-Cities) คือ อู่ฮาง ฮั่นหยาง และฮั่นโข่ว ที่เรียกรวมกันว่า อู่ฮั่น (Wuhan) ไว้ได้ เมื่อสามารถยึดอู่ฮั่นได้กลุ่มปฏิวัติได้ประกาศจัดตั้งรัฐบาลทหารชั่วคราวขึ้นในมณฑลหูเป่ย์ โดยดำเนินการปกครองในรูปแบบสาธารณรัฐและแต่งตั้งให้หลี่หยวนหง ดำรงตำแหน่งผู้นำเฉพาะกาลในหูเป่ย์

¹Ibid. p. 465.

²วัชร ชีวะโกเศษฐ. (2543). *ชีวประวัติ ซุนยัตเซ็น นักปฏิวัติจีนผู้ยิ่งใหญ่*. หน้า 107.

³Li Chien-nung. (1956). *op. cit.* p. 247.

⁴Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 469.

ภาพประกอบ 9 มณฑลที่ทำการปฏิวัติล้มล้างราชวงศ์ชิง

ที่มา: Jonathan D. Spence. (1999). *The Search for Modern China*. p.260.

หลังจากหมู่เป่ย์ประกาศตนเป็นอิสระไม่ขึ้นตรงต่อรัฐบาลกลาง มณฑลต่างๆและเมืองที่สำคัญต่างประกาศตนเป็นอิสระเช่นกัน โดยมณฑลซานซี (Shaanxi) และหูหนานประกาศในวันที่ 22 ตุลาคม เจียงซีประกาศวันที่ 24 ตุลาคม ซานซี (Shanxi) ประกาศวันที่ 29 ตุลาคม หูหนานประกาศวันที่ 31 ตุลาคม ซ่างไห่ประกาศวันที่ 3 พฤศจิกายน และซื่อชวนประกาศในวันที่ 27 พฤศจิกายน ผู้เจี้ยนและกว่างตงประกาศในวันที่ 27 พฤศจิกายน ทำให้ภายในระยะเวลา 1 เดือนครึ่ง มณฑลส่วนใหญ่หรือประมาณ 2 ใน 3 ของประเทศ ได้ประกาศตนเป็นอิสระไม่ขึ้นตรงต่อรัฐบาลซึ่งอีกต่อไป¹ ยกเว้นมณฑลที่มีความใกล้ชิดหรืออยู่ในอำนาจของรัฐบาลอย่างแท้จริง ได้แก่ จ้อลี่ ซานตง เหอหนาน กานซู และ

¹Ibid. p. 469. และทวีป วรดิลก. (2547). เล่มเดิม. หน้า 774.

มณฑลที่เพิ่งเกิดจากการแบ่งเขตแมนจูเรียใน ค.ศ. 1907 อีก 3 มณฑล คือ เฮยหลงเจียง (Heilongjiang) จีหลิน (Jilin) และเฟิงเตียน (Fengdian)¹

เนื่องจากการปฏิวัติที่เกิดขึ้นในวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1911 ตรงกับวันที่สิบของเดือนสิบ ทำให้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าการปฏิวัติ “สองสิบ” (The Double Ten) และ ตามปฏิทินจันทรคติของจีนตรงกับปีซินไห่ ดังนั้นการดำเนินการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองครั้งนี้จึงเรียกอีกอย่างว่า “การปฏิวัติซินไห่” (Xinhai Revolution)

4. การก่อตั้งสาธารณรัฐจีนและการสละราชสมบัติของจักรพรรดิผู่อี๋ (Puyi)

ในขณะที่เกิดการปฏิวัติขึ้นที่อุซซาง ซุนยัตเซนในฐานะผู้นำกลุ่มปฏิวัติยังอยู่ในเมืองเดนเวอร์ (Denver) มลรัฐโคโลราโด (Colorado) สหรัฐอเมริกา เพื่อระดมทุนในการปฏิวัติ และทราบข่าวการปฏิวัติจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และเมื่อทราบข่าวเขาไม่ได้เดินทางกลับจีนในทันที แต่ได้เดินทางไปอังกฤษเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลอังกฤษยอมรับการก่อการปฏิวัติที่เกิดขึ้น รวมทั้งขอให้เพื่อนๆ ในอังกฤษของเขาช่วยเหลือในการเจรจากับภาคีธนาคารทั้ง 4 ชาติให้งดการให้เงินกู้กับรัฐบาลชิง ซึ่งภาคีธนาคารทั้ง 4 ชาติก็ยอมตามคำขอของซุนยัตเซน เนื่องจากในขณะนั้น ซุนยัตเซนมีโอกาสที่จะได้รับตำแหน่งประธานาธิบดีสาธารณรัฐจีน เมื่อออกจากอังกฤษ ซุนยัตเซน ได้เดินทางกลับจีนและถึงซางไห่ในวันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ. 1911

เมื่อเกิดการปฏิวัติที่อุซซาง ราชสำนักชิงเรียกหยวนซื่อไช่ ที่ออกจากราชการไปแล้ว ให้กลับเข้ามาบริหารราชการในตำแหน่งข้าหลวงใหญ่มณฑลกวางตุ้งและกวางซี ในวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1911 ทำให้หยวนซื่อไช่ได้กลับเข้ามาบริหารราชการเมืองอีกครั้ง การกลับเข้ามารับราชการในครั้งนี้ หยวนซื่อไช่ได้เสนอข้อเรียกร้อง 6 ประการ ต่อราชสำนักในวันที่ 20 ตุลาคม ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ² คือ

1. ให้จัดการประชุมสภาขึ้น ใน ค.ศ. 1912
2. ให้มีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรี
3. อนุญาตให้การจัดตั้งพรรคการเมืองและการเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นสิ่งถูกต้องตามกฎหมาย
4. ให้อภัยโทษนักปฏิวัติที่ก่อการในอุซซาง
5. ให้โอนอำนาจในการควบคุมกองทัพทั้งหมดมาที่หยวนซื่อไช่
6. ให้รัฐบาลรับรองว่าจะมีเงินใช้ในกิจการกองทัพ

จากข้อเรียกร้องทั้ง 6 ประการแสดงให้เห็นว่าหยวนซื่อไช่ต้องการมีอำนาจทั้งในด้านการเมืองและการทหาร เพื่อสร้างฐานอำนาจของตน ประกอบกับในขณะนั้นมณฑลต่างๆ ได้ทยอยกันประกาศตนเป็น

¹Li Chien-nung. (1956). *op. cit.* p. 248.

²Hu Sheng. (1991). *op. cit.* p. 486.

อิสระจากรัฐบาล รวมทั้งต่างชาติได้ประกาศตัวเป็นกลางในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องแต่งตั้งให้หยวนซื่อไช่ดำรงตำแหน่งข้าหลวงพิเศษขององค์จักรพรรดิ (The Imperial Commissioner) ในวันที่ 27 ตุลาคม ค.ศ. 1911 ซึ่งมีอำนาจสูงสุดในการสั่งการกองทัพบกและกองทัพเรือ และในวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 1911 ราชสำนักชิงได้แต่งตั้งให้หยวนซื่อไช่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยคณะรัฐบาลของหยวนซื่อไช่ล้วนแต่เป็นคนสนิทของเขาทั้งสิ้น¹

หยวนซื่อไช่ได้นำกองกำลังทหารเป่ย์หยางเข้ายึดฮั่นฮวงกลับคืนจากกลุ่มปฏิวัติในวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 1911 แต่หยวนซื่อไช่ยุติการโจมตีกลุ่มปฏิวัติ และขณะเดียวกันหยวนซื่อไช่ได้ส่งผู้แทนไปพบหลี่หยวนหงเพื่อเจรจาสันติภาพ แต่ได้รับการปฏิเสธ พร้อมกันนั้นหยวนซื่อไช่ได้ส่งลูกชาย คือ หยวนเค่ออิง (Yuan Keting) ไปพบหวงชิง แม่ทัพของฝ่ายปฏิวัติที่เมืองฮั่นหยาง เพื่อเจรจาสันติภาพเช่นเดียวกัน แต่ได้รับการปฏิเสธเนื่องจากกลุ่มปฏิวัติคิดว่าหยวนซื่อไช่ไม่มีความจริงใจในการเจรจาสันติภาพกับฝ่ายปฏิวัติอย่างแท้จริง หยวนซื่อไช่จึงส่งกองทัพเข้าโจมตีและยึดเมืองฮั่นหยางได้ในวันที่ 27 พฤศจิกายน ค.ศ. 1911²

หลังจากหยวนซื่อไช่ยึดเมืองฮั่นหยางได้แล้ว เขาได้ส่งถึงเซาอี้ (Tang Shaoyi) ไปยังซางไห่เพื่อเจรจากับหวู่กิงฟาง (Wu Tingfang) ซึ่งเป็นผู้แทนของฝ่ายปฏิวัติ แต่ขณะเดียวกันหวงชิงซึ่งเป็นผู้นำกองกำลังปฏิวัติได้ส่งโทรเลขไปถึงหยวนซื่อไช่ว่า ถ้าหยวนซื่อไช่จะสนับสนุนสาธารณรัฐและสามารถบังคับให้จักรพรรดิผู้สละราชบัลลังก์ได้ ตำแหน่งประธานาธิบดีของสาธารณรัฐก็จะตกเป็นของหยวนซื่อไช่³ เหตุที่หวงชิงยอมยื่นข้อเสนอให้หยวนซื่อไช่เป็นประธานาธิบดี เนื่องจากวังจิงเว่ย หนึ่งในผู้นำกลุ่มปฏิวัติซึ่งในขณะนั้นถูกจำคุกอยู่ ได้เขียนจดหมายไปถึงกลุ่มปฏิวัติที่ฮั่นฮวงเพื่อยืนยันว่าหยวนซื่อไช่ไม่ได้สนับสนุนราชสำนัก และกล่าวว่าหยวนซื่อไช่พร้อมที่จะร่วมมือกับกลุ่มปฏิวัติถ้ากลุ่มปฏิวัติสัญญาว่าหยวนซื่อไช่จะได้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี⁴

ต่อมาในวันที่ 4 ธันวาคม กลุ่มปฏิวัติก็ได้ประกาศให้หนานจิง (Nanjing) เป็นเมืองหลวงชั่วคราวของสาธารณรัฐจีน และในวันที่ 29 ธันวาคม รัฐบาลได้มีการลงมติด้วยคะแนนเสียง 16 ต่อ 1 เสียง เลือکشุนยัตเซน ให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีชั่วคราวของสาธารณรัฐจีน ในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1912 ชุนยัตเซนได้ทำพิธีสาบานตนเข้ารับตำแหน่ง และจะบริหารประเทศตามแผนปฏิวัติระยะที่ 1 คือ การปกครองจีนด้วยรัฐบาลทหาร ซึ่งจะใช้เวลา 3 ปี

¹Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p.471.

²*Ibid.* pp. 471-472.

³*ibid.* p. 472.

⁴Hu Sheng. (1991). *op. cit.* p. 490.

หลังจากคณะปฏิวัติประกาศจัดตั้งหนานจิงเป็นเมืองหลวงชั่วคราวของสาธารณรัฐจีน ทำให้ใน ค.ศ. 1912 จีนมีเมืองหลวง 2 แห่งและ 2 รัฐบาลคือ เป่ย์จิงเมืองหลวงเดิม มีรัฐบาลชิงปกครอง และหนานจิง เมืองหลวงของสาธารณรัฐจีน (Republic of China) ซึ่งมีรัฐบาลของกลุ่มปฏิวัติปกครอง จีนจึงไม่มีความเป็นเอกภาพ ด้วยเหตุนี้ขุนยั้นเซินเห็นว่า ทางออกในการรวมชาติมี 2 วิธี คือ การทำสงครามกลางเมือง หรือการใช้วิธีการเจรจาโดยสันติ ซึ่งฝ่ายปฏิวัติเลือกที่จะใช้วิธีการเจรจา ดังนั้นขุนยัตเซินได้ยื่นข้อเสนอต่อหยวนซื่อไช่ 5 ประการ¹ ดังนี้

1. ให้หยวนซื่อไช่แจ้งต่อทูตหรือกงสุลของต่างชาติทราบถึงการสละราชสมบัติของจักรพรรดิ
 2. หยวนซื่อไช่จะต้องทำการประกาศอย่างเป็นทางการว่าจะให้การสนับสนุนฝ่ายสาธารณรัฐ
 3. ขุนยัตเซินจะลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีชั่วคราว เมื่อทราบข่าวการสละราชสมบัติของจักรพรรดิ
 4. รัฐบาลจะทำการเลือกหยวนซื่อไช่ ให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี และ
 5. หยวนซื่อไช่ต้องสัญญาว่าจะยอมรับระบอบรัฐธรรมนูญและเตรียมให้มีการจัดตั้งรัฐสภา
- โดยสรุปแล้วข้อเสนอของขุนยัตเซิน คือ หากหยวนซื่อไช่สามารถทำให้จักรพรรดิผู่อี๋ (Puyi, ค.ศ.1906-1967) สละราชสมบัติได้ ขุนยัตเซินจะสละตำแหน่งประธานาธิบดีของสาธารณรัฐจีนให้กับหยวนซื่อไช่

จากข้อเสนอของขุนยัตเซิน ทำให้หยวนซื่อไช่กลับไปชักจูงให้องค์จักรพรรดิสละราชสมบัติ โดยพระนางหลงอวี่ (Longyu, ค.ศ. 1868-1913) ในฐานะพระพันปีหลวง พระราชมารดาของจักรพรรดิผู่อี๋ ซึ่งในขณะนั้นเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในราชสำนักจึงได้เรียกประชุมสภาเชื้อพระวงศ์ และท้ายที่สุดในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1912 พระนางหลงอวี่ก็ได้ประกาศสละราชสมบัติของจักรพรรดิผู่อี๋

การสละราชสมบัติของจักรพรรดิผู่อี๋ ใน ค.ศ. 1912 ถือเป็นการสิ้นสุดการปกครองจีนของราชวงศ์ชิงที่ปกครองจีนมา 268 ปี (ค.ศ. 1644-1912) และถือเป็นการสิ้นสุดการปกครองในระบอบจักรพรรดิที่จีนใช้มานานมากกว่า 2,000 ปี รวมทั้งการสละราชสมบดียังถือเป็นชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของกลุ่มปฏิวัติ หลังจากความพยายามทุ่มเทเวลากว่า 10 ปีจนในที่สุดก็สามารถสถาปนาการปกครองในระบอบสาธารณรัฐขึ้นในจีนได้เป็นผลสำเร็จ

¹ Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 473.

ภาพประกอบ 10 หยวนซื่อไช่

ที่มา: Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *The Rise of Modern China*. p. 421

บทที่ 3

บทบาทของพรรคกั๋วหมินตั๋งในสาธารณรัฐจีน ค.ศ.1912-1927

หลังจากทำการปฏิวัติล้มล้างราชวงศ์ชิง และสถาปนาสาธารณรัฐจีนได้เป็นผลสำเร็จในค.ศ.1912 แต่ประเทศจีนยังคงต้องเผชิญปัญหาการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองจากหยวนซื่อไช่ที่พยายามจะสถาปนาตนเองขึ้นเป็นจักรพรรดิ ซึ่งทำให้ระบบการเมืองแบบรัฐสภาเสื่อมถอยจนทำให้เกิดขบวนการต่อต้าน หยวนซื่อไช่ขึ้น และเมื่อหยวนซื่อไช่ เสียชีวิตลงแล้ว สถานการณ์ภายในประเทศจีนกลับตกต่ำลงจากการแย่งชิงความเป็นใหญ่ของขุนศึกทั้งหลาย ที่พยายามแสวงหาอำนาจและความชอบธรรมเพื่อสนับสนุนตนเองให้จัดตั้งรัฐบาล จึงได้มีความพยายามรวมชาติซึ่งนำโดยซุนยัตเซนผู้นำพรรคกั๋วหมินตั๋ง แต่ประสบความล้มเหลว จนทำให้เกิดการปฏิรูปพรรคกั๋วหมินตั๋งให้เข้มแข็งมากขึ้นในค.ศ.1923 จนประสบผลสำเร็จในค.ศ.1927 เมื่อ เจียงไคเช็ค ใช้กำลังทหารทำการรวมชาติได้เป็นผลสำเร็จ

1. สภาพทางการเมืองในสมัยของประธานาธิบดี หยวนซื่อไช่ (ค.ศ.1912-1916)

ภายหลังจากที่หยวนซื่อไช่ทำข้อตกลงในการเจรจาให้ราชวงศ์ชิงสละราชสมบัติ เพื่อแลกกับตำแหน่งประธานาธิบดี โดยมีเงื่อนไขต่างๆที่ได้ทำไว้กับกลุ่มปฏิวัติ แต่ หยวนซื่อไช่ได้ทำการทรยศต่อคำมั่นสัญญาที่เคยให้กับพวกนักปฏิวัติ และได้ใช้ทุกวิถีทางที่จะทำให้ตนเองมีอำนาจทางการเมืองที่แท้จริง ทั้งการติดสินบน การก่อการจลาจลโดยทหารในสังกัดของตนเอง การลอบสังหาร และพยายามสถาปนาตนเองขึ้นเป็นจักรพรรดิ สำหรับสมาคมเพื่อการปฏิวัติต่างๆก็ได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อเข้าร่วมการแข่งขันการเลือกตั้ง¹

1.1 การเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีของหยวนซื่อไช่

ภายหลังการสละราชสมบัติของจักรพรรดิผู่อี๋ หยวนซื่อไช่ปฏิเสธที่จะเดินทางไปหนานจิงเพื่อเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีที่นั่น และเสนอให้ใช้เป่ย์จิงเป็นเมืองหลวงเพราะไม่ต้องการจะละทิ้งฐานอำนาจของตนเองไปสู่ฐานที่มั่นของฝ่ายปฏิวัติ โดยหยวนซื่อไช่ให้เหตุผลว่า เป่ย์จิงเป็นเมืองหลวงของประเทศมากกว่า 6 ศตวรรษ แต่ซุนยัตเซนยืนยันในเงื่อนไขเดิมของตน และส่ง ช่งเจี๋ยเหวิน วังจิงเว่ย ไช่หยวนผย และคนอื่นๆของฝ่ายปฏิวัติ เดินทางไปเป่ย์จิงเพื่อเจรจากับ หยวนซื่อไช่ เรื่องการเดินทางมารับตำแหน่งที่หนานจิง หยวนซื่อไช่ จึงได้ใช้ทหาร ก่อความไม่สงบขึ้นในเป่ย์จิงโดยในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1912 หยวนซื่อไช่ ได้ให้เฉาคุน (Cao Kun) นำทหารไปวางเพลิงในย่านการค้าและที่พักอาศัยในเป่ย์จิง จากนั้นได้สั่งให้ทหาร

¹Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *The Rise of Modern China*. 5th ed. p. 476

²ทวีป วรดิolk. (2547). *ประวัติศาสตร์จีน*. หน้า 779.

จากเทียนจินและเป่าติง (Baoding) จำนวนมากเข้ามาควบคุมสถานการณ์ความวุ่นวายที่เกิดขึ้น ทำให้ ไช่หยวนผย และ วังจิงเว่ย ส่งโทรเลขไปถึงรัฐบาลที่หนานจิงอธิบายถึงความจำเป็นที่จะต้องตั้งรัฐบาลที่เป่ย์จิง เพื่อควบคุมการจลาจลของทหาร ฝ่ายปฏิวัติส่วนใหญ่เห็นด้วยในการให้เป่ย์จิงเป็นเมืองหลวง และ หยวนซื่อไช่ ได้เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีสาธารณรัฐจีนในวันที่ 10 มีนาคม ค.ศ. 1912 วันต่อมา ซุนยัตเซน ประกาศใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราว ที่สภาผู้แทนมณฑลเป็นผู้ร่าง และในวันที่ 1 เมษายน ซุนยัตเซน ลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดี โดยคณะรัฐบาลชุดแรกของสาธารณรัฐจีน มีถึงเก้าอี้* เป็นนายกรัฐมนตรี เจ้าบิงจุน (Zhao Bingjun) เป็นรัฐมนตรีมหาดไทย ตัวนฉีฮุย เป็นรัฐมนตรีกลาโหม ลู่เจิงเสียง (Lu Zhengxiang) เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ รัฐมนตรีที่มาจากฝ่ายปฏิวัติได้แก่ ไช่หยวนผย เป็นรัฐมนตรีศึกษาธิการ หวางจงฮุย (Wang Chonghui) เป็นรัฐมนตรียุติธรรม หวางเจิงติง (Wang Zhengting) เป็นรัฐมนตรีเกษตรกรรมและป่าไม้¹

รัฐบาลชุดแรกนี้ต้องประสบปัญหาความขัดแย้งกันระหว่างประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรี อันเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งเรื่องการกู้ยืมเงิน เพราะตลอดเวลาของรัฐบาลซิงได้กู้ยืมเงินจากภาคธนาคาร ทำให้ธนาคารนี้พยายามเข้าครอบงำทางการคลังของจีน ซึ่งถึงเก้าอี้ต้องการให้เงินพ้นจากการพยายามครอบงำเหล่านั้นจึงได้ใช้วิธีกู้ยืมเงินจำนวนน้อยกว่าธนาคารเบลเยียม เป็นเหตุให้มหาอำนาจตะวันตก และหยวนซื่อไช่ไม่พอใจ เนื่องจากหยวนซื่อไช่ ต้องการกู้เงินจำนวนมากๆ จากภาคธนาคาร และในเวลาต่อมาเมื่อฝ่ายปฏิวัติได้เลือกหวางจื่อเสียง (Wang Zhixiang) เป็นผู้ว่าการทหารมณฑลจี๋ลี่ เพื่อหวังให้ หวางจื่อเสียง ใช้ตำแหน่งของตนควบคุม หยวนซื่อไช่ ที่เป่ย์จิง ซึ่ง ถึงเก้าอี้ ได้ลงนามรับรองการแต่งตั้ง แต่หยวนซื่อไช่กลับไม่ยอมรับการแต่งตั้งครั้งนี้ ทำให้ในวันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ. 1912 ถึงเก้าอี้ได้ลาออก เพื่อเป็นการประท้วงหยวนซื่อไช่และหลังจากนั้นรัฐมนตรีจากสมาคมหงเหมิงฮุย 4 นาย และรัฐมนตรี 2 นายที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสมาคมหงเหมิงฮุยก็ได้ยื่นใบลาออก

* ถึงเก้าอี้ เป็นหนึ่งในนักเรียนจีนที่ถูกส่งไปศึกษาที่สหรัฐอเมริกาในค.ศ.1872 เคยร่วมงานกับหยวนซื่อไช่ มาก่อน ทำให้หยวนซื่อไช่ เลือกมาเป็นนายกรัฐมนตรี แต่ถึงเก้าอี้ ต้องการบริหารประเทศตามกฎหมาย (Rule of Law) ในขณะที่หยวนซื่อไช่ มักปกครองด้วยเผด็จการ จึงทำให้ทั้งคู่ต้องขัดแย้งกัน.

¹Li Chien-nung. (1956). *The political history of China, 1840-1928.* p.272.

ภาพประกอบ 11 หยวนซีอี่ รับผิดชอบต่อตำแหน่งประธานาธิบดีคนแรกในระบบสาธารณรัฐ ค.ศ.1912

ที่มา: แฟร์แบงก์, จอนห์ เค,ไรเซาเออร์., เอ็ดวิน โอ. และ เครก, อัลเบิร์ต เอ็ม. (2550). *เอเชียตะวันออกเฉียงยุคใหม่เล่ม2*. เพ็ชรี สุมิตรและคณะ แปล. หน้า 731

หยวนซีอี่จึงได้แต่งตั้งคนของตนเข้ารับตำแหน่งแทนโดยการส่งข้อความข่มขู่สมาชิกรัฐสภาให้ยอมรับการแต่งตั้ง มิฉะนั้นจะถูกลี้ภัยหรือถูกสังหาร¹ จึงทำให้ผู้เจียงเสียงได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเนื่องจากผู้เจียงเสียงเป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถทางการทูต ไม่มีนโยบายและไม่มีความเป็นผู้นำ จึงทำให้เขาถูกรัฐสภาลงมติให้ออก ซึ่งต่อมาหยวนซีอี่ได้แต่งตั้งให้เจ้าปิงจุ่นเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทนในวันที่ 24 กันยายน ค.ศ.1912²

1.2 การจัดตั้งพรรคกั๋วหมินต้ง

ตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่บังคับใช้ มีการกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปภายในเวลา 6 เดือน หลังจากมีการจัดตั้งรัฐบาล ทำให้รัฐบาลประกาศใช้กฎหมายเลือกตั้งในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1912 และ

¹ *Ibid.* pp. 281-283.

² Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p.476

ตามรัฐธรรมนูญได้กำหนดสมาชิกสภาไว้ 2 ประเภท คือวุฒิสภา กับสภาผู้แทนราษฎร ทำให้พรรคาสมาคมต่าง ๆ มีการเตรียมการรวมตัวกันเพื่อก่อตั้งเป็นพรรคการเมือง สำหรับสมาคมลงเหิมอยู่ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากสมาคมลับเป็นพรรคการเมือง โดยมีช่งเจียวเหรินเป็นผู้ดำเนินการในการก่อตั้งพรรคการเมือง เช่นมีการเพิ่มจำนวนสมาชิก เพื่อที่ในอนาคตของพรรคจะสามารถเป็นเสียงส่วนใหญ่ในรัฐสภา และสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ ซึ่งข้อเสนอของ ช่งเจียวเหริน ได้รับความเห็นพ้องทั้งจากหวงชิงและผู้นำคนอื่น¹ ดังนั้นสมาคมลงเหิมอยู่ จึงได้รวมกับพรรคการเมืองอีก 4 พรรคเข้าด้วยกัน ได้แก่ 1. พรรคตงอีกังเหอตัง (Tongyigonghedang) หรือพรรคสหสาธารณรัฐ (The United Republican Party) 2. พรรคกั๋วหมินกั๋วตัง (Guomindang) พรรคมวลประชาชน (National Public Party) 3. สมาคมกั๋วหมินกั๋วจิ้นฮุย (Guomindangjinhui) หรือ สมาคมเพื่อความก้าวหน้าของสาธารณรัฐ (Association for National Progress) 4. สมาคมกั๋วหมินกั๋วจิ้นฮุย (Gongheshijinhui) หรือ สมาคมเพื่อความเป็นสาธารณรัฐ (Association for Republican Practice)² และได้เปลี่ยนชื่อเป็น พรรคกั๋วหมินกั๋วตัง หรือ พรรคชาตินิยมจีนในวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1912 ชุนยัตเซน ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธานพรรค แต่ชุนยัตเซน และหวงชิง มีความต้องการที่จะการพัฒนาประเทศมากกว่าจะลงแข่งขันในการเมือง ดังนั้น ช่งเจียวเหรินซึ่งเป็นผู้นำคนหนึ่งของพรรคกั๋วหมินกั๋วตังจึงมีบทบาทสำคัญในการต่อสู้ทางการเมือง ช่งเจียวเหรินมีความคิดเห็นว่าหากพรรคกั๋วหมินกั๋วตังมีจำนวนมากในรัฐสภาก็จะสามารถตั้งรัฐบาลได้สาธารณรัฐจีนจะได้เป็นรัฐที่เป็นประชาธิปไตย และมีสันติภาพอย่างแท้จริงโดยปราศจากหยวนชื้อไช่เป็นผู้นำประเทศ พรรคกั๋วหมินกั๋วตังจึงเปิดรับสมาชิกอย่างเสรี “ทุกคนสามารถเข้าร่วมกับพรรคได้โดยการลงชื่อสมัครเข้าร่วมพรรค”³ โดยช่งเจียวเหริน ได้ให้เหตุผลในการรวมพรรคว่า เพื่อการพัฒนาของรัฐบาลท้องถิ่น ล้มเลิกการแบ่งแย่งเชื้อชาติ เน้นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐาน และรักษาความสงบระหว่างประเทศ⁴

แถลงการณ์นโยบายของพรรคกั๋วหมินกั๋วตัง (Manifesto of the Guomindang Platform) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1. การแถลงการณ์เกี่ยวกับระบบการปกครอง (Political System) 2. การแถลงนโยบาย (Policy Platform)⁵

¹Hu Sheng. (1991). *From the Opium war to the May Fourth movement II*. p.608.

²Milton J.T. Shieh (1970). *The Kuomintang: Selected Historical Documents, 1894-1969*. p. vii.

³Hu sheng. (1991). *op. cit.* p. 609.

⁴Li Chien-nung. (1956). *op. cit.* p. 278

⁵Milton J.T. Shieh (1970). *op. cit.* p. vii.

1.2.1. แลงการณ์เกี่ยวกับระบบการปกครอง ประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ

1. การสถาปนาประเทศให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันพร้อมกับการมีรัฐธรรมนูญใช้ในการปกครองประเทศ

2. จัดตั้งรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากในขณะนี้แม้จะมีคณะรัฐบาลแล้วก็ตามแต่มีอำนาจในทางปฏิบัติเพียงในนามเท่านั้น จึงเป็นสาเหตุทำให้การปกครองไม่มีประสิทธิภาพ พรรคกัวหมินตั้งต้องการให้มีรัฐบาลที่สนับสนุนการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญในอนาคต และรัฐบาลต้องมาจากสมาชิกพรรคการเมืองซึ่งได้รับเลือกตั้งมาจากประชาชน รวมทั้งคำประกาศตลอดจนกฎีกาต่างๆที่ออกโดยประธานาธิบดีต้องมีการลงนามโดยสมาชิกรัฐสภา

3. การคัดเลือกผู้บริหารส่วนภูมิภาคเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพและปราศจากการใช้อำนาจทางการเมืองและการเงินเพื่อเข้ารับตำแหน่งพรรคกัวหมินตั้งต้องการที่จะให้มีการเลือกตั้งข้าหลวงประจำมณฑล โดยประชาชน

4. การจัดการมณฑลให้เป็นหน่วยปกครองตนเองโดยอำนาจนิติบัญญัติ ตามปกติแล้วในระบบรัฐเดี่ยว อำนาจนิตบัญญัติจะเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลาง แต่เนื่องจากประเทศจีนมีความกว้างใหญ่ไพศาลจึงมีเงื่อนไขมากมายและแตกต่างกันจึงควรให้การปกครองส่วนภูมิภาคมีสถานะนิติบัญญัติเป็นของตนเองซึ่งต้องไม่ขัดแย้งกับอำนาจนิตบัญญัติของส่วนกลาง

5. ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีพรรคกัวหมินตั้งต้องการให้มีการบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับถาวรอย่างชัดเจนถึงการเลือกนายกรัฐมนตรีโดยรัฐสภารวมทั้งพรรคการเมืองใดที่ได้รับเสียงเลือกตั้งสมาชิกเข้าสู่สภามากที่สุดจะสามารถจัดตั้งรัฐบาล

1.2.2 การแถลงนโยบายของพรรค มี 10 ข้อดังต่อไปนี้

1. การปฏิรูปทางทหาร ให้มีการสถาปนาเขตทหารเพื่อแบ่งแยกกิจการพลเรือนและกิจการทหาร รวมทั้งระบบการทำงานของทหารต้องเป็นไปในทางทิศทางเดียวกัน สำหรับทหารประจำการจะเน้นในเรื่องคุณภาพเพื่อการเตรียมความพร้อมในการขยายแสนยานุภาพ รวมทั้งปรับปรุงคลังสรรพาวุธและอาวุธ

2. การแบ่งแยกอำนาจส่วนกลางและการปกครองส่วนภูมิภาค โดยให้มีการแบ่งแยกอำนาจการปกครองออกดังนี้

2.1. อำนาจการปกครองส่วนกลางดำเนินการโดยรัฐบาลกลางโดยตรง อำนาจดำเนินการที่สำคัญมีดังนี้ หน่วยงานทหาร การเงินแห่งชาติ กิจการต่างประเทศ ระบบศาล การบริหารอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เช่น การทำเหมือง การประมง การทำถนน การบุกเบิกที่ดิน การให้ความสำคัญกับการติดต่อระหว่างรัฐ การคมนาคมและสาธารณูปโภค โรงเรียนรัฐบาล การค้าระหว่างประเทศ รวมถึงการตรวจคนเข้าเมือง และธุรกิจการเดินเรือ

2.2. หน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่น แบ่งแยกเป็น 2 ประเภทดังนี้ 1.รัฐบาลท้องถิ่น
2.หน่วยการปกครองตนเองท้องถิ่น หน่วยงานรัฐบาลท้องถิ่นจะถูกจัดตั้งโดยอำนาจกฎหมายส่วนกลาง และกฤษฎีกา อำนาจที่สำคัญได้แก่ กิจการพลเรือน (ตำรวจ สาธารณสุข ศาสนา สำนวณสำมะโนครัว ประชากร ที่ดินทำกิน) อุตสาหกรรมและการศึกษา ในกรณีของหน่วยปกครองตนเองท้องถิ่น อำนาจที่สำคัญได้แก่ การเงิน การอุตสาหกรรม การคมนาคม โครงการการสาธารณูปโภค โรงเรียน และสวัสดิการชุมชน

3. การจัดการการเงินของประเทศ

4. การปฏิรูประบบบริหารงานโดยมีหลักการ 5 ประการดังนี้ ประการแรก คือการวางโครงร่างอำนาจ ระหว่างข้าราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ประการที่สอง คือเจ้าหน้าที่ที่มีจำนวนมากเกินไปจะถูกคัดออก ประการที่สาม คือหน่วยงานที่ไม่ได้ใช้แล้วควรจะถูกยกเลิก ประการที่สี่ คือจะมีการจัดการการสอบเพื่อเข้ารับราชการ ประการที่ห้า การประเมินความผิดพลาดวินัยควรจะแยกออกให้ชัดเจนจากการทำผิดทางกฎหมายของประชาชน

5. การพัฒนาการอุตสาหกรรมเพื่อให้ประเทศจีนเข้มแข็ง โดยเริ่มจากพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และอนุรักษ์แหล่งน้ำ เพื่อให้มีแหล่งทรัพยากรที่ดีและสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศได้

6. การพัฒนาหน่วยงานเพื่อประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ตำรวจ สาธารณสุข สวัสดิการชุมชน เป็นต้น

7. การพัฒนาการขนส่งและการคมนาคมภายในประเทศ โดยให้รัฐเป็นผู้ดำเนินการเรื่องเร่งด่วนที่สุดคือการขยายเส้นทางรถไฟ เพราะเส้นทางรถไฟมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ และการทหาร การปฏิรูปด้านการสื่อสารและไปรษณีย์ การพัฒนาการขนส่งทางเรือ

8. การพัฒนาการศึกษา โดยให้มีการศึกษาด้านกฎหมาย วิทยาศาสตร์การเมือง วิศวกรรมและธุรกิจ ตลอดจนพัฒนาการศึกษาของสตรี

9. การสร้างความสอดคล้องในระบบศาล

10. การใช้นโยบายทางการทูตให้เป็นประโยชน์ คือใช้นโยบายการทูตเพื่อความอยู่รอดของประเทศ

ระหว่างการทำเสียงเลือกตั้ง ช่งเจียวเหวิน ประกาศนโยบายของพรรคกั๋วหมินตั๋งว่า คณะรัฐมนตรีต้องมีความรับผิดชอบต่อรัฐสภา มีระบบพรรคการเมือง มีฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน รัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ต้องมีการตรวจสอบและยับยั้งการใช้อำนาจที่เกินขอบเขตของประธานาธิบดี ซึ่งได้สร้างความไม่พอใจให้แก่หยวนซื่อไช่

ในการเลือกตั้งครั้งแรกของสาธารณรัฐจีน* ผลปรากฏว่า พรรคกั๋วหมินต้งซึ่งมีซ่งเจียวเหวินเป็นผู้นำ สามารถเอาชนะพรรคการเมืองอื่นๆ และได้เสียงข้างมากในรัฐสภา โดยในสภาล่างได้ 269 ที่นั่ง จากทั้งหมด 596 ที่นั่ง ในสภาสูงได้ 123 ที่นั่ง จากทั้งหมด 274 ที่นั่ง ซึ่งมากกว่าพรรคการเมืองอื่นๆ เช่น พรรคกงอิ่ต้ง (Tongyidang) หรือพรรคสหภาพ (The Unification Party) พรรคกงเหอต้ง (Gonghedang) หรือพรรคสาธารณรัฐ (The Republican Party) พรรคหมินจู๋ต้ง (Minzhudang) หรือ พรรคประชาธิปไตย (The Democratic Party) รวมทั้งพรรคจินบูต้ง (Jinbudang) หรือ พรรคก้าวหน้า (Progressive Party) ของเหลียงฉีเซา ที่หยวนซีอี่ไซ่ ให้การสนับสนุน ทำให้ ซ่งเจียวเหวิน มีโอกาสที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีและจัดตั้งรัฐบาล หยวนซีอี่ไซ่ จึงพยายามติดสินบน ซ่งเจียวเหวิน แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เป็นเหตุให้ซ่งเจียวเหวิน ถูกฆาตกรรมที่สถานีรถไฟในเมืองเซี่ยงไฮ้ ในวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ.1913 หลังจากมีการจับกุมผู้ต้องหา และผลของการสอบสวนบ่งชี้ว่า เจ้าปิงจุ่น และหยวนซีอี่ไซ่ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการฆาตกรรม ต่อมาผู้ต้องหาเกี่ยวกับคดีนี้ถูกฆาตกรรมรวมทั้ง เจ้าปิงจุ่นที่เสียชีวิตเพราะถูกวางยาพิษในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1914¹

ภาพประกอบ 12 ซ่งเจียวเหวิน ผู้นำที่มีบทบาทของพรรคกั๋วหมินต้ง

ที่มา: <http://www.answers.com/topic/song-jiaoren>. (Online)

* ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งต้องเป็นชายอายุ 21 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และต้องมีทรัพย์สินมากกว่า 500 เหรียญหรือจ่ายภาษีเกิน 2 เหรียญ.

¹Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op .cit.* p. 477.

การชาตกรรม ช่งเจียวเหริน ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่สมาชิกพรรคกั๋วหมินตั๋งอย่างยิ่ง ประกอบกับความไม่พอใจของสมาชิกรัฐสภา ที่มีต่อกรณีการกู้ยืมเงินจำนวนมากจากภาคธนาคาร ซึ่งการกู้ยืมเงินนี้ไม่ได้ได้รับความเห็นชอบจากสภาจึงทำให้สถานการณ์ตึงเครียดมากขึ้นจนนำไปสู่การปฏิวัติครั้งที่ สอง

1.3 การปฏิวัติครั้งที่ 2 (The Second Revolution, ค.ศ.1913)

ภายหลังการชาตกรรมช่งเจียวเหริน สมาชิกพรรคกั๋วหมินตั๋งเรียกร้องให้หาตัวผู้บงการในคดีชาตกรรมช่งเจียวเหรินให้ได้ แต่หยวนซื่อไช่กลับให้รัฐมนตรีคลังรายงานเรื่องสัญญาเงินกู้กับภาคธนาคารเป็นจำนวนเงินถึง 25 ล้านปอนด์ โดยผู้ถือหุ้นในธนาคารมีสิทธิตั้งตัวแทนเข้ามาควบคุมการจัดเก็บภาษีในจีน โดยให้จีนเอาภาษีเกลือเป็นเครื่องค้ำประกัน ซึ่งการกู้ยืมเงินครั้งนี้ไม่ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา สมาชิกรัฐสภาต่างประณาม รัฐบาลหยวนซื่อไช่อย่างรุนแรง จนทำให้ตัววนจี้รู่ ซึ่งเป็นลูกน้องของหยวนซื่อไช่ นำทหารเข้าล้อมรัฐสภา เป็นเหตุให้ผู้ว่าการมณฑลทหารซึ่งเป็นฝ่ายกั๋วหมินตั๋ง เช่น ลีเหลียนจุน (Li Liejun) ผู้ว่าการมณฑลเจียงซี หูอันหมิน ผู้ว่าการมณฑลกว่างตง ไปเวินเวย (Bai Wenwei) ผู้ว่าการทหารมณฑลอานฮุย¹ ได้ส่งโทรเลขประณามการกู้เงินของหยวนซื่อไช่ ว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย หยวนซื่อไช่จึงสั่งปลดผู้ว่าการทหารเหล่านั้น² ปัญหาเงินกู้ได้ก่อให้เกิดการจลาจลขึ้นใน ค.ศ. 1913 บริเวณมณฑลทางใต้ ด้วยเหตุนี้ ชุนยัตเซนจึงส่งโทรเลขขอให้หยวนซื่อไช่ลาออก แต่หยวนซื่อไช่กลับปลดชุนยัตเซนออกจากตำแหน่งผู้อำนวยการรถไฟ และส่งกองทัพลงไปยังภาคใต้สร้างความไม่พอใจให้แก่พรรคกั๋วหมินตั๋ง ในท้ายที่สุดพรรคกั๋วหมินตั๋งจึงถูกบีบให้ต้องทำสงครามต่อต้านหยวนซื่อไช่ และทำให้เกิดการปฏิวัติครั้งที่สองขึ้น³ ในวันที่ 12 กรกฎาคม ค.ศ.1913 ผู้ว่าการทหารมณฑลเจียงซี สามารถยึดพื้นที่หูโจว* เจียงซีและประกาศเป็นอิสระ ต่อมาในวันที่ 15 เดือนเดียวกันหวงชิงได้จัดตั้งกองกำลังต่อต้านหยวนซื่อไช่ ขึ้นที่หนานจิง ต่อมาในมณฑลที่พรรคกั๋วหมินตั๋งยึดครองได้เช่น มณฑลอานฮุย มณฑลกว่างโจว มณฑลฝูเจี้ยน มณฑลหูหนาน และมณฑลซื่อชวน ประกาศเป็นอิสระเช่นเดียวกัน พรรคกั๋วหมินตั๋งได้ประกาศให้เมืองหนานจิงเป็นเมืองหลวง อย่างไรก็ตามกองทัพของพรรคกั๋วหมินตั๋งก็ไม่สามารถต้านทานความเข้มแข็งของกองทัพเป่ย์หยางที่ส่งมาปราบปรามในครั้งนี้ได้ ภายในเวลาเพียงสองเดือนกองทัพปฏิวัติของพรรคกั๋วหมินตั๋งก็ประสบความพ่ายแพ้ ด้วยเหตุนี้อำนาจทางทหารของหยวนซื่อไช่จึงสามารถกระจายไปยังทุกเมืองในภาคใต้

¹Hu sheng. (1991). *op. cit.* p. 613

²ทวีป วรดิลก. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 785.

³เพราะว่าการดำเนินการปฏิวัติครั้งที่สอง มีศูนย์กลางอยู่ที่ เจียงซี และ หนานจิง บางครั้งจึงเรียกว่า การรณรงค์ เจียงซี-หนานจิง. Hu sheng. (1991). *op. cit.* p. 613

*ปัจจุบันคือ หูโจว

ความพ่ายแพ้ครั้งนี้เป็นเพราะว่าในเวลา 1 ปี ครั้งหลังจากการปฏิวัติซินไฮ่ พรรคกั๋วหมินตั๋ง ได้สูญเสียความกระตือรือร้นในการทำการปฏิวัติ อีกทั้งการดำเนินการปฏิวัติครั้งที่สองเป็นเพียงการดำเนินงานของสมาชิกพรรคเพียงไม่กี่คน จึงไม่สามารถระดมคนมาเพื่อทำการปฏิวัติได้เหมือนเมื่อครั้งการทำปฏิวัติซินไฮ่ ประกอบกับหยวนซื่อไช่ได้รับการสนับสนุนทั้งทางการเงินและอาวุธจากต่างชาติ เช่น ทุตอังกฤษในจีนช่วยให้หยวนซื่อไช่ ได้กู้เงินและส่งอาวุธพร้อมกับสิ่งห้าม ชุนยัตเซน และหวังชิง เข้าฮ่องกง นอกจากนี้ประชาชนไม่ต้องการให้มีการต่อสู้และไม่เข้าใจว่าเมื่อมีการปฏิวัติตั้งสาธารณรัฐขึ้นแล้วเหตุใดจึงยังไม่เกิดความสงบขึ้นในประเทศ² ฝ่ายปฏิวัติจึงถูกปราบปรามได้สำเร็จ และชุนยัตเซน ต้องลี้ภัยไปญี่ปุ่น เหตุการณ์นี้ทำให้หยวน ซื่อไช่ มีอำนาจมากขึ้น โดยตั้งขุนศึกของตนไปเป็นผู้ว่าการมณฑลต่างๆ

ในระหว่างการปฏิวัติครั้งที่สอง ในที่ประชุมรัฐสภา ผู้แทนหลายคนของพรรคกั๋วหมินตั๋งได้กล่าวแก่หยวนซื่อไช่ ว่าการปฏิวัติครั้งที่สอง เป็นเพียงการดำเนินงานส่วนบุคคลโดย ชุนยัตเซนและหวังชิง เท่านั้น ไม่ได้ทำในนามของพรรคกั๋วหมินตั๋ง หยวนซื่อไช่ที่ต้องการกุมอำนาจในสภาได้ใช้เงินติดสินบนให้แก่สมาชิกพรรคกั๋วหมินตั๋ง ทำให้หยวนประสบความสำเร็จในการชักจูงให้ผู้แทนของพรรคกั๋วหมินตั๋งหลายคนออกจากพรรค ดังนั้นในเวลาไม่นานพรรคกั๋วหมินตั๋งก็ต้องเสียที่นั่งจำนวนมากในสภา

หยวนซื่อไช่ จึงได้สนับสนุนให้พรรคจีนปู้ตั้งจัดตั้งรัฐบาลโดยมี ชยงซีหลิง (Xiong Xiling) เป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 11 กันยายน ค.ศ.1913 ต่อมารัฐสภาได้ทำการเลือกตั้งประธานาธิบดีในวันที่ 5 ตุลาคม ค.ศ.1913 เหลียงชี่อี้ (Liang Shiyi) คนสนิทของหยวนซื่อไช่ ได้จัดตั้งกองกำลังปิดล้อมรัฐสภา ชูป้ายสนับสนุนให้หยวนซื่อไช่ เป็นประธานาธิบดีและตะโกนข่มขู่สมาชิกรัฐสภาว่า “ถ้าไม่เลือกหยวนซื่อไช่ เป็นประธานาธิบดีตามที่เราต้องการ อย่างหวังว่าจะออกมาได้”¹ แม้กระนั้นก็ตามยังต้องทำการลงคะแนนเสียงกันถึง 3 ครั้ง ทำให้ในวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1913 สมาชิกรัฐสภาได้ลงมติเลือกหยวนซื่อไช่เป็นประธานาธิบดี และหยวนซื่อไช่ได้เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีอย่างเป็นทางการ เป็นเหตุให้รัฐบาลชั่วคราวมีสภาพเป็นรัฐบาลถาวร

ในวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 1913 หยวนซื่อไช่ ได้สั่งยุบพรรคกั๋วหมินตั๋ง โดยกล่าวหาว่าเป็นองค์กรส่งเสริมให้ประชาชนกระด้างกระเดื่อง สมาชิกรัฐสภาที่เป็นสมาชิกหรือมีความสัมพันธ์กับพรรคกั๋วหมินตั๋งจำนวน 438 คนถูกสั่งปลดออกจากตำแหน่งโดยไม่มีการเลือกตั้งใหม่ และเมื่อรัฐสภาได้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรที่ต้องการจำกัดอำนาจของประธานาธิบดี โดยวุฒิสภาได้ผ่านร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เข้าสู่สภา ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้แก่หยวนซื่อไช่อย่างมาก ดังนั้นในเดือนมกราคม ค.ศ. 1914 หยวนซื่อไช่จึงได้ประกาศยุบสภา และตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ คณะกรรมการชุดนี้ใช้

¹Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 478.

เวลาร่างรัฐธรรมนูญเพียง 6 สัปดาห์ เท่านั้น รัฐธรรมนูญก็สามารถนำออกมาประกาศใช้เรียกว่า รัฐธรรมนูญฉบับหยวนชื้อไ่ และประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 1914 ตามรัฐธรรมนูญระบุว่า ประธานาธิบดีดำรงตำแหน่ง 10 ปี ถ้ารัฐสภาเห็นชอบ สามารถดำรงตำแหน่งต่อไปได้โดยไม่หมดวาระ

สภาการเมืองขึ้นตรงต่อประธานาธิบดี และตำแหน่งประธานาธิบดีนี้ยังสามารถสืบทอดไปสู่ทายาทได้อีกด้วย ส่วนรัฐสภามีหน้าที่ให้คำปรึกษาเท่านั้น นอกจากนี้หยวนชื้อไ่ยังมีความคิดที่จะสถาปนาตนเองเป็นจักรพรรดิ

ความล้มเหลวของพรรคกั๋วหมินตั๋ง ในการดำเนินการหลังจากการจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองแล้วหลักเกิดขึ้นจากความอ่อนแอภายในพรรค หลังจากทำการจัดตั้งพรรคกั๋วหมินตั๋งขึ้นแล้ว ช่งเจียวเหรินได้เปิดรับสมาชิกพรรคอย่างกว้างขวางและไร้ระเบียบแบบแผน สมาชิกที่เข้ามาใหม่บางคนไม่ได้มีจิตสำนึกแห่งการปฏิวัติที่แท้จริง แต่สมัครเข้ามาเป็นสมาชิกพรรคเพื่อหวังผลประโยชน์และตำแหน่งทางการเมืองเท่านั้น

1.4 การปฏิรูปพรรคกั๋วหมินตั๋ง ครั้งที่ 1 ค.ศ.1914

หลังจากความล้มเหลวในการปฏิวัติครั้งที่สอง ซุนยัตเซน หวงชิง และสมาชิกคนอื่น ๆ ที่ถูกบังคับให้ออกนอกประเทศในช่วงระหว่างนี้ ทำให้ ซุนยัตเซนมองเห็นว่า การปฏิวัติครั้งที่สองไม่ประสบความสำเร็จนั้น เนื่องมาจากความแตกแยกกันภายในพรรค และการสูญเสียกำลังใจในการปฏิวัติ ซุนยัตเซน จึงได้ดำเนินการปฏิรูปพรรคขึ้นใหม่ที่ประเทศญี่ปุ่น โดยปรับโครงสร้างพรรคให้รัดกุมกว่าเก่า โดยใช้ชื่อว่า พรรคจงฮว่าเก๋อหมิงตั๋ง (Zhonghuagemingdang) หรือพรรคปฏิวัติจีน (The Chinese Revolutionary Party) ในวันที่ 8 กรกฎาคม ค.ศ. 1914 โดยมี ซุนยัตเซน ดำรงตำแหน่งประธานพรรค เฉินชีเหมย์ (Chen Qimei) เป็นผู้อำนวยการกิจการทั่วไป (Director of General Affairs) ชูเจิง (Chu Cheng) ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกิจการพรรค (Director of Party Affairs) ฮู่ชวงชื้อ (Hsu Chungchih) เป็น ผู้อำนวยการกิจการทหาร หูอันหมิน ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการกิจการการเมือง (Director of Political Affairs)¹ สมาชิกพรรคต้องยึดตามคำสั่งของประธานพรรค คือ ซุนยัตเซนอย่างเคร่งครัด มีการพิมพ์ลายนิ้วมือลงบนหนังสือปฏิญาณตนของสมาชิกทุกคนในพรรค สมาชิกต้องให้คำสัตย์สาบานว่า “เพื่อป้องกันประเทศจีนจากอันตรายและปกป้องประชาชนจีนจากความทรمان ข้าพเจ้ายินดีจะเสี่ยงทุกอย่างที่มี รวมถึง...สิทธิ เสรีภาพ และชีวิต เพื่อติดตาม ซุนยัตเซน ในการปฏิวัติ”² นอกจากนี้ยังมีการแบ่งลำดับขั้นของผู้เข้าร่วมพรรคเป็น 3 ประเภท ซึ่งมีสิทธิแตกต่างกัน คือผู้ที่เข้าร่วมก่อนการก่อการจลาจลเรียกว่า สมาชิกพรรคชั้นสูงสุด (Super Party Member) ในช่วงเวลาระหว่างการปฏิวัติ จะได้เป็นกลุ่มแรกที่ได้เข้าร่วมเป็นรัฐบาลก่อน สำหรับผู้ที่เข้า

¹Milton J.T. Shieh .(1970)*op. cit.* p. 55.

²Hu sheng. (1991). *op. cit.* p. 627

ร่วมพรรคภายหลังการก่อจลาจลแล้วเรียกว่า สมาชิกผู้ช่วยพรรค (Assistant Party Member) มีสิทธิโหวต และถูกเลือกเข้าเป็นเจ้าหน้าที่รัฐบาล และสมาชิกที่เข้าร่วมหลังจากรัฐบาลปฏิวัติได้ถูกจัดตั้งขึ้นแล้ว เรียกว่า สมาชิกสามัญ (Ordinary Party Member) จะมีสิทธิในการโหวตเพียงอย่างเดียว¹ ซึ่งการแบ่งแยกลำดับขั้นเช่นนี้กลับทำให้พรรคปฏิรูปใหม่นี้ กลายเป็นองค์กรเล็กๆที่มีสมาชิกเพียงไม่กี่คน จากในช่วงเวลาที่มีสมาชิกมากที่สุดก็มีเพียงราว 500 คน² และถูกโดดเดี่ยวจากประชาชนชาวจีน

นอกจากนี้การปฏิรูปพรรคยังถูกสมาชิกคนสำคัญอย่างหวังชิงปฏิเสธที่จะเข้าร่วมด้วย เนื่องจากหวังชิงไม่ยอมรับการ "สถาบันตนแสดงความจงรักภักดีต่อซุนยัตเซน" และหวังชิงต้องการให้ดำเนินการแบบประนีประนอมมากกว่าการปฏิวัติอย่างรุนแรง นอกจากหวังชิงแล้ว เหล่าปัญญาชนและเหล่าทหารหลายนายยังปฏิเสธที่จะเข้าร่วมพรรค เพราะไม่ชอบนโยบายการให้พิมพ์ลายนิ้วมือเพื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิก ด้วยเหตุนี้เหล่านายทหารจำนวนหนึ่งได้ร่วมกันจัดตั้งสมาคมวิจัยยุโรปขึ้น (An Association for the Study of European Affairs) แม้จะตั้งชื่อว่าสมาคมวิจัยแต่จริงๆแล้วก็คือกลุ่มการเมืองภายนอกพรรคปฏิวัติจีน และดำเนินการรณรงค์ต่อต้านหยวนซีอไช่ร่วมกัน การดำเนินงานต่อต้านหยวนซีอไช่เริ่มในปลายเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1914 เมื่อเจียงไคเช็ค พยายามก่อการจลาจลขึ้นที่ซางไห่ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ การดำเนินงานต่อต้านหยวนซีอไช่ ดำเนินไปพร้อมๆ กับการปฏิรูปพรรคดั่งนั้น ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1914 ซุนยัตเซนได้ ประกาศปฏิรูปพรรคกั๋วหมินต๋ง สาขาต่างประเทศ โดยให้ยึดตามบัญญัติใหม่ ต่อมาในเดือนมกราคม ค.ศ. 1915 ซุนยัตเซน ได้จัดให้มีการรณรงค์ประณามการยอมรับข้อเรียกร้อง 21 ประการของหยวนซีอไช่ ในเดือนกันยายน ปีเดียวกัน ซุนยัตเซน ได้ออกแถลงการณ์ประณามหยวนซีอไช่ พร้อมกับกองทัพปฏิวัติของพรรคได้ก่อการจลาจลต่อต้านการวางแผนขึ้นเป็นจักรพรรดิของหยวนซีอไช่ มีการสังหาร เจิ้งจุเจิง ผู้บัญชาการทหาร ซึ่งเป็นคนของหยวนซีอไช่ ในวันที่ 10 พฤศจิกายน ค.ศ. 1915 กองกำลังของกองทัพปฏิวัติ ภายใต้การนำของเฉินซีเหมย ซึ่งเป็นแกนนำของพรรคปฏิวัติ ได้เข้ายึดเรือรบของรัฐบาล ชื่อ จ้าวเหอ ในวันที่ 5 ธันวาคม ค.ศ. 1915 อย่างไรก็ตามการดำเนินงานต่อต้านหยวนซีอไช่เป็นเพียงการต่อต้านด้วยกำลังทหารส่วนน้อย และใช้วิธีลอบสังหาร ไม่ได้มีการระดมมวลชนอย่างกว้างขวางเช่นที่ผ่านมา การต่อต้านหยวนซีอไช่จึงเป็นการดำเนินงานเล็กๆและประสบความสำเร็จล้มเหลวเสมอมา ดังนั้นการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านหยวนซีอไช่ของพรรคปฏิวัติจีน ของซุนยัตเซนจึงไม่ได้มีบทบาทชัดเจน

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้นในยุโรป ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1914 ญี่ปุ่นได้ประกาศสงครามกับเยอรมนี และส่งทหารเข้ายึดเมืองท่าชิงเต๋าของเยอรมนีในดินแดนจีน อีกทั้งยังเข้ายึดครองเขตอิทธิพลทั้งหมดของเยอรมนีในจีนได้สำเร็จในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1914 จากนั้นญี่ปุ่นได้ยื่นข้อ

¹ Ibid. p. 630

² วัชร ธีระโกเศศฐ. (2543). ซุนยัตเซน นักปฏิวัติจีนผู้ยิ่งใหญ่. หน้า 128.

เรียกร้อง 21 ประการซึ่งเป็นความลับต่อ หยวนซีอี่ อันมีสาระสำคัญในข้อเรียกร้องทั้งหมด 5 หมวด คือ 1. ให้จีนโอนสิทธิของเยอรมนีในมณฑลซานตงให้แก่ญี่ปุ่น 2. การให้จีนรับรองสิทธิของญี่ปุ่นในแมนจูเรียได้และมองโกเลียในทางตะวันออก 3. ให้จีนและญี่ปุ่นร่วมมือกันในบริษัทถ่านหินและเหล็กฮั่นเย่ผิง (The Hanyeping Coal and Iron Complex) 4. ไม่ให้จีนอนุญาตให้ชาติอื่นมีสิทธิในเกาะหรือดินแดนชายฝั่งทะเลจีนเพิ่มจากที่เป็นอยู่ 5. ให้ญี่ปุ่นมีส่วนร่วมในกิจการภายในของจีน หยวนซีอี่ได้นำข้อเรียกร้องดังกล่าวไปเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ต่างประเทศเพื่อหวังความช่วยเหลือจากชาติมหาอำนาจ แต่ไม่มีชาติใดช่วยเหลือ ทำให้หยวนซีอี่ต้องยอมลงนามรับข้อเสนอของญี่ปุ่นในวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ.1915 เฉพาะ 4 หมวดแรก ยกเว้นในประเด็นการให้ญี่ปุ่นมีส่วนร่วมในกิจการภายในของจีนซึ่งจะมีการเจรจากันในภายหลังอีกครั้ง¹

หลังจากเสร็จสิ้นปัญหาข้อเรียกร้อง 21 ประการของญี่ปุ่น หยวนซีอี่ได้เริ่มการเคลื่อนไหวเพื่อฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิโดยมี หยวนเค่อตง (Yuan Keting) บุตรชายคนโตของ หยวนซีอี่เป็นแกนนำเพื่อโฆษณาให้ประชาชนเห็นว่า ระบบสาธารณรัฐไม่เหมาะสมในการปกครองประเทศในขณะนั้น เช่นเดียวกับความเห็นของ แฟรงค์ เจ. กูดนาว (Frank J. Goodnow) ที่ปรึกษาพิเศษด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญของรัฐบาลจีนที่ว่า เขาเห็นด้วยกับการฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิในจีนซึ่งสอดคล้องกับภูมิหลังทางการเมืองของจีน ความเห็นดังกล่าวได้นำไปสู่การจัดตั้งโซวฮานฮุย (Chouanhui) หรือสมาคมวางแผนเพื่อสันติภาพ (Peace-Planning Society) โดยมี เหลียงซีอี่ เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่ง หยวนซีอี่ ได้ให้เงินสนับสนุนการดำเนินการกว่าสองล้านหยวน เหลียงซีอี่ ได้ดำเนินการให้มีการส่งโทรเลขจากมณฑลต่างๆร้องให้หยวนซีอี่ เป็นจักรพรรดิตามคำเรียกร้องของประชาชน ต่อมาในวันที่ 21 พฤศจิกายน ค.ศ.1915 หยวนซีอี่ ได้เปิดประชุมรัฐสภาเพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบจักรพรรดิ การกระทำของหยวนซีอี่ได้สร้างความไม่พอใจและเกิดการต่อต้านขึ้นอย่างมากมาย

การต่อต้านการฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิเริ่มขึ้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1915 โดย หวางจ้านหยวน (Wang Zhanyuan) ผู้บัญชาการกองพลที่ 2 ในมณฑลเหอเป่ย์ ประกาศไม่ยอมอยู่ใต้การบังคับบัญชาของ หยวนซีอี่ ประกอบกับนายทหารส่วนใหญ่ที่ต้องการสืบทอดอำนาจจาก หยวนซีอี่ ไม่พอใจในการฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิเช่นเดียวกัน เพราะจะทำให้บุตรชายของหยวนซีอี่เท่านั้นที่เป็นผู้รับช่วงอำนาจ จึงไม่ได้ทำการปราบปราม หวางจ้านหยวนอย่างจริงจัง² นายทหารหลายคนได้เริ่มมีความคิดที่จะแยกตัวเป็นอิสระ แต่สถานการณ์ในขณะนั้นยังไม่มี ความชัดเจน เหล่าทหารยังคงสับสนท่าทีในการแสดงออกของตนไว้ ทำให้หยวนซีอี่ยังคงรักษาความสัมพันธ์กับกองทหารส่วนภูมิภาคเอาไว้ได้

¹Li Chien-nung. (1956). *op. cit.* p. 311.

²Edward A. McCord. (1993). *The Power of the Gun: The Emergence of Modern Chinese Warlordism*. pp. 208-210.

นอกจากการต่อต้านการฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิโดยทหารแล้วยังมีการดำเนินการต่อต้านการพยายามเป็นจักรพรรดิของหยวนซีอู๋ โดยนักปฏิวัติที่เคยเป็นสมาชิกของพรรคกั๋วหมินตั๋งอีกโดยสมาชิกกั๋วหมินตั๋งได้รวมตัวกันจัดตั้งกองกำลังพิทักษ์สาธารณรัฐ (The National Protection Army) โดยมีแกนนำสำคัญคือไช่เอ๋อ* (Cai E, ค.ศ.1882-1916) ดำรงตำแหน่งแม่ทัพ ร่วมมือกับเหลียงฉีเซาที่ทำการเผยแพร่งานเขียนของตนโจมตีการฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิของ หยวนซีอู๋ ส่วน ไช่เอ๋อ ได้จัดตั้งกองกำลังต่อต้านหยวนซีอู๋ที่มณฑลหยุนหนานร่วมกับถังจีเหยา (Tang Jiyao) ผู้ว่าการทหารมณฑลหยุนหนานในขณะนั้น และในวันที่ 23 ธันวาคม ค.ศ.1915 ทั้งสองได้ยื่นคำขาดให้หยวนซีอู๋ ยกเลิกการฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิภายในเวลา 4 วันของวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ.1915 มิฉะนั้นมณฑลหยุนหนานจะประกาศเป็นอิสระ เมื่อครบกำหนด หยวนซีอู๋ไม่ยอมยกเลิกการฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิ ถังจีเหยา จึงประกาศให้มณฑลหยุนหนานเป็นอิสระ ยกทัพบุกมณฑลชื้อชวน หยวนซีอู๋ มีคำสั่งให้ เฟิงกั๋วจาง ไปปราบกบฏแต่ได้รับการปฏิเสธ จึงต้องส่ง เซาคุน และ จางจิงเหยา (Zhang Jingyao) ไปปราบกบฏแทน แต่ถูกต่อต้านจนต้องถอยทัพกลับ¹ ภายหลังการประกาศเป็นอิสระของมณฑลหยุนหนาน นายทหารหลายคนได้ปฏิเสธคำสั่งของ หยวนซีอู๋ รวมทั้งผู้ว่าการทหารมณฑลต่างๆได้ประกาศเป็นอิสระเพิ่มขึ้น เช่น มณฑลกุ้ยโจว มณฑลกวางซี มณฑลกวางตุ้ง และมณฑลเจ้อเจียง ต่อมาในวันที่ 5 พฤษภาคม ค.ศ.1916 ฝ่ายต่อต้านหยวนซีอู๋ ได้จัดตั้งสหภาพขึ้น และได้ประกาศไม่รับรองฐานะประธานาธิบดีของ หยวนซีอู๋ นอกจากนี้ คังไฮ่หวเหว ยังได้เสนอให้ หยวนซีอู๋ ลาออกและเดินทางออกนอกประเทศ รวมทั้งบรรดานายทหารที่นำโดยเฟิงกั๋วจาง ได้แนะนำให้ หยวนซีอู๋ ลาออกเช่นเดียวกัน ต่อมาผู้ว่าการทหารมณฑลส่วนใหญ่ มณฑลชื้อชวน มณฑลหยุนหนาน ซึ่งล้วนเป็นนายทหารในกองทัพเป่ย์หยางที่ หยวนซีอู๋ไว้วางใจต่างประกาศเป็นอิสระ เมื่อ หยวนซีอู๋ ต้องประสบกับความอับยศและถูกกลุ่่นองทอดทิ้ง ทำให้ หยวนซีอู๋ เสียใจอย่างมากจนอาการโลหิตเป็นพิษกำเริบและเสียชีวิต ในวันที่ 6 มิถุนายน ค.ศ.1916² หลังจากนั้นไม่มีรัฐบาลใดสามารถรวบรวมมณฑลต่างๆที่ประกาศเป็นอิสระให้มาอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลางได้ ดังนั้นในช่วงค.ศ.1916-1928 จีนจึงเข้าสู่ยุคขุนศึกมีอำนาจทำให้การอยู่รอดของประเทศชาติและประชาชนต้องตกอยู่ภายใต้การดำเนินการของบรรดาขุนศึกทั้งหลาย

*ไช่เอ๋อ เดิมเป็นศิษย์ของเหลียงฉีเซา เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่แนวทางปฏิวัติสาธารณรัฐที่ อุฮั่น ต่อมาได้เป็นผู้ว่าการทหารมณฑลหยุนหนาน แต่หยวนซีอู๋ไม่ไว้วางใจและเรียกตัวให้ไปอยู่เป่ย์จิง ไช่เอ๋อ ต้องแกล้งทำตัวล้ามละเทเมาให้หยวนซีอู๋ ตายใจ จากนั้นจึงหนีไปญี่ปุ่นและหลบเข้ามณฑลหยุนหนานทางเวียดนาม.

¹Li Chien-nung. (1956). *op. cit.* p.328-330.

²Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 481-482.

2. สภาพทางการเมืองจีนในยุคขุนศึก ค.ศ. 1916-1927

ภายหลังหยวนซีอี่ถึงแก่อสัญกรรม ประเทศจีนประสบปัญหามากมาย เนื่องจากพรรคการเมืองต่างก็มีความแตกแยกกันเองในแนวความคิด บรรดาขุนศึกส่วนใหญ่ซึ่งขาดความรู้เกี่ยวกับหลักการทางการเมือง และไม่เห็นแก่ประโยชน์ของชาติ จึงพากันสะสมกำลังคนและดำเนินยุทธวิธีต่างๆ เพื่อแย่งชิงความเป็นใหญ่ เป็นเหตุให้การปกครองของจีนเสื่อมลง ประชาชนอยู่ในสภาพเดือดร้อนลำบาก จนถึงขั้นมีผู้กล่าวว่า เป็นช่วงที่สังคมจีนตกต่ำถึงขีดสุด

ขุนศึกแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มต่างพยายามรักษาอำนาจและแข่งขันกันเป็นใหญ่ จึงพยายามแย่งชิงกันเข้าครอบครองนครหลวงเป่ย์จิง เนื่องจากถ้าใครสามารถยึดเป่ย์จิงได้ ก็หมายถึงการเป็นผู้รับช่วงในการบริหารราชการสืบต่อจากรัฐบาลในอดีต อีกทั้งยังได้รับการรับรองจากต่างประเทศ และยังสามารถกู้เงินและทำสัญญากับต่างประเทศ เพื่อเพิ่มพูนกำลังทหารของตนได้อีกด้วย เพราะการมีกองทัพเป็นกำลังหนุนเพียงอย่างเดียวไม่ได้ทำให้ขุนศึกมีอำนาจทางการเมืองไปด้วย ด้วยเหตุนี้ขุนศึกต่างๆ พยายามให้ตนได้รับการรับรองว่ามีความชอบธรรมและมีสถาบันอื่นๆ ยอมรับ เพื่อสามารถมีอำนาจทางการเมืองได้ ทำให้บรรดาขุนศึกทั้งหลายต่างต้องการให้รัฐบาลกลางแต่งตั้งตนอย่างเป็นทางการ และขณะเดียวกันเหล่าขุนศึกทั้งหลายพยายามประกาศตัวว่าเป็นผู้สนับสนุนหลักชาตินิยม และสวัสดิการสาธารณะเพื่อหาเสียงสนับสนุนจากประชาชน แต่ขุนศึกเหล่านี้ก็ไม่มีอุดมการณ์ที่แน่นอน มีเพียงแค่ความต้องการขยายอิทธิพลของตนออกไปเท่านั้น

ความแตกแยกทางการเมืองเริ่มขึ้นเมื่อ ซูชีชาง (Xu Shichang) คนสนิทของหยวนซีอี่ ได้ส่งโทรเลขแจ้งถึงการเสียชีวิตของหยวนซีอี่ไปยังมณฑลต่างๆ ทำให้รองประธานาธิบดีหลี่หยวนหง ได้รับตำแหน่งประธานาธิบดี ในวันที่ 7 มิถุนายน ค.ศ. 1916 ตามประกาศคำสั่งตามมาตราที่ 29 ในรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1914 ที่ได้กำหนดให้รองประธานาธิบดีเข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในกรณีที่ตำแหน่งประธานาธิบดีว่างลง และได้ประกาศที่จะนำเอารัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1912 มาใช้ แต่นายกรัฐมนตรีตัวจริงที่ต้องการที่จะใช้รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1914 ต่อไป จึงก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา

ปัญหาเรื่องรัฐธรรมนูญ ผู้นำทางใต้และสมาชิกรัฐสภาทางใต้ต่างคัดค้านการเข้าดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีหลี่หยวนหง ตามรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1914 แต่ต้องการให้นำรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1912 มาใช้ ทำให้หลี่ต้งซิน (Li Dingxin) ผู้บัญชาการกองทัพเรือประกาศเป็นอิสระจากรัฐบาลกลางที่เป่ย์จิง เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 1916 และหันไปสนับสนุนเข้าร่วมกับกองทัพพิทักษ์ชาติทางใต้ ซึ่งนำโดย ถังจี้เหยา เป็นเหตุให้ขุนศึกเฟิงกั๋วจาง ซึ่งมีฐานอำนาจอยู่ข้างใต้ กลัวว่าตนจะสูญเสียอำนาจถ้ากองทัพพิทักษ์ชาติของฝ่ายใต้และกองทัพเรือร่วมมือกัน จึงกดดันให้ตัวจริงยอมรับข้อเสนอของฝ่ายที่ต้องการ

¹ Ibid. p. 481-482.

ให้นำเอารัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1912 มาใช้ ดังนั้นในวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1916 ประธานาธิบดีหลี่หยวนหง จึงได้ประกาศฟื้นฟูรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1912 พร้อมทั้งเรียกประชุมสภาและแต่งตั้งตัวฉวี่เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง คณะรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีตัวฉวี่ประกอบด้วย ถังเซ้าอี้ เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ ชวี่ชี่อียิง (Xu Shiying) เป็นรัฐมนตรีกิจการภายในประเทศ เฉินจินเทา (Chen Jintao) เป็นรัฐมนตรีการคลัง จางเหยาเจิง (Zhang Yaozeng) เป็นรัฐมนตรียุติธรรม ซุนหงอี้ (Sun Hongyi) เป็นรัฐมนตรีศึกษาธิการ จางกั๋วกาน (Zhang Guogan) เป็นรัฐมนตรีการค้าและเกษตรกรรม หวางต้าซี (Wang Taxi) เป็นรัฐมนตรีคมนาคม เฉินปี้กวง (Chan Biguang) เป็นรัฐมนตรีทหารเรือ ตัวฉวี่เป็นรัฐมนตรีทหารบก¹ แต่เพราะถังเซ้าอี้ ซุนหงอี้ จางเหยาเจิง หวางต้าซีและจางกั๋วกาน ต่างก็ปฏิเสธที่จะเข้ารับตำแหน่ง จึงเป็นการเปิดโอกาสให้คนของตัวฉวี่ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งแทนอันเป็นการเพิ่มอำนาจแก่นายกรัฐมนตรี ทำให้ประธานาธิบดีหลี่หยวนหงได้เลือกเฟ้นกั๋วจางเข้ามาดำรงเข้ามาดำรงตำแหน่งรองประธานาธิบดีเพื่อคานอำนาจของนายกรัฐมนตรีตัวฉวี่

นอกจากปัญหาเรื่องรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐบาลยังต้องประสบปัญหาการแตกแยกของสมาชิกพรรคการเมืองของสองพรรคใหญ่ คือพรรคจิ้นปู้ต้งหรือพรรคก้าวหน้า (Progressive Party) ได้แบ่งออกเป็น 2 แนวความคิดคือ สมาคมพิจารณารัฐธรรมนูญ (The Constitution Discussion Society) นำโดย ถังหวัหลง (Tang Hualong) กับสมาคมวิจัยรัฐธรรมนูญ (The Constitution Research Society) มีเหลียงฉีเซาเป็นผู้นำ ส่วนพรรคกั๋วหมินต้งได้แตกแยกแนวความคิดออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สมาคมวิจัยสำหรับเรื่องยุโรป (Research Society for European Affairs) นำโดยเฉินจุนชววน (Cen Chunxuan) ซึ่งนิยมแนวคิดตะวันตก กับสมาคมเพื่อพิจารณารัฐบาลที่ปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ (The Society for Discussion of Constitutional Government) มีจางจี (Zhang Ji) เป็นผู้นำ ซึ่งนิยมแนวคิดของญี่ปุ่น² นอกจากนั้นยังมีกลุ่มการเมืองเล็กๆ ที่บางกลุ่มเข้าข้างพรรคกั๋วหมินต้งของกลุ่มอื่น ให้การสนับสนุนแก่ตัวฉวี่เป็นการส่วนตัว ซึ่งความแตกแยกกันของพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกในรัฐสภาได้เปิดโอกาสให้ตัวฉวี่สามารถเข้ากุมอำนาจในรัฐสภาได้

สงครามโลกครั้งที่ 1 ที่เกิดขึ้นได้นำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรี โดยที่ประธานาธิบดีหลี่หยวนหง และเฟิงกั๋วจางต้องการเป็นกลาง รวมทั้ง ซุนยัตเซนและถังเซ้าอี้ แต่นายกรัฐมนตรีตัวฉวี่ และเหลียงฉีเซาต้องการให้จีนประกาศสงครามกับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี ในวันที่ 3 มีนาคม ค.ศ. 1917 ตัวฉวี่พร้อมกับคณะรัฐมนตรีได้เดินทางไปยังทำเนียบของประธานาธิบดี เพื่อยื่นโทรเลขของจางจงเสียง (Zhang Zhongxiang) ทูตจีนประจำญี่ปุ่น ในการเรียกร้องให้หลี่หยวนหง ลงนามตัดความสัมพันธ์กับเยอรมนีตามข้อเสนอของญี่ปุ่น เพราะจีนจะได้รับผลประโยชน์ตามข้อเสนอ

¹ Li Chien-nung. (1956). *op. cit.* p. 356.

² *Ibid.* pp. 357-358.

ของญี่ปุ่นดังต่อไปนี้ คือ

1. การยกเลิกค่าปฏิกรรมสงครามตามพิธีสารนักมวยที่ทำได้กับเยอรมนีและออสเตรีย รวมทั้งขยายเวลาการจ่ายปฏิกรรมสงครามให้แก่ฝ่ายสัมพันธมิตรออกไปอีกเป็นเวลา 10 ปี

2. จีนจะได้รับการปรับภาษีศุลกากรสินค้าขาเข้าจากร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 7.5 และ 12.5 เมื่อจีนได้ล้มเลิกระบบลิคิน (Likin System) หรือการเก็บค่าธรรมเนียมผ่านทาง

3. ยกเลิกข้อจำกัดทางการที่กำหนดไว้ในพิธีสารนักมวย¹

ประธานาธิบดีหลี่หยวนหงไม่ยอมลงนาม เพราะไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องให้ต่างชาติมาตัดสินในเรื่องสำคัญของจีน แม้การลงคะแนนของรัฐบาลโดยผ่านความเห็นชอบให้ประกาศสงครามจากสภาผู้แทนราษฎรด้วยคะแนน 331 ต่อ 82 และวุฒิสภาด้วยคะแนน 158 ต่อ 72 แต่หลี่หยวนหงก็ยังคงไม่ยอมลงนามประกาศสงคราม

ในวันที่ 25 เมษายน ค.ศ. 1917 ตัวนฉีรู่ยจึงได้เรียกประชุมผู้ว่าการทหารประจำมณฑลที่เป่ย์จิง เพื่อลงนามร่วมกันในการสนับสนุนการทำสงคราม และเป็นการกดดันประธานาธิบดี ทำให้เฟิงกั๋วฉางเสนอให้หลี่หยวนหงปลดตัวนฉีรู่ยออกจากตำแหน่ง ประกอบกับหนังสือพิมพ์เป่ย์จิงเดลีฉบับวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ. 1917 ได้ตีพิมพ์การติดต่อกันของตัวนฉีรู่ยกับญี่ปุ่นเพื่อขอกู้เงิน 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐและให้เจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นมาช่วยฝึกทหารในกองทัพของตน หลี่หยวนหงจึงใช้ข้อมูลนี้เป็นเหตุผลปลดตัวนฉีรู่ยออกจากตำแหน่งในรัฐบาลเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ. 1917

ตัวนฉีรู่ยตอบโต้โดยการประกาศตัดความสัมพันธ์กับรัฐบาลกลาง รวมทั้งผู้ว่าการมณฑลทหารในสังกัดของตนก็ประกาศตนเป็นอิสระจากรัฐบาลกลาง และเตรียมยกทัพมาเป่ย์จิง ดังนั้นใน วันที่ 2 มิถุนายน ค.ศ. 1917 จางซุ่น (Zhang Xun) ผู้ว่าการทหารมณฑลอานฮุย ได้เสนอตัวเป็นผู้ไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งครั้งนี้ซึ่งหลี่หยวนหง ก็ยอมรับข้อเสนอ จางซุ่นได้เดินทางมาเป่ย์จิงพร้อมทหาร 5,000 คน และเสนอให้หลี่หยวนหง ประกาศยุบสภา เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน ค.ศ. 1917² ในวันที่ 24 มิถุนายน จางซุ่นได้จัดตั้งรัฐบาลใหม่ โดยแต่งตั้งหลี่จิงซี (Li Jingxi) เป็นนายกรัฐมนตรี ดำเนินการฟื้นฟูการปกครองของราชวงศ์ชิง โดยมีคังไฮ่หวเหวเป็นที่ปรึกษา ในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1917 ได้อัญเชิญจักรพรรดิซุนกงหรือผู้กลับขึ้นครองราชย์ ส่วนหลี่หยวนหงได้หลบหนีไปอยู่ญี่ปุ่น การพยายามฟื้นฟูราชวงศ์ชิงของจางซุ่นสร้างความไม่พอใจให้แก่บรรดาขุนศึกมณฑลต่างๆรวมทั้งบุคคลสำคัญอื่นๆ พวกเขาจึงได้ส่งโทรเลขประณามจางซุ่น ตัวนฉีรู่ยได้ถือโอกาสนำกองทัพเป่ย์หยางจำนวน 20,000 คนเข้าโจมตีเป่ย์จิง ล้มอำนาจของจางซุ่นและอัญเชิญจักรพรรดิออกจากราชบัลลังก์เป็นผลสำเร็จ³ จางซุ่นต้องหลบหนีออกจากเป่ย์จิง

¹ Ibid. p. 364.

² Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op .cit.* p. 483.

³ Ibid. p. 483.

ส่วนคังโหยวเหว่ยหลบหนีไปยังสถานทูตญี่ปุ่น ทำให้การฟื้นฟูราชวงศ์ซึ่งต้องสิ้นสุด ตัวฉวี่จู่จึงได้กลับเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง และสนับสนุนให้เฟิงกั๋วจางเข้ามาดำรงประธานาธิบดี ซึ่งเฟิงกั๋วจางได้สร้างแนวร่วมทางทหารกับเช่าคุน (ขุนศึกมณฑลจี๋ลี้) เพื่อคานอำนาจตัวฉวี่จู่ ซึ่งเรียกว่าขุนศึกกลุ่มจี๋ลี้ (Zhili Clique) ซึ่งมีฐานอำนาจอยู่ในมณฑลจี๋ลี้และมณฑลในแถบกลุ่มแม่น้ำฉางเจียง ส่วนเหลี่ยงฉีเซาได้กลับเข้ามาใช้อำนาจอีกครั้ง โดยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้ทำการปฏิรูปพรรคจีนปู้ตั้งร่วมกับกลุ่มการเมืองที่นิยมญี่ปุ่นจากมณฑลฝูเจี้ยนและขุนศึกกลุ่มอานฮุย (Anhui Clique) ก่อให้เกิดกลุ่มการเมืองใหม่เรียกว่ากลุ่มอานฝู (Anfu Club) ซึ่งเป็นฐานอำนาจทางการเมืองที่สำคัญของตัวฉวี่จู่ ทำให้ตัวฉวี่จู่สามารถใช้รัฐสภาชั่วคราวปรับปรุงกฎหมายการเลือกตั้งและกฎหมายรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1912 ดังนั้นเมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาใหม่ในวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1917 กลุ่มอานฝูได้คะแนนเสียงถึง 330 คะแนน รัฐสภาสมัยนี้จึงเรียกว่ารัฐสภาอานฝู และในวันที่ 14 สิงหาคม ค.ศ. 1917 รัฐสภาได้ประกาศสงครามกับเยอรมนีตามความประสงค์ของตัวฉวี่จู่¹ หลังจากนั้นตัวฉวี่จู่ก็มุ่งที่จะปราบขุนศึกทางใต้ที่ได้ประกาศเป็นอิสระจากรัฐบาลกลาง

2.1 บทบาทของพรรคกั๋วหมินตั๋งในยุคขุนศึก

เมื่อซุนยัตเซน ได้เดินทางกลับมาจากจีนในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1917 ได้ร่วมประชุมกับอดีตสมาชิกรัฐสภาประมาณ 250 คนที่เซี่ยงไฮ้ และประกาศตัวว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลขุนศึกที่เป่ย์จิง ทำให้ถึงจี้เหยา (Tang Jiyao) และลู่อหรงติง (Lu Rongting) ซึ่งมีฐานกำลังที่มณฑลกว่างซีและประกาศเป็นอิสระจากรัฐบาลกลาง พวกเขาได้เชิญ ซุนยัตเซนและอดีตสมาชิกรัฐสภามาทำการจัดตั้งรัฐบาลที่กว้างใจ โดย มีเจินเป็กวง ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีกองทัพอาวของรัฐบาลเป่ย์จิงและได้นำกองทัพอาวไปสนับสนุนการจัดตั้งรัฐบาลของ ซุนยัตเซน ในวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1917 เมื่อมีการเปิดประชุมรัฐสภาที่กว้างใจ มีสมาชิกรัฐสภาของมณฑลทางใต้เข้าร่วมประชุมกว่า 250 คน เพื่อพิจารณาการจัดตั้งรัฐบาล และในวันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ. 1917 ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการจัดตั้งรัฐบาลทหาร โดยมีจอมพล 1 คนและนายพล 2 คน ต่อมาในวันที่ 3 กันยายน ค.ศ. 1917 ซุนยัตเซนได้รับเลือกเป็นจอมพล ส่วน ลู่อหรงติง และถึงจี้เหยา ได้รับเลือกเป็นนายพล จากนั้น ในวันที่ 10 กันยายน ค.ศ. 1917 ซุนยัตเซนได้ประกาศแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี โดยมีความมุ่งหวังที่จะพิทักษ์รัฐธรรมนูญและรื้อฟื้นรัฐสภา โดยมุ่งหวังที่จะสถาปนาสาธารณรัฐอย่างแท้จริง แต่รัฐบาลของ ซุนยัตเซน ไม่มีอำนาจในการบริหารทางทหารเพื่อนำมาใช้ในการบริหารประเทศอย่างแท้จริงเพราะกิจการต่างๆถูกควบคุมโดย ลู่อหรงติง และ เจินเป็กวง ผู้มีอำนาจทางการเมืองในกว้างใจ ซึ่งขุนศึกเหล่านี้ต้องการแค่อาศัยชื่อของ ซุนยัตเซนเพื่อเป็นการเพิ่มพูนอำนาจ

¹Ibid. p. 484.

ของตนเท่านั้น เพราะฉะนั้นการจัดตั้งรัฐบาลทหารเพื่อพิทักษ์รัฐธรรมนูญของซุนยัตเซนจึงไม่ได้รับการสนับสนุน นอกจากนั้นเมื่อเฉินเป่กวงซึ่งเป็นผู้สนับสนุน ซุนยัตเซนถูกฆาตกรรมในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1918 ทำให้ลู่หรงถึงได้เข้าควบคุมรัฐบาลกว้างโจว และได้ใช้การสูญเสียมณฑลหูหนานเป็นเหตุผลในการโจมตีรัฐบาลทหารที่มี ซุนยัตเซนเป็นจอมพล หลังจากนั้นในวันที่ 4 พฤษภาคม ค.ศ.1918 ได้มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ที่มีคณะกรรมการ 7 คนเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารและยกเลิกตำแหน่งจอมทัพของซุนยัตเซน ต่อมาในวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ.1918 ลู่หรงถึงได้เสนอให้มีการเจรจาสันติภาพกับรัฐบาลเป่ยจิง ทำให้ซุนยัตเซน ผิดหวังกับการกระทำของซุนคี้ทงได้ จึงได้ตัดสินใจลาออกและเดินทางกลับซางไห่ในวันที่ 21 พฤษภาคม ค.ศ. 1918 ถือเป็นการสิ้นสุดบทบาทของซุนยัตเซนกับรัฐบาลกว้างโจว ในช่วงเวลาที่เขาดำรงตำแหน่งจอมทัพในรัฐบาลทหารกว้างโจว ถือว่าเป็นช่วงเวลาที่ยุทธเซนต้องลำบากใจเป็นอย่างมาก จากจดหมายที่ซุนยัตเซนเขียนถึงเพื่อนหลังจากซุนยัตเซนตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งซึ่งกล่าวว่า "ตลอดทั้งปีข้าพเจ้าประสบกับสถานการณ์ที่ยากลำบากที่สุด โดดเดี่ยวและไร้ความช่วยเหลือ จนท้ายสุดไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากการลาออก"¹ หลังจากนั้นรัฐบาลกว้างโจวได้กลายเป็นเพียงชื่อที่ซุนคี้ทงได้ใช้เป็นข้ออ้างในการเป็นอิสระจากรัฐบาลเป่ยจิงเท่านั้น เพราะซุนคี้ทงได้ต่างมุ่งสร้างอำนาจของตนในมณฑลที่ตนยึดครองมากกว่าร่วมมือกัน

ต่อมาใน ค.ศ. 1920 เฉินจงหมิง (Chen Jiongming) ซึ่งเป็นสมาชิกแรกเริ่มของสมาคมกงเหมิงฮู่ยี่ และได้เข้าร่วมการปฏิวัติใน ค.ศ. 1911 รวมทั้งมีส่วนสำคัญในการจัดตั้งกำลังปฏิวัติในมณฑลกว้างตงเพื่อสะสมกำลังเพื่อต่อต้านหยวนซื่อไช่ ในการปฏิวัติครั้งที่ 2 ค.ศ. 1913 และต่อต้านการขึ้นครองราชย์ของหยวนซื่อไช่ ใน ค.ศ. 1916 ระหว่าง ค.ศ. 1917-1918 เฉินจงหมิงสามารถจัดตั้งกองทัพนอกภาคตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลกว้างตง และภาคใต้ของมณฑลฝูเจี้ยนซึ่งต่อมาประสบความสำเร็จในการขับไล่ซุนคี้ทงกลุ่มกว้างออกจากกวางตง หลังจากนั้นเฉินจงหมิงได้เชิญซุนยัตเซนมาจัดตั้งรัฐบาลขึ้นที่กว้างโจวซึ่งซุนยัตเซนได้เริ่มแผนการเพื่อรวบรวมประเทศโดยการส่งกองทัพบุกยึดมณฑลกว้างซีได้สำเร็จ และเตรียมการบุกมณฑลหูหนานต่อไป โดยตั้งศูนย์บัญชาการอยู่ที่กุ้ยหลิน (Guiling) อย่างไรก็ตามได้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่าง ซุนยัตเซน และ เฉินจงหมิง ในเรื่องการส่งกองทัพบุกมณฑลหูหนาน เพราะเฉินจงหมิงไม่เห็นด้วยกับการยกพลขึ้นเหนือ แต่เนื่องจากซุนยัตเซนต้องการความช่วยเหลือจาก เฉินจงหมิงในการยกพลขึ้นเหนือ จึงได้พยายามประนีประนอมกับเฉินจงหมิง โดยยื่นข้อเสนอว่า "ถ้าการยกพลขึ้นเหนือสำเร็จ ข้าพเจ้าจะไม่กลับไปยังมณฑลกว้างตงและมณฑลกว้างซีอีก แต่ถ้าล้มเหลว ข้าพเจ้าจะยอมเสียหน้ากลับไปและให้ท่านบริหารทั้งสองมณฑล ข้าพเจ้าหวังว่าท่านจะไม่ขัดขวางการยกพลขึ้นเหนือของข้าพเจ้า รวมทั้งให้การสนับสนุนด้านอาวุธและอาหารแก่ข้าพเจ้า"²

¹Hu Sheng. (1991). *op. cit.* P.653.

²Li Chien-nung. (1956). *op. cit.* p.416.

ซุนยัตเซน เชื่อว่า เงินย่งหมิงคงยอมรับตามข้อเสนอจึงส่งกองทัพบุกมณฑลหูหนานในเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1922 แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเพราะกองทัพขาดการสนับสนุนด้านอาวุธและอาหาร จากเงิน ทำให้ ซุนยัตเซนต้องยกทัพกลับกว้างโจว ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1922 เงินย่งหมิง ได้ลาออกจากตำแหน่งผู้ว่าการมณฑลกว้างตง โดย มีอู๋ถึงฟางเป็นผู้ว่าการมณฑลกว้างตงแทน ในเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 1922 ซุนยัตเซนได้ส่งกองทัพบุกมณฑลเจียงซี แต่นายทหารของเงินย่งหมิงปฏิเสธ คำสั่งและเรียกร้องให้เงินย่งหมิงกลับมาดำรงตำแหน่งเดิม ซุนยัตเซนต้องยอมประนีประนอมเพื่อให้ การบุกมณฑลเจียงซีดำเนินต่อไป โดยแต่งตั้งให้เงินย่งหมิงกลับมาดำรงตำแหน่งเดิม ซึ่งเงินย่งหมิง ได้ให้สัญญาด้วยเกียรติและชีวิตว่าจะไม่ทำผิดอย่างครั้งก่อนที่ไม่ให้การสนับสนุนทางทหารแก่กองทัพ ของซุนยัตเซน ในการส่งกำลังเข้าโจมตีที่หูหนานอีกและจะทำหน้าที่ให้ดีที่สุด¹

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1922 หลังจากซุนยัตเซนแต่งตั้งให้เงินย่งหมิงเข้าดำรงตำแหน่ง ดังเดิมแล้วซุนยัตเซนได้เดินทางกลับกว้างโจว โดยให้หูอันหมินเป็นผู้บัญชาการกองทัพแทน แต่ เงินย่งหมิงกลับติดต่อกับเงินกวงหยวน (Chen Guangyuan) ซุนคีมณฑลเจียงซี เพื่อร่วมกันก่อการ กบฏต่อต้านซุนยัตเซน โดยส่งทหารเข้าโจมตีทำเนียบประธานาธิบดี ในวันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ. 1922 ทำให้ ซุนยัตเซนต้องหลบหนีและติดต่อกับหูอันหมิน ยกกองทัพจากมณฑลเจียงซีกลับมาปราบกบฏ เงินย่งหมิง จึงประกาศที่จะให้รางวัล 200,000 หยวน แก่ผู้จับกุมซุนยัตเซนได้ รวมทั้งได้ติดสินบน นายทหารของซุนยัตเซนหลายคน จนทำให้เรือรบขนาดใหญ่ 3 ใน 4 ลำ ของฝ่าย ซุนยัตเซน ถอนตัว จากการรบ² และแม้ว่าจะมีผู้อสาใจระจกัไกล่เกลี่ยความบาดหมางครั้งนี้ แต่ซุนยัตเซนยังคงยึดมั่นทำ สงครามต่อต้านกบฏต่อไปจนท้ายที่สุดเขาต้องตัดสินใจฝากกองทัพเข้าศึกด้วยเรือรบหย่งฟง (Yongfong) หนีไปข้างใ้ในวันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ. 1922 ด้วยความช่วยเหลือของ เจียงไคเช็ค เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้ง นี้ ทำให้ซุนยัตเซนเสียใจอย่างมาก เพราะเป็นการทรยศของผู้ที่อยู่ใ้บังคับบัญชามานานนับ 10 ปีและ ได้ส่งข้อความแสดงความคับแค้นใจไปถึงสมาชิกพรรคกั๋วหมินตั๋งมีใจความว่า

...เป็นเวลา 30 ปีที่ข้าพเจ้าได้นำสหายต่อสู้เพื่อสาธารณรัฐ และได้ประสบกับอันตราย ร้ายแรงและความล้มเหลวมานับไม่ถ้วน แต่ไม่มีครั้งใดที่ทำให้รู้สึกเสียใจได้เหมือนเมื่อเร็ว ๆ นี้เพราะความล้มเหลวก่อนหน้านี้มาจากศัตรู แต่ครั้งนี้ขณะที่ศัตรูกำลังพ่ายแพ้ เงินย่ง หมิงบุคคลที่ข้าพเจ้าได้อุปถัมภ์มากกว่า 10 ปี กลับเป็นศัตรูของข้าพเจ้า เรามีเจตนาร้ายและ จิตใจที่เลวทราม ซึ่งแม้แต่ศัตรูที่แท้จริงของข้าพเจ้ายังไม่ทำในสิ่งที่เขาทำ มันไม่เพียงเป็น

¹ Ibid. p. 418.

² วัชรวิฑูริยโกเศศฐ. (2543). เล่มเดิม. หน้า 154

โชคร้ายของสาธารณรัฐ แต่ได้แสดงถึงความเสื่อมทรามทางศีลธรรมอย่างมาก¹

การถูกหักหลังครั้งแล้วครั้งเล่า ทำให้ซุนยัตเซนต้องแสวงหาแนวร่วมใหม่ เพื่อที่จะปฏิวัติพรรคกั๋วหมินตั๋งให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น ในครั้งนี้ ซุนยัตเซน ได้พิจารณาถึงปัญหาของสาธารณรัฐจีนว่ามาจากสาเหตุสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1. การคุกคามของจักรวรรดินิยม 2. การขาดเอกภาพภายในพรรคกั๋วหมินตั๋ง และ 3. สงครามกลางเมืองของบรรดาขุนศึก ด้วยเหตุนี้ซุนยัตเซนจึงต้องการปฏิรูปพรรคกั๋วหมินตั๋งใหม่ให้มีความเข้มแข็ง

2.2 การปฏิรูปพรรคกั๋วหมินตั๋ง (The Nationalist Party Reorganization)

ในช่วงเวลาที่ซุนยัตเซน เดินทางกลับมายังซำไห่ เป็นช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกับที่สหภาพโซเวียตได้ส่ง ออดอล์ฟ จอฟเฟ (Adolf joffe, ค.ศ. 1883-1937) ผู้แทนกระทรวงต่างประเทศเดินทางมาจีน เพื่อให้รัฐบาลจีนรับรองสหภาพโซเวียต แต่รัฐบาลจีนที่เป่ยจิงปฏิเสธ จอฟเฟ จึงได้เดินทางไปพบซุนยัตเซน ที่ซำไห่เพื่อเสนอความร่วมมือกันอีกครั้ง* ในครั้งนี้ซุนยัตเซนได้ตอบรับ แต่มีเงื่อนไขว่าสหภาพโซเวียตจะต้องให้ความช่วยเหลือพรรคกั๋วหมินตั๋งในการปฏิวัติเพื่อร่วมชาติ นอกจากนี้ซุนยัตเซนยังยอมให้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคกั๋วหมินตั๋ง ภายใต้นโยบาย "เป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียต รับสมาชิกคอมมิวนิสต์" (Alliance with the Soviets ; Admission of the Communists)²

การให้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคกั๋วหมินตั๋ง ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่สมาชิกพรรคกั๋วหมินตั๋งบางส่วน ทำให้ซุนยัตเซนต้องอธิบายถึงความจำเป็นในการร่วมมือกันของพรรคกั๋วหมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน เพื่อร่วมกันต่อต้านจักรวรรดินิยมและขุนศึกทั้งหลาย โดยซุนยัตเซนได้ให้เหตุผลดังต่อไปนี้ คือ 1. ชาวจีนทุกคนรวมทั้งพวกคอมมิวนิสต์มีสิทธิที่จะเข้าร่วมในขบวนการปฏิวัติแห่งชาติ 2. เขาต้องการที่จะให้พรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับขบวนการกรรมกรและชาวนาร่วมกับความช่วยเหลือของโซเวียต เข้าร่วมในการปฏิรูปพรรคกั๋วหมินตั๋ง 3. เขาเชื่อว่าพรรคคอมมิวนิสต์ภายใต้การคุ้มครองของโซเวียตนั้นเป็นการต่อสู้ทางชนชั้น จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการปฏิวัติแห่งชาติได้อย่างดี 4. การที่ซุนยัตเซนยอมร่วมมือกับโซเวียตในลักษณะเช่นนี้จะมีผลให้โซเวียตไม่ไปให้

¹Li Chien-nung. (1956). *Op .cit.* p. 419.

*ออดอล์ฟ จอฟเฟ เคยเข้ามาติดต่อกับ ซุนยัตเซน ใน วันที่ 23 ธันวาคม ค.ศ. 1921 และเสนอนโยบายเศรษฐกิจแผนใหม่ต่อ ซุนยัตเซน ซึ่งเขาก็เห็นด้วยกับนโยบายนี้แต่ไม่เห็นด้วยกับหลักการอื่นๆของคอมมิวนิสต์ จึงได้ทำการปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือด้วย

²Immanuel C.Y.Hsu. (1995). *op. cit.* p. 520.

ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นๆ¹ และจากบุคลิกความเป็นผู้นำของซุนยัตเซนที่สมาชิกพรรคให้ความเคารพ ทำให้สมาชิกพรรคยอมรับการเข้าร่วมพรรคของสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนแม้ว่าจะไม่เต็มใจนัก อย่างไรก็ตามก็ดีสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์บางคนเช่น เงินตูซิวผู้นำคนสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็ปฏิเสธที่จะเข้าร่วมกับพรรคกั๋วหมินต้งโดยยืนยันความคิดเดิมของตนก่อนหน้านี้* แต่ในขณะที่ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนบางคนสนับสนุนการเข้าร่วมกับพรรคกั๋วหมินต้ง เช่น จางกั๋วเทา และหลิวเหวินจิง จึงทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในพรรคคอมมิวนิสต์จีน ด้วยเหตุนี้องค์การคอมมิวนิสต์สากลได้เข้ามาแทรกแซงกิจการภายในพรรคคอมมิวนิสต์จีนอีกครั้ง และไม่เพียงจะกดดันให้เงินตูซิวและหลิวต้าเจา ยอมรับการเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับพรรคกั๋วหมินต้งเท่านั้น แต่ยังได้เสนอให้ตัดความสัมพันธ์กับบรรดาซุนศึกทั้งหลาย เช่น อู๋เพ่ย์ฟู เงินจย่งหมิง ตามความต้องการของ ซุนยัตเซนอีกด้วย ในวันที่ 4 กันยายน ค.ศ. 1922 ผู้นำพรรคกั๋วหมินต้ง 53 คน และคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์จีน 9 คน ได้ประชุมกันที่เซี่ยงไฮ้ เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิรูปพรรคกั๋วหมินต้งและการรับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนเข้าสู่พรรคกั๋วหมินต้ง ซึ่งที่ประชุมมีมติให้ หูอันหมิน และวังจิงเว่ย เป็นผู้ร่างคำประกาศปฏิรูปพรรคกั๋วหมินต้ง และ หลิวต้าเจา ได้เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนคนแรกที่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคกั๋วหมินต้งตามคำแนะนำของ จางจี้ ต่อมาในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1923 ได้มีการประกาศหลักการการปฏิรูปพรรคกั๋วหมินต้งอย่างเป็นทางการ²

ในวันที่ 26 มกราคม ค.ศ. 1923 ซุนยัตเซนและออด็อง จอฟเฟ้ ได้ประกาศแถลงการณ์ร่วมกันที่เซี่ยงไฮ้ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ในปัจจุบันยังไม่สามารถจะนำระบบของสหภาพโซเวียตหรือระบบคอมมิวนิสต์มาใช้กับจีน
2. รัฐบาลสหภาพโซเวียตยืนยันที่จะยกเลิกสิทธิพิเศษในจีนตามที่ได้ประกาศไว้ในวันที่ 27 กันยายน ค.ศ. 1920
3. ทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจร่วมกันในการบริหารและจัดสร้างเส้นทางรถไฟสายตะวันออกของจีน
4. สหภาพโซเวียตปฏิเสธเจตนาและนโยบายจักรวรรดินิยมใดๆ ที่มีต่อมองโกเลียนอก³

ขณะที่ซุนยัตเซนกำลังเจรจากับออด็อง จอฟเฟ้ที่เซี่ยงไฮ้ ซุนศึกทางใต้ซึ่งเป็นพันธมิตรได้แก่ หยางซีหมิน (Yang Ximin) หลิวเฉินหวน (Liu Chenhuan) ซวี่ฉงฉือ(Xu Chongchi) สามารถยึด

¹ทวิป วรดิลก. (2547). เล่มเดิม. หน้า 850.

* เงินตูซิวไม่ต้องการเข้าร่วมกับพรรคกั๋วหมินต้ง เนื่องจากเขาไม่ไว้วางใจในกรณีที่พรรคคอมมิวนิสต์จะเข้าร่วมกับพรรคกั๋วหมินต้งและมีส่วนร่วมในการปฏิวัติประชาธิปไตยของชนชั้นกลาง (Bourgeois Democratic Revolution) เพราะเกรงว่าจะกระทบต่อการสร้างจิตสำนึกของกรรมกรและชาวนา

²Immanuel C.Y.Hsu. (1995). *op. cit.* p. 521

³*Ibid.* p. 521

กว้างใจจาก เงินย่งหมิง ได้สำเร็จ ทำให้ซุนยัตเซนได้กลับไปจัดตั้งรัฐบาลที่กว้างใจอีกครั้งในเดือน มีนาคม ค.ศ. 1923¹ ภายหลังจากทำข้อตกลงร่วมกันระหว่าง ซุนยัตเซนและอดอล์ฟ จอฟเฟ่ แล้ว สหภาพโซเวียตได้ส่ง มิคาอิล กรูเซนเบิร์ก (Mikhail Grusenbug, ค.ศ. 1884-1953) หรือโบโรดิน (Borodin) มาเป็นที่ปรึกษาในการจัดระเบียบของพรรคกั๋วหมินต้งใหม่ เขาเดินทางมาถึงกว้างใจในเดือนกันยายน ค.ศ. 1923 พร้อมทั้ง วาซิลี บูลเชอร์ (Vasily Blucher, ค.ศ. 1889-1938) หรือ นายพลกาเลน (Galen) ซึ่งจะมาช่วยจัดตั้งกองทัพของพรรคกั๋วหมินต้ง และในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1923 ซุนยัตเซน ได้ส่งเจียง ไคเชค ไปศึกษาด้านการทหารที่สหภาพโซเวียตเป็นเวลา 3 เดือน เพื่อกลับมาจัดตั้งวิทยาลัยทหาร ของพรรคกั๋วหมินต้งตามอย่างโรงเรียนนายทหารกองทัพแดงรัสเซีย (Russian Red Army Officer School) คือ วิทยาลัยทหารหวงผู่(Huangpu Military Academy)²

โบโรดินได้ดำเนินการจัดระเบียบพรรคกั๋วหมินต้งจากรูปแบบของสมาคมให้เป็นพรรคการเมือง ที่มีลักษณะตามแบบพรรคการเมืองเพื่อการปฏิวัติ ตามแนวระบบพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตและยังได้ช่วยพรรคกั๋วหมินต้งจัดตั้งสถาบันการเมืองสำหรับฝึกนักประชาสัมพันธ์ และสอนนักการเมืองพรรคกั๋วหมินต้งเกี่ยวกับวิธีการแสวงหาความสนับสนุนจากมวลชนตามแบบฉบับของพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต พร้อมทั้งได้จัดให้มีการประชุมใหญ่ของพรรคขึ้นเป็นครั้งแรกในเดือนมกราคม ค.ศ. 1924 โดยที่ประชุมได้มีการเลือก คณะกรรมการกลาง และเจ้าหน้าที่สำคัญๆของพรรค ที่ประชุมครั้งนี้ยังได้รับรองร่างรัฐธรรมนูญของพรรคที่ร่างขึ้นโดยโบโรดิน สำหรับความช่วยเหลือทางด้านการทหารจากโซเวียต นอกจากโซเวียตได้ส่งนายพลกาเลนผู้เชี่ยวชาญในการฝึกทหารของสหภาพโซเวียตมายังเมืองกว้างใจแล้ว ยังได้ส่งที่ปรึกษาทางทหารคนอื่นๆเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ภายในเวลาเพียง 6 เดือน พรรคกั๋วหมินต้งก็มีที่ปรึกษาทางทหารจากโซเวียตถึง 30 คน และในขณะเดียวกันอาวุธของโซเวียตได้ถูกลักลอบขนส่งเข้ามายังเมืองกว้างใจ

ในความร่วมมือระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนและพรรคกั๋วหมินต้งครั้งนี้ พรรคคอมมิวนิสต์ไม่เคยคิดที่จะละทิ้งหลักการที่ว่าตนจะต้องรักษาความเป็นผู้นำในขบวนการกรรมกรและสิทธิในการให้การศึกษา และการจัดระเบียบมวลชนในแนวทางของจิตวิญญาณแห่งการปฏิวัติ และการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ ดังนั้นสัมพันธภาพระหว่างพรรคกั๋วหมินต้งและพรรคคอมมิวนิสต์จึงเป็นความร่วมมือด้วยความจำเป็นของทั้งสองฝ่าย ทำให้ซุนยัตเซนต้องทำหน้าที่เป็นผู้ที่ไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดความปรองดองโดยให้ยึดแนวทางในการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมและซุนตีกซึ่งเป็นศัตรูของชาติอยู่ในขณะนั้นและเพื่อให้เกิดการรวมชาติให้ได้ ซุนยัตเซนจึงได้จัดตั้งสภาการเมือง (Presidium) อันประกอบด้วยสมาชิก 5 คนคือ หลี่ต้าเจ้า ซุนยัตเซน หูอันหมิน วังจิงเว่ยและหลินเซิน รวมทั้งประกาศหลักการของพรรค คือ การต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม ต่อต้านซุนตีก จะยึดหลักการลัทธิ

¹เขียน ฉีระวิทย์. (2547). *วิวัฒนาการการปกครองของจีน*. หน้า 113.

²แหล่งเดิม. หน้า 114.

ไตรราชูร์และรัฐธรรมนูญ 5 อำนาจ โดยมีจุดประสงค์ที่จะล้มเลิกสนธิสัญญาอันไม่เป็นธรรม และจัดตั้งรัฐบาลที่ปกครองตนเองได้ ในเดือนตุลาคมค.ศ.1923 ชุนยัตเซนได้แต่งตั้งคณะกรรมการกลางบริหารชั่วคราว 9 คน และให้เลี้ยวจ้งไซ่ร่วมมือกับโบโรดินทำการปฏิรูปพรรคกั๋วหมินต้ง ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1923 ชุนยัตเซนได้ประกาศนโยบายหลัก 3 ประการของพรรคกั๋วหมินต้ง ได้แก่ 1. ร่วมมือกับสหภาพโซเวียต 2. ร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน 3. ให้ความช่วยเหลือแก่ชาวนาและกรรมกร ต่อจากนั้น ชุนยัตเซนได้ทำการปราศรัยต่อสมาชิกพรรคกั๋วหมินต้งอีก 3 ครั้งในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1923 เพื่อเน้นย้ำถึงการปฏิรูปพรรคด้วยการศึกษาจากสหภาพโซเวียตว่า "การเอาชนะด้วยกำลังกองทัพเชื่อไม่ได้ จะต้องเอาชนะด้วยสมาชิกพรรคจึงจะเชื่อได้" "ถ้าพวกเราจะให้การปฏิวัติประสบความสำเร็จ จะต้องลอกเลียนแบบวิธีการจัดตั้งและมีกอบรมจากรัสเซียจึงจะมีหวังประสบความสำเร็จ"¹

ระหว่างวันที่ 20-30 มกราคม ค.ศ. 1924 พรรคกั๋วหมินต้งได้จัดการประชุมครั้งแรกหลังการปฏิรูปพรรค การประชุมครั้งนี้พรรคกั๋วหมินต้งได้ประกาศนโยบายของพรรค ซึ่งสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้ ด้านนโยบายภายในประเทศ กำหนดให้รัฐบาลมาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยรัฐบาลกลางมีอำนาจในการควบคุมรัฐบาลท้องถิ่นตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ที่ให้รัฐบาลท้องถิ่นทำตามคำสั่งของรัฐบาลกลาง โดยรัฐบาลท้องถิ่นมีสิทธิในการเก็บภาษีที่ดินและใช้ประโยชน์ต่างๆ จากทรัพยากรภายในท้องถิ่นของตน โดยต้องจัดส่งรายได้ประมาณร้อยละ 10-15 ให้แก่รัฐบาลกลาง พร้อมทั้งกำหนดให้มีกฎหมายที่แน่นอนโดยเฉพาะการจัดเก็บภาษี รวมทั้งกำหนดให้มีการประกาศใช้กฎหมายการใช้ประโยชน์จากที่ดินและการเก็บภาษีที่ดิน พร้อมกับกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและกำหนดให้เด็กๆ ชาวจีนได้รับการศึกษาทุกคน ฯลฯ สำหรับนโยบายพรรคด้านการต่างประเทศ จะให้มีการยกเลิกสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและสิทธิพิเศษต่างๆ ของต่างชาติที่ขัดต่ออำนาจอธิปไตยของจีน และจะไม่รับผิดชอบใดๆ ต่อข้อตกลงที่รัฐบาลเป่ย์จิงทำไว้กับต่างชาติ²

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1924 พรรคกั๋วหมินต้งได้เปิดวิทยาลัยการทหารหวงผู่ ซึ่งต่อมากวิทยาลัยแห่งนี้ได้กลายเป็นกำลังทหารหลักของพรรคกั๋วหมินต้ง วิทยาลัยรับนักเรียนรุ่นแรกจำนวน 490 คนจากผู้สมัครกว่า 3,000 คน โดยมีเจียงไคเช็ค ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการ ซึ่งต่อมานายทหารที่จบจากโรงเรียนแห่งนี้จะมีความจงรักภักดีต่อเจียงไคเช็ค มีเลี้ยวจ้งไซ่ เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างเจียงไคเช็ค กับผู้แทนด้านการทหารของสหภาพโซเวียต โจวเอินไห่เป็นหัวหน้าฝ่ายการเมือง อาจารย์ส่วนใหญ่มีทั้งผู้ที่สำเร็จการศึกษาทางการทหารจากญี่ปุ่นและจากวิทยาลัยการทหารภายในประเทศ และกำหนดให้เรียนตามหลักสูตร 6 เดือน ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1924

¹วัชร ชีวะโกเศษฐ. (2543). *เล่มเดิม*. หน้า 166-167

²Li Chien-nung. (1956). *op. cit.* pp.456-458.

สหภาพโซเวียตได้ส่งปืนไรเฟิล 800 กระบอก มาสนับสนุนด้านอาวุธเป็นงวดแรก¹

หลังจากประกาศนโยบายการปฏิรูป พรรคกั๋วหมินต๋งได้เริ่มดำเนินการรวบรวมประเทศ โดยสนับสนุนให้ หลี่จงเหวิน และหวงเซ้าซ่ง (Huang Shaoxiong) ขนยโอกาสเข้ายึดหนานหนิง (Nanning) ระหว่างที่ ลู่หรงถิง และเซินหงหยิง ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเป่ย์จิงของขุนศึกกลุ่มจ้าวสี่กำลังบุกมณฑลกุ้ยโจว ต่อมาในวันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ. 1924 หลี่จงเหวิน ได้เคลื่อนทัพขึ้นเหนือยึดหลิวโจว (Liuzhou) และในวันที่ 24 สิงหาคม ค.ศ. 1924 เซินหงหยิง ได้เปลี่ยนใจมาเข้าร่วมกับฝ่าย หลี่จงเหวิน ทำให้ลู่หรงถิง ยอมแพ้และได้ประกาศยุติบทบาททางการเมืองและการทหารของตน ชุนยัตเซินจึงได้แต่งตั้ง หลิวเฉินหวน (Liu Chenhuan) เป็นผู้ว่าการมณฑลกว่างซี หลี่จงเหวินเป็นผู้บัญชาการทหารมณฑลกว่างซี หวงเซ้าซ่งเป็นรองผู้บัญชาการ

เมื่อพรรคกั๋วหมินต๋งได้ปฏิรูปและจัดตั้งกองทัพของตนเองขึ้น รัฐบาลกว่างตงมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ทำให้ชุนยัตเซินถูกจัดให้เป็นบุคคลสำคัญร่วมกับขุนศึกที่สำคัญคนอื่น ๆ ดังนั้นเมื่อรัฐบาลที่เป่ย์จิงที่นำโดย หวงฝู (Huang Fu) ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรักษาการอธิบดีให้กับขุนศึกเผิงอวี่เสียนในขณะนั้น ต้องการที่จะทำการร่างรัฐธรรมนูญใหม่เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบสหพันธรัฐ โดยจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการของรัฐบาลสหพันธรัฐร่วมกันบริหารประเทศจึงได้เชิญชุนยัตเซิน มาร่วมเจรจาเพื่อสร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นภายในประเทศ ซึ่งชุนยัตเซินได้ตอบรับเพราะเป็นโอกาสอันดีที่จะสร้างเอกภาพให้แก่จีนโดยสันติ

2.3 การเจรจาเพื่อกำหนดอนาคตของชาติ

หลังจากชุนยัตเซินได้รับคำเชิญจากรัฐบาลเป่ย์จิงให้เข้าร่วมเจรจาเพื่อกำหนดอนาคตของชาติ เขาได้เดินทางไปยังเป่ย์จิงในวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 1924 ทั้งๆที่ตนเองกำลังป่วยและคนใกล้ชิดหลายคนได้คัดค้าน ขณะที่แหว่พักที่เทียนจิน ชุนยัตเซิน ได้ทราบข่าวการเจรจาระหว่างรัฐบาลบริหารชั่วคราวที่เป่ย์จิงกับทูตของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม ฝรั่งเศส และอิตาลี ในการรับรองรัฐบาลบริหารชั่วคราวภายใต้ข้อตกลงดังนี้ 1. ชาติเหล่านั้นยังคงเป็นชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากจีนต่อไป 2. ผู้นำในกองทัพต้องต่อต้านการติดสินบนในการเลือกตั้งและยับยั้งการเกิดสงครามกลางเมือง 3. จีนยังคงมีอำนาจอธิปไตยในมณฑลต่างๆ รวมทั้งทิเบตและเขตพิเศษในมองโกเลียนอก 4. ชาติเหล่านั้นได้รับสิทธิพิเศษในการเป็นสมาชิกพิเศษที่ได้รับการรับรองจากกฎหมายจีนเป็นเวลา 30 ปี การกระทำใดของรัฐบาลจีนที่จะกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ของชาติเหล่านั้น ทางรัฐบาลจีนต้องแจ้งให้ทูตของชาติเหล่านั้น

¹แฟร์แบงค์, จอนห์ เค, โรเซาเออร์., เอ็ดวิน โอ. และ เครก, อัลเบิร์ต เอ็ม. (2550). *เอเชียตะวันออกยุคใหม่ เล่ม 2*. หน้า 778.

ทราบโดยด่วน¹ เมื่อซุนยัตเซน ทราบข่าวนี้ทำให้เขาไม่พอใจเป็นอย่างมากจนอาการป่วยทรุดหนักลง แต่ยังคงยืนยันความคิดของตนในการที่ต้องการให้ผู้เข้าร่วมการประชุมแห่งชาติควรจะเป็นตัวแทนจาก นักธุรกิจ สหภาพแรงงาน ครู นักอุตสาหกรรม สหภาพชาวนาและอาจารย์มหาวิทยาลัย ซึ่งเผิงอวี่เสียน เห็นด้วยกับ ซุนยัตเซน แต่ ต้วนฉีรู่ย และ จางจั่วหลิน ไม่เห็นด้วย และต้องการให้เป็นการประชุมเฉพาะ ผู้นำทางทหารและบุคคลที่มีชื่อเสียงเท่านั้น

ซุนยัตเซน เดินทางมาถึงเป่ย์จิงในวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1924 ด้วยสภาพที่ป่วยหนักต้องนอนบนเปลหาม ต้วนฉีรู่ย ได้เดินทางมาต้อนรับที่สถานีรถไฟเพื่อแสดงความเคารพต่อ ซุนยัตเซน ทั้งที่ไม่เต็มใจท่ามกลางประชาชนนับแสนที่มาร่วมต้อนรับซุนยัตเซน ซึ่งภายหลังซุนยัตเซน ได้ผ่อนปรนตามข้อเสนอของ ต้วนฉีรู่ย ในบางประเด็นตามที่สมาชิกพรรคกั๋วหมินตั๋งขอร้อง ดังนั้นในวันที่ 17 มกราคม ค.ศ. 1925 ซุนยัตเซน จึงเปลี่ยนข้อกำหนดใหม่ให้ผู้ร่วมประชุมมาจากองค์การอุตสาหกรรมแบบใหม่ สมาคมพ่อค้า สมาคมทางการศึกษา มหาวิทยาลัย สหภาพนักศึกษา สหภาพแรงงานและสหภาพชาวนา โดยให้การตัดสินใจด้านการทหารและการเงินของประเทศอยู่ที่ประชุมประชาชนแห่งชาติ

ในวันที่ 21 มกราคม ค.ศ. 1925 รัฐบาลบริหารชั่วคราวที่เป่ย์จิงได้จัดการประชุมพิเศษเพื่อพิจารณาข้อเสนอใหม่ของ ซุนยัตเซน และได้ข้อสรุปในวันที่ 29 มกราคม ค.ศ. 1925 โดยกำหนดให้ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยประธานสภาของมณฑลต่างๆ สมาคมทางการศึกษา ประธานสมาคมพ่อค้า ประธานสมาคมชาวนาในมณฑลต่างๆ และผู้แทนพิเศษที่หัวหน้ารัฐบาลบริหารชั่วคราวแต่งตั้งขึ้นจากพ่อค้าของเมืองสำคัญ เช่น ช่างไห่ เทียนจิน ฮั่นเซว่ เป็นต้น ซึ่งไม่เป็นไปตามที่ซุนยัตเซน ต้องการ ดังนั้นในวันที่ 30 มกราคม ค.ศ. 1925 สมาชิกพรรคกั๋วหมินตั๋งได้ตัดสินใจถอนตัวจากการประชุมครั้งนี้ เนื่องจากเห็นว่าไม่มีความเป็นไปได้ในการร่วมมือกับรัฐบาลบริหารชั่วคราวที่เป่ย์จิง จึงใช้อาการป่วยของซุนยัตเซน ที่กำเริบจนต้องเข้าโรงพยาบาลอย่างกะทันหัน² เป็นเหตุผลในการถอนตัวจากการประชุมเพื่อกำหนดอนาคตของชาติและเดินทางกลับมายังกวางโจว

3. การทำสงครามรวมชาติและปัญหาภายในพรรคกั๋วหมินตั๋ง (ค.ศ.1925 -1927)

หลังจากซุนยัตเซนประสบความล้มเหลวในการเจรจากับขุนศึกทางเหนือ และได้ถึงแก่กรรมในวันที่ 12 มีนาคม ค.ศ. 1925 จากสาเหตุมะเร็งในตับ ทั้งที่ยังไม่สามารถทำตามความต้องการของตนที่ต้องการจะรวมชาติและล้มล้างขุนศึกให้ประสบผลสำเร็จ แต่ก่อนเสียชีวิตซุนยัตเซน ได้ให้ วังจิงเว่ย เขียนพินัยกรรมคำสั่งเสียของตนในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1925 มีความว่า

¹ Li Chien-nung. (1956). *op. cit.* pp. 477-478.

² เขียน ธีระวิทย์ . 2)54.(7 เล่มเดิม. หน้า .135

...นับเป็นเวลา 40 ปีที่ข้าพเจ้าได้อุทิศเวลาเพื่อการปฏิวัติของประชาชน ด้วย
น้ำใจอันแน่วแน่ที่จะยกฐานะประเทศจีนให้มีเสรีภาพและความเสมอภาค จาก
ประสบการณ์ 40 ปีที่ล่วงแล้วมาทำให้ข้าพเจ้าตระหนักดีว่า การจะบรรลุถึง
จุดหมายดังกล่าวนั้น เราจะต้องปลุกมวลชนและผูกมิตรกับประชาชนทั่วโลกที่ถือว่า
เรามีฐานะเท่าเทียมกัน สามัคคีต่อสู้ร่วมกัน บัดนี้งานการปฏิวัติยังไม่บรรลุผลสม
ความมุ่งหมาย ขอให้สหായร่วมอุดมการณ์ของข้าพเจ้าจงยึดถือหลักการที่ข้าพเจ้าได้
เขียนไว้ในแผนการสร้างชาติ โครงการสร้างชาติ ลัทธิไตรราษฎร์ และคำขวัญที่
ออกในนามของที่ประชุมสภาแห่งชาติ ครั้งที่ 1 ขอจงได้พยายามต่องานของเราให้
ถึงจุดหมายตามที่ได้มุ่งหมายที่จะเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร และยกเลิก
สนธิสัญญาอันไม่เป็นธรรมต่าง ๆ นั้น ขอให้เร่งดำเนินการให้สำเร็จภายในระยะสั้น
ที่สุด นี่แหละเป็นคำฝากอำลาของข้าพเจ้า¹

นอกจากนี้ ชุนยัตเซน ยังได้ส่งสาส์นถึงสหภาพโซเวียตขอให้สนับสนุนการปฏิวัติในจีนต่อไป
ซึ่งโจเซฟ สตาลิน (Joseph Stalin, ค.ศ. 1879-1953) ผู้นำสหภาพโซเวียต และได้ตอบรับให้คำยืนยัน
ว่าจะสนับสนุนการปฏิวัติในจีนต่อไป

ในต้นเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1925 คณะกรรมการบริหารกลางที่เมืองกว่างโจว ตัดสินใจที่จะทำ
การจัดระเบียบประเทศจีนใหม่โดยเริ่มต้นจากเมืองกว่างโจว โดยเน้นไปที่ 1. สร้างความเป็นเอกภาพ
ทางการเมือง 2. ความเป็นเอกภาพทางการเมือง 3. ความเป็นเอกภาพทางการเงิน 4. ให้ความรู้
ทางการเมืองแก่กองทัพโดยสมาชิกพรรค รวมทั้งได้มีการประกาศจัดระเบียบใหม่ของรัฐบาลชาตินิยม
ในวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 1925 ดังนั้นรัฐบาลชาตินิยม (Nationalist Government) หรือรัฐบาลกั๋ว
หมินตั๋งจึงได้จัดตั้งขึ้นในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1925² ในขณะที่รัฐบาลได้ดำเนินการปราบปรามขุน
ศึกทางใต้เมื่อการรวมชาติเริ่มประสบผลสำเร็จ แต่พรรคกั๋วหมินตั๋งกลับมีปัญหการแย่งชิงอำนาจ
ภายในพรรค จนนำไปสู่เหตุการณ์ที่สำคัญต่างๆ เช่น เหตุการณ์ 30 พฤษภาคม วิกฤตการณ์เรือจง
ซาน และวิกฤตการณ์เมืองซางไห่

¹แหล่งเดิม.

²Immanuel C.Y.Hsu. (1995). *op.cit.* p. 525.

3.1 การปราบปรามศึกทางใต้

ในระหว่างที่ ชุนยัตเซน เดินทางไปเป่ย์จิง ทั้งที่มีอาการป่วย เงินย่งหมิง ถือโอกาสติดต่อกับ ถังจี้เหยา และขุนศึกอื่นๆ เพื่อร่วมกันยกทัพเข้ายึดกว้างโจวกลับคืน ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1925 เงินย่งหมิง ได้ทำข้อตกลงกับ หลิวเจินหวน กับหยางซีหมิน ผู้บังคับบัญชา กองทัพมณฑลกว้างซีและกองทัพมณฑลหยุนหนาน ซึ่งเป็นกองกำลังรอบนอกของมณฑลกว้างตง ทำการโจมตีจากภายในเมือง พร้อมกับกองทัพของตนเองที่จะเคลื่อนเข้าโจมตีในเวลาเดียวกัน เงินย่งหมิง เตรียมยกกำลังเข้าโจมตีกว้างตงเต็มที่ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นักเรียนนายร้อยรุ่นแรกและรุ่นที่สองจำนวนกว่า 1,100 นายสำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยการทหารหวงผู่ พรรคกั๋วหมินต้งจึงได้ใช้นายทหารเหล่านั้นและกองทัพกว้างตงที่ได้รับการฝึกหัดโดยนักเรียนทหาร เข้าต่อสู้กับฝ่ายเงินย่งหมิง มี เจียงไคเช็ค กับ ชวี่ฉงฉือ เป็นแม่ทัพ โดยแบ่งกำลังออกเป็น 3 ส่วน ส่วนหนึ่งส่งไปต่อต้านกองทัพ เงินย่งหมิง ทางตะวันออก อีกสองส่วนส่งไปต่อต้านกองทัพมณฑลกว้างซีและมณฑลหยุนหนานทางตะวันตก กองทัพของนักเรียนทหารได้ทำการรบอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ภายในเวลาเพียง 2 เดือนก็สามารถขับไล่กองทัพของเงินย่งหมิงออกจาก เฉาโจว (Chaozhou) และ ชานโถว (Shantou) ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1925 กองทัพของเงินย่งหมิงถูกขับไล่ออกไป และ กลับไปฐานที่มั่นทางตะวันออกของมณฑลกว้างตง¹

การรบทางด้านตะวันตก เซินหงหยิง ได้เข้าร่วมกับฝ่าย ถังจี้เหยา ทำสงครามกับ หลี่เจินเหวิน ที่อยู่ฝ่ายรัฐบาลพรรคกั๋วหมินต้ง ซึ่งฝ่ายหลี่เจินเหวินสามารถมีชัยชนะเหนือฝ่าย เซินหงหยิง ในกลางเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1925 แต่ในปลายเดือน กองทัพฝ่าย ถังจี้เหยา สามารถยึดหนานหนิง (Nanning) ได้สำเร็จ และบุกโจมตีมณฑลกว้างตงสองเส้นทาง ต่อมาถ่านเหยียนไซ่ ผู้บังคับบัญชาการกองทหารหนาน และจูเหยเต๋อ (Zhu Peide) ผู้บังคับบัญชากองทหารส่วนหนึ่งของมณฑลหยุนหนาน ได้ส่งตัวแทนมาเจรจาปรึกษาถึงวิธีการทำสงครามเพื่อเอาชนะขุนศึกหลิวเจินหวน กับหยางซีหมิน และ ได้นำกองทัพชาวหนานและกองทัพชาวหยุนหนานเข้าร่วมกับฝ่ายพรรคกั๋วหมินต้ง ในท้ายที่สุด วันที่ 13 มิถุนายน ค.ศ. 1925 กองทัพพรรคกั๋วหมินต้งสามารถเอาชนะกองทัพจากมณฑลหยุนหนานและมณฑลกว้างซีได้สำเร็จและทำการปลดอาวุธทหารฝ่ายตรงข้ามประมาณ 20,000 นาย ส่วนถังจี้เหยา หลังจากทราบข่าวความพ่ายแพ้ของฝ่ายตน เขาจึงสั่งให้ทหารในมณฑลกว้างซีถอนตัวกลับมณฑลหยุนหนาน ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1925 ทำให้หลี่เจินเหวินสามารถยึดครองมณฑลกว้างซีได้สำเร็จ หลังจากนั้นรัฐบาลพรรคกั๋วหมินต้งได้ส่งกองทัพไปปราบปรามเงินย่งหมิง ได้สำเร็จในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1925

ภาระหนักต่อไปที่รัฐบาลกั๋วหมินต้งต้องเผชิญคือ การรวมรัฐบาลกว้างตงและกว้างซีเข้าด้วยกัน ดังนั้นในเดือนกุมภาพันธ์ 1926 รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อรวมมณฑลทั้งสองใน

¹Li Chien-nung. (1956). *op. cit.* p. 495

ทุกด้านทั้งในด้านการทหาร การเมือง และการเงิน ในวันที่ 15 เดือนมีนาคม ค.ศ.1926 คณะกรรมการการเมืองได้ดำเนินการรวมรัฐบาลทั้งสองด้วยหลักการ 3 ประการคือ 1.รัฐบาลชั่วคราวมณฑลกว่างซีจะต้องรับคำสั่งจากคณะรัฐบาลแห่งชาติในการจัดการกิจการการเมืองทั้งหมดในมณฑล 2.กองกำลังทั้งหมดของมณฑลกว่างซีจะต้องถูกจัดตั้งใหม่ภายใต้กองทัพปฏิวัติแห่งชาติ 3.การเงินทั้งหมดของทั้งสองมณฑลจะต้องส่งตรงและดูแลโดยรัฐบาลชาตินิยม ในวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ.1926 รัฐบาลชั่วคราวของมณฑลกว่างซี ได้ถูกจัดตั้งขึ้น โดย มีหวงเซ้าซ่ง (Huang Shaoxiong) เป็นประธานชั่วคราว¹

3.2 ปัญหาภายในพรรคกั๋วหมินต๋ง

ภายหลังสิ้นสุดสงครามกับขุนศึกทางใต้ รัฐบาลพรรคกั๋วหมินต๋งได้ประกาศทำการปฏิรูปรัฐบาลและกองทัพในวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 1925 เพื่อสร้างเอกภาพทางการเมือง การทหาร และการเงินของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การควบคุมกองทัพของรัฐบาล เพื่อป้องกันการทรยศของขุนศึก ดังเช่นหลิวเจินหวน กับ หยางซีหมินที่เคยได้รับแต่งตั้งจากรัฐบาลพรรคกั๋วหมินต๋ง แต่กลับไปเข้าร่วมกับฝ่ายตรงข้ามรูปแบบของรัฐบาลใหม่ซึ่งทำการบริหารงานโดยคณะกรรมการกลางพรรคกั๋วหมินต๋ง ประกอบด้วยสมาชิก 16 คน โดยมี วังจิงเว่ย เป็นประธาน ชวี่ฉงฉือ เป็นรัฐมนตรีกลาโหม หูอันหมิน เป็นรัฐมนตรีคมนาคม เลี้ยวจวงไช่เป็นรัฐมนตรีการคลังและสมาชิกคนอื่น ๆ อีกเช่น ซุนเคอ (Sun Ko) วูเซ้าชู (Wu Chaoshu) ชวี่เจวี่ยน(Hsu Chien) จางจี ถานเหยียนไช่ ไท่ฉือเทา (Tai Chitao) และ หลินเชิน (Lin Shen) สำหรับทางด้านการปฏิรูปกองทัพ กำหนดให้กองทัพทั้งหมดขึ้นตรงต่อรัฐบาล ยกเลิกชื่อเฉพาะหรือชื่อท้องถิ่นที่ใช้เรียกกองทัพ โดยให้กองทัพทั้งหมดมีชื่อเหมือนกันว่า "กองทัพปฏิวัติแห่งชาติ" (The National Revolutionary Army) ประกอบด้วย 1. กองทัพจากวิทยาลัยการทหารหวงฝูและกองกำลังชาวกว่างตงที่มีความจงรักภักดี โดยมี เจียงไคเช็ค เป็นผู้บัญชาการ 2. กองทัพหนานมี ถานเหยียนไช่ เป็นผู้บัญชาการ 3. กองทัพชาวนานมี จูเหยเตอ เป็นผู้บัญชาการ 4. กองทัพชาวกว่างตงในมณฑลฝูเจี้ยน และ 5. กองทัพชาวฝูเจี้ยนที่มีหลี่ฟูหลิน (Li Fulin) เป็นผู้บัญชาการ 6. กองทัพที่จัดตั้งขึ้นโดยเจิ้งเจียน (Cheng Chien) เพื่อเตรียมบุกมณฑลหูเป่ย์ และ 7. กองทัพชาวกว่างซีซึ่งจะจัดขึ้นหลังจากรวมกว่างตงกับกวางซีเข้าด้วยกัน ชวี่ฉงฉือ ได้สละตำแหน่งผู้บังคับบัญชากองทัพกวางตง และมอบทหารของตนให้แก่คณะกรรมการทหารของรัฐบาล กองทัพทั้งหมดอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของคณะกรรมการทหารของรัฐบาล²

พรรคกั๋วหมินต๋งที่มีปัญหาความขัดแย้งภายในมาตั้งแต่ช่วงการปฏิรูปพรรค เนื่องจากการรับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนเข้ามาอยู่ร่วมในพรรค ทำให้เกิดการแตกแยกของพรรคกั๋วหมินต๋งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่ง คัดค้านการรับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนมาอยู่ร่วมในพรรค กลุ่มนี้ถูก

¹ibid. pp. 498-499

²ibid.

เรียกว่า "ฝ่ายขวา" มี หูอันหมินเป็นผู้นำ อีกฝ่ายหนึ่ง ยอมรับการเข้ามาอยู่ร่วมภายในพรรคของสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีน กลุ่มนี้ถูกเรียกว่า "ฝ่ายซ้าย" มี เลี้ยวจงไช เป็นผู้นำ ในช่วงที่ ซุนยัตเซนยังมีชีวิตอยู่ ความขัดแย้งของทั้งสองฝ่ายไม่รุนแรงเท่าใดนัก เนื่องจากความเคารพที่มีต่อ ซุนยัตเซน และ ซุนยัตเซน ได้ยืนยันต่อสมาชิกพรรคของตนว่า ตนเองยังคงยึดมั่นในลัทธิไตรราษฎร์ของตนต่อไป และไม่มีวันให้พรรคกั๋วหมินต้งเป็นคอมมิวนิสต์ แต่จำเป็นต้องให้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนอยู่ร่วมในพรรคกั๋วหมินต้งก็เพื่อประโยชน์ในการปฏิวัติ

ภายหลังอสังกรรมของซุนยัตเซน อำนาจทางการเมืองของพรรคกั๋วหมินต้งตกอยู่กับ วังจิงเว่ย ผู้นำฝ่ายซ้าย และ หูอันหมิน ผู้นำฝ่ายขวา ส่วนอำนาจทางการเมืองที่ขึ้นอยู่กับเจียงไคเช็ค สำหรับผู้เข้าดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคกั๋วหมินต้งคือ เลี้ยวจงไช ซึ่งเป็นผู้นำคนหนึ่งของฝ่ายซ้าย ที่ปรึกษาทางการเมือง คือ เหยิงชิง (He Yingqin) ความขัดแย้งภายในพรรคเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น เมื่อผู้นำฝ่ายซ้าย คือ วังจิงเว่ย ได้รับตำแหน่งสำคัญคือ ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกในคณะกรรมการบริหารกลาง อันเป็นองค์กรบริหารสูงสุดของพรรค¹ ทำให้หูอันหมิน และพวกฝ่ายขวาแสดงความไม่พอใจที่พวกฝ่ายซ้ายมีอำนาจภายในพรรค

ในวันที่ 20 สิงหาคม ค.ศ. 1925 เลี้ยวจงไชถูกคนร้าย 5 คนลอบสังหารหน้าที่ทำการคณะกรรมการกลางของพรรคกั๋วหมินต้ง ทำให้หูอันหมินตกเป็นผู้ต้องสงสัยในข้อหาบงการฆ่า เลี้ยวจงไชเป็นเหตุให้เขาต้องหลบซ่อนตัวอยู่ระยะหนึ่ง ในวันที่ 23 พฤศจิกายน ค.ศ. 1925 สมาชิกคณะกรรมการกลางฝ่ายขวาประมาณ 15 คน ที่ต่อมาเรียกกันว่า "กลุ่มชาวนซี" หรือ "กลุ่มเนินเขาตะวันตก" ได้นัดพบกันที่ เนินเขาตะวันตก หน้าสถานที่ฝังศพของ ซุนยัตเซน เพื่อกำหนดระเบียบของพรรคกั๋วหมินต้งใหม่ โดยมีการเสนอให้ปลดที่ปรึกษาจากสหภาพโซเวียต และขับไล่สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ออกจากพรรคกั๋วหมินต้ง โดยอ้างว่าเป็นความประสงค์ของดวงวิญญาณ ซุนยัตเซน และได้นำเรื่องนี้เสนอต่อที่ประชุมใหญ่พรรคกั๋วหมินต้งระหว่างวันที่ 1-20 มกราคม ค.ศ. 1926 แต่ที่ประชุมได้แถลงการว่า มติของกลุ่มชาวนซีถือเป็นโมฆะเพราะไม่มีองค์ประชุมที่สามารถออกกฎหมายได้ นอกจากนี้ในที่ประชุมพรรคกั๋วหมินต้งยังมีการประกาศคำขวัญ ซึ่งมีใจความว่า "พรรคจะกระตุ้นเตือนมวลชนและจะร่วมสัมพันธมิตรกับทุกประเทศในโลกที่ให้การปฏิบัติต่อจีนในฐานะเท่าเทียมกันในการต่อสู้ร่วมกัน" ในการประชุมครั้งนี้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการกลาง (The Central Committee) ของพรรคกั๋วหมินต้งจำนวน 7 คน จากจำนวนสมาชิกคณะกรรมการกลางทั้งหมด 36 คน ซึ่ง 3 ใน 7 คน ได้เป็นสมาชิกคณะกรรมการถาวร (The Standing Committee) และต่อมาสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนยังได้เข้ารับตำแหน่งสำคัญภายในพรรคกั๋วหมินต้งเพิ่มขึ้น เช่น แผนกชาวนา (Peasant Department) และแผนกองค์การ

¹ ทวีป วรดิลก. (2547). เล่มเดิม. หน้า 889.

(Organization Department) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ 29 คน เป็นคอมมิวนิสต์เสีย 26 คน รวมทั้งได้ตำแหน่ง เลขธิการงานแผนกรรมกร แผนกเยาวชน แผนกชาวจีนโพ้นทะเล แผนกการค้า แผนกสตรี และตำแหน่ง เลขธิการใหญ่ของพรรคกั๋วหมินต้ง (Central Part Head-quarters) รวมทั้งมีมติให้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ จีนอยู่ร่วมภายในพรรคกั๋วหมินต้งต่อไป และได้ประณามการกระทำของกลุ่มสมาชิกคณะกรรมการกลางฝ่ายขวา ทำให้สมาชิกกลุ่มขวานี้ได้แยกตัวออกมาอยู่ที่ซำไห่ โดยปราศจากกำลังทหาร¹

สำหรับการสอบสวนกรณีการฆาตกรรมเลี้ยวจิงไฮ่ เจียงไคเช็คและโบโรดิน ได้ตั้งคณะกรรมการ สอบสวนเรื่องนี้ มีผู้ต้องสงสัยคนหนึ่งถูกจับกุมไปให้เจียงไคเช็คสอบสวน และเกิดการโต้แย้งอย่าง รุนแรง เจียงไคเช็ค โกรธจัดจึงชักปืนพกออกมายิงผู้ต้องสงสัยรายนี้เสียชีวิตทันที คดีไม่สามารถสะสาง ให้กระจ่างได้ โดยมีความเป็นไปได้ว่า เจียงไคเช็คคือผู้บงการให้สังหาร เลี้ยวจิงไฮ่ และป้ายความผิด ให้แก่ หูอันหมิน เนื่องจากการสันนิษฐานกันว่าคนร้ายที่ลงมือเป็นคนของ ตู้เวียเซิง (Du Wiasheng) ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของ เจียงไคเช็ค และต่อมา จางจิงชาง (Zhang Jingchang) หัวหน้าคนสำคัญของตู้ เวียเซิงได้เป็นประธานคณะกรรมการประจำของพรรคกั๋วหมินต้งอยู่ระยะหนึ่ง ก่อนที่เจียงไคเช็คจะเข้ารับตำแหน่งนี้ ในวันที่ 7 กรกฎาคม ค.ศ. 1926²

เหตุการณ์สำคัญที่สร้างความแตกแยกระหว่างพรรคกั๋วหมินต้งและพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้แก่

1. เหตุการณ์ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1925

มีสาเหตุมาจากการกดขี่คนงานจีนของนายทุนต่างชาติ เช่น โรงงานทอผ้าแห่งหนึ่งในซำไห่ ให้คนงานทำงานวันละ 12 ชั่วโมง โดยได้เงินเดือน 200 หยวน แต่หักค่าธรรมเนียมต่างๆ จึงเหลือจ่ายให้ คนงานจริงเพียงเล็กน้อย³ ทำให้คนงานกว่า 40,000 คน ในซำไห่ หยุดงานประท้วงเพื่อให้ปรับปรุง สวัสดิการคนงาน ในเดือนกุมภาพันธ์ 1925 ต่อมาในวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ. 1925 คนงานผู้หนึ่งถูกยาม โรงงานญี่ปุ่นยิงเสียชีวิตและคนงานอีกหลายคนได้รับบาดเจ็บ จากนั้นในวันที่ 21 พฤษภาคม 1925 นักศึกษาจีนได้ถูกจับในเขตสัมปทานของอังกฤษในซำไห่ ขณะออกมารับบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือคนงานจีน และถูกกำหนดพิพากษาคดีในวันที่ 30 พฤษภาคม 1925 ซึ่งในวันนั้นนักเรียนกว่า 2,000 คน ได้แจกใบปลิว ต่อต้านจักรวรรดินิยม ทำให้ถูกจับกุมไปกว่าร้อยคน ขณะที่ประชาชนนับหมื่นคนไปชุมนุมกันบริเวณที่ กักขังนักศึกษา พร้อมตะโกนคำขวัญ "ซำไห่เป็นของชาวจีนไม่ใช่ของพวกจักรวรรดินิยม" ทางอังกฤษไม่ ยอมปล่อยตัวนักศึกษาที่จับกุม และได้ใช้กำลังสลายการชุมนุมทำการสังหารหมู่ชาวจีนไปหลายคน เหตุการณ์ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยทหารของชาติมหาอำนาจในซำไห่ ได้ร่วมกันสังหารหมู่ชาวจีน ขณะที่ชาวจีนตอบโต้ด้วยการหยุดงาน หยุดเรียน และปิดร้านค้า ทำให้เหตุการณ์ได้ขยายไปยังเมืองสำคัญ

¹เจียน ธีระวิทย์. (2547). เล่มเดิม. หน้า 118

²ทวีป วรดิลก. (2547). เล่มเดิม. หน้า 892.

³เทิด ธงธรรม และ วรธนา พรประเสริฐ. (2516). ขบวนการนักศึกษาจีน . หน้า .164

ต่างๆ เช่น เป่ย์จิง กว่างตง เทียนจิน¹ สำหรับกลุ่มนายทุนจีนซึ่งในช่วงต้นของเหตุการณ์ได้ร่วมสนับสนุนการต่อต้านนายทุนต่างชาติและจักรวรรดินิยม เพราะพวกตนจะได้ประโยชน์จากการต่อต้านต่างชาติ ซึ่งรวมถึงสินค้าต่างชาติด้วย แต่เมื่อเหตุการณ์ทวีความรุนแรงและยืดเยื้อเป็นเวลาหลายเดือนทำให้พวกนายทุนจีนเสียผลประโยชน์ จึงหันไปร่วมมือกับขุนศึกและต่างชาติในการปราบปรามการเคลื่อนไหวในเหตุการณ์ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1925 ที่เชื่อว่าพรรคคอมมิวนิสต์จีนอยู่เบื้องหลัง และกลุ่มนายทุนจีนเหล่านี้มีจำนวนไม่น้อยที่เป็นสมาชิกพรรคกั๋วหมินต๋ง

2. วิกฤติการณ์เรือจงซาน (Warship Zhongshan Incident)

เกิดขึ้นเนื่องจากความขัดแย้งของเจียงไคเช็ค กับที่ปรึกษาทางการทหารของสหภาพโซเวียต เกี่ยวกับการทำสงครามกับขุนศึกทางเหนือ ซึ่งเจียงไคเช็ค ต้องการให้ทำสงครามกับขุนศึกต่างๆ ในช่วงที่ขุนศึกทางเหนือกำลังทำสงครามกันเอง แต่ที่ปรึกษาทางการทหารของโซเวียตกลับแนะนำให้รอคอยต่อไป ทำให้เจียงไคเช็คไม่พอใจกับการเข้ามายุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในพรรคกั๋วหมินต๋งของบรรดาที่ปรึกษาของสหภาพโซเวียตและสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนมากยิ่งขึ้น ความตึงเครียดระหว่างพรรคกั๋วหมินต๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีนเกิดขึ้นจากเหตุการณ์เรือรบจงซาน ในวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1926 ที่เรือจงซานภายใต้การบังคับบัญชาของ หลี่ชื้อหลง (Li Chulong) ซึ่งเป็นฝ่ายคอมมิวนิสต์จอดอยู่หน้าวิทยาลัยการทหารหวงฝู่เป็นข้ออ้างในการทำการรัฐประหาร เหตุการณ์เริ่มเมื่อ หลี่ชื้อหลง ได้รับคำสั่งทางโทรศัพท์ให้เตรียมเรือรบจงซานให้พร้อมเพื่อเตรียมการตรวจ หลังจากเตรียมการเรียบร้อยแล้ว หลี่ชื้อหลงจึงได้โทรศัพท์ไปแจ้งเจียงไคเช็ค แต่ เจียงไคเช็คอ้างว่าก่อนหน้านี้ได้รับคำเตือนมาว่าจะถูกจับตัว เมื่อได้รับโทรศัพท์จากหลี่ชื้อหลง ว่า “เรือปืนพร้อม”² เจียงจึงเข้าใจว่ากำลังจะถูกจับตัว จึงได้สั่งกองทหารของตนออกจู่โจมตามที่ต่างๆ พร้อมทั้งกล่าวหาว่า หลี่ชื้อหลง และพวกคอมมิวนิสต์เตรียมการยึดอำนาจ แล้วทำการจับกุมหลี่ชื้อหลงพร้อมทั้งคณะที่ปรึกษาของสหภาพโซเวียต และสมาชิกพรรคกั๋วหมินต๋งฝ่ายซ้าย แต่วังจิงเว่ยผู้นำสมาชิกพรรคกั๋วหมินต๋งฝ่ายซ้ายอ้างว่าตนป่วยและพาครอบครัวเดินทางไปยุโรปโดยให้เจียงไคเช็ค รับผิดชอบการบริหารภายในพรรคแทนตน หลังจากนั้นเจียงไคเช็คได้ใช้อำนาจทางทหารสั่งจับสมาชิกกั๋วหมินต๋งฝ่ายซ้าย รวมทั้งคอมมิวนิสต์เป็นจำนวนมาก และได้สั่งปลดที่ปรึกษาของโซเวียตและองค์การคอมมิวนิสต์สากลออกจากทุกตำแหน่ง แต่ในวันที่ 3 เมษายน ค.ศ. 1926 เขาได้ออกแถลงคำประกาศยืนยันสนับสนุนสัมพันธไมตรีระหว่างสหภาพโซเวียตกับพรรคกั๋วหมินต๋ง และจากสุนทรพจน์ที่เขากล่าว ณ โรงเรียนนายทหารหวงฝู่ ในวันที่ 16 เมษายน ค.ศ. 1926 ให้ความเห็นว่าการปฏิวัติของจีนแต่เดิมมามีความสัมพันธ์กับการปฏิวัติโลก ดังนั้นกั๋วหมินต๋งจะต้องได้รับความช่วยเหลือจาก

¹แหล่งเดิม . หน้า 78-57

²ทวีป วรดิลก. (2542). เล่มเดิม. หน้า 898

องค์การคอมมิวนิสต์สากล” และสตาลินเองก็ยังไม่ยอมให้ทั้งสองฝ่ายแตกแยกกัน

ดังนั้น ในวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ. 1926 คณะกรรมการกลางของพรรคกั๋วหมินตั๋งได้จัดประชุมกัน โดยผ่านมติ 4 ประการ ในการปรับปรุงงานของพรรค ดังนี้ 1. ปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างพรรคกั๋วหมินตั๋ง และพรรคคอมมิวนิสต์จีน 2. แก้ไขพฤติกรรมและถ้อยคำของสมาชิกทั้งสองพรรคที่นำมาซึ่งความเสียหายต่อ ความสัมพันธ์ของทั้งสอง 3. รักษาระเบียบหลักการและกฎเกณฑ์ของพรรคกั๋วหมินตั๋ง 4. กำหนดตำแหน่ง และฐานะของสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนในพรรคกั๋วหมินตั๋ง¹ นอกจากนี้ยังจำกัดคอมมิวนิสต์ไม่ให้เข้าเป็น คณะกรรมการของพรรคกั๋วหมินตั๋งทุกชุดเป็นจำนวนเกิน 1 ใน 3 ไม่ให้เข้าร่วมในการชี้แนะ ณ ที่ทำการ ส่วนกลางของพรรค ทำให้คอมมิวนิสต์ที่ร่วมอยู่ในคณะกรรมการบริหารกลางคัดค้านญัตติต่างๆ ดังกล่าว และตัดสินใจที่จะจัดตั้งกำลังรบของตนเองขึ้น² แต่ทางสหภาพโซเวียตมีคำสั่งให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนอดทน ร่วมมือกับพรรคกั๋วหมินตั๋งต่อไป เนื่องจากสตาลินและโบโรดินเชื่อว่ายังสามารถควบคุมพรรคกั๋วหมินตั๋งไว้ ได้ แม้ว่า เจียงไคเช็ค จะแสดงการต่อต้านคอมมิวนิสต์ก็ตาม

ในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1927 รัฐบาลชาตินิยมได้ย้ายที่ตั้งจากกวางโจวไปที่อู๋ฮั่น ทำให้ฝ่ายซ้าย ของกั๋วหมินตั๋งสามารถเพิ่มอิทธิพลของตนได้อย่างรวดเร็ว และพยายามจะดึงให้เจียงไคเช็คมาอยู่ภายใต้ โอวาทของพรรค พร้อมกันนั้นได้มีมติที่จะเชิญวังจิงเว่ยให้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการ ต่างๆ ขณะเดียวกันโบโรดินและที่ปรึกษาชาวโซเวียตยังเห็นว่าการย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่อู๋ฮั่นนี้เป็นโอกาส ดีที่จะดึงให้คณะก่อการปฏิวัติหันเหมาทางซ้าย ด้วยเหตุนี้ทางคอมมิวนิสต์จึงได้เร่งรัดจัดระบบองค์การ กรรมกรและกสิกร โดยเฉพาะในมณฑลหูหนานและหูเป่ย์ ซึ่งองค์การกรรมกรมีสมาชิกถึง 300,000 คน เฉพาะในอู๋ฮั่นมีคนงานถึง 82,000 คน สำหรับสมาคมกสิกรมีสมาชิกถึง 10,000,000 คน เฉพาะในมณฑลหูหนานมีถึง 20,000,000 คน และกล่าวได้ว่าในต้น ค.ศ. 1927 พรรคคอมมิวนิสต์จีนมีสมาชิกเพิ่มขึ้นถึง 50,000 คน³ ขณะเดียวกันทำให้ฝ่ายขวากั๋วหมินตั๋งที่นำโดยหูอันหมินได้ย้ายศูนย์กลางจากชางไห่ไปอยู่ที่หนานชาง

3. วิกฤตการณ์ชางไห่

ก่อนที่เจียงไคเช็คจะบุกเข้าชางไห่ โจวเอินไหล กับ หลี่ลี้ซาน(Li Lisan) ซึ่งมีที่มั่นอยู่ที่ชางไห่ได้ จัดตั้งกองกำลังคนงานพร้อมอาวุธกว่า 5,000 คน เพื่อทำการก่อวินาศกรรมขบวนรถไฟ โดยให้คนงานทำการนัดหยุดงาน ปิดท่าเรือ โรงงาน การขนส่ง ศูนย์การค้า แต่ถูกรัฐบาลขุนศึกปราบปราม เป็นเหตุให้มีคนงานเสียชีวิตและถูกจับเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์ยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น ในวันที่ 21 มีนาคม ค.ศ. 1927 คนงาน

¹Li Chien-nung. (1956). *op. cit.* pp. 501-502

²Immanuel C.Y.Hsu. (1995). *op. cit.* p. 527.

³เขียน ธีระวิทย์. (2547). *เล่มเดิม*. หน้า 120-121

กว่า 60,000 คน ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ในซางไห่ นัดหยุดงานและก่อการลุกฮือขึ้นต่อต้านทหารขุนศึกด้วยอาวุธ เพื่อสนับสนุนต่อกองทัพปฏิวัติแห่งชาติ จนกระทั่งกองทัพของเจียงไคเช็คเข้ายึดเมืองซางไห่ได้ในปลายเดือนมีนาคม

หลังเข้ายึดเมืองซางไห่ เจียงไคเช็คได้ออกแถลงการณ์รับประกันความปลอดภัยของชาวต่างชาติและกล่าวขยอการดำเนินการของสหภาพแรงงาน ทางพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้แสดงความเป็นมิตรต่อพรรคกั๋วหมินตั๋งโดยให้คนงานยอมถูกปลดอาวุธ และถอนข้อเรียกร้องที่จะให้ต่างประเทศเวนคืนสัมปทานให้แก่ประเทศจีน แต่ภายหลังจากที่ เจียงไคเช็คได้พบปะกับนายธนาคารและนายทุนในซางไห่ ที่เสนอเงินให้ เจียงไคเช็คในการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากการหยุดงานหรือการเคลื่อนไหวของสหภาพแรงงานด้านอื่นๆ หรืออีกนัยหนึ่งคือให้กำจัดสหภาพแรงงาน โดยเฉพาะพวกคอมมิวนิสต์ที่เป็นผู้นำของสหภาพแรงงานซึ่ง เจียงไคเช็ค ได้รับเงิน 15 ล้านหยวน ในงวดแรกและได้รับอีก 30 ล้านหยวนในงวดที่สองที่มาจากภาษีของพ่อค้า

หลังจากนั้นเจียงไคเช็ค ได้เริ่มปราบปรามพวกคอมมิวนิสต์ในซางไห่ ในเวลาตี 4 ของวันที่ 12 เมษายน ค.ศ. 1927¹ โดยส่งมือปืนบุกเข้าโจมตีสหภาพแรงงาน ที่อยู่ บ้านพัก และสถานที่สำคัญของฝ่ายคอมมิวนิสต์ เป็นเหตุให้ โจวเอินไหลผู้นำของพรรคคอมมิวนิสต์จีนถูกจับกุม แต่นายทหารคนหนึ่งที่อยู่จกกับ โจวเอินไหลสมัยอยู่วิทยาลัยการทหารหวงฝูลอบปล่อยตัวให้หนีไปได้ กองทหารของเจียงไคเช็คฆ่าฟันผู้ที่ต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์ติดต่อกันนานกว่า 9 ชั่วโมง เฉพาะผู้เสียชีวิตตามท้องถนนมีประมาณ 400-700 คน ยังไม่รวมผู้เสียชีวิตที่อื่นและที่ถูกจับกุมไปขึ้นศาลทหารซึ่งส่วนใหญ่ถูกตัดสินประหารชีวิต วันรุ่งขึ้นคนงานที่รอดชีวิตได้ทำการหยุดงานและเดินขบวนประท้วง โดยมีนักเรียนเข้าร่วมด้วย แต่ทหารใช้กำลังทำการปราบปรามทำให้มีผู้เสียชีวิตราว 300 คน ซึ่งโจวเอินไหลได้กล่าวถึงการสังหารหมู่ครั้งนี้อันมีผู้เสียชีวิตประมาณ 5,000 คน ต่อมาการปราบปรามคอมมิวนิสต์ได้เกิดขึ้นตามเมืองต่างๆ ในเขตปกครองของรัฐบาลหนานจิง²

เจียงไคเช็ค ได้กล่าวถึงการสังหารหมู่ในครั้งนี้ว่า "วันที่ 12 เมษายน เพื่อยับยั้งการลุกฮือขึ้นก่อจลาจลของพวกคอมมิวนิสต์ กำลังรบของกองทัพปฏิวัติโดยความร่วมมือจากสหภาพแรงงานท้องถิ่นและทหารค้าทั้งหลาย ได้ทำการปลดอาวุธพวกคนงานที่พกอาวุธจะก่อเหตุร้ายที่เป็นฝ่ายคอมมิวนิสต์และเข้าควบคุมพวกคอมมิวนิสต์ที่เป็นตัวการก่อวินาศกรรมไว้ จากการปฏิบัติงานดังกล่าวจึงสามารถควบคุมสถานการณ์ในซางไห่ได้"³ แต่การกระทำของเจียงไคเช็คครั้งนี้ถูกประณามจากรัฐบาลอู๋อันและชาวจีนจำนวนมาก

¹ทวีป วรดิลก. (2542). เล่มเดิม. หน้า 906-907.

²แหล่งเดิม

³แหล่งเดิม. หน้า 907-908.

ในวันที่ 17 เมษายน ค.ศ. 1927 รัฐบาลอู่ฮั่นสั่งปลดเจียงไคเช็ค ออกจากการเป็นผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพปฏิวัติแห่งชาติ เจียงไคเช็คจึงได้ประกาศจัดตั้งรัฐบาลต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่เมืองหนานจิง

3.3 การยกทัพขึ้นเหนือเพื่อทำสงครามรวมชาติ

เมื่อทำการปฏิรูปพรรค ปฏิรูปกองทัพ และทำการรวมภาคใต้ได้เป็นผลสำเร็จ รัฐบาลชาตินิยมก็พร้อมที่จะเคลื่อนพลขึ้นเหนือเพื่อทำการรวมชาติตามแผนการของเจียงไคเช็ค ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บังคับบัญชากองทัพเพื่อการปฏิวัติแห่งชาติ ที่มีนายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยการทหารหวังผู้ 6,000 นาย และทหารในกองทัพกว่า 85,000 นาย ในวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ. 1926 เจียงไคเช็คได้ ดำเนินแผนการต่อต้านขุนศึก ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้¹

1. ขุนศึกกลุ่มจี้ลี้ (Zhili Clique) ซึ่งมีขุนศึกอู่เพ่ย์ฝู เป็นผู้นำครองดินแดนเหอหนาน (Henan) หูเป่ย์ (HuBei) บางส่วนของจี้ลี้ และหูหนาน (Hunan) และทางรถไฟสายเป่ย์จิง-ฮั่นโข่ว
2. ขุนศึกกลุ่มเฟิงเทียน (Fengtian) มีขุนศึก จางจ้าวหลิน เป็นผู้นำ ครองครองดินแดนแมนจูเรียจี้ลี้ ซานตง และ เส้นทางรถไฟสายเฟิงเทียน - เป่ย์จิง และเทียนจิน -ผู่ไค่ว (Tianjin-Pukou Railway)
3. ขุนฉวนฟาง ปกครองมณฑลเจียงซู มณฑลเจ้อเจียง มณฑลอานฮุย มณฑลเจียงซี และมณฑลฝูเจี้ยน

นอกจากนี้ยังมีขุนศึกที่เป็นอิสระซึ่งไม่ขึ้นกับขุนศึกกลุ่มไหน และไม่ขึ้นกับฝ่ายปฏิวัติซึ่งอยู่ภาคตะวันตกเฉียงเหนือ และต่อมามีความเห็นใจกลุ่มกองทัพปฏิวัติและได้เข้าร่วมในภายหลังได้แก่

1. ขุนศึกเผิงอวี่เสียง ซึ่งได้จัดตั้งกำลังทหารของประชาชนแห่งชาติ (National People's Army) ขึ้น โดยถอยร่นมาอยู่ทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือ เนื่องจากได้รับการกดดันจากกองกำลังของกลุ่มขุนศึกซีหลีและเผิงเทียน
2. ขุนศึกเฉียนซีซาน ตั้งมั่นอยู่ที่ซานซี (Shanxi) และไม่เกี่ยวข้องกับการสู้รบกับขุนศึกต่างๆ เจียงไคเช็คได้วางยุทธวิธีในการโจมตีด้วยการ โจมตีอู่เพ่ย์ฝูก่อนแล้วจึงโจมตีขุนฉวนฟางและจางจ้าวหลิน ด้วยความช่วยเหลือทางด้านเสบียงจากโซเวียต และความช่วยเหลือจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่จะสามารถผลักดันให้ชาวนาและกรรมกรก่อการนัดหยุดงานและทำการโจรกรรมตามเมืองใหญ่ๆ ทำให้กองทัพปฏิวัติสามารถเข้าโจมตีภาคกลางและยึดอู่ฮั่นได้ ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1926 ยึดหนานชาง (Nanchang) ในเดือนพฤศจิกายน ผู่โจว ในเดือนธันวาคม และช่างไห่กับหนานจิงในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1927 กล่าวได้ว่าภายในเวลา 9 เดือน กองทัพปฏิวัติสามารถได้ชัยชนะในภาคใต้ของจีนทั้งหมด ซึ่งถือว่า

¹Immanuel C.Y.Hsu. (1995). *op. cit.* p. 525

ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก แต่ปรากฏว่าในระยะนี้พรรคกั๋วหมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีนเริ่มมีความแตกแยกกัน ซึ่งทำให้เป็นอุปสรรคต่อการยกทัพขึ้นเหนือ¹

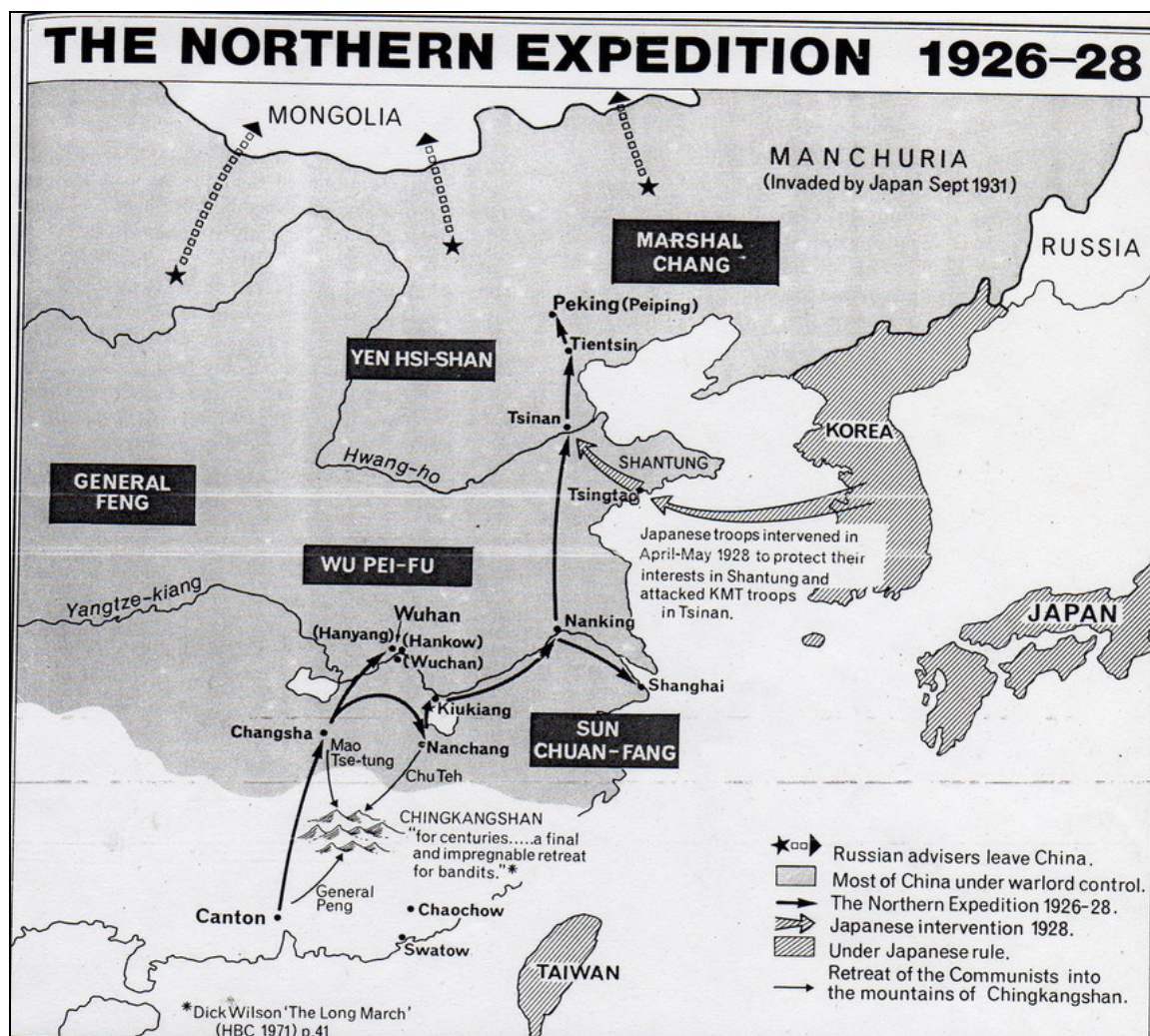
จากสภาพบ้านเมืองที่แตกแยก ทำให้พรรคกั๋วหมินตั๋งและขุนศึกบางส่วนคิดที่จะรวมประเทศให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ปี 1926 ถึงเซ็งฉือ (Tang Shengchi) ได้ทำรัฐประหารยึดอำนาจในมณฑลหูหนานจาก เจ้า เหิงตี้ และได้ติดต่อกับรัฐบาลพรรคกั๋วหมินตั๋ง แต่ถูกอู่เฟย์ฟู ซึ่งได้ส่งเยอไชซิน (Ye Kaixin) ยกทัพมายึดมณฑลหูหนาน ทำให้ถึงเซ็งฉือ ต้องถอยลงทางใต้ไปตั้งมั่นอยู่ที่เหิงหยาง (Hengyang) โดยได้รับความช่วยเหลือจากกองทัพปฏิวัติแห่งชาติจากมณฑลกว่างซี ซึ่งการช่วยเหลือถึงเซ็งฉือ ยึดมณฑลหูหนานคืน ได้กระตุ้นให้พรรคกั๋วหมินตั๋งยกทัพขึ้นเหนือเพื่อรวมประเทศ

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1926 หลังจาก เจียงไคเช็คได้รับตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดของกองทัพปฏิวัติแห่งชาติ เจียงไคเช็คได้นำทหารประมาณ 90,000 นายบุกขึ้นเหนือโดยแยกออกเป็น 3 เส้นทางเข้าโจมตีมณฑลหูหนาน มณฑลเจียงซี มณฑลฝูเจี้ยน และให้หลี่จิ้งเหวินคอยป้องกันการโจมตีจากถังจี้เหยอาอยู่ที่มณฑลกว่างซี

กองทัพปฏิวัติแห่งชาติสามารถยึดครองมณฑลหูหนานได้อย่างง่ายดาย หลังจากนั้นเข้าโจมตีมณฑลหูเป่ย์ต่อไป ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1926 อู่เฟย์ฟู ยกกองทัพมาสกัดกั้นการบุกที่ตอนใต้ของมณฑลหูเป่ย์ แต่ประสบความสำเร็จแพ้ จากนั้นจึงส่งโทรเลขขอความช่วยเหลือจาก ชุนฉวนฟาง แต่ชุนฉวนฟาง ไม่สามารถส่งกองทัพมาช่วยได้ เพราะต้องใช้กองทัพในการป้องกันดินแดนของตนจากการบุกของกองทัพปฏิวัติแห่งชาติเช่นกัน กองทัพของอู่เฟย์ฟูถูกปิดล้อมอยู่ในอู่ฮั่น จนถึงเดือนกันยายน ค.ศ. 1926 กองทหารของอู่เฟย์ฟู ที่ฮั่นโข่วและฮั่นหยางยอมจำนน ทำให้อู่เฟย์ฟูต้องนำกองทัพฝ่าวงล้อมจากอู่ฮั่นหนีกลับมณฑลเหอหนานในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1926 สำหรับกองทัพปฏิวัติแห่งชาติสามารถยึดมณฑลเจียงซีได้ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1926 ยึดมณฑลฝูเจี้ยนได้ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1926 ทำให้อังกฤษได้พิจารณาที่จะรับรองรัฐบาลของพรรคกั๋วหมินตั๋งว่าเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องของจีน โดยส่งทูตมาเจรจากับรัฐบาลมณฑลต่างประเทศของรัฐบาลพรรคกั๋วหมินตั๋ง²

¹ *ibid.*

² ทวีป วรดิลก. (2542) เล่มเดิม. หน้า .896

ภาพประกอบ 13 แผนที่การยกทัพขึ้นเหนือ

ที่มา: Brian Catchpole. (1978). *A Map History of Modern China*. p. 45

ในวันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 1927 เจียงไคเช็คเดินทางไปอุ๋นเพื่อเจรจาเรื่องยุทธศาสตร์ทางการเมืองกับรัฐบาลอุ๋น โดยที่เจียงไคเช็คได้เสนอให้เข้ายึดมณฑลเจ้อเจียงและมณฑลเจียงซู ซึ่งเป็นมณฑลที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจก่อนเพื่อเป็นฐานในการทำสงครามต่อไป แต่ทางรัฐบาลอุ๋นกลับต้องการมุ่งตรงเข้ายึดเป่ย์จิง และยังสามารถ เจียงไคเช็คอีกด้วย ทำให้เจียงไคเช็คตัดสินใจที่จะหันไปร่วมมือกับรัฐบาลที่หนานชาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคกั๋วหมินตั๋งในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1927 ซึ่งที่ประชุมได้มีมติลดอำนาจทางการเมืองของ เจียงไคเช็คโดยให้นำระบบคณะกรรมการทหารกลับมาใช้ และลดอำนาจทางการเมืองของ เจียงไคเช็คโดยถอดออกจากการเป็นประธานคณะกรรมการกลาง และแต่งตั้งวังจิงเว่ยให้เป็นแทน รวมทั้งได้ติดต่อให้วังจิงเว่ยเดินทางกลับ

จากปารีสเพื่อมารับตำแหน่งในการเป็นผู้นำรัฐบาลอยู่ครั้ง

หลังจากเจียงไคเช็คเข้าร่วมกับรัฐบาลหนานชาง เขาได้ประณามโบโรดินว่าเป็นผู้ขัดขวางการรวมกันของรัฐบาลอยู่ครั้งกับรัฐบาลหนานชาง จากนั้นได้นำกองทัพบุกขึ้นเหนือตามแผนการของตนต่อไป โดยให้กองทัพจากมณฑลฝูเจี้ยนบุกเข้ายึดมณฑลเจ้อเจียง ส่วนตนเองได้นำกองทัพจากมณฑลเจียงซี บุกยึดมณฑลเจียงซู ซึ่งสามารถรบชนะกองทัพใหญ่ของ ซุนฉวนฟาง ที่หนานจิงได้ในวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 1927 หลังจากเข้ายึดหนานจิงกองทหารของ เจียงไคเช็ค ได้ออกปล้นสะดมในที่ต่างๆ รวมทั้งสุสานจักรพรรดิราชวงศ์หมิงและเขตสัมปทานของชาวต่างชาติ จนมีชาวต่างชาติเสียชีวิตหลายคน ทำให้ต่างชาติต้องส่งทหารและตำรวจ 22,000 นายและเรือรบ 42 ลำเข้าช่วยเหลือชาวต่างชาติในหนานจิง หลังจากนั้นรัฐบาลหนานชางจึงได้ย้ายมาอยู่ที่หนานจิง

สำหรับรัฐบาลอยู่ครั้ง หลังจากสั่งปลดเจียงไคเช็คออกจากการเป็นผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพปฏิวัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 17 เมษายน ค.ศ. 1927 แล้ว โบโรดินได้เสนอการยกทัพขึ้นเหนือ โดยให้ร่วมมือกับเฟิงอวี่เสียง และเอียนซีซาน เข้าบุกมณฑลเหอหนาน และรวมกำลังกันบุกเป่ย์จิง แต่ เอ็ม เอ็น รอย (M.N. Roy) ผู้แทนองค์การคอมมิวนิสต์สากลไม่เห็นด้วยกับแผนการนี้ เพราะไม่ไว้ใจขุนศึกทั้งสอง โดยที่เขาเสนอให้ทำการปฏิวัติที่ดินในมณฑลหูเป่ย์และมณฑลเหอหนานก่อน จากนั้นจึงค่อยขยายอำนาจไปปราบปรามขุนศึกในมณฑลกว้างตง มณฑลเจียงซี และมณฑลฝูเจี้ยน เพื่อสร้างฐานอำนาจให้มั่นคงก่อน ซึ่งคณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็มีมติเห็นชอบตามข้อเสนอของรอย ดังนั้นในวันที่ 16 เมษายน ค.ศ. 1927 คณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์จีน จึงได้มีมติให้หยุดยั้งการยกทัพขึ้นเหนือ แต่รัฐบาลของอยู่ครั้งภายใต้การนำของวังจิงเว่ย ได้ตัดสินใจที่จะดำเนินการทั้งสองแผนการ คือยกทัพขึ้นเหนือก่อนและติดตามด้วยการขยายอิทธิพลไปทางตะวันออก โดยวางแผนบุกยึดเป่ย์จิงให้ได้ภายใน 3 เดือน จากนั้นจึงกลับมาตั้งมั่นที่อยู่ครั้งและยกทัพปราบขุนศึกทางตะวันออกต่อไป ในขณะที่เดียวกันกองทัพชาตินิยมของเจียงไคเช็คก็ประสบความสำเร็จในการยึดซูโจว ในวันที่ 2 มิถุนายน ค.ศ. 1927¹

ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1926 จางจ้วหลินได้สั่งถอนทหาร 150,000 นาย ของตนที่ส่งลงมาตั้งรับกองทัพปฏิวัติแห่งชาติบริเวณลุ่มแม่น้ำฉางเจียง ให้กลับที่มั่นทางตอนเหนือ เนื่องจากเจียงไคเช็ค และญี่ปุ่นได้ตกลงร่วมกันในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ทำให้จางจ้วหลินขุนศึกที่อยู่ภายใต้การสนับสนุนของญี่ปุ่นต้องหันไปปราบปรามคอมมิวนิสต์ แทนการทำสงครามกับเจียงไคเช็ค

วันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 1927 สตาลินได้ส่งโทรเลขไปยัง โบโรดิน และพรรคคอมมิวนิสต์จีน ให้ดำเนินการดังนี้ 1. จัดตั้งกองทัพซึ่งต้องประกอบด้วยสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ 20,000 คน จากชาวนาและกรรมกร 50,000 คน 2. จัดตั้งพรรคกั๋วหมินต้งใหม่ที่อยู่ครั้ง 3. เพิ่มจำนวนชาวนาและกรรมกรเข้าเป็น

¹Immanuel C.Y.Hsu. (1995). *op.cit.* p. 525

สมาชิกคณะกรรมการกลางพรรคกั๋วหมินต้ง 4. ทำการรบที่ดินโดยไม่ต้องรอคำสั่งจากรัฐบาลอยู่ยั้ง 5. ให้พรรคกั๋วหมินต้งจัดตั้งศาลพิจารณาโทษของผู้ต่อต้านการปฏิวัติ ที่ไม่ยอมเกี่ยวข้องกับพวกคอมมิวนิสต์¹

จากคำสั่งของสตาลิน แสดงให้เห็นถึงเจตนาในการที่จะให้รัฐบาลอยู่ยั้งเป็นรัฐบาลเผด็จการของคอมมิวนิสต์ ภายใต้รัฐบาลหุ่นของ汪精衛 แต่ โบโรดิน และเฉินตูชิว คิดว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะกระทำการดังกล่าว จึงได้ส่งโทรเลขไปให้รอยดำนินการ ดังนั้น รอยจึงนำโทรเลขไปปรึกษา汪精衛 ภายหลังที่ 汪精衛 ได้ทราบข้อมูลโทรเลข ทำให้เขามีความรู้สึกไม่ไว้วางใจพวกคอมมิวนิสต์ จึงเดินทางไปพบ เฝิงอวี่เสียง ที่เมือง เจิ้งโจว ในวันที่ 6 มิถุนายน ค.ศ. 1927 ซึ่ง เฝิงอวี่เสียงได้แนะนำให้เขาไปเจรจากับเจียงไคเช็ค ซึ่งเจียงไคเช็คได้เสนอให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลอยู่ยั้งกับรัฐบาลหนานจิงในการยกพลขึ้นเหนือ แต่เฉินตูชิวกับโบโรดินคิดว่าเป็นข้อเสนอที่ต้องการกวาดล้างคอมมิวนิสต์ จึงให้รัฐบาลอยู่ยั้งปฏิเสธ และเมื่อ เฝิงอวี่เสียง ได้ไปพบเจียงไคเช็คซึ่งทั้งสองได้เสนอให้ขับไล่โบโรดินกับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ออกจากรัฐบาลอยู่ยั้ง ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนและโบโรดินเริ่มไม่ไว้วางใจในตัว汪精衛

ในวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 1927 คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้มีการประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องความสัมพันธ์กับพรรคกั๋วหมินต้ง ซึ่งในที่ประชุมมีมติให้ถอนตัวออกจากพรรคกั๋วหมินต้ง และในวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1927 โบโรดินประกาศให้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนถอนตัวจากรัฐบาลอยู่ยั้งไปตั้งรัฐบาลที่จิ่วเจียง (Jiujiang) ในวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1927 汪精衛 ได้ประกาศว่าสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เข้ามาเป็นสมาชิกพรรคกั๋วหมินต้งได้ทำผิดต่อนโยบายและอุดมการณ์ของพรรคกั๋วหมินต้ง ดังนั้นในวันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ. 1927 เขาจึงประกาศขับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนออกจากรัฐบาลอยู่ยั้ง พรรคกั๋วหมินต้ง กองทัพปฏิวัติแห่งชาติและตำแหน่งต่างๆ ทั้งหมด และในวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ. 1927 รัฐบาลอยู่ยั้งมีมติขับไล่สมาชิก พรรคคอมมิวนิสต์ออกจากพรรคกั๋วหมินต้ง และกำหนดห้ามสมาชิกพรรคกั๋วหมินต้งไปเป็นสมาชิกพรรคอื่น เมื่อเหตุการณ์เป็นดังนี้ โบโรดินจึงได้เดินทางออกจากอยู่ยั้งในวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ. 1927 และเดินทางกลับสหภาพโซเวียต ประกอบกับในวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1927 ได้เกิดเหตุการณ์การจลาจลที่หนานชาง (Nanchang Uprising) โดยพวกคอมมิวนิสต์ ซึ่งกระทำในนามของพวกชาตินิยมฝ่ายซ้าย จึงเป็นเหตุให้汪精衛 มีคำสั่งขั้นสุดทำให้ขับไล่สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ทั้งหมดออกจากพรรคกั๋วหมินต้ง และ汪精衛 ได้ยุบรัฐบาลอยู่ยั้งไปเข้าร่วมกับรัฐบาลหนานจิงในเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1928 ในเดือนเดียวกันพรรคกั๋วหมินต้งได้มีการจัดการประชุมเพื่อจัดระเบียบของพรรคใหม่ โดยที่เจียงไคเช็คได้รับเลือกเป็นประธานคณะกรรมการกลาง นอกเหนือจากการได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองทัพปฏิวัติแห่งชาติ ในวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1927 รวมทั้งที่ประชุมได้มีมติให้ยุติความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตและพรรคคอมมิวนิสต์จีน

¹Ibid. pp. 528-529.

ภายหลังการจัดระเบียบภายในพรรคกั๋วหมินตั๋งใหม่ เจียงไคเช็ค ได้นำกองทัพปฏิวัติแห่งชาติบุกขึ้นเหนือต่อไป ด้วยความช่วยเหลือของ เฝิงอวี่เสียงและเอี้ยนซีซาน ถึงแม้ว่าญี่ปุ่นจะส่งทหารมาช่วยกองทัพขุนศึกกลุ่มเฟิงเทียนในมณฑลซานตงก็ตาม แต่ไม่สามารถต้านทานการบุกของกองทัพปฏิวัติแห่งชาติได้ ส่วน จางจ้วหลินผู้นำของกลุ่มเฟิงเทียน ไม่ยอมต่อสู้เพื่อรักษาเป่ย์จิงตามความต้องการของกองทัพญี่ปุ่น และได้หลบหนีออกจากเป่ย์จิงกลับสู่แมนจูเรียในวันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ. 1928 แต่ขบวนรถไฟที่จางจ้วหลินใช้เดินทางกลับถูกทหารญี่ปุ่นระเบิดทำลาย เพื่อลงโทษที่จางจ้วหลินไม่ทำตามความต้องการของญี่ปุ่น หลังจากจางจ้วหลินเสียชีวิต จางเสวียเหลียง (Zhang Xueliang) บุตรชายได้เป็นผู้นำขุนศึกกลุ่มเฟิงเทียนแทน และต้องยอมทำตามความต้องการของญี่ปุ่นที่ให้แมนจูเรียเป็นอิสระจากรัฐบาลจีนอยู่ระยะหนึ่ง ในเดือนกรกฎาคม จางเสวียเหลียงได้หันไปสวามิภักดิ์กับรัฐบาลชาตินิยม เขายอมรับลัทธิไตรราษฎร์โดยประกาศสละอำนาจของตนในแมนจูเรีย ยอมรับธงของรัฐบาลชาตินิยมเพื่อแสดงถึงการสนับสนุนรัฐบาลชาตินิยม รวมทั้งได้ประกาศให้แมนจูเรียเข้าไปอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลหนานจิงในวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1928¹ ทำให้ยุคขุนศึกสิ้นสุดลง แต่ยังคงมีขุนศึกบางส่วนที่ไม่ยอมรับอำนาจของเจียงไคเช็ค

ดังนั้นในเดือนมกราคม ค.ศ.1929 ประเทศจีนจึงได้เข้าสู่ยุคใหม่ โดยมีเจียงไคเช็ค ซึ่งสามารถรวบรวมประเทศจีนให้เป็นอันหนึ่งเดียวกัน หลังจากที่บ้านเมืองแตกแยกและสับสนวุ่นวายมาเป็นเวลากว่า 13 ปี โดยเจียงไคเช็คขึ้นมาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี และได้ประกาศจัดตั้งรัฐบาลพรรคกั๋วหมินตั๋งหรือรัฐบาลคณะชาติเป็นรัฐบาลของประเทศจีน มีเมืองหลวงอยู่ที่หนานจิง ส่วนเป่ย์จิงได้เปลี่ยนชื่อเป็นเป่ย์ผิง (Beiping) ที่แปลว่าสันติสุขในทางเหนือ

¹Ibid. p. 531

บทที่ 4

บทบาททางการเมืองของพรรคก๊กมินตั๋ง ค.ศ.1928-1949

ใน ค.ศ. 1928 เมื่อเจียงไคเช็คสามารถปราบปรามขุนศึกกลุ่มต่างๆ และรวมประเทศให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ พร้อมกับจัดตั้งรัฐบาลคณะชาติ (The Nationalist Government) ปกครองสาธารณรัฐจีน (The Republic of China) ที่เมืองหนานจิง โดยได้กำหนดนโยบายและโครงสร้างการบริหารของรัฐบาลคณะชาติตามแนวคิดของ ชุนยัตเซนในเรื่องลัทธิไตรราษฎร์และโครงการสร้างชาติ แต่รัฐบาลคณะชาติภายใต้การนำของเจียงไคเช็ค กลับต้องประสบปัญหาต่างๆ มากมาย ทั้งปัญหาที่เกิดจากการบริหารงานของรัฐบาล ความแตกแยกของผู้นำในพรรคก๊กมินตั๋ง ความพยายามแก้ไขปัญหาคบขันขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกลางและขุนศึกกลุ่มต่างๆ ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์จีน การรุกรานของญี่ปุ่น และสงครามกลางเมืองระหว่างรัฐบาลคณะชาติกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนในระหว่างค.ศ. 1945 ถึง ค.ศ. 1949 ซึ่งผลที่ตามมาคือความพ่ายแพ้ของรัฐบาลคณะชาติ จนต้องไปจัดตั้งรัฐบาลใหม่ที่ไต้หวัน

1. นโยบายของพรรคก๊กมินตั๋งและรัฐบาลคณะชาติ

หลังจากพรรคก๊กมินตั๋งสามารถทำการรวมประเทศได้สำเร็จ พรรคก๊กมินตั๋งจึงทำการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศและได้นำเอาลัทธิไตรราษฎร์ รัฐธรรมนูญ 5 อำนาจ และโครงการสร้างชาติ (The Outline of National Reconstruction) ที่ชุนยัตเซนได้เขียนขึ้นมาภายหลังการทำการปฏิรูปพรรคใน ค.ศ. 1924 ตลอดจนแถลงการณ์ในการประชุมครั้งแรกของพรรคก๊กมินตั๋งมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารประเทศ ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1.1 ลัทธิไตรราษฎร์

ลัทธิไตรราษฎร์ซึ่งเป็นทั้งหลักการและนโยบายของพรรคก๊กมินตั๋ง และรัฐบาลคณะชาติที่ชุนยัตเซนคิดขึ้นมานั้น ประกอบด้วย¹

ลัทธิความเป็นเอกราชของชาติ คือการล้มล้างราชวงศ์ชิงและอำนาจจักรวรรดินิยม รวมทั้งให้มีความเท่าเทียมกันทางเชื้อชาติในประเทศจีน

ลัทธิประชาธิปไตย คือการจัดการปกครองโดยมีรัฐบาลที่แบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็น 5 สาขา อันได้แก่ อำนาจนิตินบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ อำนาจควบคุม และอำนาจการสอบไล่

¹William L.Tung. (1964). *The political Institutions of Modern China*. pp. 95-96.

เพื่อให้บรรลุสิทธิขั้นพื้นฐานทางการเมืองของประชาชน 4 ประการ คือ สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการถอดถอน สิทธิในการริเริ่ม สิทธิในการออกเสียงลงประชามติ

ลัทธิความยุติธรรมในการครองชีพ คือให้ทุกคนเป็นเจ้าของที่ดินอย่างเท่าเทียมกัน และจัดระเบียบของการลงทุน สำหรับนโยบายการจัดการที่ดิน รัฐบาลเน้นให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับระบบการจัดเก็บภาษีอากรที่เป็นธรรมเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ และสำหรับการจัดระเบียบของการลงทุนกำหนดให้รัฐเป็นผู้เข้าดำเนินการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่สำคัญ เช่น เส้นทางรถไฟ และเส้นทางเดินเรือ เป็นต้น เพื่อป้องกันการเข้าครอบครองโครงการเศรษฐกิจที่เป็นของสาธารณะโดยนายทุนเอกชน

1.2 รัฐธรรมนูญ 5 อำนาจ (The Five-Power Constitution)¹

การปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ รัฐบาลนำรัฐธรรมนูญ 5 อำนาจ ซึ่งเป็นทฤษฎีทางการเมืองที่ ชุนยัตเซน เป็นผู้คิดขึ้นนั้น รัฐบาลจะเป็นผู้ใช้อำนาจตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญทั้ง 5 ประการ อำนาจทั้ง 5 นี้ต่างเป็นอิสระต่อกัน ได้แก่ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจตุลาการ อำนาจการสอบคัดเลือก และ อำนาจการควบคุม สำหรับอำนาจการสอบคัดเลือกและอำนาจการควบคุมจะมีความสำคัญมากกว่าอีกสามหน่วยงาน โดยที่ชุนยัตเซน ได้ให้เหตุผลที่การสอบคัดเลือกเข้าราชการต้องมีความสำคัญอย่างสูงสุด เพราะว่าเป็นวิธีที่ใช้มาอย่างยาวนานในประเทศจีน และการสอบคัดเลือกจะทำให้รู้ว่าใครที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ ถ้าไม่มีการสอบคัดเลือกแล้วจะทำให้ผู้ที่มีความสามารถหลายคนไม่มีโอกาสเข้ามาทำงานให้รัฐบาล แต่ในขณะที่คนที่มีความเฉื่อยชาและไม่มีความสามารถได้ถือโอกาสเข้ามาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยวิธีการคอร์รัปชั่น สำหรับอำนาจในการตรวจสอบก็เป็นลักษณะที่โดดเด่นของประเพณีการปกครองของประเทศจีนในสมัยโบราณ เนื่องจากพระจักรพรรดิจะเป็นผู้คัดเลือกคนที่จะไว้วางพระหฤทัยและมอบอำนาจในการตรวจสอบให้ เนื่องจากหน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานที่ช่วยค้ำจุนราชบัลลังก์ไม่ให้ล่มสลาย จากการกบฏหรือจากปัญหาอื่นๆ ดังนั้นหากพิจารณาว่ารัฐบาลที่ใช้รัฐธรรมนูญ 5 อำนาจเปรียบเหมือนเครื่องจักรกลแล้ว สิทธิ 4 ประการที่ประชาชนพึงมีก็จะใช้เป็นเครื่องตรวจสอบรัฐบาล

1.3 โครงการสร้างชาติ (The Outline of National Reconstruction)

ภายหลังที่ ชุนยัตเซน ทำการปฏิรูปพรรคกั๋วหมินตั๋งใน ค.ศ. 1924 เขาได้กำหนดนโยบายเพื่อวางรากฐานการพัฒนาประเทศจีนให้ทันสมัยรวมทั้งกำหนดขั้นตอนในการสร้างชาติ ดังนี้

¹Ibid. pp. 96-97.

1.3.1 การทำให้ประเทศจีนทันสมัย ประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 คือ การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ประชาชน โดยจัดสร้างสิ่งจำเป็นสำหรับการใช้ชีวิต 4 ประการ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการคมนาคม ด้วยการพัฒนาการเกษตรกรรม สนับสนุนอุตสาหกรรมสิ่งทอ จัดสร้างที่อยู่อาศัย สร้างถนนและทำคลองเพื่อพัฒนาการคมนาคม

ขั้นที่ 2 คือ การสนับสนุนให้มีการปกครองแบบประชาธิปไตย รัฐบาลจะต้องให้การศึกษากับประชาชน และให้ความรู้ในด้านการปกครองที่จำเป็นเพื่อที่ประชาชนจะสามารถใช้สิทธิทางการเมือง 4 ประการของตนได้

ขั้นที่ 3 คือ การพัฒนาความรู้สึกราชาชาตินิยม รัฐบาลจะให้ความช่วยเหลือแก่ชนกลุ่มน้อยภายในประเทศ และทำให้ชนกลุ่มน้อยสามารถจัดตั้งรัฐบาลของตนเองได้ ในขณะเดียวกันรัฐบาลจะต้องทำการป้องกันการรุกรานจากต่างประเทศรวมทั้งแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม¹

1.3.2 ขั้นตอนของการดำเนินการสร้างชาติ ประกอบด้วยขั้นตอน 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 ระยะของการบริหารประเทศโดยทหารในระยะเวลาที่ทุกหน่วยงานทางการเมืองจะต้องอยู่ภายใต้การปกครองโดยทหารเพื่อที่จะทำการรวมชาติ รัฐบาลจะต้องเอาชนะความบาดหมางในชาติด้วยกำลังทหารและปลุกเร้าประชาชนผ่านการโฆษณา เมื่อทุกมณฑลได้ปกครองด้วยทหารโดยสมบูรณ์แล้ว และบ้านเมืองสงบเรียบร้อย การปกครองด้วยทหารจะสิ้นสุดลงพร้อมกันนั้น ขั้นตอนการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนจะเริ่มขึ้น

ระยะที่ 2 ระยะของการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน รัฐบาลจะส่งผู้เชี่ยวชาญ ที่ผ่านการสอบคัดเลือกโดยคณะกรรมการบริหารกลางไปยังท้องถิ่นต่างๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในการตั้งรัฐบาลท้องถิ่น เมื่อประชาชนในเขตแดนต่างๆ ได้รับการอบรมฝึกฝนให้รู้จักการใช้สิทธิ 4 ประการของตน จนมีความเข้าใจในหน้าที่ของความเป็นพลเมืองแล้ว และมีความเต็มใจที่จะรับหลักการในการปฏิวัติ พวกเขาเหล่านั้นก็จะได้รับอนุญาตให้เลือกเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และเจ้าหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อจัดตั้งรัฐบาลท้องถิ่น เมื่อถึงขั้นที่ประชาชนสามารถจัดการปกครองท้องถิ่นได้แล้ว ถือว่าการให้ความรู้ทางการเมืองของประชาชนในเขตนั้นเสร็จสมบูรณ์

สำหรับการปกครองตามรูปแบบของรัฐบาลท้องถิ่นในระยะการให้ความรู้แก่ประชาชนนั้น ในแต่ละเขตจะทำการส่งผู้แทนของตน 1 คนเพื่อเป็นตัวแทนเข้าร่วมในการประชุมของรัฐบาลกลางซึ่งผู้แทนบางส่วนจะได้รับการคัดเลือกจากรัฐบาลกลาง และเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่รัฐบาลต้องการเพื่อเป็นตัวแทนเข้าไปทำงานในหน่วยงานของรัฐ เมื่อในแต่ละเขตได้พัฒนาไปสู่

¹ Ibid. p. 100.

การจัดการปกครองตนเองได้แล้ว ให้ถือว่ามณฑลนั้นๆได้ผ่านไปสู่ขั้นตอนของรัฐบาลตามระบอบรัฐธรรมนูญหลังจากนั้นสภาผู้แทนประชาชนจะเลือกผู้ว่าการมณฑล เพื่อเป็นผู้ดูแลให้คำปรึกษาแก่รัฐบาลท้องถิ่น โดยที่ผู้ว่าการมณฑลจะรับคำสั่งและนโยบายจากรัฐบาลกลาง มณฑลจะทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น ทั้งนี้อำนาจทั้งของรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นจะถูกแบ่งแยกอย่างเสมอภาคกัน

ในด้านนโยบายทางด้านเศรษฐกิจในระยะการให้ความรู้ทางการเมือง¹ คือหลังจากเขตต่างๆสามารถไปถึงขั้นตอนของการจัดรัฐบาลปกครองตนเองได้แล้ว เจ้าหน้าที่เขตจะเริ่มทำการประเมินที่ดินที่อยู่ในเขตนั้นๆ โดยให้เจ้าของที่ดินแสดงตำแหน่ง ขนาดและราคาของที่ดินต่อรัฐบาล โดยที่รัฐบาลท้องถิ่นอาจจะทำการจัดเก็บภาษีหรือถ้าจำเป็นรัฐบาลจะซื้อที่ดินนั้นๆตามราคาประเมิน ซึ่งราคาของที่ดินอาจจะสูงขึ้นในระหว่างการปฏิรูปการปกครองหรือระหว่างการพัฒนาทางสังคมภายหลังการแจ้งต่อเจ้าหน้าที่แล้ว แต่ผลประโยชน์ทั้งหมดก็จะกลับคืนไปสู่ประชาชนในเขตนั้น เนื่องจากผลประโยชน์ทั้งหมดที่ได้รับจากที่ดินไม่ว่าจะเป็นของป่า แร่ธาตุ ทรัพยากรธรรมชาติหรือว่าหรือว่าพลังงานน้ำ จะตกเป็นของรัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งรัฐบาลจะนำไปจัดสรรเพื่อการพัฒนาสาธารณะประโยชน์ การกุศล และกิจการอื่นๆเพื่อสาธารณะ ส่วนการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและการสร้างอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ นั้น ถ้าหากเขตการปกครองตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอและต้องการความช่วยเหลือจากภายนอก ก็จะได้รับช่วยเหลือโดยรัฐบาลกลาง ส่วนกำไรทั้งหมดที่ได้รับรัฐบาลท้องถิ่นและรัฐบาลกลางจะได้ส่วนแบ่งเท่ากัน โดยที่แต่ละเขตการปกครองตนเองจะต้องแบ่งให้แก่รัฐบาลกลางเป็นจำนวนไม่มากกว่าร้อยละ 50 อย่างไรก็ตามจำนวนเงินที่รัฐบาลท้องถิ่นต้องแบ่งให้รัฐบาลกลางนั้น จะถูกกำหนดขึ้นโดยตัวแทนของประชาชนในแต่ละปี

ระยะแรกเริ่มของการมีรัฐบาลตามระบอบรัฐธรรมนูญ รัฐบาลกลางจะทำการจัดตั้งสำนักงาน 5 หน่วยงาน เพื่อใช้อำนาจในการบริหารประเทศ ซึ่งก็คือ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจตุลาการ อำนาจการสอบคัดเลือก และอำนาจการตรวจสอบ สำนักงานบริหารจะประกอบด้วย กระทรวงดังต่อไปนี้ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและเหมืองแร่ กระทรวงแรงงานและการค้า กระทรวงการศึกษา และกระทรวงคมนาคม ก่อนที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ประธานของสำนักงานทั้ง 5 นี้จะได้รับการแต่งตั้ง ควบคุม และปลดจากตำแหน่ง โดยประธานาธิบดีของประเทศ

ระยะที่ 3 ระยะการปกครองโดยรัฐธรรมนูญ ตามโครงการสร้างชาติ และประสบการณ์ตรงระหว่างช่วงการปกครองด้วยพรรคการเมือง และระหว่างที่มีรัฐบาลตามระบอบรัฐธรรมนูญ สำนักงานนิติบัญญัติจะทำการร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อมณฑลส่วนใหญ่มีความเข้าใจเรื่องการปกครองตามระบอบ

¹ Ibid.

รัฐธรรมนูญแล้ว สภาแห่งชาติจะทำการพิจารณาในการนำเอารัฐธรรมนูญมาใช้ หลังจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแล้ว อำนาจสูงสุดของรัฐบาลกลางจะถูกโอนมาเป็นของสภาแห่งชาติ ซึ่งสภาแห่งชาติจะเป็นผู้จัดการในเรื่องสิทธิของความคิดริเริ่ม และการลงประชามติ พร้อมกันนั้นการเลือกตั้งทั่วไปแห่งชาติจะถูกจัดขึ้น หลังจากทำการเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้ว รัฐบาลแห่งชาติจะยุบเลิกไปภายในสามเดือน และอำนาจในการปกครองจะถูกโอนมายังรัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน นั่นคือความสำเร็จของโดยสมบูรณ์ตามโครงการสร้างชาติ

1.4 แลกเปลี่ยนในการประชุมครั้งแรกของพรรคก๊กมินตั๋ง

ในการประชุมพรรคครั้งแรกที่จัดขึ้นใน เดือนมกราคม ค.ศ. 1924 พรรคก๊กมินตั๋งได้มีการแลกเปลี่ยนนโยบายสำคัญหลายข้อ แลกเปลี่ยนครั้งนี้มีการแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือนโยบายภายในประเทศและนโยบายต่างประเทศ เพื่อให้พรรคก๊กมินตั๋งและรัฐบาลชาตินิยมนำไปปฏิบัติตาม ถึงแม้ว่าแถลงการณ์ครั้งนี้จะไม่ได้เขียนขึ้นโดยซุนยัตเซน แต่โดยใจความสำคัญแล้วมีความเกี่ยวข้องกับโครงการสร้างชาติของเขา ซึ่งมีใจความสำคัญแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

1.4.1 นโยบายต่างประเทศ¹

1.ทำการแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เช่น การเปิดเขตเช่า การให้สิทธิสภาพนอกอาณาเขต การให้ชาวต่างชาติควบคุมการเก็บภาษี เป็นต้น จะต้องถูกยกเลิกและถูกแทนที่ด้วยสนธิสัญญาใหม่ที่อยู่บนรากฐานของความเท่าเทียมกัน

2.ทุกประเทศที่มีความเต็มใจที่จะยกเลิกสิทธิพิเศษในประเทศจีน และยกเลิกสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม จะยังคงสถานะให้เป็นชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่งต่อไป

3.การจ่ายเงินกู้ระหว่างประเทศ เงินกู้ยืมจากต่างประเทศที่ไม่ทำให้สถานะของประเทศชาติแย่งชิงรัฐบาลจะยังคงจ่ายคืนตามเดิม ส่วนสัญญาอื่นๆที่กระทบต่อผลประโยชน์ของประเทศจะต้องทำการพิจารณาปรับปรุงใหม่

4.เงินกู้ต่างประเทศที่รัฐบาลคณะชาติไม่ได้เป็นผู้ทำสัญญา เงินกู้เหล่านี้ประชาชนไม่ต้องรับผิดชอบในการจ่ายเงิน

5.ให้มีการจัดประชุมเพื่อหาแนวทางในการจ่ายหนี้เงินกู้ต่างประเทศเพื่อปลดปล่อยประเทศจีนจากสภาพกึ่งอาณานิคม โดยเฉพาะหนี้ที่ทำให้เศรษฐกิจจีนตกเป็นทาสของต่างชาติ โดยที่ประชุมจะประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น ธนาคาร สมาคมการค้า และสถาบันการศึกษา

¹Milton J.T. Shieh. (1970). *The Kuomintang Selected Historical Document, 1894-1969*. p. 83.

1.4.2 นโยบายภายในประเทศ¹

1. หลักการการแบ่งแยกอำนาจให้สมดุลจะถูกนำมาใช้เพื่อแบ่งแยกอำนาจระหว่างรัฐบาลส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และจัดทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ โดยการแบ่งแยกนี้จะต้องไม่ให้ความสำคัญจนมากเกินไปทั้งต่อระบบรวมอำนาจหรือระบบกระจายอำนาจ

2. รัฐธรรมนูญแห่งชาติดำหนดให้ประชาชนในแต่ละมณฑลเป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญท้องถิ่น (Provincial Constitutions) และเลือกผู้ว่าราชการมณฑล (Provincial Governors) ของตนเอง แต่รัฐธรรมนูญท้องถิ่นต้องไม่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งชาติ ผู้ว่าราชการมณฑลจะมีหน้าที่ดูแลกิจการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอำนาจทางศาล กฎหมาย และกิจการบริหาร ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลาง

3. ในแต่ละมณฑลจะประกอบด้วยเขตการปกครองต่างๆ ซึ่งประชาชนทุกเขตจะมีสิทธิในการเลือกตั้งและถอดถอนเจ้าหน้าที่ รวมทั้งมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและร่างกฎหมาย ในแต่ละเขตจะมีรัฐบาลปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น (Local Self-Government) ซึ่งจะทำหน้าที่จัดเก็บภาษีที่ดิน ผลิตผลที่ได้จากที่ดิน เพื่อนำมาใช้ในโครงการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การดูแลประชาชนที่ยากไร้ ผู้สูงอายุ และเด็กกำพร้า ตลอดจนการพัฒนาด้านสาธารณสุข เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ถ้าโครงการพัฒนาท้องถิ่นที่เกินความสามารถของรัฐบาลท้องถิ่น รัฐบาลกลางจะเป็นผู้ดำเนินการ

4. ให้ยกเลิกการพิจารณาคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วไปจากการถือครองที่ดิน

5. ในขณะที่ยังไม่มี การเลือกตั้ง สำนักงานการสอบแข่งขันจะเป็นผู้คัดเลือกบุคคลเพื่อทำหน้าที่บริหารงานแทนไปก่อน

6. ประชาชนมีสิทธิในการชุมนุม การพูด การตีพิมพ์ การเลือกที่อยู่อาศัย ตลอดจนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

7. จัดให้มีระบบการเกณฑ์ทหารขึ้นแทนการว่าจ้างทหาร โดยเน้นที่จะให้สวัสดิการแก่ทหารและข้าราชการชั้นผู้น้อย

8. จัดเก็บภาษีที่ดินด้วยอัตราที่เป็นธรรมและแน่นอน รวมทั้งยกเลิกภาษีพิเศษต่างๆ

9. จัดการสำรวจสำมะโนประชากร และพัฒนาที่ดินเพื่อการเพาะปลูก

10. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหน่วยงานในชนบท พร้อมกับพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งการพัฒนาเกษตรกรรม

11. ให้มีการประกาศใช้กฎหมายแรงงาน และจัดตั้งสมัชชน์แรงงานพร้อมทั้งให้การสนับสนุนและการคุ้มครองแก่แรงงาน

¹Ibid. p. 84.

12.ประชาชนต้องได้รับความเสมอภาคทางกฎหมาย การศึกษา และเศรษฐกิจ รวมทั้งมีการพัฒนาสิทธิของสตรี

13.ให้มีการพัฒนาระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

14.รัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดกฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน โดยเจ้าของที่ดินจะต้องแจ้งการครอบครองที่ดินและเสียภาษีให้แก่รัฐ

15.การลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ เช่น การสร้างทางรถไฟ เส้นทางเดินเรือ การพัฒนาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่รัฐบาลท้องถิ่นไม่สามารถจัดทำได้ รัฐบาลกลางจะเป็นผู้ดำเนินการเอง ซึ่งรายได้ที่เกิดจากกิจการเหล่านี้จะมีการแบ่งสรรกันระหว่างรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกัน แต่รัฐบาลกลางต้องได้รับส่วนแบ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 และไม่มากกว่าร้อยละ 50

จะเห็นได้ว่าแนวความคิดของ ชุนยัตเซนตามที่กล่าวมานั้น ได้ถูกนำมาใช้เป็นหลักการในการบริหารประเทศของรัฐบาลคณะชาตินิยมโดยตลอด ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งรัฐบาลคณะชาติ โดยปรากฏในนโยบายของชาติหลายฉบับ นอกจากนี้แนวความคิดเรื่องรัฐธรรมนูญ 5 อำนาจได้ถูกนำมาใช้ในการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศอย่างเป็นทางการตั้งแต่ใน ค.ศ. 1931

2. โครงสร้างการบริหารของรัฐบาลคณะชาติ

หลังการจัดตั้งรัฐบาลคณะชาติขึ้นใน ค.ศ. 1928 การจัดการบริหารประเทศของรัฐบาลคณะชาติได้รับเอาทฤษฎีทางการเมืองของ ชุนยัตเซนมาใช้ โดยประกาศเป็นกฎหมายหลักของรัฐบาลคณะชาติ (Organic Law of National Government) ในวันที่ 30 ธันวาคม ค.ศ. 1931 ซึ่งมีใจความสำคัญดังต่อไปนี้¹

ตามกฎหมายหลักใน ค.ศ. 1931 รัฐบาลคณะชาติจะเป็นผู้ใช้อำนาจทางเมืองของสาธารณรัฐจีนโดยอยู่ภายใต้การชี้นำและการดูแลของพรรคกั๋วหมินต๋ง รัฐบาลคณะชาติประกอบไปด้วยประธาน 1 คน สมาชิกสภาแห่งชาติ 24–36 คน และสำนักงาน 5 หน่วยหรือหยวนทั้ง 5 (Five Yuan) คือ สำนักงานบริหาร (Executive yuan) สำนักงานนิติบัญญัติ (Legislative Yuan) สำนักงานตุลาการ (The Judiciary Yuan) สำนักงานการสอบคัดเลือก (Examination yuan) และสำนักงานการควบคุม (Control Yuan) แต่ละสำนักงานจะมีประธานและรองประธาน ซึ่งจะถูกคัดเลือกมาจากสมาชิกสภาแห่งชาติ ตำแหน่งประธานของแต่ละหน่วยงานมีอำนาจแต่เพียงในนามเท่านั้น ยกเว้นประธานสำนักงานบริหาร และประธานของแต่ละหน่วยงานอยู่ในตำแหน่งวาระ 2 ปี แต่สามารถดำรงตำแหน่งต่อไปได้อีก สำหรับสำนักงานบริหารทั้ง 5 มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

¹William L.Tung. (1964). *op. cit.* p. 120.

2.1 สำนักงานบริหาร (Executive yuan)

สำนักงานบริหารเป็นหน่วยงานสูงสุดของรัฐบาลคณะชาติ แต่อำนาจการบริหารงานของสำนักงานบริหารนี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงานบริหารกับพรรคก๊กมินตั๋ง ประธานาธิบดีและอำนาจทางการเมือง ถ้าหากพรรคก๊กมินตั๋ง หรือประธานาธิบดี หรือฝ่ายทหารไม่ให้ความร่วมมือ สำนักงานบริหารก็ถูกลดความสำคัญลง¹

สำนักงานบริหารประกอบด้วยประธานและรองประธานตำแหน่งละหนึ่งคน ประธานสำนักงานบริหารเรียกว่า นายกรัฐมนตรี ตลอดระยะเวลาภายใต้การปกครองของพรรคก๊กมินตั๋ง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีล้วนแต่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการของพรรคก๊กมินตั๋งเท่านั้น

สมาชิกคณะกรรมการสำนักงานบริหารหรือคณะรัฐมนตรีประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงและหัวหน้าคณะกรรมการต่างๆ ล้วนได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีตามความเห็นชอบจากนายกรัฐมนตรี² ซึ่งจะเห็นว่าตั้งแต่ตำแหน่งคณะกรรมการสำนักงานจนถึงนายกรัฐมนตรีล้วนแล้วแต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากพรรคก๊กมินตั๋งทั้งสิ้น

สำนักงานบริหารมีทำหน้าที่ในการจัดตั้งกระทรวงและบริหารงานต่างๆ อำนาจการตัดสินใจและการคัดเลือกคนเข้ารับตำแหน่งต่างๆ ล้วนแล้วแต่เป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานนี้ มีกระทรวงอยู่ภายใต้การควบคุมทั้งหมด 9 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงภายในประเทศ กระทรวงกิจการต่างประเทศ กระทรวงกิจการทหาร กระทรวงนาวิกโยธิน กระทรวงการคลัง กระทรวงการสื่อสาร กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงการรถไฟ และกระทรวงการศึกษา แต่ละกระทรวงจะนำโดย รัฐมนตรีและผู้ช่วยรัฐมนตรี 2 นาย นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานย่อยๆ ได้แก่ หน่วยงานกิจการทิเบตและมองโกเลีย หน่วยงานกิจการชาวจีนโพ้นทะเล และอื่นๆ³

สาระสำคัญที่จะต้องผ่านการประชุมและตัดสินใจจากสำนักงานบริหารประกอบด้วย

1. ร่างกฎหมายที่เสนอโดยสำนักงานนิติบัญญัติ
2. งบประมาณที่ถูกเสนอโดยสำนักงานนิติบัญญัติ
3. การนิโทษกรรมที่เสนอโดยสำนักงานนิติบัญญัติ
4. การประกาศสงคราม การเจรจาสันติภาพ รวมไปถึงการทำสนธิสัญญา ตลอดจนสาระสำคัญ เกี่ยวกับการต่างประเทศที่เสนอโดยสำนักงานนิติบัญญัติ

¹เจียน จีระวิทย์. (2547). *วิวัฒนาการการปกครองของจีน*. พิมพ์ครั้งที่3. หน้า 134.

²แหล่งเดิม. หน้า 135.

³William L.Tung. (1964). *op. cit.* p. 120.

5. การแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลที่มีตำแหน่งสูงกว่าตำแหน่ง เซียนจิน (Chienjen)*
6. เรื่องต่างๆ ที่อยู่นอกเหนือการตัดสินใจรวมถึงเรื่องที่คณะรัฐมนตรีและหน่วยงานบริหารไม่สามารถตัดสินใจได้
7. สาระสำคัญอื่นๆตามกฎหมายหรือสาระสำคัญที่มาจากความเห็นของประธานสำนักงานบริหาร ควรถูกนำมาพิจารณาตัดสินใจที่ประชุม

2.2 สำนักงานนิติบัญญัติ (Legislative Yuan)

สำนักงานนิติบัญญัติ เป็นหน่วยงานสูงสุดทางด้านกฎหมาย จะประกอบด้วยสมาชิก 50-100 คน¹ แต่ละคนดำรงตำแหน่งคราวละสองปีจะมากหรือน้อยกว่าแล้วแต่สถานการณ์ในขณะนั้นมีหน้าที่ในการตรวจสอบกฎหมาย การจัดการงบประมาณ การนิรโทษกรรม การประกาศกฎหมาย การลงนามในสนธิสัญญาและกิจการระหว่างประเทศที่สำคัญอื่นๆ²

ประธานสำนักงานนิติบัญญัติได้รับการแต่งตั้งโดยคณะกรรมการกลางของพรรคก๊กมินตั๋งผ่านทางสมาชิกสภาบริหารแห่งชาติตามการเสนอชื่อของประธานาธิบดี³ สมาชิกจะไม่ได้รับอนุญาตให้ดำรงตำแหน่งในสำนักงานอื่นๆของรัฐบาล

สำนักงานนิติบัญญัติไม่มีสิทธิที่จะลงคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจรัฐบาล และบังคับให้รัฐบาลลาออก ในขณะที่เดียวกันฝ่ายรัฐบาลก็ไม่สามารถยุบสำนักงานนิติบัญญัติได้⁴

2.3 สำนักงานตุลาการ (The Judiciary Yuan)

สำนักงานตุลาการเป็นหน่วยงานทางด้านตุลาการสูงสุดของรัฐบาลคณะชาติ ทำหน้าที่รับผิดชอบการตีความทางกฎหมายและคำสั่ง มีอำนาจให้คำแนะนำการบริหารงานด้านตุลาการ กำหนดระเบียบวินัยของข้าราชการ ตัดสินคดีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน การออกกฎหมายนิรโทษกรรม และการเลื่อนการประหาร⁵

* เซียนจิน คือลำดับที่ 4 ลำดับชั้นของราชการซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ลำดับ ดังนี้คือ ลำดับที่ 1 คือชานจิน (Shanjen) ลำดับที่ 2 คือ ไดเจิน(Daijen) ลำดับที่ 3 คือ ชานจิน (Chainjen) และลำดับที่ 5 คือ วานจิน (Wainjen) (William L.Tung. (1964). *op. cit.* p. 121.)

¹William L.Tung. (1964). *op. cit.* p. 120.

²Immanuel C.Y. Shu. (1995). *The Rise of Modern China.* p. 535.

³เซียน จีระวิทย์. (2547). *เล่มเดิม.* หน้า 135.

⁴เล่มเดิม.

⁵William L.Tung. (1964). *op. cit.* p. 121.

การจัดระเบียบองค์การสำนักงานตุลาการประกอบด้วยประธานและรองประธานตำแหน่งละหนึ่งคน ประธานของสำนักงานตุลาการเป็นประธานของคณะกรรมการตุลาการซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 17 คน โดยมีหน่วยราชการภายใต้การบังคับบัญชาที่สำคัญ 3 องค์การคือ ศาลสูง ศาลปกครอง และคณะกรรมการพิจารณาวินัยข้าราชการ นอกจากนี้ยังมีเลขานุการจำนวน 8-12 คน และที่ปรึกษาอีก 6-8 คน เพื่อบริหารงานประจำของสำนักงานตุลาการ¹

2.4 สำนักงานสอบคัดเลือก (Examination yuan)

ศูนย์ทดสอบจัดตั้งหน่วยงานนี้ขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากระบบการสอบแข่งขันเข้ารับราชการของจีนในอดีต ซึ่งในทัศนะของศูนย์ทดสอบเห็นว่า การสอบแข่งขันสามารถคัดเลือกบุคคลที่มีความเฉลียวฉลาดเข้าไปบริหารประเทศได้เป็นจำนวนมาก เขาจึงให้ความสำคัญกับการสอบแข่งขันที่ใช้สำหรับผู้สมัครเข้ารับราชการในตำแหน่งเลือกตั้ง ตำแหน่งแต่งตั้ง และตำแหน่งที่ต้องใช้ความชำนาญพิเศษ

สำนักงานสอบแข่งขันประกอบด้วยคณะกรรมการ 19 คน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดี ด้วยความยินยอมเห็นชอบจากสำนักงานตรวจตราควบคุม และคณะกรรมการสามารถดำรงตำแหน่งคราวละ 6 ปี² โดยมีอำนาจทั่วไปเกี่ยวกับการสอบแข่งขันเพื่อคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นข้าราชการทั้งสำหรับส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

สำนักงานการสอบแข่งขัน ประกอบด้วย 3 องค์การ คือ³

1. คณะกรรมการพิเศษเกี่ยวกับการสอบไล่ คณะกรรมการพิเศษเพื่อการสอบไล่ จัดตั้งขึ้นชั่วคราวเฉพาะแต่ละครั้งที่มีการสอบแข่งขัน เพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดตารางสอบ เวลา และวิชาที่สอบ การตรวจและประกาศผล

2. กระทรวงการสอบไล่ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับบุคคลเข้าเป็นข้าราชการ ทั้งที่ต้องใช้ความรู้ทั้งในภาคปฏิบัติและความชำนาญพิเศษ และมีหน้าที่แต่งตั้งคณะกรรมการพิเศษเกี่ยวกับการสอบไล่

3. กระทรวงองค์บุคคล (The Ministry of Personnel) ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนข้าราชการ ตรวจตราทะเบียนประวัติ กำหนดคุณสมบัติสำหรับชั้นของข้าราชการและการเลื่อนชั้น กำหนดอัตราเงินเดือน อำนาจที่สำคัญ คือ การแต่งตั้งผู้ที่สอบได้เข้าเป็นข้าราชการในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

¹เจียน ธีระวิทย์. (2547). *เล่มเดิม*. หน้า 137.

²เล่มเดิม. หน้า 139.

³เล่มเดิม. หน้า 138.

ในการสอบเข้าเป็นข้าราชการแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ การสอบชั้นสูง (The Higher Examination) การสอบแบบทั่วไป (The General Examination) การสอบพิเศษ (The Special Examination) เพื่อให้ตรงกับความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละหน่วยงาน¹

ข้าราชการถูกแบ่งออกเป็น 4 ชั้น ซึ่งแต่ละชั้นมีการกำหนดขั้นเงินเดือนไว้แน่นอนโดยเงินเดือนอยู่ที่ 55 เหรียญจีน (Ch\$) ถึง 800 เหรียญจีนต่อเดือน ซึ่งเงินเดือนที่ได้แตกต่างกันมากระหว่างตำแหน่งสูงและตำแหน่งระดับล่าง ทำให้ข้าราชการชั้นล่างที่ไม่ได้เบี้ยเลี้ยงและผลประโยชน์ใดๆ ต้องดำเนินชีวิตอย่างฝืดเคือง จึงนำไปสู่การคอร์รัปชันในที่สุด²

2.5 สำนักงานตรวจตราควบคุม (Control Yuan)

สำนักงานตรวจตราควบคุมเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจสูงสุดในด้านการตรวจตรา มีอำนาจหน้าที่ในการถอดถอนและตรวจสอบการเงินการบัญชี โดยมีคณะกรรมการเพื่อการตรวจสอบบัญชี สำนักงานนี้ประกอบด้วย สมาชิก 30-50 คน และเจ้าพนักงานตรวจสอบอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งถูกเลือกโดยรัฐบาลคณะชาติและสมาชิกจะต้องไม่ได้ดำรงตำแหน่งอื่นๆ ในรัฐบาล

3. โครงสร้างพรรคกั๋วหมินตั๋งและโครงสร้างการบริหารงาน

การจัดการองค์กรของพรรคกั๋วหมินตั๋งนั้น รับเอาแนวความคิดมาจากการประชุมสภาครั้งแรก ใน ค.ศ. 1924 ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยในการประชุมสภาครั้งที่ 2 ใน ค.ศ. 1926 และมีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งในการประชุมสภาครั้งที่ 3 ใน ค.ศ. 1929 แต่ในการประชุมสภาครั้งที่ 4 ใน ค.ศ. 1931 ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนการประชุมสภาครั้งที่ 5 ใน ค.ศ. 1935 ที่ประชุมพรรคมีมติเป็นเอกฉันท์ให้เพิ่มเติมตำแหน่ง จุงไฉ (Tsongtsai) หรือตำแหน่งผู้อำนวยการพรรคหรือประธานพรรคให้แก่เจียงไคเช็คอีกหนึ่งตำแหน่ง (Director-General or Leader) ซึ่งเป็นตำแหน่งที่สามารถควบคุมทั้งพรรค รัฐบาล และทหาร³ เพราะคิดว่าเป็นความจำเป็นที่จะรวมอำนาจพรรคให้อยู่ในบุคคลคนเดียวเพื่อเป็นผู้นำในการทำสงครามต่อต้านญี่ปุ่น

3.1 หลักการของพรรคกั๋วหมินตั๋ง

มาตราที่ 3 ของโครงสร้างการปฏิรูปพรรคกั๋วหมินตั๋ง ได้กล่าวว่า พรรคกั๋วหมินตั๋งใช้รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์ โดยรับบุคลากรเข้ามาโดยการเลือกตั้ง อนุมัตินโยบายโดยการประชุมหารือ โครงสร้างเป็นแบบรับคำสั่งจากบุคคลคนเดียว คนกลุ่มน้อยต้องยอมรับความ

¹Huang-Mao Tien.(1972). *Government and Politic in Kuomintang China 1927-1937*. p. 21.

²*Ibid.*

³Milton J.T.Shieh. (1970). *op. cit.* p. 185.

คิดเห็นของคนกลุ่มใหญ่ ผู้มีตำแหน่งน้อยรับคำสั่งจากผู้มีตำแหน่งสูงกว่า ก่อนที่จะมีการอนุมัติการแก้ปัญหาใดๆ จะให้มีการประชุมหารือกันอย่างเสรี หลังจากนำหลักการแก้ปัญหาใดๆ มาใช้แล้ว จะต้องรับเอาคำสั่งนั้นๆ มาใช้อย่างเป็นแบบแผนเดียวกันและการรับอำนาจจากส่วนกลาง¹

3.2 โครงสร้างของพรรคกัวมินตัง ประกอบด้วย

3.2.1 สมาชิกพรรคกัวมินตัง ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้²

เป็นผู้มีสัญชาติจีน มีอายุมากกว่า 18 ปี ยอมรับในกฎระเบียบของพรรคที่เกิดจากหลักการของลัทธิไตรราษฎร์ นโยบายทางการเมือง และยอมรับในรัฐธรรมนูญของพรรค

สมาชิกของพรรคผู้ซึ่งมีความศรัทธาในหลักการของพรรค นโยบายทางการเมือง ตลอดจนนโยบายของพรรค และผู้ซึ่งมีความตั้งใจจริงที่จะทำงานเพื่อพรรคจะได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรค

3.2.2 สายการบังคับบัญชาของพรรคกัวมินตัง แบ่งเป็น 4 ชั้น ได้แก่

1. องค์การบริหารของพรรคส่วนกลาง
2. องค์การบริหารของพรรคระดับมณฑล
3. องค์การบริหารของพรรคระดับเทศบาล
4. องค์การบริหารของพรรคระดับเขต

แต่ละระดับขององค์การบริหารพรรคดังกล่าว มีคณะกรรมการของพรรคและคณะกรรมการควบคุมแนะนำ (Supervisory Committee) ในระดับเขต คณะกรรมการของพรรคและคณะกรรมการควบคุมแนะนำได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากสมาชิกพรรคในระดับของตน โดยคณะกรรมการของพรรคในระดับเขตสามารถตั้งคณะกรรมการย่อยได้ ส่วนคณะกรรมการในระดับสูงขึ้นกว่าระดับเขตนั้น ต้องได้รับเลือกตั้งจากที่ประชุมของผู้แทนพรรคเป็นลำดับขั้น³

3.3 โครงสร้างการบริหารงานของพรรคกัวมินตังในส่วนกลาง ประกอบด้วย

3.3.1 สภาแห่งชาติ (National Congress) จัดเป็นองค์กรสูงสุดของพรรคในส่วนกลาง ตามรัฐธรรมนูญกำหนดให้สภาแห่งนี้มีการประชุมกันทุก 2 ปี แต่การประชุมสามารถ

¹ Ibid. pp. 217-218.

² Ibid. p. 218.

³ Ibid.

เปลี่ยนแปลงได้ถ้ามีเหตุการณ์พิเศษ¹ ในการประชุมสภาครั้งแรก มีตัวแทนทั้งหมด 165 คน และภายในเวลา 20 ปี ตัวแทนสภาเพิ่มขึ้นเป็น 600 คน²

ในสมัยประชุม สภาแห่งชาติทำหน้าที่ดังนี้

1. นำรายงานจากรัฐบาลกลางมาปรับใช้และพัฒนา
2. ทำการแก้ไขนโยบายและรัฐธรรมนูญของพรรค
3. กำหนดนโยบายและโครงการเพื่อให้รัฐบาลนำไปใช้ เมื่อเกิดปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ
4. เลือกตั้งคณะกรรมการบริหารกลางและคณะกรรมการควบคุมส่วนกลาง (Central

Supervisory Committee)

หรือหากว่าไม่มีการประชุมสภา อำนาจสูงสุดในพรรคจะถูกโอนไปยังคณะกรรมการบริหารกลาง และคณะกรรมการควบคุมส่วนกลาง

3.3.2 คณะกรรมการบริหารกลาง (Central Executive Committee) จะประกอบด้วยตัวแทนจากสาขาท้องถิ่นต่างๆ มีหน้าที่

1. เป็นตัวแทนพรรคในความสัมพันธ์กับภายนอก
2. ดำเนินการแก้ปัญหาของสภาแห่งชาติ
3. จัดตั้งสาขาของพรรคในมณฑล และเขตการปกครองต่างๆ
4. จัดการสำนักงานพรรคส่วนกลาง
5. จัดสรรเงินกองทุนของพรรค

3.3.3 คณะกรรมการควบคุมส่วนกลาง (Central Supervisory Committee)

เป็นหน่วยงานที่ใช้อำนาจแทนสภาแห่งชาติอีกหน่วยงานหนึ่ง เมื่อไม่ได้อยู่ในสมัยการประชุมสภาแห่งชาติ หน้าที่ของคณะกรรมการควบคุมส่วนกลาง โดยหลักคือการควบคุมระเบียบวินัยและการเงินของพรรค มีหน้าที่ดังนี้³

1. ตัดสินลงโทษสมาชิกพรรคที่ฝ่าฝืนข้อบังคับของพรรค
2. ตรวจสอบบัญชีของคณะกรรมการบริหารกลาง
3. ตรวจสอบความก้าวหน้าของกิจการในพรรค
4. ให้คำแนะนำและควบคุมรัฐบาล และตัดสินใจสิ่งใดก็ตามที่เกี่ยวกับนโยบายของพรรค

คณะกรรมการบริหารส่วนกลางและคณะกรรมการควบคุมส่วนกลางมีการจัดประชุมอย่างน้อย 1 ครั้งในทุกๆ 6 เดือน ทั้ง 2 หน่วยงานจะทำการเลือกคณะกรรมการถาวร (Standing

¹William L.Tung. (1964). *op. cit.* p. 113.

²Hung Mao Tien. (1972). *Government and Politic in Kuomintang China.* p. 34.

³William L.Tung. (1964). *op. cit.* p. 114.

Committee) ซึ่งมีจำนวนประมาณ 3-15 คน¹ เพื่อดำเนินกิจการต่างๆ แทนเมื่อสภาแห่งชาติไม่ได้อยู่ในสมัยการประชุม

3.3.4 สภาการปกครองกลาง (Central Political Council)

เป็นหน่วยงานที่เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพของพรรคในการควบคุมรัฐบาล สมาชิกของสภานี้จะถูกเสนอชื่อโดยคณะกรรมการบริหารกลาง และประเด็นหลักที่จะถูกนำมาพิจารณาและตัดสินใจในสภาการปกครองกลาง มีดังต่อไปนี้²

1. พื้นฐานทางกฎหมาย
2. หลักการทางกฎหมาย
3. นโยบายการบริหาร
4. แผนการในการป้องกันประเทศ
5. โปรแกรมทางการเงิน
6. การคัดเลือกประธานและสมาชิกของสำนักงานบริหารทั้ง 5

เมื่อรัฐบาลมีการวางโครงสร้างพรรคและการบริหารพรรค จัดทำโครงการสร้างชาติขึ้นมาแล้วรัฐบาลคณะชาติได้พยายามดำเนินการเพื่อทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้วางเอาไว้ ซึ่งการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นไปอย่างยากลำบากเนื่องจากรัฐบาลที่ตั้งขึ้นใหม่ ไม่มีความเข้มแข็งเพียงพอ นอกจากนี้ยังต้องเผชิญปัญหาในการบริหารประเทศมากมาย ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

4. บทบาทของรัฐบาลคณะชาติทางด้านการเมือง

สภาพทางการเมืองหลังจากการสถาปนาเมืองหลวงขึ้นที่หนานจิง แม้ว่าพรรคกั๋วหมินตั๋งจะพยายามวางรูปแบบทางการเมืองตามแนวนโยบายของพรรคกั๋วหมินตั๋ง ตลอดจนมีการแถลงการณ์ในการประชุมครั้งแรกของพรรค ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1924 แต่รัฐบาลต้องประสบปัญหามากมายเนื่องจาก ความแตกแยกภายในของพรรคกั๋วหมินตั๋ง การแข็งข้อของขุนศึก การปราบปรามคอมมิวนิสต์ ทำให้รัฐบาลไม่สามารถดำเนินนโยบายการปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะรัฐบาลต้องใช้เวลาในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ

4.1 การแก้ไขความแตกแยกภายในของพรรคกั๋วหมินตั๋ง

รัฐบาลคณะชาติของเจียงไคเช็คต้องประสบปัญหาเนื่องจาก วังจิงเว่ยได้กล่าวหาเจียงไคเช็คว่าทรยศต่อหลักการและแนวความคิดของซุนยัตเซน ดังนั้น ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1931 วังจิงเว่ยจึงจัดตั้งรัฐบาลของตนขึ้นที่กว้างโจว และเรียกร้องให้เจียงไคเช็คลาออกจากตำแหน่งประธาน

¹Hung Mao Tien. (1972). *op. cit.* p. 35.

²William L.Tung. (1964). *op. cit.* p. 115.

รัฐบาลคณะชาติ จึงทำให้ทั้งสองฝ่ายเกิดการปะทะกันขึ้น จนกระทั่งในเดือนกันยายน ค.ศ. 1931 เมื่อญี่ปุ่นบุกแมนจูเรียของจีน ทั้งสองฝ่ายจึงหาทางประนีประนอมกัน และในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1931 เจียงไคเช็คได้ยอมลาออกจากตำแหน่งประธานรัฐบาลกลาง หลังจากนั้นรัฐบาลที่กว้างใจของ汪精衛 ก็ได้ยุบเลิกไป ทั้งสองคนได้เดินทางมาพบกันที่อันโหว และเดินทางลงมายังหนานจิงด้วยกัน 汪精衛จึงได้เข้ารับตำแหน่ง ประธานสภาบริหาร¹ แต่ความปรองดองระหว่างผู้นำพรรคกั๋วหมินต๋งก็ไม่ได้นำมาซึ่งความสงบในประเทศ เพราะรัฐบาลหนานจิง ยังคงต้องประสบปัญหาการก่อการกบฏขึ้นในหลายพื้นที่ เช่น การกบฏของนายพลไซถึงไซในมณฑลฝูเจี้ยน ใน ค.ศ. 1933 การกบฏของเฉินจี้ถิงในมณฑลกว่างตง และหลี่จิงเหวินในมณฑลกว่างซี ค.ศ. 1936 เป็นต้น²

4.2 การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ

ถึงแม้ว่าเจียงไคเช็คจะสามารถรวมอำนาจทั้งการบริหารและการทหารไว้ได้ที่ส่วนกลาง แต่ในส่วนภูมิภาคยังคงมีขุนศึกกลุ่มต่างๆ ที่ยังคงรักษาฐานอำนาจของตนเองไว้ ซึ่งประกอบด้วย 4 กลุ่ม³ คือ

1. ขุนศึกหลี่จิงเหวิน และ ไป่จิงซี มีอำนาจปกครองมณฑลกว่างตง กว่างซี หูหนาน และหูเป่ย์
2. ขุนศึกฝิงอวี่เสียง มีอำนาจปกครองมณฑลต่างๆ ทางภาคเหนือและภาคตะวันตกเฉียงเหนือ ซึ่งได้แก่ ซานตง เหอหนาน ส่านซี กานซู ซิงไห่ และหนิงเซี่ย
3. ขุนศึกจางเสวียเหลียง มีอำนาจปกครองแมนจูเรียและจีโฮ่ว (Jehol)
4. ขุนศึกเฉียนซีซาน มีอำนาจปกครองมณฑลซานซี และพยายามขยายเขตอำนาจออกไปยังเหอเป่ย์ ชูยหยวน และซาฮาร์

ขุนศึกแต่ละกลุ่มมีกองทัพอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของตน มีกำลังรบที่เข้มแข็งจึงได้พยายามขยายอำนาจออกไปยังท้องที่อื่นๆ การมีกองทหารกระจัดกระจายอยู่เป็นจำนวนมากนี้ทำให้กองทัพขาดความเป็นเอกภาพ ทางรัฐบาลจึงต้องการจะรวบรวมกองทัพให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้นเมื่อมีการประชุมพรรคกั๋วหมินต๋งครั้งที่ 3 ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1929 พรรคเรียกร้องให้มีการปรับปรุงกองทัพโดยให้ทุกกองทัพรวมเป็นกองทัพแห่งชาติเพียงกองทัพเดียว และรับคำสั่งจากกองทัพแห่งชาติเท่านั้น และการประชุมครั้งนี้ที่ประชุมยังได้ทำการรวมงบประมาณของท้องถิ่นเข้าสู่ศูนย์กลางเพื่อป้องกันการถ่วงเทเงินที่ได้รับจากรัฐบาลคณะชาติ ซึ่งทำให้เหล่าขุนศึกเห็นว่าเป็นวิธีการลดทอนอำนาจทางการทหารของตน จึงต้องการให้รัฐบาลคณะชาติลดกำลังทหารของรัฐบาลกลางลงก่อน แต่เจียงไคเช็คยังคงยืนยันที่จะให้ลดกองกำลังทหารจากส่วนภูมิภาคลงก่อน จึงทำให้รัฐบาลคณะชาติไม่ประสบผลสำเร็จในการ

¹ทวีป วรดิolk. (2542). *ประวัติศาสตร์จีน*. หน้า 929.

²แหล่งเดิม. หน้า 930.

³Immanuel C.Y.Hsu. (1995). *op. cit.* p. 541.

ปรับปรุงกองทัพ เพราะขาดความร่วมมือจากกลุ่มขุนศึกที่กลัวว่าการปรับปรุงกองทัพจะทำให้อำนาจและผลประโยชน์ของตนต้องสูญเสีย¹

นอกจากปัญหาเรื่องการปรับปรุงกองทัพแล้ว รัฐบาลคณะชาตินิยมยังต้องประสบปัญหาการก่อความไม่สงบของขุนศึกที่ต้องการจะขยายอำนาจเขตการปกครองของตน เช่นใน ค.ศ.1929 ขุนศึกกลุ่มกว้างซีพยายามขยายเขตอำนาจของตนโดยยกทหารเข้าไปในมณฑลหูหนาน ทำให้กองทหารของเจียงไคเช็คยกเข้าปราบปรามกองทัพของขุนศึกกลุ่มกว้างซีทันที ทำให้ขุนศึกกลุ่มกว้างซีต้องถอยร่นออกจากภาคกลางของจีน แต่ยังคงฐานะกิ่งอิสระเหมือนเดิม ต่อมา ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1929 เฟิงอวี่เสียง ได้พยายามทำการกบฏต่อรัฐบาลกลาง โดยตั้งตนเป็นผู้บัญชาการ “พรรคพิทักษ์กองทัพกู้ชาติแห่งภาคตะวันตกเฉียงเหนือ” ซึ่งมีกำลังทหาร 300,000 นาย ได้ยกกำลังโจมตีทหารของรัฐบาลกลาง และทำลายทางรถไฟสายเป่ย์จิง-ฮั่นโซ่ว และหง-ไห่ ทำให้เกิดการสู้รบกับกองกำลังทหารของรัฐบาลคณะชาตินิยม ขณะเดียวกันเจียงไคเช็คได้ใช้วิธีติดสินบนขุนพลได้บังคับบัญชาของเฟิงอวี่เสียงสองคน มีผลให้กำลังทหารส่วนหนึ่งของเฟิงอวี่เสียงกันไปเข้าร่วมกับรัฐบาล ทำให้เจียงไคเช็คสามารถทำการปราบปรามการกบฏครั้งนี้ได้เป็นผลสำเร็จ แต่การจะปราบปรามขุนศึกทุกกลุ่มได้นั้นเป็นไปได้ยากสำหรับเจียงไคเช็ค เขาจึงได้ใช้วิธีประนีประนอมด้วยการเจรจากับขุนศึกโดยอนุญาตให้ขุนศึกแต่ละกลุ่มสามารถบริหารกิจการภายในของตนเองได้ ตราบเท่าที่ยังคงยอมรับอำนาจบริหารของรัฐบาลกลาง²

ใน ค.ศ. 1933 ได้เกิดกบฏต่อต้านรัฐบาลกลาง ในมณฑลฝูเจี้ยน ที่นำโดยนายพล ไช่ถึงไช่ ผู้บัญชาการกองทัพปีที่ 19 ซึ่งเดิมที่เจียงไคเช็คได้มอบหมายให้ย้ายมายังฝูเจี้ยนเพื่อสู้รบกับคอมมิวนิสต์ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ค.ศ.1912 แต่เมื่อมาประจำการที่ฝูเจี้ยนแล้ว ไช่ถึงไช่ กลับหันมาให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ มีการจัดตั้ง “รัฐบาลพรรคปฏิวัติของประชาชน” (People's Revolution Government) ขึ้นที่ฝูโจว เมืองหลวงของมณฑลฝูเจี้ยน เปลี่ยนชื่อกองทัพของตนเป็น “กองทัพปฏิวัติของประชาชน” (People's Revolution Army) และในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1933 ก็ได้ประกาศเป็นกบฏต่อรัฐบาลกลาง โดยเรียกร้องให้รัฐบาลคณะชาตินิยมร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนทำการต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น แต่เนื่องจากรัฐบาลปฏิวัติที่ฝูเจี้ยน ขาดการให้ความสนับสนุนจากคอมมิวนิสต์ จึงทำให้รัฐบาลกลางปราบปรามได้เป็นผลสำเร็จในเดือน มกราคม ค.ศ. 1934 กองทัพปีที่ 19 จึงถูกจัดตั้งใหม่เป็นกองทัพแห่งชาติที่ 7

¹ทวิป วรดิolk. (2542). เล่มเดิม. หน้า 928.

²Su Kaiming. (1986). *Modern China a Tropical History* . p. 132.

จะเห็นได้ว่าแม้ว่าพรรคกั๋วหมินตั๋งสามารถมีชัยชนะในสงครามปราบปรามขุนศึกแต่ก็ยังคงต้องเผชิญการต่อต้านจากขุนศึกเนื่องจาก ขุนศึกบางกลุ่มยังมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเองทำให้เจียงไคเช็คต้องทำการปราบปราม และท้ายที่สุดต้องใช้การเจรจาเพื่อทำให้เกิดความสงบภายในประเทศ

4.3 การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์

หลังจากการปราบปรามขุนศึกทางเหนือได้เป็นผลสำเร็จแล้ว ใน ค.ศ. 1927 การกวาดล้างพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้เริ่มขึ้นเนื่องจากเจียงไคเช็คเป็นผู้ที่ไม่นิยมฝ่ายซ้าย และที่สำคัญเจียงไคเช็คได้มองเห็นบทบาททางการเมืองที่เพิ่มขึ้นของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ดังนั้นหนทางเดียวที่จะยุติบทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็คือการใช้กำลังทหารที่เหนือกว่าเข้าปราบปรามการขยายตัวของพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยที่เจียงไคเช็คหวังที่จะกำจัดอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์ให้ออกจากประเทศจีน ดังนั้นใน ค.ศ. 1927 เจียงไคเช็คได้ทำการปราบปรามสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่ซางไห่ใน ค.ศ. 1927 ในระหว่าง ค.ศ. 1930-1934 เจียงไคเช็คได้ดำเนินการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์จีนถึง 5 ครั้ง ดังนี้

การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 1 เริ่มต้นในวันที่ 5 พฤศจิกายน ค.ศ. 1930 กองทัพรัฐบาลคณะชาติโจมตีฐานที่มั่นของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ที่บริเวณพรมแดนมณฑลหูหนาน (Hunan) หูเป่ย์ (Hubei) เจียงซี (Jiangxi) การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 2 เริ่มต้นในวันที่ 19 มีนาคม ค.ศ. 1931 โจมตีฐานที่มั่นของพรรคคอมมิวนิสต์จีนบริเวณมณฑลเจียงซี¹ แต่การปราบปรามทั้ง 2 ครั้งต้องล้มเหลว

การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 3 เริ่มต้นในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1931 โดยพรรคกั๋วหมินตั๋งเข้าโจมตีฐานที่มั่นพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เมืองรู่ยจิน² ซึ่งการปราบปรามในครั้งนี้เจียงไคเช็คนำกำลังทหารถึง 130,000 นายมาด้วยตนเอง การปราบปรามครั้งนี้ประสบความสำเร็จในระยะแรก แต่ต้องหยุดชะงักลงเพราะในเดือนกันยายน ค.ศ. 1931 ญี่ปุ่นเข้ารุกรานแมนจูเรียของจีน แต่อย่างไรก็ตามเจียงไคเช็ค ยังคงยืนกรานตามนโยบายหลักของตนว่า “จะต้องรวมจีนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้ได้เสียก่อนจึงค่อยต่อต้านญี่ปุ่น”³ เพราะเจียงไคเช็ค เห็นว่าภัยคุกคามของพรรคคอมมิวนิสต์จีนนั้นมีอันตรายต่อประเทศมากกว่าญี่ปุ่น ทำให้เจียงไคเช็ค ดำเนินการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 4 ในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1933 โดยเจียงไคเช็คระดมกำลังทหาร 153,000 คน ขณะที่กองทหารของรัฐบาลคณะชาติกำลังบุกโจมตีฐานที่มั่นของพรรคคอมมิวนิสต์จีนอยู่นั้น กองทหารญี่ปุ่นได้ยกทัพบุกยึดเมืองเร่อเหอ (Rehe) ได้และยกทัพมาประชิด

¹Milton J.T.Shieh. (1970). *op. cit.* p. 359.

²*Ibid.* p. 359.

³ทวีป วรดิลก. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 952.

กำแพงเมืองจีนซึ่งเป็นการคุกคามทั้งเป่ย์จิงและเทียนจิน ทำให้เจียงไคเช็คต้องแบ่งกำลังทหารส่วนหนึ่งขึ้นเหนือไปต้านทานการบุกของญี่ปุ่น และส่วนที่เหลือยังคงบุกฐานที่มั่นของพรรคคอมมิวนิสต์จีนต่อไป การล้อมปราบครั้งที่ 4 นี้ยุติลงในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1933¹ พร้อมกับความพ่ายแพ้ของรัฐบาลคณะชาติ

หลังจากที่การล้อมปราบครั้งที่ 4 ต้องล้มเหลว รัฐบาลคณะชาติได้เจรจาสงบศึกกับญี่ปุ่นโดยมีการลงนามกันในข้อตกลงตังกู (Tanggu Agreement) เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1933 ทำให้ญี่ปุ่นยุติการรุกรานจีนชั่วคราว เจียงไคเช็คจึงสามารถดำเนินการปราบปรามคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 5 ใน วันที่ 19 ตุลาคม ค.ศ. 1933² การปราบปรามครั้งนี้เจียงไคเช็คได้ระดมกำลังทหารถึง 1,000,000 นาย ประกอบด้วยทหาร 75 กองพล เครื่องบิน 400 ลำ ปืนใหญ่อีกจำนวนมาก และมีนายทหารเยอรมันเป็นที่ปรึกษาทางยุทธศาสตร์ กำลังทหารของรัฐบาลคณะชาติเริ่มต้นดำเนินการปิดล้อมทางเศรษฐกิจและทางทหารต่อฐานที่มั่นที่รู่ยจิน พร้อมกับสร้างถนนเพื่อความสะดวกในการขนส่งทหารและอาวุธ รวมทั้งสร้างป้อมติดปืนกลโดยรอบฐานที่มั่นเมืองรู่ยจิน และค่อยๆ ทำการบีบวงล้อมของการปราบปรามเข้าไปอย่างช้าๆ ในปลายเดือนตุลาคม ค.ศ. 1933 ขณะที่การปราบปรามกำลังดำเนินอยู่นั้น นายพลไช่ถึงไช้ซึ่งเป็นนายพลของกองทัพรัฐบาลในฝูเจี้ยนก่อการกบฏขึ้น โดยเขาได้ยื่นข้อเสนอให้รัฐบาลคณะชาติทำข้อตกลงสงบศึกชั่วคราวกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน เพื่อรวมกำลังกันต่อต้านกองทัพญี่ปุ่น แต่ทว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์จีนกลับไม่ยอมรับด้วย³ ดังนั้นหลังจากรัฐบาลคณะชาติปราบปรามนายพลไช่ถึงไช้ได้แล้ว จึงหันมาระดมกำลังทำการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ต่อไป ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1934 การสู้รบที่กว้างขวาง บริเวณพรมแดนฝูเจี้ยน กองทัพของรัฐบาลคณะชาติ สามารถมีชัยชนะเหนือกองทัพของฝ่ายคอมมิวนิสต์ทำให้ทหารของฝ่ายคอมมิวนิสต์เสียชีวิตไป 4,000 นาย และบาดเจ็บอีกกว่า 20,000 นาย ทำให้กำลังหลักของกองทัพคอมมิวนิสต์จีนแทบจะถูกกวาดล้างทั้งหมด ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1934 กองทัพของรัฐบาลสามารถเข้ายึดจางต้ง (Changding) ต่อมาในเดือนกันยายนก็สามารถเข้ายึดซิงกั่ว (Xingguo) ได้ทำให้กองทัพแดงต้องถอยทัพออกจากฐานที่มั่นที่รู่ยจิน และในวันที่ 10 พฤศจิกายน ค.ศ. 1934 กองทัพของรัฐบาลก็สามารถเข้ายึดเมืองรู่ยจิน ที่ถือเป็นเมืองหลวงของเขตคอมมิวนิสต์ไซเวียดโนจิน ทำให้กองกำลังส่วนใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์ต้องเดินทางออกจากฐานที่มั่นที่รู่ยจินซึ่งอยู่ทางภาคใต้ขึ้นภาคเหนือ การอพยพของพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งนี้เรียกว่า “การเดินทางทัพทางไกล” (The Long March, 1934-1935) ในระหว่างการเดินทางทัพทางไกลนี้ เจียงไคเช็คยังคงดำเนินการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์อยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการกวาดล้างเพื่อไม่ให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนสามารถตั้งตัวได้ดังเดิม

¹แหล่งเดิม.

²Milton J.T.Shieh. (1970). *op. cit.* p. 360.

³ทวีป วรดิกล. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 953.

5. บทบาทของรัฐบาลคณะชาติทางด้านเศรษฐกิจ

ตามนโยบายทางด้านเศรษฐกิจที่รัฐบาลคณะชาติวางแผนไว้ รัฐบาลจะทำการพัฒนาที่ดิน พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสร้างอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งต้นแบบของการพัฒนาทางเศรษฐกิจของรัฐบาลคณะชาติได้แก่ประเทศซึ่งมีการปกครองแบบรวมอำนาจเด็ดขาด เช่น เยอรมัน สหภาพโซเวียตและญี่ปุ่น เป็นต้น แต่เนื่องรัฐบาลคณะชาติเป็นรัฐบาลใหม่ที่ไม่มีความสามารถในการบริหาร อีกทั้งยังเป็นรัฐบาลที่มีทหารเป็นผู้นำ ทำให้รัฐบาลไม่สามารถทำงานงบประมาณและทำการตรวจเงินแผ่นดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงไม่สามารถควบคุมการเงินเพื่อทำโครงการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹ แม้ว่ารัฐบาลคณะชาติได้พยายามพัฒนาระบบการจัดเก็บภาษีเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐบาล แต่การจัดเก็บภาษียังไม่ได้มีการกำหนดให้หน่วยงานไหนรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน ทั้งในกฎหมายหลักของรัฐบาลคณะชาติและในรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐจีน ดังนั้นในการประชุมเศรษฐกิจชาติใน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวในระหว่างวันที่ 20-30 มิถุนายน ค.ศ. 1928 และการประชุมการเงินแห่งชาติ ในระหว่างวันที่ 1-19 กรกฎาคม ค.ศ. 1928 ซึ่งการประชุมทั้งสองครั้งนี้ได้มีการระบุถึงอำนาจในการเก็บภาษีของรัฐบาลกลาง รวมทั้งร่างเอกสารที่จะมีการจัดแบ่งการเก็บภาษีอย่างชัดเจนระหว่าง ภาษีที่เป็นรายได้ของรัฐบาลกลางและภาษีที่เป็นรายได้ของส่วนภูมิภาค ในที่ประชุมตกลงว่า ให้รัฐบาลท้องถิ่นมีสิทธิในการเก็บภาษีบางประเภทเช่น ภาษีเกลือ และภาษีที่ดิน ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งรายได้หลักของรัฐบาล²

เหตุผลที่รัฐบาลกลางยอมให้รัฐบาลท้องถิ่น มีอำนาจทางกฎหมายในเรื่องการจัดเก็บภาษีที่ดินเนื่องจากเหตุผล 2 ประการ ประการแรกคือ รัฐบาลยังไม่มีความพร้อมในการจัดเก็บภาษีที่ดิน เพราะระบบการจัดเก็บภาษีที่ดินต้องใช้เวลาในการจัดทำ เช่นการลงทะเบียนที่ดิน การประเมินค่าที่ดิน เป็นต้น ซึ่งไม่สามารถทำสำเร็จได้ในระยะเวลาแค่ 10 ปี ประการที่สอง คือเป็นการสร้างความเชื่อใจระหว่าง รัฐบาลคณะชาติและขุนศึกส่วนภูมิภาค

จากการให้สิทธิในการจัดเก็บภาษีที่ดินซึ่งเป็นรายได้หลักของรัฐบาลกลางแก่รัฐบาลท้องถิ่น เป็นผลให้รัฐบาลคณะชาติขาดรายได้ลงไปอย่างมาก ประกอบกับนโยบายทางการเมืองและปัญหาทางการเมืองของรัฐบาลทำให้รัฐบาลต้องใช้จ่ายเงินในการทหารเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้จำกัด ทำให้การพัฒนาสังคมในชนบทและการพัฒนาทางเศรษฐกิจไม่สามารถตามนโยบายที่กำหนดไว้

หลังจากการประชุมครั้งแรกสิ้นสุดลง ซ่งจื่อเหวิน (Song Ziwen) หรือ ที.วี. ซ่ง ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้เรียกร้องให้จัดการประชุมเพื่อพิจารณาโครงการการ

¹แฟร์แบงค์, จอนห์ เค,โรเซาเออร์., เอ็ดวิน โอ. และ เครก, อัลเบิร์ต เอ็ม. (2550). *เอเชียตะวันออกยุคใหม่* เล่ม 2. หน้า 797.

²Hung Mao Tien. (1972). *op. cit.* p. 75.

พัฒนาเศรษฐกิจเกี่ยวกับการเงิน การวางงบประมาณ และการจัดเก็บภาษีของรัฐบาล โดยเสนอให้รวมการจัดการภาษีให้เป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อ จะได้ตรวจสอบรายรับของรัฐบาลได้อย่างแน่นอน หลังจาก ซึ่งเจี๊ยะเหวินได้เสนอระบบการจัดการเกี่ยวกับรายได้ของประเทศ ดังนั้นในเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1930 รัฐบาลจึงประกาศข้อบังคับเพื่อนำระบบนี้มาใช้ ซึ่งมีกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ เดือน กรกฎาคม ค.ศ.1930 จนถึง เดือนมิถุนายน ค.ศ. 1931 โดยให้กระทรวงการคลังเป็นผู้ดำเนินการ ภายใต้ระบบนี้ผู้ที่มิชอบสำคัญในการวางแผนและจัดการงบประมาณได้แก่ สภาการเมืองกลาง สำนักงานนิติบัญญัติ และหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารงานงบประมาณทั่วไป ซึ่งเสียส่วนใหญ่ในการประชุมมาจากสภาการเมืองที่เป็นเครื่องมือทางการเมืองในการควบคุมการเงินของ เจียงไคเช็ค ทำให้การบริหารงบประมาณไม่มีรูปแบบอย่างชัดเจน และการใช้เงินอยู่ภายใต้ความต้องการส่วนตัวของผู้นำรัฐบาลเท่านั้น¹

นอกจากนั้นแล้ว รัฐบาลคณะชาติยังต้องเผชิญกับปัญหาทางการเงินที่เรื้อรังมาตั้งแต่ก่อนการ ก่อตั้งสาธารณรัฐจีน เห็นได้จากคำชี้แจงของคณะกรรมการความเป็นหนี้แห่งชาติ (Committee on National Indebtedness) ได้ชี้ให้เห็นถึงหนี้จำนวนมหาศาลทั้งจากต่างประเทศและในประเทศ โดยประมาณแล้วหนี้ของกระทรวงการคลัง มีจำนวนสูงถึง 1.6 พันล้านดอลลาร์ และหนี้ของกระทรวงการ คมนาคมอยู่ที่ประมาณ 597 ล้านดอลลาร์ การเป็นหนี้จำนวนมากนี้เป็นปัญหาสำหรับรัฐบาลคณะ ชาติที่ ซึ่งมีรายได้ทั้งหมดระหว่าง ค.ศ. 1928 -1929 เพียงแค่ 333 ล้านดอลลาร์² ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะ สามารถควบคุมธนาคาร 2 แห่ง คือ ธนาคารกลาง (The Central Bank) กับธนาคารกสิกร (The Farmer's Bank of China) และรัฐบาลพยายามแก้ปัญหาด้วยการกู้เงินจากธนาคาร โดยใช้พันธบัตรรัฐบาลค้ำประกัน แต่อย่างไรก็ตามการกู้เงินไม่สามารถแก้ไขปัญหาการใช้งบประมาณที่เกินดุลได้อย่างแท้จริงและกลับทวี ความรุนแรงมากขึ้น เพราะเจียงไคเช็คต้องการรักษาฐานอำนาจของตนเอง จึงต้องเพิ่มงบประมาณเพื่อ สร้างความเข้มแข็งของกองทัพ จนกระทั่งในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1934 รัฐบาลคณะชาติได้ออกกฎหมาย บังคับให้ธนาคารต่างๆ ทั่วประเทศจีนนำเอาทรัพย์สินไม่ว่าจะในรูปแบบของพันธบัตร ทองคำ หรือเงินสด ใน อัตราร้อยละ 25 เป็นกองทุนเรียกว่าทรัสต์ โดยธนาคารชาติจีนเป็นผู้ถือไว้³

การกระทำดังกล่าวทำให้รัฐบาลคณะชาติสามารถมีงบประมาณเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยให้ ธนาคารพาณิชย์ทั่วประเทศเข้ามาช่วยแบกรับภาระรายจ่ายทางทหารที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ในขณะนั้น วิธีการในการแก้ปัญหาในลักษณะนี้ เจียงไคเช็คผู้นำรัฐบาลคณะชาติได้รับคำแนะนำมาจากซึ่งเจี๊ยะเหวิน น้องภรรยาของเจียงไคเช็คและซึ่งเสียงซี พี่เขยของเจียงไคเช็คนั่นเอง โดยมีเป้าหมายเพื่อจะเข้ายึดธนาคาร

¹ Ibid. p. 76.

² Hung Mao Tien. (1972). *op. cit.* p. 77

³ ทวีป วรดิลก. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 934.

ชาติ (The Bank of China) และธนาคารคมนาคม (The Bank of Communication) ที่มีเจียงกงเจี๋ยน (Chang Gongquan) เป็นนายธนาคาร ซึ่งทรัพย์สินของทั้ง 2 ธนาคารนี้มีมูลค่ามากกว่าธนาคารกลางถึง 3 เท่า ดังนั้นในวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1935 เจียงไคเช็คจึงได้ประกาศยึดธนาคารชาติ ธนาคารคมนาคม และธนาคารกลาง โดยอ้างเหตุผลว่า เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสินเชื่อของทั้ง 3 ธนาคาร และมอบให้ช่งจื่อเหวิน ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการธนาคารชาติจีน ส่วนเจียงกงเจี๋ยนนายธนาคารชาติและธนาคารคมนาคมถูกปลดลงให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ว่าการธนาคารกลาง¹ จากการกระทำดังกล่าวทำให้เจียงไคเช็คสามารถยึดเอาทรัพย์สินของทั้ง 3 ธนาคารมาไว้ในครอบครองได้

หลังการประกาศรวม 3 ธนาคารแล้ว เจียงไคเช็คผู้นำรัฐบาลคณะชาติประกาศให้ระบบเงินหยวนของจีนถอนตัวออกจากระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรามาตรฐานของโลก ทำให้ค่าเงินหยวนและการผลิตธนบัตรของจีน ไม่ต้องขึ้นอยู่กับอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างค่าเงินหยวนกับค่าเงินต่างประเทศอีกต่อไป หลังจากทีรัฐบาลประกาศมาตรการต่างๆ เหล่านี้แล้ว ส่งผลให้รัฐบาลคณะชาติสามารถพิมพ์ธนบัตรได้มากตามความต้องการ และในวันที่ 3 พฤศจิกายน ค.ศ. 1935 รัฐบาลคณะชาติได้ออกกฎหมายให้ผู้มีเงินเหรียญไว้ในครอบครองทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเอกชนหรือธนาคารก็ตาม ให้นำเงินเหรียญมาแลกเปลี่ยนธนบัตรที่ธนาคารทั้ง 4 แห่ง คือ ธนาคารกลาง ธนาคารชาติ ธนาคารคมนาคม และธนาคารกสิกร ผลในระยะสั้นหลังการประกาศกฎหมายทำให้ราคาพืชผลและสินค้าต่างๆ เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ และผลในระยะยาวเกิดภาวะเงินเฟ้อรุนแรงมากขึ้น² เพราะรัฐบาลยังคงแก้ปัญหาทางการเงินด้วยการพิมพ์ธนบัตรเป็นจำนวนมากจนทำให้มูลค่าธนบัตรไม่ตรงกับมูลค่าที่แท้จริง ส่งผลให้ธนบัตรมีค่าเท่ากับเศษกระดาษ* และภายในระยะเวลาเพียง 10 ปี เศรษฐกิจของประเทศจีนก็เข้าสู่ภาวะวิกฤต

ความตกต่ำของเศรษฐกิจจีน นอกจากเหตุผลข้างต้นแล้วยังเป็นผลมาจากการผูกขาดอำนาจของสี่ตระกูลใหญ่ อันประกอบไปด้วย ตระกูล เจียง ช่ง ช่ง และเฉิน โดยมี เจียงไคเช็ค ช่งจื่อเหวิน ช่งเสียงซี และเฉินกั๋วฟู่กับเฉินลิฟู เป็นแกนนำของแต่ละตระกูลตามลำดับ เนื่องจากทั้งสี่ตระกูลใหญ่เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลในการบริหารประเทศ ซึ่งสี่ตระกูลใหญ่นี้ไม่ได้แก้ปัญหาตามแนวทางเศรษฐกิจแต่กลับตักตวงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยยอมให้สหรัฐอเมริกานำเข้าสินค้าเพื่อแลกกับการสนับสนุนทางการเมืองในการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์ ผลทำให้สินค้าหลักที่จีนผลิตได้เองถูกสินค้า

¹แหล่งเดิม. หน้า 934.

²แหล่งเดิม. หน้า 935.

*ใน ค.ศ. 1937 เงินมูลค่า 50 เหรียญจีน (Ch\$) สามารถซื้อข้าวได้ 1 ตัน ใน ค.ศ. 1941 เงินมูลค่า 50 เหรียญจีน สามารถซื้อไก่ได้ 1 ตัว ใน ค.ศ. 1945 เงินมูลค่า 50 เหรียญจีน สามารถซื้อไข่ได้ 1 ใบ (Brian Catchpole. (1978). *A Map History of Modern China*. p. 66.)

ต่างประเทศเข้ามาตีตลาดด้วยราคาที่ถูกลงกว่า เช่น ราคาข้าวสาลีในจีน ราคากระสอบละ 25,000 หยวน ในขณะที่ราคานำเข้าจากต่างประเทศอยู่ที่ กระสอบละ 1,500 – 1,600 หยวนเท่านั้น ทำให้ภาคการผลิตต่างๆในจีนทั้งด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมตกต่ำลงส่งผลให้ประชาชนเดือนร้อนและเศรษฐกิจเสื่อมถอยลงมากยิ่งขึ้น¹

6. บทบาทของรัฐบาลคณะชาติทางด้านต่างประเทศ

นโยบายด้านการต่างประเทศของรัฐบาลคณะชาติในสมัยเจียงไคเช็คคือการแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ตามที่กำหนดไว้ในแถลงการณ์การประชุมพรรคครั้งแรก เดือนมกราคม ค.ศ. 1924 และการต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น ซึ่งทำให้รัฐบาลต้องหันเหความสนใจจากการพัฒนาประเทศ และการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ไปสู่การทำสงครามกับญี่ปุ่น

6.1 การแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

เป็นนโยบายสำคัญของพรรคกั๋วหมินต๋ง โดยรัฐบาลคณะชาติทำการเจรจาแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมสำเร็จเฉพาะในเรื่องภาษีศุลกากรที่เคยระบุไว้ให้จีนเก็บได้เพียงร้อยละ 5 เท่านั้น สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่เซ็นสัญญาสัญญากับรัฐบาลจีนยอมรับหลักการการเป็นเอกราชในการเก็บภาษีศุลกากรของจีน ในวันที่ 24 กรกฎาคม ค.ศ. 1928 ตามมาด้วยประเทศอื่นๆ เช่น เยอรมนี ในวันที่ 17 สิงหาคม ค.ศ. 1928 เบลเยียม ในวันที่ 22 พฤศจิกายน ค.ศ. 1928 อิตาลีในวันที่ 27 พฤศจิกายน ค.ศ. 1928 อังกฤษ ในวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 1928 ฝรั่งเศส ในวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ. 1928 และญี่ปุ่น ในวันที่ 6 พฤษภาคม ค.ศ. 1929² ความสำเร็จในการแก้ไขสนธิสัญญาครั้งนี้ได้สร้างชื่อเสียงแก่รัฐบาลเป็นอย่างมาก สำหรับในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขตหรือการใช้อำนาจทางการศาลของต่างชาติในประเทศจีน มหาอำนาจยังไม่ยอมแก้ไขจนกว่าจีนจะได้มีการปฏิรูประบบการยุติธรรมของตน แต่ในวันที่ 26 ธันวาคม 1929 คณะกรรมการฝ่ายการเมืองของพรรคกั๋วหมินต๋งได้มีมติให้รัฐบาลออกคำสั่งยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1930 ทำให้อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่นเป็นผู้นำในการคัดค้านจีน การเจรจาระหว่างประเทศได้ดำเนินไปจนกระทั่งญี่ปุ่นเข้าครอบครองแมนจูเรียในค.ศ. 1931 ก็ยังไม่สามารถตกลงกันได้³

¹วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2547). เศรษฐกิจการเมืองจีน. หน้า 25-26

²Immanuel C.Y. Shu. (1995). *op. cit.* p. 567

³เขียน อธิระวิทย์. (2547). เล่มเดิม. หน้า 157-158

6.2 รัฐบาลคณะชาตินิยมกับการต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น ระหว่าง ค.ศ. 1931-1945

ในขณะที่สภาพทางการเมืองของรัฐบาลคณะชาตินิยมที่มุ่งเน้นกับการกวาดล้างพรรคคอมมิวนิสต์จีนอยู่นั้น รัฐบาลคณะต้องเผชิญกับการรุกรานแมนจูเรียของญี่ปุ่น จนนำไปสู่การสถาปนาแมนจูเรียเป็นประเทศอิสระ โดยใช้ชื่อว่าแมนจูเก๋ว พร้อมกับนั้นรัฐบาลต้องเผชิญกับแรงผลักดันของประชาชนที่ต้องการให้รัฐบาลร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนในการต่อต้านญี่ปุ่น จึงทำให้เกิดแนวร่วมระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีนในการทำสงครามกับญี่ปุ่น จนกระทั่งการสิ้นสุดของสงครามใน ค.ศ. 1945 ด้วยการพ่ายแพ้ของญี่ปุ่น แต่จะนำไปสู่การแตกร้างอย่างรุนแรงระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีนต่อไป

6.2.1 การดำเนินการต่อต้านญี่ปุ่น

หลังจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนสามารถเข้ายึดเมืองเจียนอานเป็นฐานที่มั่นได้แล้วในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1936 พรรคคอมมิวนิสต์ได้เริ่มส่งเสริมการร่วมมือกับทุกพรรคการเมือง ทุกกลุ่ม และทุกกองกำลังเพื่อร่วมเป็นพันธมิตรต่อต้านญี่ปุ่น โดยมีสมาคมต่างๆ สนับสนุนการจัดแนวร่วมครั้งนี้ ได้แก่ สมาคมต่อต้านญี่ปุ่นเพื่อปลดแอกประเทศ (The National Liberation Anti-Japanese Association) สันนิบาตต่อต้านญี่ปุ่นแห่งประชาชน (The People's Anti-Japanese League) และสมาคมช่วยชาติ (The National Salvation Society) มีการตั้งคำขวัญต่างๆ ขึ้น เช่น "ชาวจีนไม่ต่อสู้กับชาวจีน" (Chinese must not fight chinese) และ "ทำสงครามกับญี่ปุ่น ยุติสงครามภายใน" (Immediate war with japan ; Stop fighting the communist) เป็นต้น¹ และในวันที่ 6 พฤษภาคม ค.ศ. 1936 พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ส่งโทรเลขถึงรัฐบาลคณะชาตินิยมเรียกร้องให้ยุติความขัดแย้งในอดีต หันมาจัดตั้งรัฐบาลต่อต้านญี่ปุ่นพร้อมกับยืนยันท่าทีของตนว่า ได้มีมติให้ระงับการต่อสู้กับกองทัพก๊กมินตั๋ง² ต่อมาในวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1936 คณะกรรมการของพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้มีสารเปิดผนึกไปยังคณะกรรมการบริหารกลางของพรรคก๊กมินตั๋ง เรียกร้องให้มีการร่วมมือกันระหว่าง 2 พรรค ในข้อความตอนหนึ่งว่า

พรรคคอมมิวนิสต์จีนและกองทัพแดง แกล้งการณ์ว่าพวกเราเห็นด้วยกับการสถาปนารัฐประชาธิปไตยอันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วประเทศ เห็นด้วยกับการเรียกประชุมสภาที่มาจากการเลือกตั้งที่เป็นสากล การมีสภาผู้แทนราษฎร การต่อต้านญี่ปุ่นเพื่อช่วยประเทศชาติให้พ้นภัย และการรวมกองทัพรัฐบาลเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วประเทศ เราขอประกาศในที่นี้ว่าเมื่อไหร่ที่สามารถสถาปนาสาธารณรัฐ

¹ Ibid. p. 563.

² ทวีป วรดิลก. (2542). เล่มเดิม. หน้า 967.

ประชาธิปไตยสำหรับทั้งประเทศได้แล้ว เขตสีแดงจะกลายเป็นส่วนประกอบหนึ่งของ
รัฐนั้น ผู้แทนราษฎรของเขตแดงจะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสภาประชาชนจีน และ
ระบบประชาธิปไตยจะถูกจัดตั้งขึ้นในเขตแดง ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของประเทศจีน¹

ข้อความนี้ได้สร้างความคลางแคลงใจให้แก่รัฐบาลคณะชาติเป็นอย่างมาก จึงไม่ได้ให้
การตอบรับ ซึ่งทำให้พรรคคอมมิวนิสต์เป็นฝ่ายได้เปรียบในการโฆษณา เพราะแม้ฝ่ายคอมมิวนิสต์
จะแสดงความจริงใจในการจะเลิกข้อพิพาทบาดหมางทั้งหมด เพียงแค่ให้เจียงไคเช็คทำการต่อต้าน
ญี่ปุ่นอย่างจริงจังเท่านั้นแต่เจียงไคเช็ค กลับปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือ

ในขณะที่ญี่ปุ่นได้รุกรานเข้ามาในจีนจนสามารถยึดครองดินแดนในจีนได้หลายแห่ง
เช่น เรอเหอ ชาร์ฮาร์ เหวเปย และแมนจูเรียใน พร้อมกับจะบีบให้รัฐบาลคณะชาติเข้าเป็นพันธมิตร
กับญี่ปุ่นเพื่อต่อต้านสหภาพโซเวียต แต่เจียงไคเช็คก็ไม่สนใจและยังคงยึดมั่นในนโยบายการปราบ
คอมมิวนิสต์ก่อน อีกทั้งประกาศว่าจะทำสงครามกวาดล้าง “ครั้งที่หก” ซึ่งจะเป็นครั้งสุดท้ายในไม่
ช้า² ทำให้ตลอด ค.ศ.1936 มีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องให้มีการจัดตั้งแนวร่วมต่อต้านญี่ปุ่นโดย
มีบุคคลสำคัญต่างๆ รวมถึงสมาชิกพรรคกั๋วหมินตั๋งร่วมกันจัดตั้งสันนิบาตกู้ชาติจีนขึ้น เช่น มาตาม
ซ่งซิงหลิง ภรรยาของ ซุนยัตเซน เหวเซียงเหิง ภรรยาของเลี้ยวจงไซ เข้าร่วมด้วย ซึ่งต่อมาในเดือน
พฤศจิกายน ค.ศ. 1936 เจียงได้สั่งจับสมาชิกคนสำคัญของสันนิบาตนี้ เป็นจำนวน 7 คน แสดงถึง
ความสนใจการต่อต้านญี่ปุ่น ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนและพรรคกั๋วหมินตั๋ง
จึงยังไม่ได้มีการร่วมมือกันเกิดขึ้น จนกระทั่งเกิดวิกฤตการณ์ซีอาน (Xian Incident, 1936) ซึ่งถือว่าเป็น
จุดเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองพรรค

วิกฤตการณ์ซีอาน

เนื่องจากฝ่ายรัฐบาลคณะชาติมีเป้าหมายหลักที่จะปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์จีนก่อนที่จะ
จะทำสงครามกับญี่ปุ่น ทำให้เจียงไคเช็คสั่งการให้กองทัพในเขตตะวันตกเฉียงเหนือเดินทางไปยัง
มณฑลส่านซีภายหลังจากการลงนามในข้อตกลงดังกล่าแล้ว กองทัพนี้มีเจียงเสวียเหลียงเป็นผู้บัญชาการ
และกองทัพภาคตะวันตกเฉียงเหนือ ซึ่งมีหยางหูเจิง (Yang Hucheng) เป็นผู้บัญชาการ แต่การ
ปราบปรามคอมมิวนิสต์โดยกองทัพทั้งสองนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากบรรดานายทหารต่างรู้สึกคิดถึง
บ้านเกิดและมีความเบื่อหน่ายในสงครามกลางเมือง ทำให้นายทหารของกองทัพทั้งสองนี้มีความโน้มเอียง
ไปกบฏนโยบายสร้างแนวร่วมต่อต้านญี่ปุ่นของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเจ้าหน้าที่ของฝ่ายคอมมิวนิสต์จึงฉวย

¹William L.Tung. (1964). *op. cit.* p. 163.

²ทวีป วรดิลก. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 968.

โอกาสแทรกซึมเข้าไปยังเจ้าพนักงานฝึกฝนกองกำลังทหาร¹ และในที่สุดจางเสวียเหลียงและกองทัพคอมมิวนิสต์ก็สามารถทำการสงบศึกกันได้ชั่วคราว การลอบพบปะกันอย่างลับๆระหว่าง โจวเอินไหล ผู้นำคนหนึ่งของพรรคคอมมิวนิสต์ และจางเสวียเหลียงมีการตกลงให้ความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการเคลื่อนไหวของนักศึกษาประชาชนจีนในการต่อต้านญี่ปุ่น เหตุผลหนึ่งที่กองทัพของจางเสวียเหลียงให้ความโน้มเอียงที่จะเข้าข้างพรรคคอมมิวนิสต์ เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นผู้สังหารจางจั่วหลิน บิดาของเขาและยังรุกรานแมนจูเรียจนทำให้ทหารแมนจูเรียทั้งหลายต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอน รวมถึงผิผิวในตัวเจียงไคเช็คที่ไม่ดำเนินนโยบายต่อต้านญี่ปุ่นเลย จางเสวียเหลียงจึงหันมาให้ความสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ที่มีนโยบายต่อต้านญี่ปุ่นอย่างชัดเจน²

ในวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 1936 เจียงไคเช็คเดินทางไปถึงเมืองซีอานเพื่อบัญชาการโจมตีที่ตั้งของพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นเวลาเดียวกันกับที่กองทหารญี่ปุ่นบุกยึดมณฑลชุนหยวน ที่อยู่ติดชานซี จางเสวียเหลียงจึงได้เสนอต่อ เจียงไคเช็คเพื่อนำกองทหารของตนเข้าต่อต้านทหารญี่ปุ่น แต่เจียงได้ปฏิเสธและต่อมาได้สั่งปลด จางเสวียเหลียงออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการกองทัพแมนจูเรีย³ ทำให้ในวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ. 1936 กองทหารของจางเสวียเหลียงและหยางหูเจิงได้ก่อกบฏขึ้น โดยได้บุกเข้าที่พักรับของเจียงไคเช็คและจับกุมตัวเจียงไคเช็คหลังจากนั้นได้ยื่นข้อเสนอดต่อเจียงไคเช็ค 8 ประการดังนี้⁴

1. ปรับปรุงรัฐบาลหนานจิงโดยรวมกลุ่มต่างๆเพื่อช่วยประเทศชาติให้พ้นภัย
2. ยุติการต่อสู้ภายใน
3. ปลดปล่อยตัวผู้นำที่รักชาติที่ถูกคุมตัวอยู่ในซังไห่
4. ปลดปล่อยตัวนักโทษทางการเมืองทั้งหมด
5. ให้สิทธิประชาชนในการชุมนุมกัน
6. ให้อิสระในการเคลื่อนไหวกับองค์กรรักชาติ
7. ยึดมั่นและดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของของดร. ซุน ยัตเซ็น
8. ให้มีการประชุมเพื่อช่วยชาติให้พ้นภัยในทันที

ดังนั้นในวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 1936 กองทัพทั้งสองและกองทัพของพรรคคอมมิวนิสต์จึงได้จัดตั้งแนวร่วมเพื่อการต่อต้านญี่ปุ่นขึ้น ซึ่งมีจางเสวียเหลียงดำรงตำแหน่งประธานคณะทหาร เหตุการณ์ที่ซีอานครั้งนี้เป็นที่กล่าวถึงกันทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ บรรดาผู้นำฝ่ายขวา

¹Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 564.

²ทวีป วรดิolk. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 969.

³*แหล่งเดิม*. หน้า 970.

⁴Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 564.

ของรัฐบาลคณะชาติตัดสินใจจะส่งกองทหารเข้ามายังซีอาน ในที่สุดจางเสวียเหลียงติดต่อให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนส่งผู้แทนไปร่วมปรึกษา พรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงส่งโจวเอินไหลมาเป็นผู้แทนในการเจรจาครั้งนี้¹

ภาพประกอบ 14 เจียงไคเช็คพบกับจางเสวียเหลียงที่ซีอานใน ค.ศ. 1936

ที่มา : <http://www.answers.com/topic/xi-an-incident> (Online)

โจวเอินไหลทำการเจรจากับเจียงไคเช็คถึง 2 ครั้ง จนเจียงไคเช็คยอมตกลงด้วยวาจาว่า จะยุติสงครามกลางเมืองและร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อทำสงครามต่อต้านญี่ปุ่น ดังนั้นจางเสวียเหลียงจึงปล่อยตัวเจียงไคเช็คไป ในวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1936 ส่วนจางเสวียเหลียงได้ติดตามเจียงไคเช็คเดินทางกลับไปหนานจิงเพื่อรับโทษ โดยถูกศาลทหารพิเศษตัดสินจำคุก 10 ปี เมื่อพ้นจากการจำคุกก็ถูกควบคุมตัวไว้แต่ภายในที่ปัก²

เนื่องจากสัญญาระหว่างเจียงไคเช็คและพรรคคอมมิวนิสต์จีนนั้นมิได้มีการลงนามกัน มีเพียงสัญญาที่เจียงไคเช็คให้ไว้ด้วยวาจาเท่านั้น โดยให้กองทหารของพรรคคอมมิวนิสต์จีนนั้นร่วมในกองทัพทำสงครามต่อต้านญี่ปุ่นได้ หากว่าพรรคคอมมิวนิสต์จีนยินยอมรับหลักการของลัทธิไตรราษฎร์ ส่งผลให้การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์จีนหยุดชะงักลงชั่วคราว แต่ทว่ากองทหารของเจียงไคเช็คก็ยังคงทำการปิดล้อมเขตของพรรคคอมมิวนิสต์จีนต่อไป³

¹ทวีป วรดิolk. (2542). เล่มเดิม. หน้า 970.

²แหล่งเดิม. หน้า 971.

³Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 565.

6.2.2 ความร่วมมือระหว่างพรรคกั๋วหมินต๋องกับพรรคคอมมิวนิสต์ในการต่อต้านญี่ปุ่น

ในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1937 คณะกรรมการกลางของพรรคกั๋วหมินต๋องได้ออกแถลงการณ์อย่างเป็นทางการในการร่วมมือกันกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน หลังจากที่คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ยืนยันกับรัฐบาลคณะชาตินี้ว่า ตนเองได้เตรียมการระงับการใช้อาวุธเพื่อต่อต้านรัฐบาลแล้ว

หลังจากที่ข่าวการร่วมมือกันของทั้งสองพรรคแพร่ไปทั่วประเทศ เจียงไคเช็คได้ออกแถลงการณ์เพื่อเป็นการประกันถึงการร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น กล่าวคือ อนุญาตให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนสะสมอาวุธได้ โดยทางรัฐบาลจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว ทหารกองทัพแดงจะมีชื่ออยู่ในกองทัพบกของรัฐบาลกลาง¹ พรรคกั๋วหมินต๋องกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้จัดให้มีการเจรจากันในวันที่ 22 กันยายน ค.ศ. 1937 และได้มีการประกาศหลักการของแนวร่วมที่ทางพรรคคอมมิวนิสต์จีนจะยึดถือปฏิบัติ โดยมีสาระสำคัญ² คือ

1. พรรคคอมมิวนิสต์จีนจะต่อสู้เพื่อให้มีการปฏิบัติตามลัทธิไตรราษฎร์ของซุนยัตเซ็น
2. พรรคคอมมิวนิสต์จีนจะล้มเลิกนโยบายการสร้างระบบโซเวียตและจะหยุดการยึดที่ดินจากเจ้าที่ดิน
3. พรรคคอมมิวนิสต์จีนจะยกเลิกระบบโซเวียตที่มีอยู่ทั้งหมดเพื่อให้มีการรวมกันทางด้านการบริหารประเทศ
4. พรรคคอมมิวนิสต์จีนจะล้มเลิกการใช้ชื่อกองทัพแดงและจะยอมให้มีการจัดตั้งกองทัพปฏิวัติแห่งชาติขึ้นใหม่ ยอมให้คณะกรรมการทหารของรัฐบาลคณะชาตินี้ควบคุมทางทหารเพื่อเตรียมพร้อมในการต่อสู้กับญี่ปุ่น

นอกจากการร่วมมือกันทางทหารแล้ว รัฐบาลคณะชาติและพรรคคอมมิวนิสต์ยังได้มีการเลือกผู้นำของทั้งสองฝ่าย เข้าเป็นคณะกรรมการกลางฝ่ายการเมืองใน ค.ศ. 1938 แต่อย่างไรก็ดีความเป็นพันธมิตรของทั้งสองพรรคนี้เป็นเพียงชั่วคราวเท่านั้น เพราะนโยบายหลักที่แท้จริงของพรรคคอมมิวนิสต์จีน คือ ความมุ่งมั่นที่จะขยายอิทธิพลและพัฒนาตนเองเพื่อให้ได้กองทัพแดงล้านคนและสมาชิกล้านคน และนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์ในการให้ความร่วมมือตามที่เหมาเจ๋อตงแถลงไว้ว่า นโยบายหลัก คือ การขยายอำนาจร้อยละ 70 ร่วมมือกับรัฐบาลคณะชาตินี้อ้อยละ 20 และต่อต้านญี่ปุ่นร้อยละ 10³ ทำให้ความตึงเครียดระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนและรัฐบาลคณะชาติเพิ่มมากขึ้น

บทบาทของรัฐบาลคณะชาติในการต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่นนั้น เนื่องจากรัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ จึงทำให้ไม่ได้ให้ความสนใจการต่อต้านญี่ปุ่น ทำให้

¹ทวีป วรดิolk. (2542). เล่มเดิม. หน้า 974

²Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 588.

³*Ibid.* p. 589.

ประชาชนไม่พอใจรัฐบาล นอกจากนี้ยังทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เป็นผู้นำที่รณรงค์ให้มีการต่อต้านญี่ปุ่นได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

ในระหว่างที่มีการเจรจาร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลคณะชาติและพรรคคอมมิวนิสต์จีนอยู่นั้น ญี่ปุ่นได้ทำการขยายเขตอิทธิพลเข้ามาในประเทศจีนอยู่ตลอดเวลา จนทำให้เกิดสงครามจีน-ญี่ปุ่น ขึ้น

6.2.3 สงครามจีน-ญี่ปุ่น

เหตุการณ์อันเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามจีน-ญี่ปุ่นจะนำไปสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 คือ เหตุการณ์สะพานหลูโกวเจียว (Lukou Qiao) หรือสะพานมาร์โคโปโล (Marco Polo Bridge) ในวันที่ 7 กรกฎาคม ค.ศ. 1937 ซึ่งทหารญี่ปุ่นได้ออกมาฝึกใกล้สะพานหลูโกวเจียวนอกเมืองเป่ย์จิงปรากฏว่ามีทหารหายไปหนึ่งนาย ญี่ปุ่นขอเข้าค้นหาทหารนายนั้นที่เมืองหวันบิง (Wanbing) แต่ถูกกองทหารกองพลที่ 29 ภายใต้การบังคับบัญชาของซ่งเจอหยวน (Song Zheyuan) ทำการต่อต้าน ดังนั้นกองทหารญี่ปุ่นจึงเข้ายึดเมืองในตอนเช้าของวันที่ 7 กรกฎาคม

หลังจากที่ญี่ปุ่นได้เข้าโจมตีสะพานหลูโกวเจียวแล้ว กองทัพญี่ปุ่นได้แผ่ขยายการยึดครองออกไป เข้าสู่จีนภาคเหนือและสามารถบุกเข้ายึดเป่ย์จิงจนรัฐบาลคณะชาติต้องประกาศละทิ้งเมืองในวันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ. 1937 ต่อมาในวันที่ 30 กรกฎาคม กองทัพญี่ปุ่นก็สามารถยึดเทียนจิงได้จากนั้นในวันที่ 14 สิงหาคมกองทัพญี่ปุ่นได้บุกเมืองซางไห่ศูนย์กลางเศรษฐกิจของจีน ซึ่งกองทหารของรัฐบาลคณะชาติสามารถต้านทางกองทัพญี่ปุ่นได้ในระยะแรก แต่ในที่สุดญี่ปุ่นก็สามารถบุกยึดซางไห่ได้ในที่สุด ต่อมาญี่ปุ่นได้เข้าโจมตียึดเมืองหนานจิงได้ในวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ. 1937 กองทัพจีนพยายามที่จะหยุดกองทัพญี่ปุ่นไว้ที่อู๋ฮั่น แต่ไม่สามารถต้านทานได้ ทำให้รัฐบาลคณะชาติต้องย้ายเมืองหลวงไปที่เมืองฉงชิ่ง (Chongqing) ในมณฑลซื่อชวน¹

ในระหว่างที่ญี่ปุ่นบุกเข้ายึดครองดินแดนต่างๆ ของจีน กำลังทหารของรัฐบาลคณะชาติได้แต่จำกัดตัวเองอยู่ในกรอบยุทธศาสตร์ป้องกันตัวเองแบบ คอยดูไป (Wait and see)² โดยเจียงไคเช็คคอยจับตาดูว่า เมื่อไหร่ญี่ปุ่นจะมีความขัดแย้งกับมหาอำนาจใหญ่ๆ และความขัดแย้งดังกล่าวจะช่วยผ่อนคลายความกดดันที่จีนได้รับจากญี่ปุ่นลง ในที่สุดญี่ปุ่นในฐานะชาติที่รุกรานก็ต้องพ่ายแพ้ไป

ด้วยเหตุนี้รัฐบาลคณะชาติจึงได้ขอความช่วยเหลือจากมหาอำนาจตะวันตก ซึ่งประเทศที่ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและการทหารให้แก่จีนเป็นประเทศแรก คือ สหภาพโซเวียต โดยให้เงินช่วยเหลือ 250 ล้านดอลลาร์ เครื่องบิน 1,000 ลำ และนักบิน อีก 2,000 นาย แต่อย่างไรก็ดีความ

¹ Ibid. pp. 583-584.

² ทวีป วรดิลก. (2542). เล่มเดิม. หน้า 977.

ช่วยเหลือก็ต้องสิ้นสุดลงเมื่อสหภาพโซเวียตทำสนธิสัญญาว่าด้วยความเป็นกลางกับญี่ปุ่นในเดือนเมษายน ค.ศ.1941¹

แม้จะได้รับการช่วยเหลือจากต่างชาติ แต่ความไร้ประสิทธิภาพและความอ่อนแอของกองทัพจึงทำให้ไม่สามารถทำการรบได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้กองทัพยังต้องเผชิญกับการทุจริตของนายพล เช่นการยกยอกเอาอาหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ สิ่งของที่บ้านส่วน รวมถึงยารักษาโรคอย่างเช่นควินิน บางส่วนถูกนำไปขายในตลาดมืด² ความอ่อนแอของกองทัพจีนคณะชาติแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 1941 เมื่อกองทหารญี่ปุ่น 50,000 นายได้ทำการบุกโจมตีเข้าทางใต้ของเมืองชานซี แต่กองทหารของพรรคก๊กมินตั๋งกลับไม่ยอมทำการสู้รบ การแสดงความอ่อนแอของกองทัพจีนคณะชาติเช่นนี้ทำให้มีทหารหนีทัพกันมากขึ้น จนกลายเป็นเรื่องธรรมดา ใน ค.ศ.1942 ทหารยศนายพลของจีน จำนวน 15 นาย นำกำลังไปเข้าร่วมกับญี่ปุ่นพร้อมกำลังพลของตนจำนวนกว่า 50,000 นาย โดยที่เจียงไคเช็คไม่พยายามยับยั้งแต่อย่างใด³

เมื่อญี่ปุ่นบุกโจมตีเพิร์ล ฮาร์เบอร์ (Pearl Harbor) ฐานทัพของสหรัฐอเมริกา ในวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1941 ทำให้สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรประกาศสงครามกับญี่ปุ่นโดยกำหนดเอาพื้นที่เอเชียเป็นสมรภูมิรบด้วย นับตั้งแต่นั้นมาความช่วยเหลืออันมหาศาลจากสหรัฐอเมริกาได้หลั่งไหลมาสู่เจียงไคเช็คและรัฐบาลคณะชาติ เห็นได้จากในช่วง ค.ศ.1942-1945 นั้น สหรัฐอเมริกาให้สินเชื่อแก่รัฐบาลคณะชาติเป็นจำนวนเงินสูงถึง 500 ล้านดอลลาร์ รวมทั้งความช่วยเหลือตามสัญญาเช่ายืมสูงถึง 1,300 ล้านดอลลาร์ ซึ่งเป็นจำนวนโดยประมาณร้อยละ 3 ของความช่วยเหลือทั้งหมดที่สหรัฐอเมริกาให้แก่ทุกๆ ประเทศตามสัญญาเช่ายืม⁴ นอกจากนี้ยังได้มีพบปะกันระหว่างผู้นำของสามประเทศ คือ แฟรงคลิน ดี. รูสเวลต์ (Franklin D. Roosevelt) ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา วินสตัน เชอร์ชิลล์ (Winston Churchill) นายกรัฐมนตรีของอังกฤษ และเจียงไคเช็ค ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐจีนซึ่งจัดขึ้นที่กรุงไคโร (Cairo Conference) การประชุมครั้งนี้รูสเวลต์สนับสนุนข้อเรียกร้องของจีนที่ว่า เมื่อสงครามสิ้นสุดแล้วนั้น ดินแดนที่ญี่ปุ่นยึดครองไว้จากจีนจะต้องคืนให้จีน และรูสเวลต์ยังรับปากที่จะเพิ่มความช่วยเหลือทางวัตถุให้แก่จีนอีกด้วย ต่อมาทั้งสามผู้นำได้ออกแถลงการณ์ในวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1943 เรียกร้องให้ญี่ปุ่นยอมแพ้โดยไม่มีเงื่อนไข คืนดินแดนทั้งหมดที่ยึดไปจากจีน และคืนดินแดนที่ญี่ปุ่นยึดครองไปจากประเทศต่างๆ⁵

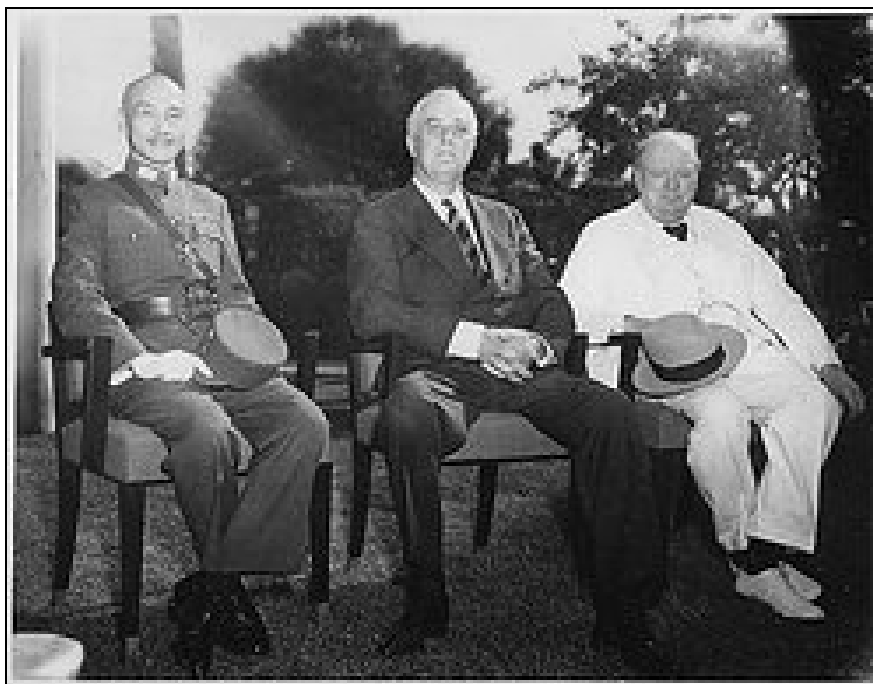
¹แหล่งเดิม. หน้า 980.

²แหล่งเดิม. หน้า 981.

³แหล่งเดิม. หน้า 982.

⁴แหล่งเดิม. หน้า 984.

⁵Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 602.

ภาพประกอบที่ 15 การพบปะกันระหว่าง 3 ผู้นำในการประชุมที่ไคโรใน ค.ศ. 1943

ที่มา : <http://www.answers.com/topic/sino-japanese-war> (Online)

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า ความร่วมมือระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนนั้นเป็นการร่วมมือเพียงเพื่อผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายเท่านั้น จึงก่อให้เกิดความบาดหมางตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้สหรัฐอเมริกาจึงได้ส่ง แพตทริก เฮอเลีย (Patrick Hurley) มายังจีนเพื่อเป็นคนกลางให้พรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีนเจรจาประนีประนอมกัน เมื่อเฮอเลียมาถึงจีนในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1944 และได้เดินทางไปพบเหมาเจ๋อตงที่เถียนอาน เรียกร้องให้มีการจัดตั้งรัฐบาลผสม โดยให้มีผู้แทนพรรคคอมมิวนิสต์จีนเข้าร่วมด้วย ซึ่งรัฐบาลคณะชาตินี้จะให้สิทธิเสรีภาพในการพูด การเคลื่อนไหวและการประชุม ซึ่งเหมาเจ๋อตงเองก็ตกลง และได้มีการลงนามระหว่างทั้งสองคน แต่ทว่าฝ่ายเจียงไคเช็คไม่ยินยอมตามข้อเสนอแนะนั้น เนื่องจากเจียงไคเช็คยืนยันว่าพรรคคอมมิวนิสต์จีนต้องส่งมอบกำลังทหารและอาวุธให้รัฐบาลคณะชาตินี้ก่อน รวมทั้งต้องเชื่อในความสุจริตใจของรัฐบาลคณะชาตินี้ในการจัดสรรอำนาจทางการเมืองต่อไปในอนาคต แต่พรรคคอมมิวนิสต์จีนก็ไม่ยอมรับข้อเสนอนี้เช่นเดียวกัน¹

¹ทวีป วรดิลก. (2542). เล่มเดิม. หน้า 988.

เมื่อสงครามในภาคพื้นยุโรปใกล้ยุติ ผู้นำสามมหาอำนาจ คือ แฟรงกลิน ดี. รูสเวลต์ วินสตัน เชอร์ชิลล์และโจเซฟ สตาลิน (Joseph Stalin) ได้จัดประชุมกันที่ยัลต้า (Yalta Conference) ในเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1945 ที่ประชุมมีมติดังนี้¹ คือ

ประการแรก สหภาพโซเวียตจะเข้าร่วมสงครามหลังจากที่เยอรมนียอมแพ้ โดยมีเงื่อนไขว่า สิทธิต่างๆ ของสหภาพโซเวียตที่เคยมีการก่อน ค.ศ. 1904 ที่ถูกญี่ปุ่นเข้ายึดครองนั้นจะต้องคืนให้กับ สหภาพโซเวียต

ประการที่สอง สนับสนุนเจียงไคเช็คในฐานะผู้นำประเทศจีน

ประการที่สาม รับรองอำนาจอธิปไตยของจีนเหนือดินแดนแมนจูเรีย

ต่อมาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1945 สตาลินได้เสนอให้เจียงไคเช็คทำสนธิสัญญามิตรภาพและ พันธมิตรกับสหภาพโซเวียตเพื่อต่อต้านการรุกรานจากญี่ปุ่นเป็นเวลา 30 ปี และให้คำมั่นว่าจะ สนับสนุนเจียงไคเช็คในฐานะผู้นำของจีน ละเว้นไม่ให้ความช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์จีนในฐานะ เป็นศัตรูของเจียงไคเช็ค รวมทั้งจะถอนกองทหารรัสเซียออกจากแมนจูเรียภายใน 3 สัปดาห์หลังจาก ญี่ปุ่นยอมแพ้ และจะถอนออกจนหมดสิ้นในเวลา 2 ถึง 3 เดือน โดยที่จีนจะต้องตอบแทนให้แก่โซเวียต ด้วยการให้สัมปทานสำคัญต่างๆ ในแมนจูเรีย ตลอดจนสิทธิในการติดตั้งกำลังทางเรือ และอากาศใน เขตทหาร รวมถึงสิทธิในวิสาหกิจต่างๆ ของกองทัพที่อยู่ในแมนจูเรีย นอกจากนี้จีนจะต้องรับรองความ เป็นเอกราชของมองโกเลียนอกด้วย แต่ยังไม่ได้มีการลงนามกันอย่างเป็นทางการเนื่องจากสตาลินต้อง เดินทางไปประชุมกับสามผู้นำชาติมหาอำนาจที่ปอตสดัม²

ในการประชุมที่ปอตสดัม (Potsdam Conference) ของ 3 มหาอำนาจ อันได้แก่ ประธานาธิบดี แฮร์รี เอส ทรูแมน (Harry H. Truman) ของสหรัฐอเมริกา นายกรัฐมนตรีวินสตัน เชอร์ชิลของอังกฤษ และสตาลินของสหภาพโซเวียต ได้มีการออกแถลงการณ์ในวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ. 1945 ให้ญี่ปุ่น ยอมแพ้โดยไม่มีเงื่อนไข แต่ญี่ปุ่นปฏิเสธข้อเรียกร้องครั้งนี้ ทำให้สหรัฐอเมริกาตัดสินใจที่จะเปิด ปรมาณูลูกแรกลงที่เมืองฮิโรชิมา (Hiroshima) ในวันที่ 6 สิงหาคม ค.ศ. 1945 หลังจากนั้นสหภาพโซ เวียตก็ประกาศสงครามกับญี่ปุ่นในวันที่ 8 สิงหาคมและในวันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ระเบิดปรมาณู ลูกที่ 2 ได้ทิ้งลงที่เมืองนางาซากิ จนกระทั่งวันที่ 14 สิงหาคม ค.ศ. 1945 จักรพรรดิญี่ปุ่นได้มีพระบรม ราชโองการยุติสงครามอย่างเป็นทางการ มีการลงนามในวันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1945 บนเรือรบมิสซูรี (Missouri) ในอ่าวโตเกียว

ในขณะเดียวกัน จีนและสหภาพโซเวียตได้ตกลงที่จะลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพระหว่าง สหภาพโซเวียตกับจีนในวันที่ 14 สิงหาคม ค.ศ. 1945 โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ รัสเซียตกลงให้

¹Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 608.

²ทวีป วรดิลก. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 991.

ความสนับสนุนแก่รัฐบาลคณะชาติทั้งทางทหาร ทางวัตถุและจิตใจ จะเคารพในอำนาจอธิปไตยของจีนในแมนจูเรีย จะถอนกองทหารออกจากแมนจูเรียใน 3 สัปดาห์หลังจากญี่ปุ่นยอมแพ้ จะถอนให้หมดสิ้นเชิงภายใน 3 เดือน และจะไม่เข้าไปแทรกแซงในมณฑลซินเจียง รวมทั้งรับรองเอกราชของมองโกเลียนอก ส่วนจีนจะยอมให้ประชาชนชาวมองโกเลียมีสิทธิในการกำหนดอนาคตของตนเองด้วยการลงประชามติ และยอมรับการครอบครองเส้นทางรถไฟสายตะวันออกและสายใต้ในแมนจูเรียร่วมกันเป็นเวลา 30 ปี ซึ่งเมื่อครบกำหนดสัญญาทางรถไฟทั้ง 2 สายจะต้องกลับเป็นของจีนโดยอัตโนมัติ ไคโรจะเป็นเมืองท่าเสรีของประเทศทั้งหลายที่มีสนธิสัญญาต่อกันเป็นเวลา 30 ปี ในขณะเดียวกันกับ ปอร์ต อาร์เธอร์ เป็นฐานทัพเรือร่วมกันระหว่าง รัสเซียกับจีน

ถึงแม้ว่าสนธิสัญญานี้จีนจะต้องเสียสิทธิหลายประการ แต่เจียงไคเช็คก็ถือว่า เป็นการประกันสันติภาพให้จีนในบริเวณพรมแดนด้านเหนือ และสหภาพโซเวียตต้องผูกพันตนเองในการรับรองอำนาจอธิปไตยของจีนในแมนจูเรียและซินเจียง และประการสำคัญคือ การที่สตาลินรับรองกับเจียงไคเช็คว่าจะไม่สนับสนุนคอมมิวนิสต์จีนเพื่อทำการต่อต้านรัฐบาลกั๋วหมินตั๋ง

ในช่วงระหว่างการทำสงครามกับญี่ปุ่นรัฐบาลคณะชาติได้มีความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ในลักษณะการขอความช่วยเหลือด้านการทหารจากประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต

ภายหลังจากที่ญี่ปุ่นยอมแพ้สงครามอย่างเป็นทางการ ประชาชนชาวจีนต่างยินดีในสันติภาพ แต่กระนั้นก็ตาม ปัญหาต่างๆ ภายในจีนก็ยังไม่ได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างพรรคกั๋วหมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์จีน การทุจริตคอร์รัปชันและการใช้อำนาจเผด็จการของรัฐบาลคณะชาติ รวมทั้งกลไกข้าราชการที่เสื่อมโทรมในรัฐบาลคณะชาติ แต่ขณะเดียวกันพรรคคอมมิวนิสต์จีนเริ่มเข้มแข็งมากขึ้น เนื่องจากการปกครองที่มีประสิทธิภาพและปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน¹ และตลอดช่วงเวลาของสงครามจีน-ญี่ปุ่น พรรคคอมมิวนิสต์จีนสามารถขยายฐานกำลังของตนพร้อมกับทำการโฆษณาชวนเชื่อจนมีนักศึกษา ปัญญาชน และประชาชนทั่วไปหลบหนีมาที่ไถ่หยันอันเป็นจำนวนมาก ทั้งที่การเดินทางต้องผ่านความยากลำบากมากมาย โดยหวังว่าเมืองไถ่หยันอันจะกลายมาเป็นศูนย์กลางแห่งการต่อต้านญี่ปุ่นและจะมาเป็นความหวังแห่งใหม่ให้กับประเทศจีน

7. พรรคกั๋วหมินตั๋งกับสงครามกลางเมือง ระหว่าง ค.ศ. 1945-1949

สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงด้วยการหมดอำนาจของญี่ปุ่น ประเทศจีนตกอยู่ในสภาพที่แตกแยกอย่างยิ่ง แม้จะมีการจัดตั้งแนวร่วมเพื่อความร่วมมือของพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาลคณะชาติ แต่การดำเนินงานก็เต็มไปด้วยปัญหาโดยตลอด เนื่องจากต่างฝ่ายต่างหวาดระแวงซึ่งกันและกันและ

¹ แหล่งเดิม. หน้า 992.

พร้อมที่จะหาผลประโยชน์จากการร่วมมือในครั้งนี้ ดังนั้นเมื่อสงครามสิ้นสุดลงต่างฝ่ายต่างพยายามชิงความได้เปรียบในเชิงยุทธศาสตร์ ในขณะที่มหาอำนาจโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ต้องการให้ทั้งสองฝ่ายหันมาเจรจายุติความบาดหมาง แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ จนในที่สุดจึงได้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นและสิ้นสุดลงด้วยการพ่ายแพ้ของรัฐบาลคณะชาติ

7.1 สภาพภายในของจีนหลังการพ่ายแพ้ของญี่ปุ่น

ภายหลังการยอมจำนนของญี่ปุ่น กองกำลังทหารของรัฐบาลคณะชาติและพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้มีการแข่งขันแย่งชิงกันเข้ายึดดินแดนเพื่อปลดปล่อยอำนาจของญี่ปุ่นและแย่งเสียบางส่วนทั้งอาวุธของกองทหารญี่ปุ่น พรรคคอมมิวนิสต์จีนซึ่งอยู่ในสถานภาพที่ได้เปรียบทางด้านภูมิศาสตร์เนื่องจากมีเขตปลดแอกทั้งในจีนภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง และมีประชากรถึง 100,000,000 คน มีกองทหารประจำ 1,000,000 คน และกองทหารอาสาสมัคร 2,000,000 คน ทั้งหมดอยู่ในเขตชนบทแถบแม่น้ำหวงเหอ ฉางเจียง และแม่น้ำจูเจียง ส่วนในเขตเมือง ได้แก่ เป่ย์ผิง ชางไห่ หนานจิง ฮั่นโซ่ว และกว่างโจว เหมาเจ๋อตงได้ประกาศนโยบายเข้ายึดเขตซึ่งอยู่ภายใต้การยึดครองของญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ. 1945 และในวันที่ 10 สิงหาคม ค.ศ. 1945 จูเต๋อผู้บังคับบัญชากองทัพปลดแอกประชาชนได้มีคำสั่งให้กองทหารเข้ายึดเมืองต่างๆ ทั้งเมืองใหญ่และเมืองเล็ก ส่วนหลินเปียวได้นำกำลังพลเข้าปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในแมนจูเรีย ปรากฏว่าภายในระยะเวลาเพียง 2 อาทิตย์ภายหลังจากที่ญี่ปุ่นยอมแพ้ พรรคคอมมิวนิสต์จีนสามารถขยายเขตการปกครองจาก 116 อำเภอเป็น 175 อำเภอ¹

ทางฝ่ายรัฐบาลคณะชาติได้ออกคำสั่งแก่ทหารญี่ปุ่นให้ยอมจำนนแก่กองทหารของรัฐบาลคณะชาติเท่านั้น นอกจากนี้รัฐบาลคณะชาติยังได้มอบหมายภารกิจให้แก่กองทหารญี่ปุ่นในการทำหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบริเวณเขตยึดครองที่กองทหารญี่ปุ่นยึดครองอยู่เป็นการชั่วคราวจนกว่ากองทหารก๊กมินตั๋งจะเข้าไปควบคุมแทน ซึ่งภาระนี้ตัวเจียงไคเช็คเองได้รับมอบอำนาจเต็มในการปฏิบัติภารกิจจาก นายพลดักลาส แม็คอาเธอร์ (General Douglas MacArthur) ผู้บัญชาการกองทัพพันธมิตรประจำภาคพื้นเอเชีย ให้เจียงไคเช็คเป็นผู้มีหน้าที่รับการยอมแพ้ของกองทหารญี่ปุ่นในดินแดนประเทศจีน ไต้หวันและดินแดนอินโดจีนทางเหนือ² โดยที่สหรัฐอเมริกาจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการลำเลียงกำลังพลทางอากาศให้กับกองทหารของเจียงไคเช็ค ประกอบกับญี่ปุ่นให้ความร่วมมือในการมอบอาวุธให้แก่ฝ่ายรัฐบาลคณะชาติ ดังนั้นจึงทำให้ฐานะของเจียงไคเช็คอยู่ในสถานภาพที่ดีขึ้น เพราะรัฐบาลคณะชาติสามารถเข้าควบคุมบริเวณเมืองใหญ่ๆ ที่สำคัญและศูนย์กลางคมนาคมในภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคใต้ได้ ในขณะที่กำลังของพรรคคอมมิวนิสต์ต้องถอยร่น

¹Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 619 - 620.

²*Ibid.*

ไปในเขตของชนบท สำหรับทางภาคเหนือ เนื่องจากไซเวียตยังคงตั้งกองกำลังอยู่ในแมนจูเรีย ทำให้กำลังของฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่นั่นยังคงได้เปรียบอยู่

นอกจากปัญหาการแย่งชิงพื้นที่กับพรรคคอมมิวนิสต์จีนแล้ว รัฐบาลคณะชาตินิยมยังต้องประสบกับปัญหาที่สำคัญ ๆ อันได้แก่ ความเป็นเผด็จการและการทุจริตคอร์รัปชันของข้าราชการตลอดมาตั้งแต่ก่อนสงคราม ซึ่งเห็นได้จากเหตุการณ์การเกิดทุพภิกภัยในมณฑลหูหนาน เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองของรัฐบาลคณะชาตินิยมกลับพยายามกักตุนเสบียงอาหาร รวมทั้งยกยอกอาหารจากองค์การบริหารเทาทุกซ์ของสหประชาชาติแล้วนำไปขายตลาดมืดจนร่ำรวย

7.2 การเจรจาระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์

สภาพทั่วไปภายในประเทศจีนหลังสงคราม ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในสภาวะยากลำบากอดอยาก เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ของประเทศ แต่เจียงไคเช็คกลับยังคงยึดมั่นต่อนโยบายการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์จีน จนทำให้สถานการณ์ภายในประเทศมีแนวโน้มเข้าสู่สงครามกลางเมืองระหว่างพรรคชาตินิยมกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน ด้วยเหตุนี้สหรัฐอเมริกาจึงพยายามที่จะเข้ามาไกล่เกลี่ยให้ทั้งสองฝ่ายจัดตั้งรัฐบาลร่วมกัน เพราะว่าสหรัฐอเมริกาต้องการจะปูพื้นฐานอำนาจของตนเองเหนือประเทศจีนจึงพยายามเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขความขัดแย้งของทั้งสองพรรค¹

7.2.1 ความพยายามของสหรัฐอเมริกาในการจัดการเจรจาระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์ ครั้งที่ 1

นโยบายหลักของสหรัฐอเมริกาคือการสนับสนุนรัฐบาลคณะชาตินิยมและช่วยให้รัฐบาลคณะชาตินิยมมีอำนาจปกครองทั่วทั้งประเทศ โดยยับยั้งลัทธิคอมมิวนิสต์ไม่ให้ลุกลามขยายตัวออกไป ขณะเดียวกันก็จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสงครามกลางเมืองโดยตรง นอกจากนี้แล้วก็ยังสนับสนุนให้เจียงไคเช็คเปิดเจรจากับทางพรรคคอมมิวนิสต์ด้วย เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการเกิดสงครามกลางเมือง ในที่สุดเจียงไคเช็คจึงยินยอมที่จะเจรจากับพรรคคอมมิวนิสต์ เพื่อหลีกเลี่ยงสงครามกลางเมืองกับเหมาเจ๋อตง ในวันที่ 19 สิงหาคม ค.ศ. 1945 สหรัฐอเมริกาได้ส่งแพตทริก เฮอริลีย์ (Patrick Hurley)² ทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศจีนเดินทางไปพบเหมาเจ๋อตงที่เถียนอัน เพื่อเป็นคนกลางในการเจรจา หลังจากการพูดคุยกันของทั้งสองคน ในวันที่ 28 สิงหาคม ค.ศ. 1945 เหมาเจ๋อตงได้ตกลงเดินทางไปฉงชิ่งตามคำเชิญของเจียงไคเช็ค

¹ทวีป วรดิolk. (2542). เล่มเดิม. หน้า 988

²แหล่งเดิม. หน้า 1040.

ภาพประกอบที่ 16 การประชุมที่ฉางชิ่งใน ค.ศ. 1945 ระหว่างเหมาเจ๋อตงกับเจียงไคเช็ค

ที่มา : <http://www.answers.com/topic/sino-japanese-war> (Online)

การเจรจาครั้งนี้ตกลงกันอยู่นานถึง 43 วัน ผลที่สุดเหมาเจ๋อตงกับเจียงไคเช็คก็ได้ลงนามในข้อตกลงชั่วคราว ในวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1945 โดยที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนจะยอมถอนกำลังทหารออกจากเขตปลดแอก 3 เขต และยอมลดกำลังทหารลง 20 กองพล หรือเท่ากับหนึ่งในสิบของกำลังพลที่มีอยู่ ทางพรรคก๊กมินตั๋งเองจะให้มีการเปิดการประชุมเพื่อปรึกษาปัญหาทางการเมืองร่วมกัน โดยให้ตัวแทนของทั้งพรรคคอมมิวนิสต์และพรรคการเมืองอื่นๆเข้าร่วม ในการประชุมปรึกษาหารือดังกล่าวที่มีขึ้นในฤดูใบไม้ร่วง ค.ศ. 1945 ทางพรรคก๊กมินตั๋งกลับนำเอาคู่มือว่าด้วยการปราบปรามคอมมิวนิสต์ที่ทำไว้สำหรับแจกผู้ปฏิบัติการทางทหารมาเผยแพร่ใหม่ เท่ากับเป็นการประกาศตนเป็นศัตรูกันอีกครั้งหนึ่ง ในขณะเดียวกันพรรคก๊กมินตั๋งก็ยังคงเคลื่อนไหวทำการโจมตีฐานที่มั่นของคอมมิวนิสต์จีนที่ชูยหยวน ซานซี และคลาแกน รวมทั้งพรรคก๊กมินตั๋งยังได้ปราบปรามกลุ่มคนที่เคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องให้ระงับสงครามกลางเมืองอย่างรุนแรง¹ อย่างเช่น เหตุการณ์ขบวนการ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1945 ขึ้น*

¹แหล่งเดิม. หน้า 1040-1041.

* ขบวนการ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1945 เป็นเหตุการณ์ที่นักศึกษามหาวิทยาลัยตะวันตกเฉียงใต้กว่า 6,000 คนได้จัดการชุมนุมกันในวันที่ 25 พฤศจิกายน ค.ศ. 1945 เพื่อเรียกร้องให้ยุติสงครามกลางเมือง ทำให้รัฐบาลคณะชาติเข้าปราบปรามอย่างรุนแรง ในวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1945

7.2.2 ความพยายามของสหรัฐอเมริกาในการจัดการเจรจาระหว่างพรรคกั๋วหมินตั๋ง และพรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 2

สหรัฐอเมริกาได้พยายามอีกครั้งในการยับยั้งไม่ให้เกิดสงครามกลางเมือง โดยส่งพลเอกยอร์ช ซี มาร์แชล (General George C. Marshall) มาในฐานะผู้แทนพิเศษของประธานาธิบดีแฮร์รี เอส ทรูแมน (President Harry S. Truman)¹ ภารกิจหลักของมาร์แชลก็คือ การหาทางประนีประนอมระหว่างพรรคกั๋วหมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน เพื่อหลีกเลี่ยงสงครามกลางเมือง โดยเร่งรัดให้เจียงไคเช็คเรียกประชุมสภาแห่งชาติ ด้วยการรวมกลุ่มทางการเมืองต่างๆ และช่วยให้พรรคกั๋วหมินตั๋งมีอำนาจปกครองดินแดนส่วนใหญ่ของจีน² แต่ต้องไม่เข้าไปแทรกแซงทางการเมืองโดยตรง

เมื่อมาร์แชลเดินทางมาถึงประเทศจีนในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1945 เขาได้เป็นตัวกลางให้จีนทั้ง 2 ฝ่ายมีการเจรจากัน โดยมีโจวเอินไหลในฐานะตัวแทนพรรคคอมมิวนิสต์จีน นายพลจางจุน (Zhangzhen) ในฐานะตัวแทนพรรคกั๋วหมินตั๋ง ในการเจรจาครั้งนี้ทั้ง 2 ฝ่ายได้รับข้อเสนอและมีการลงนามในข้อตกลง ซึ่งมีสาระสำคัญ 3 ประการ³ คือ

1. ให้มีการหยุดยิงและระงับการเคลื่อนกำลังทหารชั่วคราว
2. ให้จัดการประชุมปรึกษาหารือทางการเมืองเพื่อจัดตั้งรัฐบาลผสม
3. ให้มีการรวมกองทหารของทั้งสองพรรคเป็นกองทัพแห่งชาติ

แม้ว่าจีนทั้งสองฝ่ายจะให้ความยกย่องสหรัฐอเมริกาในฐานะประเทศมหาอำนาจและยินดีที่จะเข้าร่วมเจรจาในครั้งนี้ แต่จีนทั้งสองฝ่ายก็ยังมีอคติและไม่ไว้วางใจกัน ต่างก็เสนอข้อแม้ในการร่วมมือกันดังกล่าว โดยที่รัฐบาลคณะชาติได้ขอให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนยอมปลดอาวุธก่อนที่จะให้มีการจัดตั้งรัฐบาลในระบอบรัฐธรรมนูญ ในขณะที่ฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์จีนขอให้มีการจัดตั้งรัฐบาลก่อนถึงจะยอมปลดอาวุธ

ส่วนในเรื่องระบบการเมืองในรัฐบาลผสมนั้น รัฐบาลคณะชาติเสนอให้ใช้ระบบประธานาธิบดี (President System) แต่ฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์เสนอให้ใช้ระบบคณะรัฐมนตรี (Cabinet System) และให้มีเสรีภาพในการปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการตรวจสอบอำนาจต่อฝ่ายบริหาร ปรากฏว่าปัญหาลำเหล่านี้ทำให้ไม่สามารถทำการเจรจากันต่อไปได้

ในวันที่ 10 มกราคม ค.ศ. 1946 นายพลมาร์แชลประสบความสำเร็จที่ให้ทั้งสองฝ่ายจัดตั้งสภาที่ปรึกษาทางการเมือง (Political Consultation Conference) ขึ้นและให้มีการหยุดยิง มีการตั้ง

¹Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p.625.

²ทวีป วรดิลก. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 1042.

³Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p.625.

ศูนย์บริหาร (Executive Headquarter) ประกอบด้วยตัวแทนจากทั้งสามฝ่าย ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนฝ่ายพรรคกั๋วหมินตั๋งหนึ่งคน ผู้แทนฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์จีนหนึ่งคน และผู้แทนฝ่ายสหรัฐอเมริกาหนึ่งคน และในวันที่ 10 มกราคมถึง 31 มกราคม ค.ศ. 1946 ได้มีการเปิดประชุมสภาที่ปรึกษาทางการเมืองขึ้นที่กรุงเป่ย์จิง มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 38 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากพรรคกั๋วหมินตั๋ง 8 คน ตัวแทนจากพรรคคอมมิวนิสต์ 7 คน ตัวแทนจากสันนิบาตประชาธิปไตย 9 คน ตัวแทนจากพรรคเยาวชน 5 คน และตัวแทนอิสระ 9 คน ที่ประชุมครั้งนี้ได้มีข้อตกลงที่เกี่ยวกับการเมืองและการทหาร ที่สรุปได้ดังนี้¹ คือ

1. ให้มีการจัดตั้งองค์กรสูงสุดของรัฐคือ สภาแห่งชาติ ที่ประกอบด้วยพรรคการเมืองต่างๆ และสภานี้มีอำนาจทั้งทางบริหารและนิติบัญญัติ ประกอบด้วยสมาชิก 40 คน สมาชิกครึ่งหนึ่งมาจากพรรคกั๋วหมินตั๋ง อีกครึ่งหนึ่งมาจากพรรคการเมืองอื่นๆ มติของสภาแห่งนี้จะต้องได้คะแนนเสียง 2 ใน 3 ซึ่งทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนเกิดความหวังว่าสามารถยับยั้งการออกกฎหมายของพรรคกั๋วหมินตั๋งได้ เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนรวมเสียงกับพรรคสันนิบาตประชาธิปไตย เพื่อเป็นเสียงค้านไม่ให้พรรคกั๋วหมินตั๋งได้เสียงถึง 2 ใน 3 (ถ้ากุมเสียง 1 ใน 3 หรือ 14 เสียงได้)

2. ให้มีการจัดทำโครงสร้างทางการเมือง โดยให้มีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีและปรับปรุงการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้มณฑลมีอำนาจสูงสุดตามรัฐธรรมนูญ ให้มีการเลือกตั้งตำแหน่งข้าหลวงประจำมณฑล ในแต่ละมณฑลให้มีรัฐธรรมนูญของตนเอง ซึ่งเป็นการแบ่งแยกอำนาจอย่างชัดเจนระหว่างอำนาจของรัฐบาลส่วนกลางกับอำนาจของรัฐบาลส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ ทำให้ดูเหมือนว่ามติของสภาที่ปรึกษาทางการเมืองครั้งนี้ จะมีแนวโน้มไปในทางให้ผลประโยชน์แก่พรรคคอมมิวนิสต์จีน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า สมาชิกของสภาที่ปรึกษาต้องการเห็นสันติภาพและประชาธิปไตย และหวังที่จะให้ผลงานของมติเหล่านี้ ดำเนินการอย่างไปได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

3. ให้มีการรวมกองทัพของรัฐบาลคณะชาติและพรรคคอมมิวนิสต์จีนมาอยู่ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาเดียวกันข้อตกลงครั้งนี้ได้ทำกันในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1946 โดยมีสาระสำคัญคือ

ภายในหนึ่งปีกำลังของพรรคกั๋วหมินตั๋งจะลดลงเหลือ 90 กองพล และพรรคคอมมิวนิสต์ลดลงเป็น 18 กองพล แต่ภายในอีก 6 เดือนจะต้องลดกำลังลงโดยพรรคกั๋วหมินตั๋งเหลือ 50 กองพล พรรคคอมมิวนิสต์จีนเหลือ 10 กองพล² ในรายละเอียดของการลดกำลังกองทหารนั้นกำหนดไว้ดังนี้ ในแมนจูเรียพรรคกั๋วหมินตั๋งมี 14 กองพล พรรคคอมมิวนิสต์ ในภาคเหนือของจีนพรรคกั๋วหมินตั๋งมี 11 กองพล พรรคคอมมิวนิสต์จีน 1 กองพลสำหรับจีนภาคกลาง พรรคกั๋วหมินตั๋งมี 10 กองพลพรรคคอมมิวนิสต์จีนมี 2 ภาคใต้รวมเกาะไต้หวัน และภาคตะวันตกเฉียงเหนือให้มี

¹Ibid.

²Ibid.

กองกำลังของพรรคกั๋วหมินตั๋ง 6 และ 9 กองพลตามลำดับ แต่ไม่มีกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์ ดังนั้นพรรคกั๋วหมินตั๋งจึงได้เปรียบในข้อตกลงดังกล่าว¹

นายพลมาร์แชลคิดว่าประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง จึงเดินทางกลับประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อจัดการหาเงินกู้ 500 ล้านดอลลาร์ให้แก่วัฒนธนาธิ ปรากฏว่าในขณะที่นายพลมาร์แชลไม่อยู่ในประเทศจีน จีนทั้ง 2 ฝ่ายได้เริ่มต้นขัดแย้งกัน และในที่สุดก็ไม่ได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตกลงกันไว้ โดยเฉพาะพรรคกั๋วหมินตั๋งที่นำโดยเจินลี่ฟูกับเจินกั๋วฟู ซึ่งนายพลมาร์แชลให้นายว่า “ผู้ไม่ยอมประนีประนอมด้วยอย่างเห็นแก่ตัว” มีความเห็นว่า ถ้าหากสหรัฐอเมริกาไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวให้มีการเจรจา รัฐบาลจีนคงชาติคงจะได้รับชัยชนะมานานแล้ว ทางด้านพรรคคอมมิวนิสต์จีนเองก็ยังคงคิดที่จะขยายอำนาจทางทหารออกไป ดังนั้นความขัดแย้งระหว่าง 2 ฝ่ายจึงทวีความรุนแรงมากขึ้น เมื่อนายพลมาร์แชลกลับไปสหรัฐอเมริกา ก่อให้เกิดการปะทะกันขึ้นในเดือนเมษายน ค.ศ. 1946 ทำให้มติของที่ประชุมสภาพที่ปรึกษาทางการเมืองประสบความล้มเหลว

7.3 การสู้รบระหว่างพรรคกั๋วหมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน

ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1946 เจียงไคเช็คได้ทำการย้ายที่ทำการของรัฐบาลจากฉงชิ่งมาอยู่ที่หนานจิง ต่อมาในเดือนมิถุนายนปีเดียวกัน สหรัฐอเมริกาได้เสนอให้สินเชื่อแก่เจียงไคเช็คเป็นจำนวนเงิน 50,000,000 ดอลลาร์ ส่งผลให้ทางเจียงไคเช็ค เริ่มเคลื่อนไหวกองทหารโดยยกทัพไปที่มั่นของพรรคคอมมิวนิสต์หลายแห่ง แม้ว่าสหรัฐอเมริกาเองจะพยายามให้มีการเจรจาสงบศึกชั่วคราวกันในวันที่ 7 มิถุนายน ค.ศ. 1946 แต่ว่าเจียงไคเช็คยื่นคำขาดต่อพรรคคอมมิวนิสต์ให้ถอนกำลังทหารทั้งหมดจากฐานที่มั่นที่ยึดครองอยู่ในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ คำขาดของเจียงไคเช็คนี้เปรียบเป็นการจุดชนวนให้สงครามกลางเมืองระเบิดขึ้น เพราะว่าพรรคคอมมิวนิสต์ไม่สามารถยอมรับข้อเรียกร้องนี้ได้ อีกทั้งพรรคคอมมิวนิสต์เองก็พร้อมที่จะเข้าสู่ภาวะสงครามเช่นกัน

7.3.1 การปฏิบัติการทางทหารของพรรคกั๋วหมินตั๋ง

พวกฝ่ายขวาในพรรคกั๋วหมินตั๋งเห็นสมควรให้ใช้ปฏิบัติการทางทหารเพื่อเผด็จศึกพรรคคอมมิวนิสต์ ดังนั้นในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1946 กองทหารกั๋วหมินตั๋งจึงได้เข้าโจมตีฐานที่มั่นใหญ่ๆ ของพรรคคอมมิวนิสต์ทั้งในภาคเหนือและภาคกลางของจีน เนื่องจากมีกำลังทหารมากกว่าพรรคคอมมิวนิสต์ถึง 3:1² ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนต้องถอยจากภาคกลางและทางตอนใต้ของแม่น้ำฉางเจียง ต่อมาในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1946 กองทหารกั๋วหมินตั๋งได้เข้ายึดเมืองเฉิงเต๋อ เมืองหลวงของเขตปลดแอกเหอเหอ และเข้ายึดเมืองคาลแกน เมืองหลวงของเขตปลดแอก ซานซี-ซฮาร์-เหอ

¹Ibid. p. 626-627.

²Frederick Fu Liu. (1956). *A Military History of Modern China.1924-1949.* p. 253

เปย์ได้ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1946 และในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1947 กองทหารกั๋วหมินตั๋งสามารถเข้ายึดเมืองเถียนอานได้¹

การสู้รบของกองทัพรัฐบาลคณะชาติในช่วงเดือนกรกฎาคม-กันยายน ค.ศ. 1946 กองทัพกั๋วหมินตั๋งระดมกำลังถึง 196 กอง เข้ายึดดินแดนของพรรคคอมมิวนิสต์ได้ถึง 174,000 ตารางกิโลเมตร แต่ว่าการควบคุมพื้นที่ขนาดใหญ่ทำให้เกิดปัญหา คือ การติดต่อสื่อสารและเส้นทางคมนาคมแผ่ขยายกว้างออกไป ซึ่งต้องอาศัยกำลังทหารจำนวนมากตามไปด้วย ต่อมาเจียงไคเช็คใช้วิธีการทุ่มกำลังเข้าพิชิตเป็นแห่งๆ แทนการบุกรุกด้านของแนวรบ โดยพยายามบุกชานตงซึ่งควบคุมโดยจีนอี๋ เพื่อเปิดทางรถไฟสายเทียนจิน-ผู่โจว ทั้งเจียงไคเช็คยังได้ส่งเหอจงหนาน (Hejungan) พร้อมกองทหาร 230,000 คนบุกเข้ายึดเถียนอาน²

แม้สถานการณ์จะเลวร้ายลง แต่โจวเอินไหลซึ่งขณะนั้นยังคงอยู่ที่หนานจิงก็พยายามที่จะให้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นอันประกอบด้วยตัวแทนจากสหรัฐอเมริกา 1 คน ตัวแทนจากพรรคกั๋วหมินตั๋ง 2 คน และตัวแทนจากพรรคคอมมิวนิสต์จีน 2 คน เพื่อพิจารณาจัดตั้งสภาแห่งรัฐขึ้นใหม่ แต่เจียงไคเช็คไม่สนใจอีกต่อไป และได้เปิดประชุมสมัชชาแห่งชาติขึ้นที่หนานจิงในวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ. 1946 โดยมีเพียงพรรคฝ่ายชาวยุทธ คือ พรรคเยวชุนและพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยเข้าร่วม ส่วนพรรคคอมมิวนิสต์จีนและสันนิบาตประชาธิปไตยไม่ยอมเข้าร่วมการประชุมนี้ ที่ประชุมได้มีมติให้ความเห็นชอบในรัฐธรรมนูญใหม่ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้มี 14 หมวด 175 มาตรา ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1947 เป็นรัฐธรรมนูญที่ยืนยันให้หลักการของลัทธิไตรราษฎร์เป็นรากฐานหลักปรัชญาของรัฐ ประกอบด้วย อำนาจอของรัฐบาลทั้ง 5 และสิทธิของประชาชน 4 ประการ ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐจะเลือกโดยรัฐสภาแห่งชาติ ให้ดำรงตำแหน่งวาระละ 6 ปี โดยที่ผู้นำฝ่ายบริหารจะแต่งตั้งประธานของสำนักงานบริหาร โดยได้รับการยินยอมจากสำนักงานนิติบัญญัติและแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี โดยคำแนะนำของประธานสำนักงานบริหาร สมาชิกของสำนักงานนิติบัญญัติได้รับการเลือกตั้งจากการกำหนดเขตเลือกตั้ง ให้อยู่ในตำแหน่งได้วาระละ 3 ปี สำนักงานตุลาการมีอำนาจในการตีความรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่าโครงสร้างของรัฐบาลนี้เป็นไปในลักษณะการผสมผสานของระบบประธานาธิบดีและระบบคณะรัฐมนตรี นอกจากนี้ สำนักงานบริหารยังสามารถยับยั้งมติของสำนักงานนิติบัญญัติถ้าประธานาธิบดีไม่เห็นชอบด้วย แต่ถ้าหากสำนักงานนิติบัญญัติยืนยันในร่างกฎหมายเดิมด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 สำนักงานบริหารจะต้องยอมรับหรือไม่ก็ต้องลาออก ในด้านการบริหารระดับท้องถิ่นให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าการมณฑลและตุลาการอำเภอ³

¹ทวีป วรดิลก. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 1046.

²Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p.630.

³*Ibid.* p.631.

พรรคคอมมิวนิสต์จีนไม่ยอมรับรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จึงพยายามประท้วงแต่ก็ไม่เป็นผล ดังนั้นโจวเอินไหลจึงเดินทางกลับเยือนอาน แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลคณะชาตึกี้ได้มีการประกาศเลือกตั้งผู้แทนรัฐสภาแห่งชาติ และสมาชิกสำนักงานนิติบัญญัติในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1947 รวมทั้งได้มีการเปิดประชุมรัฐสภาในวันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 1948 โดยได้เลือกเจียงไคเช็คให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี

7.3.2 ยุทธการที่แมนจูเรีย

นับตั้งแต่สหภาพโซเวียตเข้ายึดครองแมนจูเรียตั้งแต่ช่วงก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพาสิ้นสุดลงเพียงไม่กี่วัน และไม่ยอมถอนทหารออกไป จนกระทั่งช่วงปลายฤดูหนาวของ ค.ศ. 1946 สหภาพโซเวียตจึงยอมถอนกำลังทหารออกไป¹ ในระหว่างที่รัฐบาลคณะชาตึกิรออยู่ นั้น รัฐบาลเกรงว่าพรรคคอมมิวนิสต์จะเป็นฝ่ายได้เปรียบ จึงพยายามส่งกำลังทหารเข้าไปในแมนจูเรีย เมื่อเป็นเช่นนั้นพรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงทำการประท้วงว่า พรรคกั๋วหมินต๋งทำการละเมิดข้อตกลงที่จะไม่เคลื่อนกำลังทหาร ซึ่งทางสหรัฐอเมริกาเองก็ยอมรับในคำประท้วงครั้งนี้ เนื่องจากพลเอกมาร์แชลคิดว่า หากพรรคกั๋วหมินต๋งส่งกำลังทหารเข้าสู่แมนจูเรียจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบ และเป็นอันตรายต่อยุทธศาสตร์ของตนเองหากว่าสงครามกลางเมืองเกิดขึ้น ทางสหรัฐอเมริกาจึงจัดเตรียมพาหนะเพื่อช่วยในการขนส่งกำลังทหารของกั๋วหมินต๋งให้กับเจียงไคเช็คเพื่อให้สามารถล่าถอยกำลังทหารได้รวดเร็ว กองทัพกั๋วหมินต๋งจึงเข้ายึดครองเมืองมุกเด็น (Mukden) เมืองหลวงของเหลียวหนิงได้ในทันทีที่กำลังทหารของสหภาพโซเวียตถอนตัวออกไป

เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้พรรคคอมมิวนิสต์จึงตัดสินใจได้ตอบโดยการส่งกำลังเข้ายึดเมืองชื่อผิง ทางตอนเหนือของมุกเด็น ทหารของทั้งสองฝ่ายเข้าปะทะกันเป็นเวลาหนึ่งเดือน นับว่าเป็นการสู้รบครั้งใหญ่ครั้งแรกในสงครามกลางเมือง²

การต่อสู้ในแมนจูเรียมีความรุนแรงมาก เนื่องจากเจียงไคเช็คมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะไม่ยอมสูญเสียแมนจูเรียให้แก่สหภาพโซเวียตหรือพรรคคอมมิวนิสต์จีนอีกต่อไป หลังจากได้ทำสงครามกับญี่ปุ่น แ่่งชิงดินแดนนี้มาเป็นเวลาถึง 8 ปี ถึงแม้ว่ากองกำลังทหารของพรรคกั๋วหมินต๋งจะเหนือกว่าพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็ตาม แต่เหมาเจ๋อตงมักจะกล่าวว่า “กองทัพของพรรคกั๋วหมินต๋งเป็นเพียงเสือกระดาษเท่านั้น”³

เมื่อเจียงไคเช็คได้ส่งกำลังเข้าสู่แมนจูเรียทั้งๆ ที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนมีสถานะภาพที่ดีกว่า โดยสามารถยึดเมืองที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญไว้ได้ คือ เมืองฉางชุน ในวันที่ 18 เมษายน ค.ศ.

¹ทวีป วรดิolk. (2542). เล่มเดิม. หน้า 1043.

²แหล่งเดิม. หน้า 1043.

³Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 625.

1946 และได้ยื่นข้อเรียกร้องต่อพรรคกั๋วหมินตั๋งให้จัดกำลังทหารตามสัดส่วนในแมนจูเรียใหม่ ให้เป็น 5 ต่อ 14 กองพล ทำให้เจียงไคเช็คโกรธมาก ได้สั่งให้ทหารเข้าโจมตีอย่างหนัก และสามารถเข้ายึดฉางซุนคืนได้ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1946 การรบทวีความรุนแรงมากขึ้น ถ้าหากนายพลมาร์แชลไม่กลับมา ขอให้ยุติการรบในวันที่ 6 มิถุนายน ค.ศ. 1946 อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งและความต้องการเอาชนะของแต่ละฝ่ายได้ฝังรากลึกจนยากที่จะหันเข้าหาเพื่อเจรจากันอีก สำหรับจีนคณะชาติเองก็เริ่มเสื่อมศรัทธาต่อความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา และกลับคิดว่าเป็นการแทรกแซง ทำให้นโยบายของพวกเขาต้องเปลี่ยนไป และยังไม่พอใจที่สหรัฐอเมริกาไม่ได้ทำตัวเป็นกลางอย่างแท้จริง ดังนั้นจีนทั้ง 2 ฝ่ายจึงตัดสินใจที่จะกระทำตามนโยบายของตน โดยไม่ฟังเสียงของนายพลมาร์แชล ทำให้บทบาทของมาร์แชลต้องสิ้นสุดลง¹

การที่เจียงไคเช็คได้เลือกวิธีการแก้ปัญหาด้วยการใช้กำลังทหาร และไม่ต้องการให้สหรัฐอเมริกาเป็นผู้ไกล่เกลี่ย เพราะเจียงไคเช็คมีความแน่ใจว่าสหรัฐอเมริกาคงไม่ต้องการให้จีนถูกแบ่งแยกและปล่อยให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนขึ้นมาปกครองประเทศ และคิดว่าเมื่อถึงเวลานั้น สหรัฐอเมริกาคงต้องช่วยเหลือจีนคณะชาติ

7.3.3 ยุทธการเหลียวซี-เสิ่นหยาง

เป็นการเปิดฉากโจมตีครั้งใหญ่เป็นครั้งแรกของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการรบที่เจิ้งโจว (Zhengzhou) เริ่มขึ้นในวันที่ 12 กันยายน 1947 โดยเจียงไคเช็คเดินทางมาบัญชาการด้วยตนเอง เจียงระดมกำลังกองทัพจากภาคเหนือจำนวน 5 กองพล และจากซานตงอีก 2 กองพลเข้าโจมตีเถาซานเพื่อช่วยเหลือแต่ก็ไม่สามารถตีเถาซานแตกได้ กระทั่งในวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1947 กองทหารของหลิน เปียวสามารถยึดเมืองเจิ้งโจวได้ จับฟานฮั่นเจี (Fanhanjie) พร้อมทหารกว่า 100,000 คนเป็นเชลย ต่อมาจึงเข้าล้อมเมืองฉางซุนซึ่งกองทหารของกั๋วหมินตั๋งในเมืองฉางซุนได้ยอมแพ้ในวันที่ 18 ตุลาคม ค.ศ. 1947 เจียงไคเช็คพยายามจะยึดเจิ้งโจวคืนแต่ก็ถูกกองทัพปลดแอกภายใต้การนำของหลินเปียวเข้ากวาดล้างในวันที่ 26 ตุลาคมปีเดียวกัน ในวันที่ 2 พฤศจิกายน ค.ศ. 1947 กองทหารของรัฐบาลคณะชาติในมุกเด็นเมืองหลวงของมณฑลเหลียวหนิงก็ประกาศยอมแพ้² ชัยชนะในเขตแมนจูเรียนับตั้งแต่เจิ้งโจว ฉางซุน และมุกเด็น ทำให้กองทัพกั๋วหมินตั๋งเสียกำลังทหารไปถึง 470,000 นาย³ นับว่าเป็นการทำลายขวัญกำลังใจของกองทัพกั๋วหมินตั๋งไปอย่างมาก

¹ Ibid. p.628.

² ทวีป วรดิถก. (2542). เล่มเดิม. หน้า 1054.

³ เหมมา เหมมา. (2537). ป่าแดงของฉัน. หน้า 760.

ในขณะที่สงครามในแมนจูเรียกำลังดำเนินไปนายพลเงินอี้สามารถนำกองทัพเข้าบุก
ซานตงและยึดเมืองจี๋หนาน(Jinan)เมืองหลวงของซานตงได้ในวันที่ 26 กันยายน ค.ศ. 1948¹

นับตั้งแต่กลาง ค.ศ. 1947 พรรคคอมมิวนิสต์เริ่มเป็นฝ่ายได้เปรียบ ทั้งที่คอมมิวนิสต์มี
ทหาร 1,950,000 นาย ในขณะที่ กองทัพรัฐบาลมีจำนวนมากถึง 3,730,000 นาย แต่กองทัพของ
รัฐบาลกั๋วหมินตั๋งกลับต้องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในการทำสงครามหลายต่อหลายครั้ง

7.3.4 ยุทธการฮว่าย-ไห่

ปลายเดือนตุลาคม ค.ศ. 1948 สงครามฮว่าย-ไห่ (Huai-Hai)(เป็นชื่อเรียกรวมระหว่าง
แม่น้ำฮว่ายกับทางรถไฟหลงไห่) ได้เริ่มขึ้น โดยมีสมรภูมิอยู่ในทุ่งราบฮว่ายไห่ อันเป็นดินแดน
รอยต่อ 4 มณฑลคือ มณฑล เจียงซู อานฮุย ซานตงและเหอหนาน เป็นการรบกินระยะเวลา 65 วัน
ระหว่าง วันที่ 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 1948 ถึง วันที่ 10 มกราคม ค.ศ. 1949¹ กำลังทหารของกั๋วหมิน
ตั๋งมีการจัดทัพดังนี้

1. กองทัพผสมของหลิวเซ่อที่สวี่โจว เป็นศูนย์กลางบัญชาการทางเหนือ มีหน้าที่
ป้องกันทางรถไฟสายหลงไห่ สายจินฝูอันเป็นการป้องกันหนานจิง

กองทัพของหลิวเซ่อได้จัดทัพเพื่อป้องกันแยกตามทิศ ดังนี้

ทิศตะวันตก ระหว่างสวี่โจว-เจิ้งโจว มอบให้กรมผสมที่ 2 ของชีว ชิงฉวนเป็นผู้ดูแล

ทิศตะวันออก มอบให้กรมผสมที่ 13 ของหลี่ หมี่และกรมผสมที่ 7 ของหวง ไปเป็นผู้ดูแล

ทิศใต้ ระหว่างสวี่โจว-ฝ่ายฝู และสองข้างทางรถไฟ มอบให้กรมผสมที่ 16 ของซุน
หยวนดูแลฝั่งตะวันตก และกรมผสมที่ 6 ของหรีหยันเหนียนดูแลฝั่งตะวันออก

2. กองทัพผสมของไป๋ฉิงชี่ที่อู่ฮั่น เป็นศูนย์กลางบัญชาการทางใต้คอยป้องกันเส้นทางรถไฟ
สายหมินอันตอนใต้ เพื่อป้องกันอู่ฮั่นและเซินหยาง โดยไป๋ฉิงชี่ตั้งกองบัญชาการอยู่ที่ฮั่นโจว ปากน้ำฮั่น
ซึ่งอยู่ตอนกลางของแม่น้ำฉางเจียง โดยที่ทางเหนือของฮั่นโจวแถบเมืองเซินหยางมอบให้กรมผสมที่ 12
ของหวงเย่ กรมผสมที่ 3 ของจางกันและเหล่าทหารสุยหยวนที่ 5 ของจางเจินร่วมกันดูแล² กำลังทหาร
ของรัฐบาลคณะชาตินิยมทั้งหมด 56 กองพล มีจำนวนประมาณ 555,000 คน²เมื่อสงครามฮว่าย-ไห่
สิ้นสุดลงกองทัพกั๋วหมินตั๋งต้องเสียกำลังพลไปกว่า 200,000 คน³

¹แหล่งเดิม. หน้า 1055.

²ประพต เศรษฐกานนท์. (2549). *สรรพนิพนธ์การทหารเหมาเจ๋อตง*. หน้า 478

³Immanuel C.Y. Hsu. (1995). *op. cit.* p. 632.

7.3.5 ยุทธการเป่ย์ผิง-เทียนจิน

ระหว่างที่ยุทธการฮว่าย-ไคผิงกำลังดำเนินอยู่นั้น หลินเป่ย์วันำกองทหารของตนจากแมนจูเรียมาสมทบกับกองทหารของเนี่ยหรงเจินแล้วบุกลงมายังเป่ย์ผิง-เทียนจิน กำลังทหารของรัฐบาลคณะชาติที่ประจำอยู่ในเป่ย์ผิง-เทียนจินและคาลแกนมีทั้งหมด 600,000 คน ภายใต้การนำของฟู่โจวอี้* ถูกกองทัพปลดแอกปิดล้อมแยกออกเป็น 5 ส่วนในเขตที่มั่นที่เป่ย์ผิง เทียนจิน จางเจี๋ยว ไชว่ ซินเปาอานและถางกู กระทั่งในวันที่ 31 มกราคม ค.ศ. 1948 ฟู่โจวอี้จึงได้นำกำลังทหาร 200,000 คน ยอมแพ้ต่อกองทหารคอมมิวนิสต์

ความหายนะของเจียงไคเช็ค ทั้งที่มีกองกำลังขนาดใหญ่ที่ไม่สามารถเอาชนะได้ และไม่เคยขาดความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ทั้งรถถัง ปืนใหญ่ และอุปกรณ์จำนวนมาก แต่ตามความเห็นของ นายพลเดวิด บาร์ (David Barr) หัวหน้าของกลุ่มผู้ให้คำปรึกษาทางการทหารแก่กองทัพของรัฐบาลคณะชาติ เห็นว่า ความพ่ายแพ้ของกองทัพก๊กมินตั๋งสามารถเป็นไปได้เพราะการมีผู้นำที่แย่มากที่สุดในโลกและการขาดกำลังใจอย่างสิ้นเชิงที่จะต้องการเอาชนะ¹

เมื่อสถานการณ์มีแต่จะเลวร้าย และเจียงไคเช็คมองเห็นแล้วว่าไม่มีทางที่จะชนะในสงครามครั้งนี้ได้ เขาจึงได้ออกแถลงการณ์ในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1949 เพื่อขอเจรจาสันติภาพกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน แต่พรรคคอมมิวนิสต์จีนปฏิเสธข้อเรียกร้อง กลุ่มสันติภาพภายในพรรคก๊กมินตั๋งได้เรียกร้องให้เจียงไคเช็คลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีในวันที่ 21 มกราคม ค.ศ. 1949 แล้วให้หลี่ จงเหวิน รองประธานาธิบดีรักษาการแทน² หลี่จงเหวิน พยายามที่จะติดต่อขอเจรจากับเหมาเจ๋อตง แต่ไม่สำเร็จ เพราะเหมาเจ๋อตง เห็นว่าสถานการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ได้เปรียบเป็นอย่างมาก จึงไม่ยอมประนีประนอมด้วย และในที่สุดเหมาเจ๋อตงมีคำสั่งให้กองทัพปลดแอกประชาชนของพรรคคอมมิวนิสต์จีนข้ามแม่น้ำฉางเจียงในวันที่ 21 เมษายน ค.ศ. 1949 หลังจากนั้นในวันที่ 24 เมษายนปีเดียวกัน กองทัพปลดแอกประชาชนก็สามารถยึดหนานจิง ได้รัฐบาลคณะชาติต้องหนีจากหนานจิงมากกว่างโจว แล้วหนีจากกว่างโจวมายังฉงชิ่ง ในวันที่ 13 ตุลาคม แล้วหลังจากนั้นจึงหนีจากฉงชิ่ง ไปยังเฉิงตู (Changdu) และย้ายไปยังไต้หวันในวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 1949 ภายใต้กองกำลังคุ้มครอง

* ฟู่โจวอี้ เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางการชลประทาน โดยได้ไปเรียนที่ต่างประเทศ แต่เมื่อกลับมาไม่สามารถทำงานในสาขาที่ตนถนัดได้ จึงมาเป็นทหารให้กับพรรคก๊กมินตั๋ง ภายหลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนสามารถสถาปนาประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้แล้วนั้น ฟู่โจวอี้ ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีชลประทานในรัฐบาลชุดแรกที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนจัดตั้งขึ้น

¹Su Kaiming. *op. cit.* p. 202-203

²ทวีป วรดิลก. (2542). *เล่มเดิม*. หน้า 1056.

ของทหารสหรัฐอเมริกา¹ เหมาเจอตงได้ยกทัพเข้าเป่ย์จิงและได้ประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949

8. สาเหตุที่ทำให้รัฐบาลคณะชาตินิยมล้มเหลวในการปกครองประเทศ

แม้ว่ารัฐบาลคณะชาตินิยมจะสามารถสถาปนาการปกครองในรูปแบบสาธารณรัฐได้เป็นผลสำเร็จ และสามารถรวมชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ แต่รัฐบาลกลับอ่อนแอไม่สามารถทำการบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในที่สุดต้องพ่ายแพ้แก่พรรคคอมมิวนิสต์จีนนั้น พอสรุปสาเหตุที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

8.1 ความไร้ประสิทธิภาพของสมาชิกพรรคกั๋วหมินตั๋ง

พรรคกั๋วหมินตั๋งมีสมาชิกที่มีความแตกต่างและหลากหลายทั้งอายุ ฐานะ อาชีพ และอุดมการณ์ เช่น มีทั้งสมาชิกรุ่นเก่าที่เป็นนักปฏิวัติและรุ่นใหม่ที่เขาเป็นสมาชิกในภายหลัง สมาชิกที่เป็นข้าราชการ นักธุรกิจ และทหาร เป็นต้น เมื่อเจียงไคเช็คเป็นผู้นำพรรคกั๋วหมินตั๋ง เขายังได้นำเอานายทหารเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคกั๋วหมินตั๋ง ทำให้ภายในระยะเวลาเพียง 5 ปี ถึงแม้จะมีสมาชิกพรรคเพิ่มมากขึ้นก็ตาม แต่ความหลากหลายของบุคคลที่เข้ามาเป็นสมาชิกพรรคก่อให้เกิดแนวความคิดที่หลากหลายไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จนในที่สุดพรรคการเมืองเปรียบเสมือนเป็นสมาคมพ่อค้า ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวทางและความคิดจากนักปฏิวัติที่มีอุดมการณ์แน่วแน่มลายเป็นนักการเมืองที่ทุจริตคอร์รัปชัน โดยเฉพาะเมื่อเจียงไคเช็คยึดมั่นต่อนโยบายที่จะต้องกวาดล้างพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้สมาชิกรุ่นใหม่บางคนไม่พอใจและหันไปเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ ส่วนสมาชิกพรรคกั๋วหมินตั๋งที่เหลืออยู่ประกอบด้วยสมาชิกที่มีแนวความคิดแบบศักดินา ระบบอุปถัมภ์ และการเล่นพรรคเล่นพวก จึงไม่มีจิตใจเสียสละอย่างในอดีต และก่อให้เกิดกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพรรคกั๋วหมินตั๋ง²

เมื่อเจียงไคเช็คขึ้นมาดำรงตำแหน่งผู้นำพรรคกั๋วหมินตั๋งและผู้นำประเทศ สมาชิกตระกูลที่มีอิทธิพลในสมัยนี้ คือ “เจียง” “ช่ง” “ช่ง” และ “เฉิน” เนื่องจากตระกูลเหล่านี้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับเขา โดยตระกูลเจียงเป็นตระกูลของเจียงไคเช็คผู้เป็นผู้นำสูงสุด ส่วนตระกูลช่ง คือตระกูลของภรรยาเจียงไคเช็ค คือ ช่งเหม่ยหลิง ตระกูลช่งมีบทบาทและอิทธิพลรองจากตระกูลเจียง เนื่องจากพี่สาวทั้ง 2 คนของช่งเหม่ยหลิง คือ ช่งชิงหลิงพี่สาวคนรองนั้นแต่งงานกับซุนยัตเซน และช่งอ้ายหลิงพี่สาวคนโตนั้นแต่งงานกับช่งเสียงซี เจ้าของกิจการธนาคารใหญ่ และเป็น

¹Su Kaiming. *op. cit.* p. 204

²ทวีป วรดิฉก. (2542). *ประวัติศาสตร์จีน*. หน้า 933.

รัฐมนตรีนี่ว่าการกระทรวงการคลังในรัฐบาลคณะชาติ ถือได้ว่า ตระกูล “เจียง” “ช่ง” และ “ช่ง” นั้นมีความสัมพันธ์เป็นญาติกัน

นอกจากกลุ่มเครือข่ายที่มีอิทธิพลภายในพรรคแล้ว ยังมีกลุ่มภายในพรรคกั๋วหมินต๋งซึ่งเป็นกลุ่มที่สนับสนุนอำนาจของเจียงไคเช็ค ได้แก่ กลุ่ม ซี ซี (C.C. Clique) กลุ่มตำรวจลับเสื้อฟ้า (The Blue Shirt Society) และกลุ่มศึกษาการเมือง (The Political Study Clique)

กลุ่ม ซี ซี หรือกลุ่มการจัดการ นำโดย สองพี่น้อง เฉินกั๋วฟู่ (Chen Guofu) และ เฉินลี่ฟู่ (Chen Lifu) สองพี่น้องตระกูลเฉินนี้เป็นหลานของเฉินฉีเหมย์ ซึ่งเป็นสมาชิกพรรคกั๋วหมินต๋งรุ่นแรกๆ โดยที่เจียงไคเช็คเคยเป็นทหารภายใต้บังคับบัญชาของเขาสมัยอยู่ที่ญี่ปุ่น¹ จึงทำให้ทั้งสองคนพี่น้องเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพรรคกั๋วหมินต๋ง กลุ่มซี ซี มีบทบาทในการจัดตั้งสถาบันการเมืองกลางเพื่อฝึกอบรมข้าราชการพลเรือน จัดตั้งกองเลขาธิการของพรรคกั๋วหมินต๋ง และจัดตั้งกระทรวงการจัดระเบียบ

กลุ่มตำรวจลับเสื้อฟ้า ซึ่งสมาชิกของกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มาจากกลุ่มนิยมवादจัดของผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยทหารหวงฝู่ วัตถุประสงค์หลักของกลุ่มตำรวจลับเสื้อฟ้านี้ ได้แก่การต่อต้านคอมมิวนิสต์

กลุ่มศึกษาการเมือง กลุ่มนี้เป็นการรวมตัวกันของนักการเมืองและนักการทหารที่มีเส้นสายทางธุรกิจและการเงินส่วนหนึ่งของกลุ่มนี้สืบทอดมาจากกลุ่มวิจัยของเหลียงฉีเซา

ทั้งสามกลุ่มนี้เป็นเครื่องมือสำคัญของเจียงไคเช็คในการโฆษณาชวนเชื่อ โดยส่วนมากแล้วทั้งสามกลุ่มนี้มีแนวความคิดแบบอนุรักษ์นิยม มีพื้นฐานอยู่บนอุดมการณ์ของรัฐ และเป้าหมายทางการเมือง ทำให้มีการสนับสนุนแนวความคิดเรื่องการปกครองแบบสาธารณรัฐ และเน้นความสนใจไปที่การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์จีนมากกว่าการพัฒนาการทางสังคมและเศรษฐกิจ

8.2 ความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงานทางการเมือง

แม้ว่ารัฐบาลจะมีการวางแผนโครงสร้างการบริหารงานของพรรคเพื่อควบคุมรัฐบาล แต่ในความเป็นจริงหน่วยงานของพรรคไม่มีความเข้มแข็งมากพอที่จะสามารถควบคุมและชี้นำรัฐบาลได้ การตัดสินใจต่างๆในการออกนโยบาย เพื่อนำไปใช้ในการบริหารประเทศ ขึ้นอยู่กับเจียงไคเช็คซึ่งดำรงตำแหน่งผู้นำพรรคเท่านั้น ดังนั้นการพยายามพัฒนาโครงสร้างของสถาบันเพื่อให้เป็นรัฐบาลที่มีพรรคเป็นผู้นำนั้น เป็นความล้มเหลวอย่างร้ายแรง เมื่อพิจารณาจากทฤษฎีของพรรค และ รัฐ(Party-State) ที่วางบนรากฐานของการมีผู้นำพรรคคนเดียว เพราะเป็นระบบที่ไม่มีพื้นฐานอยู่บนกฎหมาย อีกทั้งการ

¹Hung Mao Tien. (1972). *op. cit.* p. 47.

ออกคำสั่งที่ไม่เป็นระเบียบ ทำให้ผู้รับคำสั่งไม่สามารถดำเนินการตามการตัดสินใจของผู้นำและทำตามนโยบายให้เป็นผลสำเร็จ¹

8.3 การสูญเสียการสนับสนุนจากประชาชน

เมื่อสิ้นสุดสงครามจีน – ญี่ปุ่นลงใน ค.ศ. 1945 สถานะของรัฐบาลคณะชาติตกต่ำลงเป็นอย่างมากเนื่องจากความยากจนของประชาชนหลังสงคราม ซึ่งประชาชนต้องเผชิญกับปัญหาเงินเฟ้ออย่างรุนแรงอันเนื่องมาจากนโยบายการแก้ไขปัญหาทางการเงินของรัฐบาลคณะชาติ ทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อการปกครองของรัฐบาลคณะชาติเป็นอย่างมาก

บทบาททางการเมืองของพรรคก๊กมินตั๋งในระหว่าง ค.ศ. 1928-1949 หลังจากได้จัดตั้งรัฐบาลแล้ว พรรคก๊กมินตั๋งได้นำเอาหลักการของซุนยัตเซน เช่น ลัทธิไตรราษฎร์ รัฐธรรมนูญ 5 อำนาจ โครงการสร้างชาติ เป็นต้น มาใช้ในการจัดโครงสร้างบริหารประเทศ แต่ในการปฏิบัติหน่วยงานในการบริหารกลับไม่มีบทบาทอย่างแท้จริง เนื่องจากอำนาจในการตัดสินใจอยู่ในฝ่ายทหารซึ่งนำโดยเจียงไคเช็ค นอกจากนี้การที่รัฐบาลคณะชาติต้องเผชิญกับภาวะสงครามมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นสงครามระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์ หรือสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่น ทำให้รัฐบาลต้องทุ่มเทงบประมาณและทรัพยากรทั้งหมดไปกับการทหาร จนไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาของประเทศ และพัฒนาประเทศตามแนวทางที่วางไว้ได้ อีกทั้งภาวะสงครามยังนำมาซึ่งความอ่อนแอของรัฐบาลและการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นผลให้กองทัพมีความอ่อนแอลง ทหารของรัฐบาลคณะชาติขาดขวัญและกำลังใจในการสู้รบ เมื่อต้องเผชิญกับสงครามกลางเมืองกับพรรคคอมมิวนิสต์ รัฐบาลคณะชาติจึงต้องประสบความพ่ายแพ้ในที่สุด

¹Ibid. p. 39

บทที่ 5

บทสรุป

เนื่องจากความล้มเหลวในการปกครองตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของราชวงศ์ชิงประกอบกับการรุกรานจากชาติมหาอำนาจจนได้ทำให้ภายในประเทศจีนเกิดการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสาธารณรัฐที่นำโดยซุนยัตเซน ซึ่งเป็นผู้รวบรวมสมาคมลับที่มีอุดมการณ์คล้ายกัน ก่อตั้งพรรคก๊กมินตั๋งหรือสมาคมพันธมิตรขึ้นจนกระทั่งสมาคมก๊กมินตั๋งและนักปฏิวัติทั้งหลายได้ดำเนินการปฏิวัติเป็นผลสำเร็จ เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1911 หรือที่รู้จักกันในนามว่าการปฏิวัติอู่ฮั่น มีผลให้การปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ปกครองจีนมานานกว่า 2,000 ต้องสิ้นสุดลง ส่งผลให้มีการก่อตั้งประเทศสาธารณรัฐจีนขึ้นโดยมีหยวนซื่อไช่ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของสาธารณรัฐจีน

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญชั่วคราว ค.ศ. 1912 ได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งขึ้นภายใน 6 เดือน นับตั้งแต่มีการจัดตั้งรัฐบาลตั้งนั้นสมาคมก๊กมินตั๋งจึงได้รวมกับพรรคการเมืองอื่นๆ อีก 4 พรรคเข้าด้วยกันและเปลี่ยนชื่อเป็นพรรคกั๋วหมินตั๋ง หรือพรรคชาตินิยมจีน ซึ่งพรรคได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งและมีโอกาสจัดตั้งรัฐบาล เป็นเหตุให้ซ่งเจียวเหวินผู้นำที่สำคัญคนหนึ่งของพรรคกั๋วหมินตั๋งต้องการให้พรรคกั๋วหมินตั๋งใช้เส้นทางของรัฐธรรมนูญเข้าไปควบคุมการใช้อำนาจของประธานาธิบดีหยวนซื่อไช่ เป็นเหตุให้เขาต้องถูกฆาตกรรมในวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1913 ในสมัยที่หยวนซื่อไช่ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีนี้ พรรคกั๋วหมินตั๋งมีบทบาทในการคัดค้านการกักเงินจากต่างประเทศโดยไม่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาของหยวนซื่อไช่ และต่อต้านการใช้อำนาจเผด็จการของหยวนซื่อไช่จนนำไปสู่การปฏิวัติครั้งที่ 2 ของพรรคกั๋วหมินตั๋ง ในวันที่ 12 กรกฎาคม ค.ศ. 1913 แต่การปฏิวัติครั้งนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ ซุนยัตเซนและผู้นำพรรคกั๋วหมินตั๋งคนอื่นๆ ต้องลี้ภัยไปอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่นและทำการปฏิรูปพรรคกั๋วหมินตั๋งขึ้นที่นั่น ส่วนพรรคกั๋วหมินตั๋งที่ประเทศจีนได้ถูกหยวนซื่อไช่สังยุบพรรค

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1916 เมื่อหยวนซื่อไช่เสียชีวิตลง ประเทศจีนเข้าสู่ยุคที่เรียกว่า ยุคขุนศึก (Warlord Era, 1916-1928) ซุนยัตเซนได้เดินทางกลับมายังประเทศจีนอีกครั้งหนึ่ง โดยพยายามที่จะดำเนินนโยบายรวมชาติ ด้วยการร่วมมือกับกลุ่มขุนศึกทางภาคใต้ แต่กลับถูกหักหลังมาโดยตลอด ทำให้ซุนยัตเซนตัดสินใจรับความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตและร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนเพื่อทำการปฏิรูปพรรคกั๋วหมินตั๋งขึ้นมาใหม่อีกครั้งเพื่อให้เป็นพรรคการเมืองที่เข้มแข็งและพร้อมในการปฏิวัติเพื่อการรวมชาติ จุดมุ่งหมายที่สำคัญของซุนยัตเซน คือ การแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม การรวมชาติและการก่อตั้งประเทศสาธารณรัฐจีนแต่จุดมุ่งหมายเหล่านั้นยังไม่ประสบผลสำเร็จ ซุนยัตเซนก็ได้ถึงแก่กรรมในวันที่ 12 มีนาคม ค.ศ. 1925

หลังจากซุนยัตเซนถึงแก่อสัญกรรม เจียงไคเช็คผู้มีอำนาจทางทหารของพรรคก๊กมินตั๋งได้ขึ้นมาเป็นผู้นำของพรรคและรัฐบาล เขาพยายามที่จะดำเนินการตามคำสั่งเสียของซุนยัตเซนคือการรวมชาติ การแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และการสถาปนาประเทศจีนเป็นสาธารณรัฐ ถึงแม้ว่าพรรคก๊กมินตั๋งจะประสบความสำเร็จ สามารถรวมชาติและก่อตั้งสาธารณรัฐจีน ตลอดจนดำเนินนโยบายทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการต่างประเทศ ตามที่กำหนดไว้ตามแถลงการณ์ของพรรค ในเดือน มกราคม ค.ศ. 1924 ก็ตาม แต่การบริหารประเทศของพรรคก๊กมินตั๋งภายใต้การนำของเจียงไคเช็คมีทั้งประสบความสำเร็จอย่างเช่น การแก้ไขสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมบางส่วน แต่การบริหารประเทศของรัฐบาลคณะชาติ ก็ต้องเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ เช่น ความแตกแยกภายในของพรรคก๊กมินตั๋ง การแข็งข้อของขุนศึก การปราบปรามคอมมิวนิสต์ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และการรุกรานของญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาททางการเมืองของพรรคก๊กมินตั๋งภายใต้การนำของเจียงไคเช็ค ได้มุ่งเน้นไปยังการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นส่วนใหญ่ และต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น ทำให้เขามุ่งให้ความสำคัญต่อการพัฒนากำลังทหาร มากกว่าการให้ความสำคัญในการพัฒนาประเทศด้านอื่นๆ

นอกจากนั้นการบริหารประเทศของรัฐบาลคณะชาติยังไม่ได้อยู่ในแนวทางประชาธิปไตย ดังเช่นที่ซุนยัตเซนได้วางไว้ แต่เขากลับปกครองประเทศด้วยอำนาจเผด็จการทางทหาร ประกอบกับการคอร์รัปชันโดยกลุ่มอิทธิพลที่มีสายสัมพันธ์กับผู้นำพรรคก๊กมินตั๋ง และความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ทำให้การปกครองประเทศจีนโดยรัฐบาลคณะชาติไม่ประสบความสำเร็จตามนโยบายของซุนยัตเซน

ด้วยเหตุนี้หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ความแตกร้าวระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็ปรากฏเด่นชัดขึ้น จนนำไปสู่สงครามกลางเมือง (Civil War, 1947-1949) ในที่สุด ผลของสงครามครั้งนี้ทำให้พรรคก๊กมินตั๋งประสบความพ่ายแพ้ จนต้องอพยพไปตั้งรัฐบาลก๊กมินตั๋งขึ้นใหม่ที่เกาะไต้หวันแทน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

หนังสือ

เขียน ธีระวิทย์. (2547). *วิวัฒนาการการปกครองของจีน*. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เชียวกง. (2546). *กิจกรรมทางการเมืองของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย (ค.ศ.1906-1939)*. แปล

โดย เซวณ พงษ์พิชิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทวี จุลทรัพย์. (2513). *การเมืองการปกครองของประเทศต่างๆในเอเชีย*. [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.].

ทวีป วรดิลก. (2533). *การเมืองทมิฬ ตอน อังยี ครองเมือง*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ

_____. (2547). *ประวัติศาสตร์จีน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

ประพต เศรษฐกานนท์. (2549). *สรรณิพนธ์การทหารเหมา เจ๋อตง*. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ : ไสภณ

ปรีดี เกษมทรัพย์. (2532). *ลัทธิไตรประชาและรัฐธรรมนูญ 5 อำนาจ*. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ :

ไทยวัฒนาพานิช.

แฟร์แบงค์, จอนห์ เค,ไรเซาเออร์., เอ็ดวิน โอ. และ เครก, อัลเบิร์ต เอ็ม. (2550). *เอเชียตะวันออกยุค*

ใหม่เล่ม 2. เพ็ชรี สุมิตรและคณะ แปล. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโดยต่างประเทศไทย.

วัชรระ ชีวะโกเศรษฐ์ แปลและเรียบเรียง. (2539). *ศูนย์ตเซน ผู้พลิกประวัติศาสตร์จีน*. กรุงเทพฯ :

ธรรมชาติ

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2521). *จีน : การต่อสู้เพื่อมหาอำนาจ*. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.

วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2547). *เศรษฐกิจการเมืองจีน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิทธิพล เครือรัฐติกาล. (2549). *จีนในโลกสมัยใหม่ (ค.ศ.1644-ค.ศ.1949)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัย

รังสิต

สุเทพ อุตถากร. (2539). *ปฏิวัติซินไฮ่ล้างอังยี : การเมืองกินเมือง*. [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.].

สุรัชย์ ศิริไกร. (2548). *การพัฒนาการเมืองเปรียบเทียบระหว่างจีนกับไทย*. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยเรียบเรียงหนังสือชุดประวัติศาสตร์ยุคใกล้ของจีน.(แปล). (2519). *การปฏิวัติซินไฮ่*. ปักกิ่ง :

สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ ปักกิ่ง.

เหมา เหมา. (2537). *ป่าเต็งของฉัน*. แปลโดย สุขสันต์ วิเวกเมธากร. กรุงเทพฯ : ผู้จัดการ

อมร รักษาสัตย์. (2526). *สาธารณรัฐประชาชนจีน สภาพสังคมและการปกครอง*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐ

ประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ .

งานวิจัย

- ณัฐพล อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2549). *พรรคคอมมิวนิสต์จีนก่อนการก่อตั้งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. 1921-1949*. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์เอเชีย) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ธมาภรณ์ พุมพิง. (2547). *การตอบสนองของจีนต่อการคุกคามของชาติมหาอำนาจระหว่าง ค.ศ. 1895-1912*. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์เอเชีย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ประจักษ์ แป๊ะสกุล. (2548). *สภาพการเมืองจีนที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของปัญญาชนจีนในยุคขุนศึก ค.ศ. 1916-1928*. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์เอเชีย) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารภาษาต่างประเทศ

หนังสือ

- Bergere, Marie-Claire. (1989). *The Golden Age of the Chinese Bourgeoisie, 1911-1937*. Cambridge: Cambridge University Press
- Catchpole, Brian. (1978). *A Map History of Modern China*. London: Heinemann
- Chan, F.Gilbert. (1980). *China at the Crossroads: Nationalists and Communists, 1927-1949*. Colorado: Westview Press.
- Cheng, Chu-yuan. (1989). *Sun Yat-sen's Doctrine in the Modern World*. Boulder: Westview Press.
- Clubb, O. Edmund. (1972). *20th Century China*. 2nd ed. Columbia: Columbia University.
- Chesneaux, Jean. (1973). *Peasant Revolts in China 1840-1949*. Translated by Curwen, C.A.. London: Thames and Hudson.
- Clyde, Paul. H.; & Burs, Buston F. (1975). *The Far East: A History of Western Impacts and Eastern Responses, 1830-1975*. 6th ed. Englewood Cliffs : Prentice-Hall.
- Dorn, Harold Archer. (1933). *Twenty Years of the Chinese Republic : Two Decades of Progress*. London: Hurst & Blackett.
- Endicott, John E.; & Heaton, William R. (1979). *The Politics of East Asia: China, Japan, Korea*. Colorado: Westview Press.

- Fairbank, John King; & Liu, Kwang-Ching. (1961). *Modern China : A Bibliographical Guide to Chinese Works*. Massachusetts: Harvard University Press.
- Fairbank, John King. (1979). *The Revolutionary Process*. 5th ed. Massachusetts: Harvard College
- _____. (1958). *The United States and China*. 2nd ed. New York: The Viking Press..
- Fenby, Jonathan. (2003). *Generalissimo : Chiang Kai-shek and the China he Lost*. London: Free Press.
- Franke, Wolfgang. (1980). *A Century of Chinese Revolution, 1851-1949*. Translated by Rudman, Stanley. Columbia: University of South Carolina Press.
- Frederic Wakeman, Jr. and Richard Louis Edmons, editor. (2000). *Reappraising Republican China*. Oxford: Oxford University.
- Harold R. Isaacs. (1961). *The Tragedy of the Chinese Revolution*. 2nd ed. Standford, Cal: Standford University Press.
- Houn, Franklin W. (1959). *Central government of China 1912-1928 : an institutional study*. Madison: University of Wisconsin.
- Hsu, Immanuel C.Y. (1995). *The Rise of Modern China*. 5th ed. New York: Oxford University Press.
- Hu, Pu-yu.; et al. (1973). *A Brief History of the Chinese National Revolutionary Forces*. 2nd ed. Taipei: China
- Hu, Sheng. (1991). *From the Opium war to the May Fourth movement II*. Translated by Dun J. Li. Beijing : Foreign Language Press
- Israel, John . (1966). *Student Nationalism in China, 1927-1937*. Stanford, California : Stanford University Press.
- Kublin, Hyman. (1972). *China*. 2nd ed. Boston: Houghton Mifflin.
- Lee, Ta-Ling. (1970). *Foundations of the Chinese revolution, 1905-1912 [An historical Record of the T'ung Meng Hui]*. New York: St. John's University Press.
- Leutner, Mechthild.; et al. (2002). *The Chinese Revolution in the 1920s: between triumph and disaster*. New York: Routledge Curzon.
- Li, Chien-nung. (1956). *The political history of China, 1840-1928*. Princeton, N.J. : D. Van Nostrand Co.

- Linebarger, Paul Myron Anthony. (1963). *The Political Doctrines of Sun Yat-Sen*. 3rd ed. Baltimore: The Johns Hopkins Press.
- Liu, Frederick Fu. (1956). *A Military History of Modern China, 1924-1949*. Princeton University Press.
- Schiffrin, Harold Z. (1968). *Sun Yat-sen and the origins of the Chinese Revolution*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Schurmann, Franz; & Schell, Orville, Editor. (1967). *Republican China Nationalism, War, and The Rise of Communism 1911-1949*. New York: Vintage book.
- Sheridan, James E. (1975). *China in Disintegration : The Republican Era in Chinese History, 1912-1949*. New York: Free Press.
- Shieh, Milton J.T. (1970). *The Kuomintang : Selected Historical Documents, 1894-1969*. [S.L.] : St. John's University.
- Slack, Edward R., Jr. (2001). *Opium, State, and Society : China's narco-economy and the Guomindang, 1924-1937*. Honolulu: University of Hawai'i.
- So, Wai-Chor. (1991). *The Kuomintang Left in the National Revolution, 1924-1931*. England: Oxford University.
- Spence, Jonathan D. (1999). *The Search for Modern China*. 2nd ed. Binghamton: Maple-Vail.
- Spence, Jonathan.; & Chin, Annping. (1996). *The Chinese Century : A Photographic History*. London: Harper Collins.
- Sun, Yat-sen. (1933). *Sun Yat - Sen : His Political and Social Ideals ; A Source Book*. Los Angeles : University of Southern California Press.
- Thornton, Richard C. (1982). *China : a Political History, 1917-1980*. Boulder, Colorado: Westview Press.
- Tien, Hung-Mao. (1972). *Government and Politics in Kuomintang China, 1927-1937*. Stanford, Calif.: Stanford University.
- Tung, William L. (1964). *The Political Institutions of Modern China*. Hague: M. Nijhoff
- Tuan-sheng, Ch'ien. (1967). *The Government and Politics of China*. Cambridge: Harvard University.
- Utley, Freda. (1939). *China at War*. London: Faber.

Van De Ven, Hans J. (2003). *War and Nationalism in China*. London: Routledge Curzon.

Wakeman, Frederic Jr.; & Edmonds, Richard Louis. (2000). *Reappraising Republican China*. Oxford: Oxford University Press.

Wang, Fan-his. (1980). *Chinese Revolutionary : Memoirs, 1919-1949*. Translated by Benton, Gregor. Oxford: Oxford University.

Yeh, Hsiang-chih. (1968). *Kuomintang Anti-Communist Activities on the Chinese Mainland During the Cultural Revolution*. Taiwan: China.

Yu, George T. (1966). *Party Politics in Republican China; the Kuomintang, 1912-1924*. Berkeley: University of California.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

Mao Tse-tung. (1969). *The Truth about the Kuomintang Attacks*. Retrieved October 5, 2007, from <http://www.marx2mao.com; http://www.marx2mao.com/Mao /TKT45.html>.

Mike Billington. (2004). *How London, Wall Street Backed Japan's War Against China and Sun Yat Sen*. Retrieved March 1, 2008, from <http://www.larouchepub.com>.

Second Sino-Japanese War. (2008). *Sino-Japanes War*. Retrieved March 20, 2008, from <http://www.answers.com/topic/sino-japanese-war>.

song-jiaoren. (2008). *Song-jiaoren*. Retrieved March 1, 2008, from <http://www.answers.com /topic/song-jiaoren>.

Xi'an Incident. (2008). *Xi'an Incident*. Retrieved March 20, 2008, from <http://www.answers.com /topic/xi-an-incident>.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวทิพย์สุดา ปิยะพันธ์
วันเดือนปีเกิด	17 กุมภาพันธ์ 2524
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	1817/188 ซ.สาธุประดิษฐ์57 ถ.สาธุประดิษฐ์ แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กรุงเทพฯ 10120
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2541	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนนนทรีวิทยาคม
พ.ศ. 2545	ศศ.บ. (ประวัติศาสตร์) จาก มหาวิทยาลัยนเรศวร
พ.ศ. 2551	ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์เอเชีย) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ